GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
UMEÅ

58215

Umeå universitetsbibliotek
00001705601 58215 Mag
Heden.Komministern i Qvislinge : Berä

Högre allmänna läroverket
UMEÅ

25197/51

UNIVERSITETSBIBLIOT...
1975-03-19
UMEA

Komministern i Qvislinge

BERÄTTELSER

SKIZZER och HUMORESKER

AF

SIGURD [Hedenstierna, Alfred]

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG.

TREDJE TUSENDET.

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG
1891.

Ärade läsare och käre vän!

Ett bref om året skrifver jag alltid till dig, ett sådant här långt och ordentligt bref på 2 à 300 sidor. Annars bara brefkort på Getapulianska »fliegende Blätter» hvarannan dag, på det du må veta att jag lefver »och har helsan intell skrifvanne stunn».

Hjertligt önskar jag att »dessa enkla rader må träffa lella vännen ved samma glada tellfälle», d. v. s. vid helsa och nog godt lynne, att äfven nu skänka min skrifvelse en stunds uppmärksamhet, en smula vänligt intresse.

Hur länge skall jag våga besvära dig med mina kråkfötter? Du har ju så mycket annat att sköta, att tänka på, ja, äfven att läsa. Men när hösten kommer, solen dalar tidigt och qvällarna vid lampan begynna, är det mig stört omöjligt att inte låta höra af mig, att inte tränga fram mellan dig och de dina med mitt bref, der ni sitta i stilla, sluten, förtrolig krets kring bordet i salen eller salongen, i arbetsrummet eller stugan.

Min senaste skrifvelse hade du älskvärdheten att begära i tre på hvarandra temligen raskt följande afskrifter. Du kan tro det gladde mig, ty jag fann deraf,

att du ansåg den värdig att lemnas både till vänner och bekanta och husets folk, ja, hvad som är den största äran af alla för oss skribenter, till dina barn. »Frut Westbergs inackorderingar» funno hos dig det bästa och högsta en rättskaffens inackordering söker: ett verkligt hem.

Hvad skall du nu säga om min son »Kommministern»? Mitt hjerta klappar af oro, ty när var en platssökande utan anmärkning, och när såg någonsin en pappa alla sin gosses fel!

Min kommministers historia är ingen annan än den gamla om huru tvenne hjertan funno hvarandra, och den historien är, som du kanske lagt märke till, redan skrifven en och annan gång förut.

Ser du, det yttre lifvet må vexla gestalt huru mycket som helst, menniskobarnet på storstadens asfalt må skilja sig än så mycket från naturbarnet långt inne i nordanskog, salongens tillvaro må bryta än så tvärt mot det enkla herdatjällets; — ett är sig likt: den lilla oroliga, fröjdsprittande, smärtskälfvande, bäfvande, jublande, lågande och flämtande tingest, som vi bära till venster i bröstet.

Hjertats historia får derföre, millioner gånger berättad, dock icke i hufvudsak innehålla något nytt. Det nya är här förfalskning, det främmande är bedrägeri.

Så har jag tänkt, ej blott vid nedskrifvandet af »Kommministern», utan ock vid tecknande af de smärre lifsbilder i skizzform, hvilka du finner i mitt brefs post scriptum.

Min sträfvan har ej varit att berätta dig något ohördt, än mindre något oerhördt; min glädje skall vara

om du på dessa blad känner något igen af det alldagliga, vanliga, lefvande lifvet.

»Enhällig kallelse» kan naturligtvis en enkel och tarflig landtkomminister inte våga hoppas i aflägsna församlingar, i stora stadspastorat långt borta från hans egen undangömda bygd. »Stor pluralitet» är väl ock för djerft att tänka; men obeskrifligt fägnesamt vore, om han finge »rätt många småröster vid valet», vid det kritiska valet på boklådsdisken.

Johannesberg under Araby i Wexiö landsförsamling höstmånaden 1891.

Sigurd,
Arrendator på stället.

KOMMINISTERN I QVISLINGE.

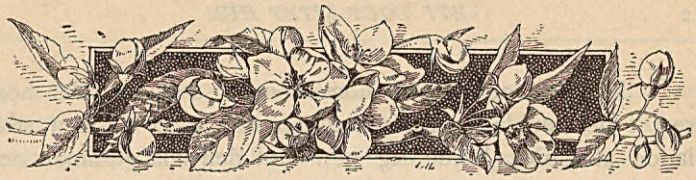

I.

Ett eget litet hem.

— *Här* är det, mor!

— Nej, herre Gu, ä' vi framme nu, Ärvet?

— Ja, mor.

Der låg en klang af triumf öfver en underströmning af vekhet och kärlek i hans röst då han drog in tyglarne, lutade sig ned mot den lilla gumman vid sin sida och med piskskaftet pekade nedåt några små röda, dockaktiga hus på den solbelysta holmen till höger om vägen. Det största af dem hade hvita knutar och en rigtig veranda.

Det var April i almanackan och, ovanligt nog, äfven i naturen. Skamfilade af vårstormarna, gråa ännu ofvan de hvita stammarna, stodo björkdungarna, och grå voro tufvorna inunder. Den krokiga lilla vägen, bottenlös i källossningen, låg i djupa fåror, plöjda af vagnshjulen, och hagen till venster om vägen såg mager, tröstlös och vissnad ut. Men på fästet log vårsolen, till höger sken insjövåg bakom de små röda husen, och i buskarna sjöngo små osynliga fågelkörer: »April, April!»

Det var också vår inom honom, som satt der högrest i den enkla liggfjedersvagnen och med ögonen strålande af kärlek böjde sig ned mot den lilla gumman och visade henne de röda små husen vid sjön, som hade de varit all rike i verlden och deras herrlighet.

Der hade rasat vinterstorm förut inom det höga brösteт, der hade rådt fattigmans vinternöd i hemmet hos de två under långa, hårda år, då sista resterna af det forna lilla bondehemmets blygsamma välstånd voro förtärda, och der lästes, svalts och försakades uppe på vindsrummet i staden, just i hoppet om en dag sådan som denna.

Så kommo konditions- och akademiåren, resorna för att »be om offer» och irrfärderna i stiftet såsom extra ordinarie; långa, kulna år då man inte ens hade glädjen att svälta, hoppas och frysa *tillsammans*.

Men allt det der var nu förbi. Dernere vid sjön låg Qvislinge komministergård, som blifvit hans genom sockenbornas fria val, vågen sjöng: »April, April!» och det var med vår i hjerta och sol i sinne, som pastor Arvid Magnusson i luggsliten öfverrock, genom bottenlösa byvägar drog till sitt eget hem.

Det går smått för den lille lurfvige pållen genom prestgårdsgrinden och upp till gården, så att vi ha god tid att betrakta pastor Magnusson. Munnen är litet groft skuren, hakan med sin mörka, blåskiftande skäggbotten skjuter fram mera än nödvändigt, och näsan är allt annat än grekisk. Men det är ett käckt, välformadt hufvud med hög, jemn, bred panna under mörkt, rikt hår, och der nedom ligga ett par stora, svarta, varma ögon, som man inte gerna ser förbi i hopen, och som lydigt och troget afspegla alla egarens olika känslostämningar. Det är på det hela ett friskt, manligt ansigte, och ingen rynka, intet grått hår sqvallrar ännu om att de trettiofyra år, som pastor Magnusson räknar, tett sig så besvärliga och rika på kamp och försakelse, som de varit. Gestalten

är smärt, men axlarna breda; det hela gör intrycket af något öfvermåligt, någonting utöfver medelmåttan, något som måhända inte alldeles behöfdes i Qvislinge.

Också strålar blicken på den lilla gumman vid hans sida då hon, så liten, så skrumpen och ödmjuk, tittar upp på honom, så stor och stark. Hennes lilla ansigte är kransadt af alldeles hvita lockar; det är fylligt och ganska rödlett ännu, men fullt af millioner skrynklor som ett gammalt godt äpple i December, och midt ibland rynkorna tindra ett par små grå, godhetsstrålande ögon, alldeles som solen öfver en gammal borgruin. Ett välgjordt porträtt af »mor» i fina kläder skulle mycket väl kunnat föreställa den raraste »fru», men den enkla drägten, den stora ödmjukheten och det sätt, hvarpå gumman talar vårt gamla kära modersmål, röja snart den forna »kära mor i Hultåkra».

Och pastor Magnusson skulle vara den siste att söka dölja det. För honom är »mor», just sådan hon är, det bästa, käraste och högsta i verlden.

Pålle rycker i vagnen med förtviflans mod och ansträngande af sina sista krafter.

Der ligger det nya hemmet.

Två klara perlor tillra ned för kinderna på mor då hon ser sin tjugoåriga dröm resa sig framför henne i röda väggar och hvita knutar. En liten svart vante famlar upp ur kappan och klappar sakta den trådslitna öfverrocksärmen bredvid:

— Ärvet lelle . . .

— *Mor* . . . hviskar han djupt in i det röda, frusna örat, och så lyfter han ned henne på verandan, der den nya pigan, skomakarns Lovisa, stod och neg och tog emot.

— Herren välsigne din ingång! Måtte du här i många år få njuta lönen för all din kärlek!

Och så nästan bar han gumman in i det lilla hörnrummet mot sjön.

Torparns qvinna, som varit nere och hjelpt till att skura, stötte Lovisa i sidan och sa:

— Måtte vesst va en *reckti* prest den der! Han bler vesst inte så svår på julkalasen som gamle komministern.

Derinne var så rent och fint och luftigt. Visst voro golftiljorna slitna och hade stora knaggar samt sprickor mellan hvarandra — komminister skall ju sjelf bygga och underhålla hus — men Lovisa och torpar-Greta hade gnidit dem bländande hvita. Visst syntes det på väggen hvar porträttet efter gamle komministern hade hängt tills enkan flyttade för ett par dar sen, men taken voro hvita, och på det hela taget var det ingen fara med väggarna heller. Fönsterrutorna skeno och från hyllorna i skafferiet ångade skurlukt. På den mellersta stodo två fulla bleckbunkar.

— Nej se mjölk, vår *egen* mjölk, mor! sade pastorn, jublande som ett barn.

— Ja, korna kom i morgse, å den hjelmeta mjölkar recktit bra, upplyste Lovisa.

Möblerna voro också komna i förväg. Dem hade sockenborna hemtat, och det kunde de stå ut med, ty många voro de inte; men skjutsgubbarna måste ändå ha kalas för omaket endera dagen, upplyste Lovisa.

Nu blef det ett lif, innan man fick ut lite stolar och bord på sina platser, för att inte tala om sjelfva förmakssoffan, som var köpt inne i sta'n på kamrerskan Lundebergs auktion för tjugotre och femti. Men plötsligt spratt pastorn till:

— Bevara mig väl, jag glömde Pålle!

— Lugna sej, pastorn lelle! Kriaturen passar ja te lörda'n då drängastöttingen kommer, å hästen ä bå insatter å forad, upplyste torpar-Greta öfverlägset.

— Men Lovisa, hvad i all verlden vill detta säga? utropade pastorn då han öppnade dörren till salen och

fick se ett stort slagbord fullt med ostpannkakor, grötar, sötostar, äggkakor, smörtrillingar och bakelsefat.

— Kors, käre pastorn, Qvislingeborna har allti vatt rejäla ve sina prester; men ja har lagt gömme på hvem som har gett hvart evia fnyk, för *di* får lof också ha traktat när di kommer te körkan.

— Ärvet!

— Ja, mor.

— Ä du inte för trötter så velle ja gerna ut i fähuset ett slag.

— Gerna, lilla morsgumman.

Och så traskade de öfver den smutsiga gårdsplanen, han med långa, försigtigt klifvande lunkentussteg, hon med upplyftad kjol och små trippande fjät. Derinne i den lilla låga, mörka ladugården stodo de nyköpta stutarna och tre små blanka, vackra kor. Sparbankslånet hade inte räckt till fler; annars föddes der fem på bostället.

»Kära mor i Hultåkra» hade utan knot lemnat gård och grund, sträfvat och försakat för sin »Ärvet»; det var blott *ett* offer, som hon hade svårt att förgäta, blott *en* skilsmessa från hvad som varit hade, som föreföll henne rigtigt bitter. Hon kunde aldrig glömma »Hjelma», »Broka» och »Stjerna»; de hade varit hennes stolthet och utan like i hela läseroten. Hon hade saknat dem i tjugo år och begråtit dem i djupet af sitt hjerta, ja Gud hjelpe oss tror jag hon fällt flera tårar öfver dem än öfver sin Magnus. Men, herre Gud, det var väl också skillnad! Magnus hade herren kallat, men korna blefvo sålda på auktion. Men nu stodo der ju tre små skinande kossor igen, och nu hade mor ingen önskan mer på denna jorden. Hon knäppte hop händerna rent af andaktsfullt, och ögonen strålade då hon sade:

— Ärvet!

— Hvad är det, mor?

— Får *ja'* ge korna namn?

— Ja, naturligtvis kära, kära mor.

— Då ska di heta Hjelma, Broka och Stjerna, som mina egena hette, utbrast gumman. Di har bra tecken, Ärvet, körkevärden har inte lurat dej.

När de kommo in igen hade Lovisa fått fatt i lådan med porslinet med den blå randen, knifvarna och gafflarna. Det var dukadt i salen och Qvislingebornas förningsgröt smakade bra till mjölken efter de egna korna.

Så hade ofta de två setat tillsammans vid ett mindre välförsedt bord. Derinne i staden på vindskupan. Känslorna stormade inpå pastorn. Han såg nu klart i mycket, som han förr ej anat. Han kom ihåg två strömmingar på en liten sprucken tallrick, som stodo på bordet när han en morgon kom hem från skolan, varm och hungrig af snöbollsleken. Den ene strök genast med, och med tindrande ögon hade han betraktat den andre. »*Ta* an du, Ärvet; ja har redan ätet å tyar inte mer», hade mor sagt. Med lätt samvete hade då Arvid äfven tagit den andra strömmingen. Store Gud, det var ju tydligt att hon narrats, att hon svalt sjelf för att *han* skulle få litet mer . . .

Det var inte värdt att tala om *det* nu. Mors kärlek gick helt upp i handling, och hon skulle rakt inte förstått hans rörda ord. Men det blef fuktigt i hans stora, mörka ögon, han klappade henne sakta på den böjda skuldran och bad:

— Ät litet mera sötost, mor!

— Välsignade Ärvet, ja tyar inte, ja ä, Gu hjelpe mej, så stinner så ja kan dö.

* * *

II.

Den första söndagen i Qvislinge.

»Bing, bång, bing, bång!» tonade kyrkklockorna ut öfver sjön.

Det var första söndagen i Maj. Vägarna voro upptorkade på kanterna och för fotgängare rätt passabla. Dessutom skulle ju alla ut och höra den nye pastorn. Derföre följde också massor af folk maningen från klockorna i Qvislinge kyrka.

Det var en gammal kyrka från 1500-talet med »högstuga» och »lågstuga», alldeles som gamla bondehem, och utan torn, men med en rund utbyggnad på östra gafveln för sakristian. Den ursprungliga kyrkan var det mellersta partiet, kyrkans lägsta del, den der altare, predikstol och första hälften af bänkraderna vid »stora gången» voro. Resten var tillbygd 1740 och hade gjorts högre för att få plats med läktare. Klockorna hängde i en stapel på kyrkogården, en stapel af högst besynnerligt utseende, någonting midt emellan galge, hissverk och den s. k. »hypotenusan» i Euclides. Dertill så skröplig och genom mångårigt samarbete så sympatisk vorden med klockorna, att då *de* svängde i munter takt, svängde gamla stapeln efter i något långsammare rythm. När det blåste var det ett rigtigt mandomsprof att vara med om att »ringa samman» i Qvislinge klockstapel, och beundrande ungmör stodo då bland grafvarna nedanför samt blickade åt höjden med hissnesam förtjusning och en liten smula hjertklappning efter sina klocktrampande »pajkar» i korderojsbyxor och med de grannaste ullhalsdukar midt i sommaren, lika stolta som riddartidens

damer då de med ögat följde sina hjeltars hjelmbuskar i torneringens tummel.

Men vackert var ljudet i klockorna, dubbelt vackert när det, som nu, sam ut i hög och klarblå vårluft, öfver speglande vatten och holmar der naturen syntes börja vakna till lif.

Derute på kyrkbacken var rörelse och hvimmel. Den ena nedstänkta kärran och liggfjedersvagnen efter den andra rullade upp för backen, och om Perla skonats aldrig så mycket förut, så fick hon här för visso en stilla knyck eller ett litet välment nyp i ljumsken för att visa sig yster och kavat för gårdmän, grannar, sockenbor och utsocknes. Vid kröken mot kyrkstallarna höll man in ett ögonblick medan mor och gräbban fingo pallra sig af, och sedan, sen Perla var installad, kommo far och »pajken»; far böjd, kutruggig, i enkel tröja, pajken med doffelöfverrock, ytterhalsduk i lysande färger, »regnparaply» och galoscher, om det så var den klaraste midsommardag. Och utmed kyrkogårdens mur stodo gräbborna med bok och näsduk i hand och sänkta ögon, och kinder purprades och hjertan flögo fortare, och pulsar brunno här precis som hos fint folk ute i stora verlden, fast allt såg så stillsamt och beskedligt ut.

Inne i den skumma sakristian satt pastor Magnusson, fin och nyrakad, med sin mörkblåa skäggbotten glänsande öfver den snöhvita prestkragen.

— Är här något extra i dag? frågade han den lille puckelryggige kyrkovärden i Fimlinge.

Men klockar Hjelmqvist, som hade prostmage och de hvita hårens ärekrona och ett helt mantal, köpt för auktionsprovisioner och andra en praktisk landtklockares biinkomster, klockar Hjelmqvist, som haft tjensten i 31 år och brukade låna presterna pengar på enkel revers, han fann sig förnärmad i sin tjenstevärdighet och svarade före kyrkovärden:

— Ja, här ä en sån der sköka, di kallar, och personalier för nämndemannen i Grönskog, som begrofs af kyrkoherden sjelf en söckendag i början af veckan, för di hade två nykalfvade kor å velle ha råmjölken till pannkaka till gillet.

— Jaså, ni bruka med »personalier» här ännu? Det är mest bortlagdt nu annars.

— Jaha, men si dä ä tvunget för så framstående bönder, och di betala särskildt för det, och det är lagligt, för här ä prestkonvention i Qvislinge, som pastorn vet, så lönen ä inte reglerad. Här ä en lapp om nämndemannens bedrifter, hans giften, gåraköp och förtroendeuppdrag. Sen lägger pastorn ut 'et som han sjelf vill, förstås.

— Det är bra. För in den stackars flickan.

— Hve . . . hve . . . *hvecken?*

— Sa ni inte att här var en flicka, som skulle undergå enskild skriftning?

— Joho . . . jaså *skökan*, ja, sa gamle Hjelmqvist och larfvade bredbent ut i kyrkan.

Om ett par minuter kom han igen, fösande framför sig en liten svartklädd qvinnofigur, som dragit fram hufvudklädet öfver ansigtet och snyftade så att hela kroppen skakade.

— Tjut då inte så besatt, din usling. Ä *du* för go te å skriftas när du burit dej illa åt! sa klockarn och knuffade ner henne på pallen vid sakristidörren.

Pastorns panna mulnade:

— Hjelmqvist har kanske något annat att beställa. Jag behöfver inte kantorn nu.

— Bevars! som pastorn befaller, svarade klockarn och försvann.

Pastorn såg på den bleka, klena gestalten vid dörren.

— Försök att vara lugn nu!

Den hysteriska gråten snarare till- än aftog. Han

betraktade henne allvarligt forskande. Nej, det var nog inte tillgjordhet och hyckleri; det var nog förkrossande skam och förskräckelse, som pressade fram denna ångestfulla gråt. Han tittade efter hennes namn i papperen på bordet.

— Seså Anna, var stilla och hör på mig. Du är allt för upprörd nu, och sjelf ville jag helst känna till litet om dina förhållanden, innan jag med dig har det stränga samtalet, som embetet ålägger mig. Gå derföre hem nu och kom till mig i prestgården på tisdag klockan 1.

— Få . . . få . . . får ja gå nu då, innan körkefolket kommer? snyftade Anna och tittade förskrämdt upp på pastorn.

— Ja, du hörde ju hvad jag sa.

— Gud välsigne . . . och så smög hon ut med bördan af sin skam och ilade nedför kyrkbacken.

Kyrkovärden hostade:

— Hm, hm, tocka der di tål allt ve en skrupens di, förstår sej.

Pastor Magnusson teg ett par minuter, så såg han plötsligt upp och tittade med sina stora, svarta ögon på den lille bonden:

— Var det något kyrkovärden ville?

— *Jag,* ne . . . nej, för all del.

Hjelmqvist syntes åter i dörren. Pastorn tog upp sin klocka.

— Redan qvarten öfver tio! Hvarför ringer man inte?

— Jag vet att baronens på Hjelmskog kommer till kyrkan i dag.

— *Nåå?*

— Jo, *då* ringer vi aldrig förrän hans vagn syns borta vid grinden.

Det flammade till under pastorns glasögon, och han öppnade den breda munnen helt hastigt, men hejdade

sig redan på första stafvelsen. Det syntes tydligt att ord sväfvat på hans tunga, som inte rigtigt passat här. I stället log han och sade helt vänligt, men med ett visst eftertryck:

— Var snäll kom i håg att hädanefter ringa vi samman klockan precis tio, *alltid,* utan undantag. Och nu ringa vi *strax.*

Kyrkovärden i Fimlinge smög ut i säliskap med klockaren.

— Vet Hjelmqvist om den nye pastorn ä' riker? hviskade han.

— *Den* rik! Å f-n, han är fattig som en kyrkråtta, svor klockaren midt i templet.

— Ja, då min själ *ja* begriper hva som sätter åt 'en, sa kyrkovärden.

Altartjensten hade lidit ett godt stycke fram, då barons på Hjelmskog med barn och blomma och stadsfrämmande gjorde sitt inträde i kyrkan utan någon vidare synbar ängslan att störa; den tog slut och pastor Magnusson stod på predikstolen.

Våra teologiska fakulteter sakna alldeles lärare för vårdande och uppodlande af det talarens medel, hvarmed han först träffar åhörarens *yttre* uppmärksamhet, ehuru det sätt, hvarpå denna väckes, alltför ofta är afgörande för hela föredragets verkan hos vanligt, ytligt folk. Våra prester få aldrig lära sig en naturlig och rigtig deklamation, få aldrig någon hjelp vid bortarbetandet af det muntliga föredragets hundratals oarter. Pastor Magnusson, bondsonen från Hultåkra, var härvidlag icke gynsammare ställd än flertalet bland sina embetsbröder, och han hade heller inte väl öppnat munnen och slungat ut några deciderade provinsialismer, förrän stadsherrarna från Hjelmskog lutade sig mot hvarandra med glada miner.

Men munterheten blef inte långvarig. Innan pastorn talat i tio minuter hade han åhörarne fullkomligt med

sig; ingen hörde mera hans brytning på bygdemål, ingen lade vidare märke till en och annan falsk betoning.

Han »extemporerade». Intet tilltag kan vara olyckligare för den klent begåfvade presten, som ger sig upp i predikstolen utan nödig förberedelse. Predikan blir då ofta ett ömkligt samelsurium utan både reda och sammanhang, utan början och slut, och man tänker på Tegnérs varning till omogna extemporatörer: »Akten eder för att lita på att »anden» kommer med sammanringningen. Han uteblir oftast, och då blir det ett andens messfall; och *om* någon ande verkligen kommer, är det vanligen oredans och förvirringens ande.» Men det talade ordet gör ett så mångdubbelt större intryck när det kommer eller synes komma omedelbart fram, talaren verkar så oändligt mycket mera då han med sin blick möter åhörarens, än då denne ser honom rota med näsan i en handskrifven lunta, att de prester, för hvilka det fria föredraget erbjuder allt för stora svårigheter, verkligen borde lära sig att memorera sina predikningar. Dessutom, är förarbetet sorgfälligt, ligger hela predikan klar i prestens inre, är föredragets skelett, så att säga, färdigt, så torde väl de flesta prester böra ega förmågan att under dess fortgång kläda det i en anspråkslös skrud af enkla och klara ord. Den, för hvilken äfven detta är alltför svårt, borde betänka sig två gånger innan han väljer prestens kall, ty han kan ju då icke ens bjuda religionens tröst vid sjukbädden, dit ingen gerna kan medföra »koncept».

Pastor Magnussons predikan var väl förberedd, men han behöfde ej alldeles slafviskt följa sin plan; der fanns rum för inspiration, han kunde gripas af sitt ämne och på predikstolen finna nya grepp på detsamma, öfver hvilka han sjelf blef gladt förvånad.

Och så hade hans deklamation med alla sina fel dock alldeles brutit med det hierarkiska, söfvande, högtidliga föredraget, under hvilket presten förefaller de af

entonigheten slöa åhörarne som en lurfvig, morgonsömnig engel, hvilken hängts upp i ett moln för att läsa på timma om saker, som det inte egentligen är meningen att vi skola begripa. Han talade som en menniska till menniskor, ej som en herrans ladufogde till uppstudsiga och försumliga drängar; han grep in i lifvets hvardagliga förhållanden och gaf religionen dess plats i pröfning och sorg, i menniskosnillets segrar och de jordiska förhoppningarnas nederlag.

Krydd-dosorna dernere i bänkarna saktade så småningom sin gång, der blef tyst i korets »herrskapsbänkar» och kyrkovärden i Fimlinge nödgades erkänna för sig sjelf att han sofvit ovanligt illa i kyrkan i dag.

Medan så pastor Magnusson stod deruppe i den lilla maskstungna predikstolen med de vindögda apostlarna på, och såg dessa hundratals ögon, af hvilkas egare han knappt kände fyra eller fem, forskande rigtade på sig, öfverfölls han af en sådan känsla af hjelplös ensamhet, af oförmåga att någonsin blifva för dem alla hvad han ville och borde, att stämman smälte i vemod och de stötande provinsialismerna klungo fram liksom bäddade i tårar.

Då såg han långt nere vid gången ett litet hvitt hufvud och ett par små runda, milda, gråblå ögon, som fuktiga hängde fast vid hvarje ord af hans läppar. Solen bröt in genom den lilla dunkla rutan och lekte bland rynkorna på mor Märthas kinder och det gråa hufvudet vaggade sakta som ett moget ax i höstens dag.

Och pastorn kände sig ej ensam mer; hans stämma svälde, nya tankar trängdes i hans hjerna så att han knappt kunde ordna dem och skilja dem åt, han blef varm och växte och höjde sig till ett poetiskt språk, och när han sade Amen kände litet hvar att en sådan predikan hade ej i mannaminne varit hörd i Qvislinge kyrka.

Men de som icke voro belåtna voro slägt och från-

der till den aflidne stormannen, nämndemannen i Grönskog. Denne framstående odalman, som bytt gårdar fyra gånger, varit gift två resor, byggt bron öfver Fimlingesund på entreprenad för 14,300 riksdaler, varit nämndeman i 22 år och kommunalordförande i 10, hvilket allt stod nogsamt angifvet på klockarens lapp, affärdades med några deltagandets ord till de efterlefvande och en innerlig bön, att han, som haft så mycket jordiskt godt, ej måtte försummat det enda nödvändiga, att han, som ej behöfde ha några omsorger om hvad han skulle äta, dricka och kläda sig med, så mycket ifrigare måtte sökt ett rum för sin odödlige ande i lefvande Guds stad.

— Dä ska på Guss magt ble lagom mä bå yste å matskott te den prestagesällen! mumlade nämndemansmoran när hon klef upp i liggfjedersvagnen och for hem till den ståtliga begrafningen, dit pastorn inte blef bjuden.

Då pastorn inne i sakristian efter gudstjenstens slut såg upp ifrån »Specialen», der han just antecknat att »hemmansegaren Sven Karlsson i Vigghult vid sin hustrus kyrkotagning gifvit till kyrkan 50 öre, till socknens fattiga 50 öre och till orgelverkskassan 25 öre», stod framför honom i sakristian en liten fin man med örnnäsa och ett par bruna, lifliga ögon, med en välkammad peruk, mustascher och ett grånande pipskägg öfver en stor halsduksdiamant.

Pastorn sände den fine herrn en frågande blick.

Nu tyckte klockarn att det gick för långt, böjde sig fram och hväste i pastorns öra:

— Herre Jesses, dä ä ju *baron,* vet jag!

Pastorn reste sig:

— Klockaren underrättar mig att det är baron Stålsköld, jag har den äran att se framför mig.

— Precis han sjelf, ifall pastorn inte möjligen förut...?

— Nej, jag har verkligen inte haft den äran.

— Nå nå, det kan ju hända. Jag får tacka så mycket för den vackra predikan. Friherrinnan fann den alldeles charmant.

Pastorn bugade sig.

— Men det var tusan hvad pastorn hade brådtom att börja gudstjensten i dag.

Pastorn rodnade vid den lilla eden inne i sjelfva sakristian, men svarade helt lugnt:

— Tvärtom, herr baron; det dröjde i dag beklagligtvis en qvart öfver tiden, men jag försäkrar er, att det skall aldrig hända mera.

— Hm, hm, jaså. Det kallar jag att vara precis. Hm! Om jag skall säga det sjelf, så var jag en af dem som röstade på pastorn vid valet. Hm! 2,045 fyrkar.

— Jag önskar lifligt att herr baronen icke måtte få orsak att ångra sitt förtroende.

— Precis *det* ja. Nu hoppas vi snart få se pastorn hos oss på Hjelmskog.

— Jag tackar! Jag skall ha äran göra min uppvaktning med första.

— Vänta, kan ni inte komma i eftermiddag? Vi ha lite främmande förut, och . . .

— Nej, jag tackar, *inte i dag*.

— Bevars, ni måtte väl inte tro att det är »synd» att fara bort på sönda'n? Visserligen är mitt hus inte direkt något »bönehus», men någon »röfvarekula» är det inte precis heller, och ni skall slippa både att spela kort och dansa.

Pastorn log.

— Jag tror mig visserligen utan ringaste synd kunna resa bort en söndagsafton, men jag vet att en del bland allmogen tycker det är underligt om presten far från kyrkan för att roa sig, och jag vill ingen förarga.

— Asch, det der är ju hyckleri! Ursäkta, inte illa ment, tillade baronen när han såg att pastorn ryckte till.

— God middag, herr baron! sade pastorn, som under tiden fått på sig öfverrocken, och gick.

— Vexla mig *den!* sa klockaren till kyrkovärden i Fimlinge sedan äfven baronen snurrat om på klacken och försvunnit.

— Jäkeln te prest! Men sanna mina or, Hjelmqvist, han *har* nock nåra tusen å farsarfvet i behåll, annars vore dä väl inte möjligt att han tores stå baronen i näsan på dä viset.

* * *

III.

Herrskapet på Hjelmskog.

En vecka hade gått och pastorn hade blifvit »husvarm». Den som egt ett föräldrahem, lugnt och tryggadt, om än aldrig så enkelt, dit han kunnat fly på mellanterminernas ledighet och allt jemnt sedan, då någon rast från arbetspligten kunnat beredas; den som varit så lycklig att få behålla denna kära tillflygt länge, kanske ända till dess det egna hemmet öppnat sina dörrar för honom, den kan ej föreställa sig den rent af barnsliga glädje, som fylde Arvid Magnussons hjerta hvarje morgon då han vaknade i sitt eget lilla, mycket tarfliga, men i hans tycke, och jemnfördt med vindskupan derinne i staden väl också i verkligheten, rigtigt präktiga hem.

Han var en pligttrogen man, men det är fara värdt att borden, stolarna och gardinerna derinne, husdjuren och de små åkerlapparna derutanför, der vårbruket just

nu skulle begynna, mera upptogo hans tankar denna första tid än Guds församling i Qvislinge. Han gick och jemkade på stolarna och drog salig kamrerskan Lundebergs f. d. soffa än några tum åt venster, än litet åt höger, än ett par linier från väggen så att karmen ej skulle skada tapeten, ifall man råkade vräka sig en smula bakut i denna åldriga praktmöbel.

Dessemellan gjorde han matematiska beräkningar på en papperslapp, och när han fått dem färdiga, ropade han på mor.

— Ja, Ärvet lelle!

— Hör nu mor, tjensten ger femtonhundra kronor, och nog kunna vi lefva på tusen?

— Kors i allan dar, ja ja men.

— Jaha, och sparbankslånet är tretusen, så att med femhundra kronors årlig afbetalning, kunna vi vara skuldfria om sex år. Hejsann, mor du, då är *allt* detta rigtigt *vårt!* ropade Arvid med strålande ögon och gjorde en stor gest mot kamrerskans soffa och öfriga möbler, som om han visat Golcondas skatter.

— Nej, Ärvet, du har glömt pengatresserna, sa mor och ristade på hufvudet.

— *Räntan!* Aj mor, då blir det att räkna på nytt igen.

Åtta dar hade gått och litet mer. Pastorn hade börjat sina uppvaktningar. Den första hade gällt kyrkoherden i moderförsamlingen Sjöreda, hans närmaste förman. Det var en liten stilla, vänlig man med en peruk, som tiden gjort eldröd, en maka den »förningarna» från sockenborna och ett lugnt lynne gjort klotrund, och två döttrar, dem mer än trettioårig längtan gjort vemodiga, tacksamma för lite vänlighet och mer än nyfikna på en ny, ogift komminister. Kyrkoherden Strandin mötte Arvid med öppen famn och en nyöppnad kardus »Kalmar ros», och tog för gifvet att den unge embetsbrodern inte kunde

kalla honom för något annat än »farbror». Gumman smågrälade för att pastorn inte tagit sin mor med. Lotten rörde till en äggtoddy åt den käre gästen med sådan ifver att hennes blonda lockar flögo omkring som en gloria och botten höll på att gå ur glaset. Finnande sig öfverflödig derinne för tillfället, gick lilla Eva ner i drängstugan och tillsade stall-Kalle att ge den främmande pållen en hel kappe af utsädeshafren och inte glömma att vattna honom.

Ett par dar derefter gälde visiten baronens på Hjelmskog, sockenherren (2,045 fyrkar).

Det var inte utan att Arvid kände sig en smula nervös. Länge valde han bland prestkragarna, och när han ändtligen funnit en utan vank, slet han af bandet vid sina bemödanden att få den rigtigt fast och prydlig. Pålle hade fått stå ledig från harfven héla dagen, fast det bara gälde en half mils färd, och den lille drängen hade under pastorns egen uppsigt skrapat af honom minst ett halft skålpund hår på morgonen. Trillan var nytvättad, och mor Märtha hade sjelf borstat kaftanen åt sin Arvid, trots dennes ifriga protester.

Och så bar det i väg. Hjelmskog låg vackert vid en annan vik af samma sjö, som förlänade Qvislinge prestgård dess största behag. Det var en stor, hög, hvit, nästan fyrkantig tvåvåningsbyggnad ofvanpå en bottenvåning af sten. En allé af vackra träd, som just höllo på att spricka ut nu mot medlet af Maj, förde upp till de små nyare, i villastil uppförda flyglarna, och väldiga bokar omgåfvo den välvårdade gårdsplanen. Hufvudbyggnaden hade ingen veranda, utan enligt gammal herregårdsstil en kolossal farstubro, som sträckte sig utefter hälften af corps de logisets längd samt å balustraden var försedd med gamla rostiga urnor af gjutjern med grinande lejon på sidorna, som tålmodigt gapade om hvar sin jernring.

En prydlig kusk i bockskinnsbyxor och vidkullig stallmössa kom och tyglade Pålle med så konsterfaren hand att han höll på att rakt inte få honom ur fläcken, och en ännu prydligare kammarjungfru visade vägen till tamburen. Tamburdörren stod på glänt och inifrån rummen hördes ett sorl af glada röster. Pastorn tog till hälften tillbaka sin rock från hängaren och frågade:

— Här är väl ingen bjudning?

— Nej, för all del, det är bara herrskap, som tillfälligtvis helsa på, upplyste den fina kammarjungfrun lindrigt beskyddande.

Pastorn jemkade kragen och drog kaftanen till rätta. Han mindes så väl en gång då han kommit till landshöfdingens inne i staden der han hade »matdag» under skoltiden, och i tamburen mött ett liknande muntert sorl. Men då hade han hejdats i dörren af den mycket ståtlige betjenten, som sagt:

— Kors för tusan, vänta! Har hushållerskan glömt att ge honom en slant att äta annanstans för. Här ä kalas, så i dag kan Magnusson inte få middag.

Det var just inte med mycket behagligare känslor han nu, fast fri och oberoende och sitt värdfolks jemlike i verklig bildning, steg in till den lille sockenmagnaten.

Baronen skyndade emot honom med små steg och stor artighet.

— Nej, se pastorn! Nå, det var då roligt. Här, mina vänner, ha vi församlingens nye själasörjare, pastor Arvidsson . . .

— Förlåt, *Magnusson!*

— Åh, jag ber tusen gånger! Pastor Magnusson, — och här ha vi min hustru, min dotter Gerda, vår lilla Ellen, min son, löjtnant Gösta Stålsköld vid skånska husarregementet, major Axelsson, fröknarna Axelsson, grefve Svedenhielm, som rest ända från Sörmland för att glädja oss med några dars besök, grefvinnan Svedenhielm,

fröken . . . jag ber om förlåtelse, herr pastor! Kanske du, Gerda, presenterar våra öfriga vänner, jag ser att mamma väntar på mig.

Arvid hade haft så brådtom med att snurra om mot en hvar af alla dessa nya bekantskaper i tur och ordning som de af baronen forceradt nämndes, att han var smått yr i hufvudet; han kände med sig att han måste förefalla litet tafatt i detta sällskap, och det är ett fel, som aldrig förbättras af att man är medveten derom. Han observerade derför inte fröken Gerda förrän hon med ett litet tag i hans arm åter bragte honom in i situationen och fortsatte presentationen.

Instinktlikt reste sig alla Arvids känslor liksom till försvar mot den unga fröken. Det var rent af något liknande motvilja han kände. Mot allesammans kände han något af denna sårade barnastolthet, som lefver qvar i vårt hjerta alltifrån det vi som små ibland blefvo efter och måste ge tappt i leken, och alltsedan emellanåt dyker upp då vi känna oss på något sätt underlägsna eller mena oss vara tillbakasatta. Men mot baronen, grefven, majoren och de unga löjtnanterna kände han sig kunna sätta sitt lika om ej högre kunskapsmått, sitt mannavärde och sitt oberoende. Han kände med sig, att komme de hvarandra närmare, skulle han på hvarje bildningens område, diskussionen berörde, godt häfda sin plats som deras like, men han förundrade sig sjelf öfver huru varm han blef, vid tanken på att hon, den ståtliga, öfverlägsna verldsdamen, skulle se ned på, ringakta, finna otymplig »landtpresten», komministern, som fått sitt bröd tack vare hennes fars röster.

Senare, längre fram, då Arvid blifvit mera hemmastadd hos herrskapet på Hjelmskog, fann han att fröken Gerda egentligen var det enda fullt äkta aristokratiska i hemmet. Från och med den lille lifligé baronen, den ståtliga, kalla och mörka friherrinnan med sin tillkrånglade

chevelyr och sina hvassa, svarta ögon ned till hela husets anordning hade allt en viss blandad prägel af knapadlig förnämitet och affekterad, litet slösaktig roccoco. Lilla Ellen, en ljuslockig, fjortonårig elfva med trubbnäsa och fiskögon, hade afgjordt borgerliga instinkter, och unga baron Gösta, husarlöjtnanten, behöfde man ej känna länge, förrän man fann, att han egentligen kände sig mera uppbyggd af sitt halfblod nere i pappas spiltor än af det Stålsköldska fullblodet — ja fullblodet, ty baronen och friherrinnan voro kusiner — i sina egna ådror.

Gerda Stålsköld var en högväxt flicka med breda axlar nedom en idealiskt mejslad hals, som dock godt skulle förmått uppbära det käcka, svarthåriga hufvudet, äfven om den varit något mindre kraftig. Hon skulle förefallit för lång, om ej hela gestalten varit så harmonisk, kraftig och väl uppburen. Men de hvita, välbildade händerna voro stora och breda som en arbetande mans, och att få ett armband till Gerda utan föregående beställning hade pappa och mamma längesedan uppgifvit. De högvristade fötterna voro i proportion, och det skulle varit en djerf euphemism att kalla dem »näpna». Ansigtet skulle varit fullständigt vackert, om ej pannan varit afgjordt för låg och munnen för bred. Det förra skulle kunnat döljas med lugg, men Gerda afskydde detta mode och hade det korpsvarta håret benadt midt öfver den låga, breda pannan. Men kindens rundning var fager, läppen svällande röd, ansigtets oval och näsan ädelt formade. Och så hade naturens nyck parat samman det nattsvarta håret med ett par klara, stora, bruna ögon, som gåfvo det hela ett bizarrt och egendomligt utseende. Gerda var simmagister och djerf ryttarinna och hade en reformdrägt uppe på vinden, men för öfrigt var hon i vanor och lifsåskådning ännu vid tjugotre år så fullständigt qvinlig som någon af sina flickbekanta. Man »såg» henne genast i den mest välfylda salong, hon skulle frapperat

i en folkmassa på tusenden, men sympatiskt dragen till henne blef blott den, hvilken hon sjelf aktade nödigt att vinna.

— Se'n får pastorn så småningom lära sig allt det här omigen. Det är ju omöjligt att komma ihåg en mängd nya ansigten och namn, som man får till lifs så der på en gång, anmärkte fröken Gerda efter slutad presentation.

Arvid skulle velat ge ett ben på salig kamrerskans soffa för att kunna svara något bra och pikant, något som kunnat öfvertyga henne att han inte var alldeles idiot, men fann ingenting qvickare än:

— Jaha, det är alltid svårt, hm!

— Bor pastorn alldeles ensam i prestgården? — Vi slå oss ned här.

— Tack! Nej, jag är nog lycklig att ha min gamla mor hos mig.

— Ah, jaså. Vi få väl någon gång nöjet att se fru Magnusson här?

— Tackar! Det tror jag inte.

— Hvarför inte! Är hon då sjuklig?

— Nej, Gudskelof, men fröken skall veta att min mor alls inte är någon »fru». Hon är en enkel, tarflig bondgumma och skulle göra en ännu mera slät figur än hennes son i Hjelmskogs salonger.

Nu var det Gerdas tur att bli förlägen. Hon skulle velat säga att det ändå skulle vara angenämt att få se pastor Magnussons mor, men hon kände med sig att hon saknade förmåga att göra det sannolikt, och nöjde sig derföre med att anmärka:

— Hvad det skall vara roligt för er att ha er mor i huset.

— Ja, det är det, fröken. Hon har sträfvat och försakat för mig hela mitt lif och halfva sitt, och nu önskar jag högst af allt att hon måtte få lefva och njuta länge af den lycka och framgång jag vunnit.

— Har pastorn gett ut något arbete? En predikosamling kanske?

— Nej, hur så?

— Jo, ni talade om . . . om . . . någon särskild lycka och framgång, och . . .

Arvid skrattade högt och gladt.

— Ja, jag kunde väl tänka mig att fröken Stålsköld skulle ha svårt vid att fatta *mina* triumfer. Men, ser ni, när man bedt om »matdagar» hela skoltiden, när man frusit af brist på ved och lagt sig sjuk af brist på öfverrock, när man flackat kring stiftet som konsistorie skjutshäst i åtta år med tvåhundra kronors lön, *då* är det »lycka och framgång» till och med att få komministraturen i Qvislinge.

Gerda såg på honom med sina stora, forskande ögon. I detsamma föll det honom in att hon kanske fattade det som ett slags egendomligt skryt och trots, att han så der skyndade sig att tala om att hans mor var en bondgumma och att han arbetat sig fram genom nöd och brist. Han kände sig icke rigtigt belåten med sig sjelf.

— Nå, Gerda, hur finner du vår nye prest? sporde friherrinnan, när pastorn kallats ut för att dricka ett välkomstglas med baronen, och Gerda återvändt till damerna.

— Åjo, han går väl an till att vara bondson. Jag tror han lider af någon sorts inslagen stolthet eller äresjuka. Han talade med en viss bitterhet om sin fattigdom under studietiden.

— Quelle horreur, ma cher Julie, utbrast grefvinnan Svedenhielm. Precis som i Ryssland! Det jäser bland det lägre folket; pessimism, missnöje med tillvaron och oförsynta anspråk på lifvet gripa omkring sig så snart sådana der få lite kunskaper. De ryska studenterna äro de värsta nihilisterna, säger Svedenhielm. Åh Gud bevare oss! Skäms inte komministern!

— För all del, var lugn, snälla tant! Pastor Magnusson tänker säkert inte att spränga oss i luften, sade fröken Gerda skrattande.

Det vore synd att säga, det Arvids ankomst ökat munterheten i herrarnes lag. Bakom deras artighet och förbindlighet mot »komministern» låg ett visst något, som gaf tillkänna, att hade man träffats på neutral mark, skulle man ej tagit vidare notis om hvarann. Efter några bägare greps major Axelsson oemotståndligt af den äldre generationen militärers råa vana att »skämta med prester» i andliga ting, och förde, Gud vet hur, talet på Bileams åsna, frågande pastorn hvad han egentligen trodde om detta märkvärdiga djur, och om han inte tyckte det var näsvist att hon ställde frågor på sin husbonde.

— Ack, herr major, svarade Arvid, det är vanligare än man gemenligen tror att åsnor yttra sig, och som deras vetande är ringa, uttala de sig oftast i frågor.

— Hm . . . hm! Vill inte Gerda och Axel sjunga en duett för oss? hemstälde baronen för att atbryta vidare diskussion i det mindre väl valda ämnet.

»Axel» var Svedenhielm junior med nobla, bleka drag och oerhördt blonda, långa mustascher, tenorbariton och underlöjtnantsfullmagt vid Uplands dragoner.

— Gerna, farbror, men jag är omöjlig för tillfället. Jag vätte fötterna på morkulljagten i går, och inte ens tants charmanta punschrecept har kunnat kufva min heshet.

— Det var tråkigt, ty för resten ä' visst herrarna omöjliga i musikaliskt hänseende allihop, det vill säga såvida inte *pastorn*? . . .

Det låg ett så obeskrifligt drag af hån under denna hennes nåd Svedenhielms vädjan, en sådan betoning af omöjligheten i att »presten» skulle kunna ersätta *hennes* son i något stycke, att blodet rusade upp åt hufvudet på Arvid. Samtidigt hade fröken Gerda slagit sig ned vid pianot och preludierade sakta på en bit, som just

varit hans bravurnummer i Upsala, der han varit en bland studentsångens stöttepinnar, någonting, som ju omöjligen hennes nåd Svedenhielm kunde ha den ringaste aning om. Arvid bugade sig och svarade:

— Om fröken Stålsköld tillåter och herrskapet vill ha öfverseende så kanske . . .

— Nej, hvad hör jag? *Det* var då en angenäm öfverraskning! utbrast baronen. Hör du, Gerda, pastorn är god och sjunger med dig!

Unga Svedenhielm rätade på sig:

— Kanske skulle jag ändå möjligtvis kunna . . .

Men major Axelsson högg honom i armen.

— Nej, så min själ ska presten fram. Dä ska bli roligt höra *den* sjunga, hviskade han.

Fröken Gerda var i hög grad musikalisk, och hennes föredrag skulle hedrat äfven en artist med anspråk, men, som så ofta händer med de kraftigt utbildade gestalterna, rösten var liten och tunn, och kunde, huru utmärkt dess resurser än användes, icke åstadkomma någon större effekt; det var en ren sopran, men af föga omfång och ringa styrka.

Men varm, smekande, lyriskt fager klingade Arvids tenor i fulla tongångar ut i salen. Det var en herrlig stämma, och det enda af ungdomsglädje, af lifsvår och studentfröjd, som Arvid smakat i den eviga ungdomens stad, hade sångens herrliga gåfva skänkt honom. Nu vaknade alla dessa gamla minnen upp, och med sångens magt böjde han under sig alla dessa, som sågo landtpresten och bondsonen öfver axeln, till och med henne, som sjelf fått med af samma gudagåfva och kände sig elektriserad och lyftad af den eldiga vexelsången.

— Jag tror knappast jag vågar sjunga med er mer, pastor Magnusson; jag kunde aldrig ana att ni var en sådan storsångare, sade Gerda då de sista tonerna förklingat.

— Det skall inte heller behöfvas, om inte min nådiga särskildt *vill*, förstås, för med äggtoddy och fläderthé hoppas jag . . . hm . . . snart vara parat, försäkrade unge Svedenhielm och snodde nervöst sina långa, blonda mustascher.

— Men hvarför i all verlden blef inte herr komministern operasångare? sporde hennes nåd Svedenhielm, fortfarande maliciös.

— Ha ha ha, det skulle inte min nådiga frågat förr än damerna också hört pastorn predika. Han är lika öfverdådig *då*, inföll baronen.

Efter supén, när pastorn redde sig att säga farväl, tryckte baronen kraftigt hans hand och sade:

— Gör snart om besöket, pastor Magnusson! Ni är alltid hjertligt välkommen, förstås med undantag af söndagen, då ni ju inte anser er kunna resa bort, för att inte förarga Qvislingebönderna. Men apropos det, hvad tror ni Qvislingeborna skulle sagt om de nyss kunnat höra och se er vid pianot derute?

Arvid böjde stum sitt hufvud, och erkände inom sig befogenheten af baronens halft hånande anmärkning. Sårad stolthet, begäret att visa herrskapet på Hjelmskog och dess gäster att icke ens komministern i Qvislinge var alldeles i saknad af talanger, hade lockat upp honom att sjunga en verldslig kärlekssång. Det var för visso illa gjordt, eller — hade måhända den teologiska strängheten dragit upp gränserna för snäfva omkring prestens lif och rätt att njuta af lifvet? Hade han ej rätt att känna sig vara menniska, han som andra?

Arvid visste det inte; han reste hem i den ljumma vårqvällen allt annat än nöjd med sig sjelf, och ända fram mot morgonen låg han vaken, stirrande i det låga, limfärgade taket i Qvislinge prestgård, der han i oredigt hvimmel tyckte sig se skuggor, som formade sig än till hennes nåd Svedenhielms sardoniska leende, än till ett par fruktansvärdt långa, blonda mustascher, än till Bileams

åsna, och än — och det var allra värst — till ett par stora, bruna ögon, som förföljde honom huru han än kastade sig i bädden, och tittade tvärt igenom hans egna ögonlock då han envist försökte blunda.

* * *

IV.

Hvad de främmande på Hjelmskog inte fingo se.

Ännu en stund sedan pastorn farit sutto herrskapet Stålsköld och dess gäster qvar i salongen. Det är ibland litet odiöst att vara den förste som lemnar ett sällskap, men på det hela taget skulle Arvid ej funnit sig vidare nedslagen af omdömena om honom på Hjelmskog. Icke så att de voro vidare välvilliga, men sjelfva mästrandet af hans person, sjelfva misslyckandet af major Axelssons och unga grefve Axels försök att yttra sig hånfullt om »komministern», skulle kanske smickrat honom. Man kände på sig litet hvar, att här hade man stött på en af den nya tidens män, så olik som möjligt den traditionelle sockenkaplanen.

Fröknarna Axelsson började hänga med de små hufvena och gäspa i smyg. Gäckade i sitt hopp om att få sällskap med grefve Axel uppför trappan till sofrummen — deruppe var en vestibul, vid hvars fönster man kunde stå en stund och titta på sjön — togo de slutligen godnatt och följde sina föräldrar. Slutligen var der endast grefvinnan och hennes Axel qvar.

Plötsligt kom der värme och strålande lif i den lilla damen med det isgråa hufvudet, det vaxgula ansigtet och

de grå, tindrande ögonen. Det var som hade hon afkastat en mask.

— Godnatt, du mitt kära, kära, lilla älskade barn! O hvad det har varit grymt att nödgas lägga band på sig hela dagen! utbrast hon och slöt Gerda våldsamt i sina armar medan hon bombarderade hennes kind med kyssar.

När hon ändtligen släppte henne efter en lång kramning, stod grefve Axel vid deras sida. De ljusblå ögonen flammade i det bleka ansigtet, och öfver de stora, blonda mustascherna for liksom ett fosforescerande sken. Så — slog äfven han sin arm om Gerdas lif, tryckte en passionerad kyss på hennes läppar, dervid han fick en smula räta på sin lilla vackra figur, och hviskade i hennes öra:

— *Min* egen älskling!

Ja, hon var *hans* sedan tjugofyra timmar tillbaka. I går afton, här i detta samma rum, medan alla de öfriga af »unge-baron» höllos säkert qvar vid den vackra utsigten från öfre vestibulen, hade planerna med herrskapet Svedenhielms långa resa lyckligt realiserats, »gamle-baron» och friherrinnan hade med glädje omfamnat grefve Axel som son, och Gerda hade gått ur famn i famn såsom presumtiv grefvinna å Säfby.

Grefve Axel älskade henne djupt och innerligt med hvarje känsla han hade till öfvers efter att, varmt och upprigtigt, först och främst ha hållit af sig sjelf. Han var sin egen första kärlek, och ingen som kände honom tviflade på att *den* skulle han bli trogen intill döden. Men dernäst älskade han Gerda och kände sig lycklig utan gräns sedan han fått hennes ord.

Detta ord hade gifvits fullkomligt frivilligt, om också hvarken far eller mor dolt hvilken glädje partiet skulle göra dem. Men hjertat var icke med; det slumrade ännu hos den tjugotreåriga. I andra hänseenden tidigt

mognad, mera sjelfmedveten än de flesta af hennes jemnåriga bekanta, med lugn och klar uppfattning, hade hon satt sig ned att vänta på kärleken såsom man väntar på ett bref eller ett bantåg, väntat i minst fem eller sex år, men den hade icke kommit. Messlingen och skarlakansfebern hade infunnit sig på sina tider hos henne som hos andra barn. Hon hade vexlat tänder och haft de sextonårigas dansenthusiasm, hon som alla andra. Endast kärleken och bleksoten, de sista i barnsjukdomarnas långa rad, syntes intet förmå mot denna kraftiga, harmoniskt utbildade flicka. Nu började hon i likhet med den som aldrig haft tandvärk, att betvifla sjelfva plågans existens eller i alla händelser *sin* mottaglighet för densamma.

Ibland fick hon små dyrbara förtroenden af väninnor. I fjor somras, då Axelssons också gästade Hjelmskog, hade hon en natt vaknat vid att Lina Axelsson i nattmössa och svandunsbrämade tofflor sakta tassat in i hennes rum, klifvit upp i sängen, kramat och kysst henne samt, halft gråtande, halft skrattande, talat om hvilken utmärkt karl den nye tillförordnade provinsialläkaren derhemma var.

Gerda smekte deltagande det lilla rödgråtna ansigtet med det hjelplösa uttrycket, och kände sig halft förvånad, halft afundsjuk öfver den nya känsloverld, i hvilken hon blickade in, ungefär som en ung man, hvilken icke röker, ser sin vän njuta af en regalia reina.

Så kom Axel Svedenhielm, hvilken hon känt och tyckt rätt bra om redan som gymnasist och kadett. Han var i allt yttre en gentleman, i allo »korrekt» och nog rik sjelf att ej behöfva misstänkas i henne företrädesvis se arftagerskan. Han gjorde sin kur i åtta dar. Han var öm och uppmärksam, han sjöng duetter och ändrade om hennes stigbygel så att den blef mycket bättre. Han gaf en fattig torparhustru, som de mötte på vägen, två kronor, och han tuktade Balder, som brukade vända

med sjelfve bror Gösta ute i björkhagen. Så friade han och fick ja. Var det väl skäl att stöta honom bort? Det der »andra», det onämnbara, ljufva, berusande, skulle *hon* väl aldrig få känna? Hon var nog inte som andra flickor!

Men när han girigt och med flammande ögon från hennes läppar hemtade den kyss, som är jaordets obligatoriske följeslagare, och när han sedan i dag på morgonen nere i parken åter sträckte sig på tå efter en annan, då kände hon liksom en kall rysning, ett lindrigt obehag; icke vämjelse, åhnej, men ungefär detsamma som man erfar då man känner en rosett glida från sin plats medan man har en tékopp i händerna, eller sitt skoband lossna på boulevarden . . .

Och Lina Axelsson, som talade om huru hon höll på att skrika af njutning då den unge doktorn tryckte henne intill sig i kottiljongen! Märkvärdigt! Nej, hon var nog inte som andra flickor.

Och när han nu åter närmade sig henne med glänsande ögon, och de blonda jättemustascherna höjde sig likt morrhåren på en katt som vädrar en delikat välling, och han hviskade: »*Min* egen älskling!» då blundade hon lätt och önskade att det — väl vore öfver.

När hon kom upp på sitt eget lilla rum sänkte hon, halft omedvetet, yttersta snibben af sin näsduk i vattenkannan och gned tankfullt de breda, röda läpparna under det hon mumlade: »Hm, så'nt der behöfver man bestämdt vänja sig vid.»

När grefve Axel öppnade dörren till den lilla dublett, han delade med sin pappa, stod denne hedersman ännu i deshabillé och slungade i sig det ena glaset vatten efter det andra.

— Nåå, min gosse, hur känns det i kroppen att vara förlofvad karl?

— Å, hon är herrlig, pappa! Hvilken nacke, och så

hon för hufvudet sedan? Precis som en remont, som nyss börjat gå för stång. Ett vackert steg . . . hm . . . en behaglig gång har hon också. Lite kall är hon, förstås . . .

— Jaha, hon är så der obegripligt »jungfrulig» af sig, eller hur jag skall säga. Nå, det skadar ju inte i fråga om en familjeflicka. Det ger sig, min gosse, det ger sig.

— Generar det pappa, om jag öppnar fönstret och röker en cigarr? Jag tror inte jag får en blund i ögonen i natt heller.

— Ha, ha, ha, den ungdomen!

Men Gerda, hon sof redan godt, lugnt och djupt, såsom det är endast få fästmör förunnadt att slumra andra natten efter sin förlofning. Den runda, hvita, präktiga armen låg kastad upp öfver hufvudet, orörlig som mejslad i marmor; stilla och lugnt som ett barns låg det mörka, käcka hufvudet på den hvita kudden, och om några drömbilder sväfvade under den låga pannans breda hvalf, är det att befara, det de hade blott föga att skaffa med arfvingen till Säfby, den raske officern på Uplands dragoner.

* * *

V.

Mademoiselle La Tour.

De hade ingenting att vänta på.

Flygeln på Säfby var större än corps de logiset på månget annat herregods, och fullt uppsatt med möbler

och allting annat sedan gamla hennes nåd lefde och nuvarande gamle-grefven bodde der med sin familj i väntan på befordran upp till hufvudbyggnaden.

Derför eklaterades också fröken Stålskölds och grefve Svedenhielms förlofning, sedan unga Axel njutit sin hemliga lycka knappt en vecka.

Anna Axelsson, som redan mottagit inbjudning till Säfby nästa sommar, och i smyg ritat en greflig krona på kalkérpapper, bara för att »för ro skull» se huru det möjligen skulle ta sig ut på en af hennes bästa battistnäsdukar, måste för hufvudvärk hålla sig på sitt rum en hel dag efter det partiet blifvit bekant i den intima hemkretsen, men på eklateringskalaset var hon kry igen och omstrålade unge baron Gösta med ett fyrverkeri af lekfullt skämt och varma blickar, hvartill han aldrig fick se maken medan de blonda jettemustaschernas egare ännu var à prendre.

På eklateringskalaset samlades allt hvad pastoratets båda församlingar hade af »ståndspersoner», och kyrkoherde Strandin från Sjöreda höll tal vid bordet.

— Vill *bror* säga några lämpliga ord; eftersom fästmön är från annexet? hade han först frågat Arvid.

— Nej, för all del, det tillkommer farbror, *om* nu något nödvändigt skall sägas utöfver hvad baronen sjelf talade vid skålen för de nyförlofvade.

— *Jo*, bror, kyrkan är nu så trängd på alla sidor, att dess män få lof hålla sig framme med Guds välsignelse och Guds misshag vid alla möjliga tillfällen, ifrade gamle Strandin med en del prestmäns ofta tröttande mani att »hålla tal» vid alla högtidliga tillfällen i församlingen.

Och den gode och trogne Sjöredaherden knackade i glaset, skrufvade på kalotten, hostade och levererade å embetets vägnar Guds rika nåd och frid i rundliga portioner åt de trolofvade, försäkrande bland annat att hvarje fader och moder måste känna sig lycklig öfver ett så i

allo passande parti. Och härvid foro gamle kyrkoherdens milda och redan af Beychevillen litet tindrande ögon ned till det hörn af bordet der hans Lotten och pastor Magnusson erhållit plats bredvid hvarann. Man kunde så väl se, att *der* skulle pastor i Sjöreda ännu mindre knussla på Guds och sin egen välsignelse, om bara Arvid ville . . .

— Nå, är du nöjd nu? hade svåger Gösta frågat fästmannen före middagen och broderligt lagt armen om hans lilla nacke.

— Sablamento, Gösta, jag är som jag ville durka och inte lyda hvarken stång eller bredong längre.

Och fästmön . . .? Ja, hon var litet blekare och tystare än vanligt. Förut hade »saken» synts henne så enkel och naturlig och inte så förfärligt vigtig alls. Men när den blänkande bojan trycktes på hennes finger, när mamma grät och pappa med dallrande tonfall talade om den dag då hon skulle lemna hemmet, och då lilla Ellen nöp henne i armen och sa: »Då får väl ja' ditt stiliga rum, Jettan?» då var det som om hon fattat förbindelsens allvar med ens, då såg hon ångestfullt och frågande på grefve Axel, och undrade om det inte ändå *var* kärlek, som kom hennes hjerta att bulta så hårdt. Ack, ingen, ingen annan man på hela jorden skulle hon *hellre* sett på hans plats i dag. Nog var hon väl »kär» i honom då? Och så tömde hon sitt glas och lät honom slå några friska droppar Cliquot deri, och så böjde hon sig ned mot honom och log och gjorde honom så himmelskt lycksalig, att han efteråt beskref det sålunda för gamle-grefven: »Ja, pappa, hon tinar upp så småningom, ska pappa få se. Ta mig tusan gjorde hon mig inte så yr i hufvudet vid bordet, att det kändes precis, som när en håller på att tappa stigbygeln i steeple chase.»

Och då den lycklige fästmannen kände sig så der,

för att nu följa hans egen tankegång, »ha henne väl och säkert i hand», bredde sig för hans ögon ett rosenskimmer öfver allt och alla, ända ned till ett par mörka, djupa ögon nederst vid bordet, som ofta irrade dit upp till det unga paret.

— Gerda, skall du inte dricka med din sångare? hviskade han gladt och vänligt.

Hon höjde genast sitt glas:

— Pastor Magnusson!

En häftig rodnad gjorde pastorns ansigte ännu mörkare, och han höll på att skjuta ned fröken Lottens apelsin i hennes knä, då han ifrigt grep sitt glas.

— Hur är det med pastorns mor? frågade fröken Lotten strax derpå.

— Tackar så mycket, nu när det lilla lifvet slipper dra harfven, har humöret morsknat till.

Fröken Lotten slog hop händerna i full förtviflan och utbrast:

— Nå, du min skapare! Hva' menar pastorn? Jag frågade ju efter pastorns *mor*.

— Ack förlåt, förlåt! jag trodde det var Pålle, som fröknarna voro så goda och intresserade sig så vänligt för när jag hade nöjet att vara i Sjöreda, svarade han och sökte vara mera uppmärksam, men hans lilla vänliga granne hade fortfarande icke en enda af hans tankar; de hängde alla fast vid det vackra, stolta hufvudet deruppe vid bordets hedersplats.

Så konstigt att hon hade varit förlofvad redan första gång de träffades!

Nå, men hvad angår väl det egentligen dig, min käre Arvid Magnusson?

Gamle kyrkoherden, hvars kalott nu var alldeles på sned, under det ögonen plirade kärvänligare än någonsin, knackade ånyo i glaset:

— Ärade församling af...

— Schy, var god och vänta lite! Grefve Svedenhielm vill säga några ord.

Och gamle-grefven sade sina ord om glädjen att få helsa en sådan dotter på gamla Säfby och så vidare.

— Högt värderade medkristne, jag . . .

— Nej, men pappa då . . . varnade Strandins lilla Eva, som satt inom hörhåll.

Men gubben Strandin var oförbrännelig och höll ännu tre tal före uppbrottet på qvällen.

På några få dagar stodo träden fullrustade i kostymväg för sommarsejouren, och frodigt gräs svepte sin gröna sjal öfver Hjelmskogs bördiga ängar och klöfverfält. Trädgårdssofforna flyttades från magasinet till gårdsplan och park, ungdomen svärmade omkring i den vaknade naturen och krocketspelet kom ut.

Men det var något annat som också kommit ut: förlofningsannonsen, och Hjelmskogs postväska räckte knappast till för alla lyckönskningsbrefven.

Så, en solig och varm eftermiddag, när alla de unga och alla de främmande gått ned till sjön för att se på hur långt iståndsättandet af båtarna fortskridit, svängde en liten dammig skjutstrilla upp till hufvudbyggnaden, och ett litet elegant fruntimmer flög på två sekunder upp för de många trappstegen.

Kammarjungfrun nästan studsade tillbaka för denna mångfärgade toilette, dessa skyar af rosetter och spetsar, och det lilla vackra bruna ansigte, hvars brännande, mörka ögon alldeles förtärande borrade sig in i hennes, under det den främmande damen pladdrade:

— Je suis mademoiselle La Tour. Vicomte du Hjelmskog vara visibel?

— Jaha, detta är Hjelmskogs herregård.

— Oui, oui, begripa, aber ich . . . ah vicomte de Stålsköld, vicomte du Hjelmskog sjelf, nicht war? utbrast hon, då gamle-baron i detsamma visade sig på trappan.

— Jag har det nöjet. Hvarmed kan jag stå min nådiga till tjenst?

— Donnez-moi ett samtal deux minuten! Entre nous!

— Var så god och stig in till mig! sade baronen någorlunda artigt, fast han ej ansåg lämpligt att införa den underliga besökande i salongen.

Den lilla damen sväfvade in och slog sig utan vidare ned i baronens hvilstol, kastande ett par små charmanta fötter vårdslöst öfver hvarandra.

— Pardon, monsieur! Ich bin fräulein Margaretha Thor und . . .

— För tusan, nyss trodde jag ni var fransyska?

— Oui, mon père et ma mère vara französischen Leute, aber mon grossmama une deutsches kone og jeg troede at . . .

— Stopp lite, är ni *danska* också?

— Ja wohl, mon Bedstefader est arrives fra Jutland, aber das ist nicht derom jeg vil tale med dem. Aber dette mariage mellem comtesse du Hjelmskog et vicomte Svedenhielm vara ett perfideri, en unmöglichheit.

— Hva . . . hva befalls! Hvad tusan har mademoiselle med min dotters förlofning att göra?

— O mon Dieu! Er hatte sagt att han skulle taga mig till Ægtefælle, Er hatte . . .

— *Hvem* f-n hade sagt det?

— Oui, jeune vicomte de Svedenhielm. Je suis une chansonette, aber ich ist ein feines mädchen og det er ingen, der kan tale det ringeste paa min bag. Parole d'honneur! Det maa De stole paa. O pauvre petit Madeleine La Tour!

Här drunknade hennes röst i snyftningar.

— Är ni galen menniska! Nyss hette ni Margaretha Thor?

— Oui, ich haben in Deutschland gewesen, og daa maa man rette navn efter Byen, i sær da de Franske S'Gu slet ikke ere godt lidne in Deutschland.

Baronen ringde.

— Spring ned till båtbryggan och bed båda grefvarna Svedenhielm komma upp hit. Men tyst, förstår du, så att de öfriga ej märka det.

Kammarjungfrun försvann med en dröjande, skandalhungrig blick på den främmande damen, som fortfarande begrof ansigtet i näsduken.

— Förb. . . äfventyr, mumlade gamle-baron och tände en cigarr i väntan. Men hur det var så plirade han åt sidan på den lilla snyftande gestalten med sina utsträckta, höga, charmanta vrister. Den gamle Adam vaknade inom honom, och med en röst, som skulle föreställa faderlig, hviskade han, under det han småningom närmade sig och mildt strök hennes svarta lugg:

— Stackars barn, jag . . . hm . . . *stackars* barn . . .

— Ah, monsieur vicomte du Hjelmskog! Pauvre la petit fille Madeleine! Och med detsamma kastade hon sig våldsamt åt sidan mot hans bröst och slängde båda armarna energiskt om halsen på gamle-baron.

Så funno dem grefvarne Svedenhielm.

— Hi, hi, hi, din gamle Ravaillac! Är du rent från vettet? Hemma i ditt eget hus! sa gamle-grefven.

Baron Stålsköld rätade på sig, värdig och förnärmad.

—Det *här* är verkligen ingenting att skratta åt, min vän . . .

Knappast hade den lilla damen sett en skymt af grefve Axel, förrän hon störtade i hans famn, snyftande:

— Mon Axel, mon Ange, mon Dieu! O Du undankbare! Husker De da slet ikke hvad De har lovet mig und mein kleine garçon?

— Hvasa, är der en *pojk* också? utbrast baronen.

— Schy, tyst, är du galen? Tig! Jag skall frikostigt . . . sedan. Gör mig inte olycklig, Madeleine! hviskade Axel med ångestsvetten dallrande i stora, klara droppar ända ut i spetsarna af de blonda mustascherna. Och så förde han henne varligt ifrån sig.

Mademoiselle satte sig tillrätta i skrifstolen och fick ögonen på ett cigarrettställ.

— Excuse moi! log hon mot gamle-baron och ref raskt eld på en tändsticka samt satte cigarretten i ordning i den lilla täcka munnen.

— Mina vänner, ni behöfver visst en stunds enskildt samtal med mademoiselle. Jag har den äran att rekommendera mig. *Vi* träffas sedan, sade baronen med en ej öfver sig vänlig blick på unga grefven.

Derute var friherrinnan i eld och lågor.

— Hvad *är* det, Kasimir? Denna främmande, underliga menniska och detta . . . *Hvem* är menniskan?

— Lugna dig, Julie. Det är ingenting alls, det . . .

— *Hvem* är menniskan, Kasimir?

— Hon är . . . hon är . . . konstberiderska, tror jag. Jaha, det måste hon vara . . . jaha . . .

— K-o-n-s-t-b-e-r-i-d-e-r-s-k-a! Hvad vill *hon* Svedenhielms?

— Jaha, joho, ser du min snälla vän . . . hm . . .

— *Vill* du svara mig, Kasimir?

— Javisst, min engel, hvad var det nu du ville veta?

— *Hvad — konstberiderskan — vill Svedenhielms!*

— Jaså. Jo ser du, Julie, du vet att der finns ett ridhus på Säfby.

— *Nåå?*

— Jaha, och så . . . så . . . är der kreatursmöte vid Säfby station i nästa vecka, och då vill hon hyra ridhuset och ge några föreställningar medan folket ändå är samladt.

— Cirkus på bondlandet! Måtte vara en fin cirkus! Och för *det* har hon rest ända hit?

— De ha haft otur, Julie lilla, gemen otur och äro visst lite på dekis nu. Två hästar ha dött . . . tyckte jag bestämdt hon sa . . . och primadonnan har visst vrickat sig, eller hur det var. Nej, för all del, hon har inte rest långt alls för att träffa Svedenhielm. Sällskapet är på uppresa nu från Malm . . . nej, Båstad var det.

— Tyst Kasimir! Menniskan gråter ju.

— Gör hon det? Jaså, javisst, då talar hon säkert om de döda hästarna. Så'nt der folk fäster sig horribelt vid djuren, som de arbeta med. Ska du inte ut och lufta på dig ett litet slag, Julie? föreslog baronen och gick åter in i sitt rum.

— Schy! För tusan, håll er då åtminstone lugna. Julie är i fullt uppror derute, och de andra kan ju komma från sjön hvilket ögonblick som helst.

— Ack, min bror, jag är utom mig af ledsnad och vrede, utbrast gamle-grefven. Nu ha vi då ändtligen kommit till ett resultat med . . . med . . . menniskan här.

Borta vid kakelugnen stodo grefve Axel och Madeleine och lade sista handen vid fredstraktaten:

— Nej, Madeleine, nej, sextusen åt dig, som vi kommit öfverens om, men ingenting särskildt åt gossen. Honom vill jag sjelf utackordera och draga försorg om.

— A, hvilket Best! Så hör daa De slemme karl att — der kleine Bube ist gestorben for lange, lange siden. Da jeg keine Geld bekommen können for hamen, kan De lige saa gerne faa den hele Sanning at vide. Adieu, mon ami!

Och så neg mademoiselle La Tour, alias fräulein Thor, nätt och maliciöst och försvann nedåt allén, der vagnen väntade.

På unge Axels vanligen så bleka kinder brann en högre glöd än någonsin och han tuggade i full förtviflan de stora rödblonda.

— Kan farbror någonsin förlåta mig detta! mumlade han med ögonen mot golfvet.

— Det blir *det* vi få se, min gunstig junker, fräste gamle-baron argt. Inte för att *jag* varit något helgon i mina dar, och karlar emellan kunna vi väl öppet tillstå att vi inte fästa oss så mycket vid sjelfva *saken*. Men att med en sådan der knyta *sådana* förbindelser, ge dem *sådana* band på sig, att man nödgas köpa sig fri som en missdådare, det är *för* lättsinnigt, Axel.

— Jag förtjenar skrapan, farbror. Jag har varit en bångstyrig slyngel, som inte stått bunden med *en* grimma. Men farbrors förtroende skall bli mig en sporre till ett annat lif. Jag skall aldrig be om att få sätta foten i en stigbygel annars. Kärleken till en ädel flicka lägger tygel på hvarje *hederlig* man, och om farbror vill glömma detta, svär jag att aldrig mera bryta banan eller skena öfver skacklorna.

Gamle baron klarnade upp i anletet.

— Kom hit pojke! Det kan inte f-n vara ond på dig längre. Hon . . . den der . . . hon är väl rigtigt borta nu?

— Jaha, Gudskelof! suckade gamle-grefven och torkade sig öfver pannan i långa, eftertryckliga tag.

* * *

VI.

En bruten man och en bunden qvinna.

— Jag är en bruten man, pastor! Tala mildt med mig! suckade gamle fanjunkare Örn.

Det var ett af Arvids första sjukbesök, fast man nu redan var ett godt stycke inne i Juni. Men det fattiga folket i Qvislinge hade inte tid att ligga sjukt i den bråda vårtiden; det fingo de passa på med på vintern eller mellan vårbruk och skörd, och ville de dö så gjorde de minst omak med det i Oktober när rågen var ansad och potatisen upptagen.

Men gamle Örn hade inte på länge kunnat uträtta något med sina magra, skälfvande armar, och derför hade han råd att lägga sig ned och dö ännu medan linden blommade och apeln vid gafvelfönstret strödde sin hvita försommarskrud på liten blyinfattad ruta.

Örn hade inte varit hvad man kallar en »bra» karl i sina kraftiga dagar. Han hade fört ett vildt lif och ej kunnat stanna qvar så länge vid regementet att han fått pension. Sen hade han dragit sig fram, Gud vet huru, i en bofällig stuga midt i skogen, dit ingen körväg ledde, och dit en flicka från ett granntorp kom med en sqvätt mjölk två gånger i veckan. När hon senast kom var vattnet slut i spannen, och gubben låg i sängen ur stånd att resa sig.

Det var då han ville »ha presten till sig». Annars svor han alltid på prester, och hade inte varit i kyrkan på femton år. Hans hustru hade dött för längesen, »af lungsot», sade Örn, men det var en sådan lungsot, som man får af vaka och gråt och rädsla för misshandel. Om han var barnlös visste han icke sjelf. Det skulle visst vara qvar en pojke af de fyra någonstädes borta i Amerika, i fall inte också han kolat af.

Men åldringens gudlöshet var inte af det reflekterande slaget. Den var blott *en* sida af ett ohejdadt, lifslångt utbrott af ett argt och vrångt sinnes ondska; den vek för dödsfruktan, och med tårar på de skrumpna kinderna, sökte han nu lyfta det smutsiga, gråa, skäggöfvervuxna ansigtet mot presten under det han hviskade:

— Jag är en bruten man, pastor! Tala mildt med mig!

Så föll han ned på hackelsedynan, som utgjorde hans hufvudgärd, och slöt ögonen en sekund.

— Är detta den nye presten? hviskade han sen.

— Ja, men med det gamla budskapet till den som vill ta emot det med ett öppet, kärleksfullt, ångrande hjerta, svarade Arvid vänligt och satte sig på en trebent pall vid bordet.

— Men . . . men . . . för *mig* finnes väl ingen nåd? Jag har varit för svår i mina unga dagar, och . . . sen med för resten. Och så har . . . så har jag så kort igen . . . suckade den gamle medan tårarne perlade ned i det gråa, tofviga skägget.

— Ja, si herr Örn, det är naturligtvis inte Guds mening att ge oss kraft och förnuft och en frisk kropp och ett helt långt lif för att bruka i syndens tjenst, och så först — när kraften är bruten, förnuftet mattadt, kroppen utsliten och lifvet förspildt, vända oss till Honom och bjuda Honom ruinerna af hvad som en gång var Hans egen afbild. Men Hans ord gäller dock evigt: »Den till Mig kommer, honom kastar Jag icke ut.» Det heter icke: »Den till Mig kommer ung och stark» eller: »Den till Mig kommer med goda gerningar» eller »Den till Mig kommer medan han ännu har tid att lefva och bättra sig»; det gäller blott att man rigtigt vill *komma*, med synd och skam, med qval och ve. Tycker ni nu att ni vill komma så, herr Örn?

De smala, utmärglade händerna sträcktes fram under det trasiga täcket, och tår föll på tår ned i sängens halm. Och så följde ett varmt och allvarligt »skriftermål», deri den gamle lades på hjertat att noga pröfva om den ånger han kände blott var alstrad af den fasa man erfar på trappsteget till dödens och skuggornas dal, eller han verkligen vämjdes vid sig sjelf och sitt framfarna lif. Och så kom trösten, hoppet, ljuset och hug-

svalelsen. Och de hvita äppelblommorna föllo mjukt mot liten smutsig ruta, och genom det öppnade gafvelfönstret sjöng en liten vingad sommarens budbärare om uppståndelse och evig vår; och Arvid talade varmare, innerligare, bättre till hans ackompagnemang än till gamle klockarens der framme i kyrkan.

Slutligen reste han sig för att gå.

— Men hvart har flickan, som följde mig hit, tagit vägen? Ni är för svag att vara ensam nu.

— Herr Örn skall inte behöfva vara ensam mer. Jag har skaffat en sköterska.

Svaret kom från den halföppna dörren till sidokammaren och der stod Gerda Stålsköld med flammande kinder och tårar i de stora, djupa ögonen.

Det kändes Arvid som om allt blod i hans kropp velat upp åt ansigtet.

— Ni . . . fröken Stålsköld här?

— Ja, jag fick just höra i går hur ensam och hjelplös gamle fanjunkaren låg här och derför . . .

— Ja, Gud välsigne . . . mumlade det från bädden.

Först nu såg Arvid sig omkring i rummet. Borta vid spisen stod en skål soppa och en butelj Bordeaux. Jaså, fröken på Hjelmskog brukade gå omkring i stugorna och spela räddande engel!

Flickan, som burit dit det der åt fröken, återkom nu från byn och skulle stanna tills sköterskan kom. Efter ett vänligt farväl till gubben Örn trädde Arvid och Gerda ut på den murkna planka, som skulle föreställa farstubro.

— Vänta litet, pastor! Jag har en vän med mig härinne i buskarna, ropade fröken Gerda och sprang från den lilla stigen in bland träden.

Arvid mörknade och kände sig upprörd utan att sjelf veta hvarför. Jaså, fröken Samaritan hade fästmannen med sig på sina barmhertighetsvandringar. Det var ju att förena det nyttiga med det nöjsamma.

Han hade helst velat gå ensam nu, men hon hade ju inte lemnat honom rådrum att säga farväl. Med dröjande, motvilliga steg följde han efter in bland träden. Der låg naturligtvis herr grefven och löjtnanten på mossan och njöt af sin havanna, kanske också af monsieur Zola eller Maupassant. Det fattades blott att han också haft *honom* till gömd åhörare!

Då ljöd der en liten munter gnäggning bland furorna, och så fick han se, bunden vid en af dem, en liten gulhvit, skimrande skäck, som gladt helsade sin herrskarinna, otåligt upprifvande mossan med små smörgula, blänkande hofvar.

Hm! Tyckte han inte att det varit något underligt i hennes klädsel. Ja så, det der var en riddrägt.

Af de tvenne delar, hvaraf en rättskaffens centaur består, var pastor Arvid bäst vid lynne att tåla hästen. Hans min ljusnade och han skyndade fram för att hjelpa henne lossa tygeln.

När de så kommo ut på stigen gjorde han min af att hjelpa upp Gerda i sadeln, ehuru det sanningen att säga, gjorde honom en smula bryderi huru denna procedur egentligen skulle gå till.

Men hon virade tygeln om sin fasta, runda arm, sade »Foj Suleima!» åt skäcken, »Om ni tillåter?» åt pastorn, och så promenerade man i väg.

Arvid kände sig till mods såsom aldrig tillförene sedan gymnastiktimmarna i skolan. Han tyckte han ville flyga öfver både buskar och stenar. Hvarför? Ja, hade han vetat det sjelf, skulle glädjen med detsamma varit sin kos.

De hade träffats ett par gånger till på Hjelmskog och hos grannarna, sjungit tillsammans ännu litet grand; de voro nästan gamla bekanta nu.

— Tack, pastor, för . . . predikan, hade jag så när sagt, men aldrig har jag i en kyrka hört något som

gjort ett så djupt intryck på mig, som edra ord derinne.

Hon pekade med ridspöt åt Örns stuga och såg upp i Arvids ansigte med varma, strålande ögon. Hur käckt satt icke cylindern med sin hvita slöja på det mörka hufvudet! Hur präktig framträdde ej hennes herrliga byst under det gröna, strama klädet! Han höll på att glömma svara.

— Hm . . . är ni rigtigt säker på att det var rätt att lyssna så der? Jag trodde mig vara ensam med den sjuke.

— Nog är jag tillräckligt väluppfostrad för att veta det man *i allmänhet* ej får lyssna; men att lyssna på Guds ord kan väl aldrig vara illa, och i alla fall fick jag aldrig tid att komma fram och helsa, innan ni redan börjat ert samtal med den gamle.

Arvid log.

— Men fröken Stålsköld vet kanhända, att det äfven i *vår* kyrka finnes något som kallas »bikt», och att hvad der säges bör stanna mellan . . .

— Jaha, men gamle fanjunkarn visste att jag var der.

— Nå, i så fall återstår för mig blott glädjen att ha haft er till åhörare.

— Nu förstår jag huru ni kan trifvas härute i enslighet och . . . och . . . små förhållanden. Det måtte vara skönt och herrligt att vara så genomträngd af en lifsidé och kunna tolka den som ni! Vid sidan af en sådan lifsuppgift känner en annan sig så liten och onyttig.

— Nej, fröken Stålsköld, säg ej så! Har icke äfven *ni* den skönaste uppgift! Att vara allt för en man, att vara en af två, hvilkas alla tankar, känslor och sträfvanden gå åt samma håll, att för talrika underhaf . . . *Aj, hon bits!*

— *Foj Suleima!* Nej för all del, hon bara nafsar på lek efter dem hon tycker om. Ni kan känna er

smickrad. Men hvar voro vi nu? Jo! Tror ni att rigtigt många äktenskap äro sådana?

Hon såg på honom allvarligt och djupt, som hade hon velat skåda innanför både anlete och prestrock.

— Jag fruktar nej, men de *borde* alla vara det.

En stund hördes blott knastrandet af små torra qvistar på stigen och ljudet af Suleimas hofvar.

Kunde hennes tankar, känslor och sträfvanden gå upp uti steeple chase och Woodpeckers ättlingar, kunde de fängslas på längd af halfblodets eleganta exteriör eller hur en remont gick för longen? Tänk om äktenskapet ändå, när allt kom omkring, vore en allvarligare sak än hon föreställt sig! Tänk om det rent af vore för tidigt att vid tjugotre år upphöra att vänta på det der . . . det der ofattligt ljufva som . . . Dumheter! Ingen i hela verlden skulle hon kunnat tycka bättre om än lille Axel. Hon hade ju sett så många.

Men det susade försommarvind mellan fur och gran, öfver doftande en och mossiga stenar, der skimrade försommarsol så trolskt mellan vaggande trädkronor och lekte med barren på stigen. Der ströko kårar af barrdoft och lifslust öfver nacke och kind, och då hjelper det icke att hålla både kalk och patén under armen. Hvad båtar det ett ännu ungt, stolt och blygt mannahjerta att pansra sig med svart rock, som räcker nedom knät och knäppes ända upp till hakan!

Nu var gångstigen slut och nu skildes deras vägar. Arvid kände sig en smula på fel hylla när han varsamt lade »sockenbudstygen» från sig i lingonriset vid vägkanten, böjde rygg och sträckte fram sin breda, bruna hand till trappa. En knut af varma, sprittande nerver skalf till ett ögonblick mellan hans fingrar, en mjuk hand lades en sekund på hans svarta skuldra, och så galopperade Suleima bort.

Och i en sky af dam glänste ett par stora, klara,

bruna ögon, som sökte ila förbi månader och år och skönja huru framtiden skulle te sig. Hon visste inte huru det kom sig, men hon tänkte allvarligare derpå än förut. Hon utfrågade ödet.

Präktig skulle framtiden bli, icke sannt. Som ett bonadt golf i Säfbys salar, som en banad väg i en leende ängd, skulle den bli. Jemnbördiga, »comme il faut», voro man och hustru. Redo stod hemmet med vapenmärkt silfver. Väntande stod umgänget med de bästa på hvarje plats. Axel skulle aldrig svika en gentlemans pligter mot sin grefvinna, och hon sjelf, hon skulle icke behöfva göra mycket för att bli rosad som både ädel och god. *Der* var lyckan. — Stilla Suleima! — Någon gång skulle hon helsa på i gamla hemmet. — Hvar sommar minst. — Då skulle hon väl också fara till kyrkan. — Söndagarna äro ju så odrägligt långa på landet. — Pastor Magnusson talade så underligt, så menniskolikt. Skulle han gråna här eller få det bättre? Hvem skulle han gifta sig med? Ty naturligtvis skulle han gifta sig; annars blir en komminister aldrig tillräckligt fattig. En liten tjock prestdotter antagligen. Lotten eller Eva Strandin t. ex.

Men när hon tänkte sig denna lilla fadda, enfaldiga pastorska sittande i prestgårdsbänken och njutande af den rörelse, pastor Arvid ofelbart visste meddela sina åhörare, blef hon nervös, hon visste ej hvarför, och gaf Suleima ett rapp, som kom henne att hoppa högt i vädret och jaga i fyrsprång genom allén upp till Hjelmskog.

Men ute vid häradsvägen tog Arvid upp kalk och patén ur lingonriset och gick smågnolande vägen framåt till sitt lilla Qvislinge.

Det gör mig ledsen att behöfva säga att det inte var någon psalmmelodi han fantiserade på.

* * *

VII.

Storfrämmande i Qvislinge.

Det var egendomligt att gamle Örns lif, som företett så föga af kärlek och mildhet, nu likväl skulle löpa ut under de ömmaste omsorger. Mor Märthas soppskål stod så familjärt sida vid sida om Bordeaux'n från Hjelmskogs vinkällare på det lilla bordet i den sjukes rum, och i det ena af husets två vattenglas, det som var naggadt i kanten, flyttade fröken Gerda, hvar gång hon kom, in något af täppans och skogens blomsterskörd.

Och när hon så pyntat fint derinne i armodets boning och hört huru det var med fanjunkaren och betalt sköterskan och lemnat pengar till det lilla hushållet, då hade hon ju fyllt barmhertighetens pligt och kunde skyndat till andra arma, till hemmets glädje, till fästmannens sida, men ännu dröjde hon en stund, hon visste ej hvarför; det var som väntade hon något, hon visste ej hvad. Slutligen frågade hon gamla Katrina, vårdslöst, likgiltigt:

— Har pastorn varit här nyligen?

— Nej, inte sen i förrgår.

Hm! Han kom hvarannan dag, precis som hon. Det var eget att det händelsevis kommit att bli på samma dagar. Nå, henne gjorde det detsamma.

Så gnisslade den lilla söndriga grinden, och fasta, raska steg hördes på gångstigen, och en svart rock skymtade förbi gafvelfönstret.

Två syskonbarn, som vid en miljonärs dödsbädd täflat om arf och testamente, kunde omöjligen varit mera uppmärksamma och vänliga än dessa två mot gubben

Örn. Men der blef tid öfver; var man bara hemma till middag så var det ju bra, och inte ens Suleima, som skrapade och gnäggade och längtade hem, var alltid med.

Och här ute, i ramen af armodets hem och de höga, dunkelgröna furorna, här tog sig Arvid bättre ut än i salongen på Hjelmskog. Här framträdde allt det manligt fasta, allt det känsligt veka i hans natur utan all bismak af tafatthet och kantiga fasoner. I denna omgifning växte han, tyckte Gerda; i salongen derhemma krympte han samman. Der visade hon honom vänlighet, här började hon lära sig att se upp till honom.

Så vandrade de hem genom skogen, ibland ifrigt språkande, ibland helt tysta, men alltid, när de skildes åt, tyckte de att de hört och sett och erfarit en hel del. Ibland sade de det.

— Det är lärorikt vid en sådan gammal mans dödsbädd, fröken Stålsköld.

— Ja, jag tycker att min syn der har öppnats för så mycket, som förr varit mig främmande, svarade Gerda under det de bruna ögonen strålade.

Gubben Örn hade legat och sofvit hela tiden; pastorn och fröken Gerda hade setat på en kullfallen trädstam i skogen utanför täppan!

Men derhemma på Hjelmskog i den till manège improviserade gamla sjudareladan gjorde grefve Axel och baron Gösta »volta!» »avancé!» och »snedt igenom!» och »spanska trafven» med ett par unga, på gården uppfödda remonter. De båda gentlemännen arbetade i sitt anletes svett, togo sedan en dusch i badhuset nere vid sjön och kommo till middagen i korrekt toilett, god transpiration, en öfverdådig aptit och det bästa lynne.

— Det är ta mej tusan rent af uppfostrande för en sjelf att lära känna lynnena på sådana der unga varelser, sa grefve Axel.

— Ja, och en så'n intelligent flicka sen! inföll hennes

nåd Svedenhielm, som hört sonens reflektion ute på farstubron och nickade bifall med sitt lilla gråa hufvud.

— Hm! Ja, hon *också*, mamma; men nu talte vi egentligen om remonterna.

Det blir trist på landet ibland, äfven i en större hemkrets, när alla grannar nyligen äro besökta, alla utsigtsberg bestigna, alla holmar genomströfvade och alla krocketplaner pröfvade. Det var en sådan dag på Hjelmskog, som gamle-baron gäspande utbrast:

— Om vi rent af skulle ta och hemsöka presten?

— Käre Kasimir, det blir för odrägligt, två mil i dam och värme, sa friherrinnan.

— Nej, jag menar inte Sjöredapresten utan pastorn i Qvislinge, trubaduren Magnusson.

— Han är ju ungkarl och har det visst rätt torftigt. Vi sätta honom bara i förlägenhet, stackars karl. Han har aldrig bedt oss.

— Prat, just derför att han är ungkarl kan han affärda oss hur kort som helst, med ett glas friskt vatten om han behagar. Har han några droppar hallonsaft att slå i det så är det öfverdådigt. Sen åka vi igen. Vi ska inte pressa honom på supé.

Arvid stod vid bibänken vid bodväggen der södersolen baddade på och millioner små flitiga arbetare surrade omkring och hvimlade i kupornas fluster, tyngda af dagens skörd. Rocken hade han lemnat derinne i kammaren, och bina kröpo omkring på hans skjortärmar. Han var bondpojke och förtrogen med deras lif och vanor, han kunde taga dem med blotta händerna och röra dem huru som helst utan våda. De kände instinktlikt att han var en vän.

Sådan är kärlekens magt öfverallt i naturen.

Också intresserade bina honom såsom intet annat. I deras närhet hvarken hörde han eller såg på långa stunder något annat, och varseblef derföre med förfäran

när han händelsevis tittade upp, att vid verandan, d. v. s. mellan honom och hans rock, höllo två fullastade vagnar med herrskap från Hjelmskog.

Hans första tanke var att taga till bens en lof utomkring gårdsplanen, smyga in köksvägen, derifrån skicka Lovisa in efter rocken och så rädda situationen. Men han var oviss huruvida mor var i lämpligt skick att »taga emot», och ryste vid tanken på att se löjlig ut, om de händelsevis finge se honom lägga i väg utåt åkern. Han såg på de olycksaliga skjortärmarna. Det var bara tisdag i veckan och de voro bländande hvita. Ändå en lycka i olyckan. Med förtviflans mod klef han fram:

— Jag ber tusen gånger om förlåtelse att jag låtit öfverraska mig så här, men om herrskapet har godheten anse mig såsom osynlig en half minut, skall jag strax ha äran att helsa välkommen.

— Här ä' rocken, Ärvet lelle! hördes en blyg stämma, och så hade pastorn nöjet att få föreställa sin mor för alltsammans herrskapet. De öfrige komplimenterade på afstånd; endast sockenherrskapet tryckte mor Märthas hand.

— Mycket angenämt att få göra fru Magnussons bekantskap, försäkrade baronen.

— Nej, nej för Guss skull! utbrast mor Märtha.

— För all del, frun tviflar väl inte på det?

Arvid log litet tvunget:

— Åhnej, min mor menar blott att hon inte vill kallas »fru». Hon är en enkel bondqvinna och van att heta »mor Märtha» af hög och låg. Men, för all del varen så goda och stig in, mitt herrskap! Det var bra vänligt att göra mitt ringa hus den äran.

Grefve Axel spatserade fram till ett af den lilla salens fönster åt sjösidan.

— Se hit, Gösta! En charmant trafbana här fram

till udden derborta, när sjön ligger. Lugn och skogskyddad.

— Nå, hur trifs fr . . . mo . . . *ni* här ute i Qvislinge? frågade friherrinnan när hon lyckligt hunnit i hörnet af salig kamrerskans f. d. soffa.

— Å käraste friherrinnan! Hur skulle ja kunna annat än trifvas när Ärvet fått ett så rart å bra.

— Skratta inte åt gumman mor, fru friherrinna! bad Arvid. Hvad som är tarfligt för den ene är välstånd för den andre, och ni må tro att mor och jag haft det bra mycket sämre än nu.

— Ja, herre Gud, hvad vi det ha! Men nu får ja väl ta in lite åkerbärsaft å vann?

— Tackar så mycket, men vi bli så ledsna om vi ska göra något besvär.

Baron Gösta vände sig nu till Arvid och sporde:

— Men, pastor, hur får ni bara tiden att gå här på bondlandet? Idkar ni någon sorts sport, kanske?

— Åhja litet, svarade Arvid under det det ryckte i hans mungipor.

— Nej verkligen!

— Jaha, baron ser det lilla huset derborta!

— Aha, appareljgymnastik? Men förlåt, det der ser mera ut som en vedbod.

— Så är det också, och apparaterna äro en träbock och en såg.

— Ha ha ha! Nå, men jag har hört att det finns prester som sitta upp på Rosinante när de ska ut i socknen. Rider aldrig pastorn? inföll grefve Axel.

— Nej, jag har ett fel i min kropp, som alldeles förbjuder mig det nöjet.

— Pastorn, som ser så frisk ut?

— Ja, sjuk är jag Gudskelof inte.

— Skulle det vara indiskret att fråga hvad det då

är som beröfvar den svenska turfen förmånen af pastorns medverkan?

— För ingen del. Jo, ser ni, mina herrar, benen ä' alldeles för långa för Qvislinge lille Pålle. De skulle stöta mot marken för hvarje steg. Ursäkta, mor vill mig visst något . . .

Major Axelsson närmade sig de unga ädlingarna:

— Jag tror, förbaska mig, att presten försöker vara lite dumqvick.

Så kom Lovisa med saftbrickan. När fröken Gerda såg det, gick hon fram till den gamla värdinnan:

— Mor Märtha blir väl inte ond om jag lägger mig lite i serveringen?

— Gu tröste mej, ä dä nå't galet mä glasena, välsignade fröken?

— Nej, för all del, men jag såg der stod en korg med de allra präktigaste kakor derute. Det var visst mor Märthas mening att ge oss af dem också?

— Kakorna! Nå, du min skapare! Lovisa, Lovisa ä du stollet som glömmer bakelsan! Tusen tack, välsignade fröken! En tocken skam! Ja dä säjer ja, att ja hade då inte fått en blunn i ögona i natt om inte herrskapet hade fått känna på mina gräddgoron.

Och så kommo då kakorna med.

— Der gjorde ni mor en stor tjenst, fröken Stålsköld, sade Arvid.

— Förlåt mig! Anse mig inte närgången! Men jag tror att det skulle stört mor Märthas goda lynne om vi inte fått med af hennes kakor.

Mor vinkade i köksdörren.

— Ärvet!

— Ja, mor lilla.

— Låt dom inte resa. Lovisa å ja håller på mä en liten merafton.

— Det tror jag knappt de vänta, mor.

Det lilla blida anletet mulnade till.

— Så få de väl fara då, om du inte tror att ja å Lovisa kan laga till så du slipper å skämmas för'et.

Arvid lade armen om hennes hals och såg henne in i ögonen.

— Käraste, jag ville bara spara mor besväret. Gör mor och Lovisa ert bästa, och jag skall lugnt bjuda sjelfve kungen på meraften!

I detsamma kom friherrinnan för att säga farväl, men afstod temligen lätt på Arvids anhållan, och så gick man ut för att se på omgifningarna.

Gamle-grefven beskådade den lilla, oordnade trädgården, som sluttade ned mot sjön, klämde binoclen på näsan och anmärkte, att här borde läggas gångar i skotsk stil och ett litet lusthus i kinesisk stil och de gamla klarbärsträden ge plats för ädla päron.

Lina Axelsson sa, att då kunde här bli alldeles förtjusande och trodde att en vinkast skulle trifvas just på sjelfva sluttningen, som sedan borde formas i terrasser ända ned till vattenbrynet.

Arvid hörde på.

— Fröken Axelsson har inte händelsevis kommit att tänka på något så trivialt som hvad en komminister har i lön om året?

— Nej då, visst inte!

— Jo, det är så rysligt lite, att han är alldeles tvungen att ha renaste torparstil på sin trädgård samt nöja sig med sitt lutherska tempel och de naturliga terrasserna.

— Ack, så synd! utbrast fröken Lina och lade det lilla hufvudet på sned. Men hvarför kan ni inte petitionera om ett par tusen kronor till? Nu för tiden petitioneras det ju om allting.

Under det man flanerade omkring litet hvarstans och Arvid efter förmåga sökte underhålla sina gäster, hade Gerda kommit att sitta ensam på verandan. Plötsligt

fick hon se mor Märtha gå inne i salen och styra, sjelf utstyrd på ett sätt, som kom Gerda att för ett ögonblick gömma ansigtet i näsduken och skratta litet smått.

Frutiteln hade mor Märtha alltid bestämdt vägrat att bära, men en sorts »frumössa» eller »negligé», som femtiotalets fruar kallade den, hade hon dock ansett sin värdighet som pastorns mor kräfva. Och nu hade hon inte allenast bytt ut varkenslifstycket mot den svarta klädeskoftan utan också fått den fina mössan på. Men i hastigheten hade den kommit litet afvigt, nackbanden hängde och dinglade i den af svett och ifver glänsande pannan och ansigtskråset omslöt ömt den lilla bruna halsen.

Nej, gumman var dock för god att alla de främmande skulle skratta åt henne! Och så gick Gerda in i salen.

— Ack, snälla mor Märtha har alldeles för mycket besvär för vår skull.

— Å skräp, d'ä ingenting.

— Nej se, en så präktig spets på mor Märthas mössa! Förlåt mig, jag är alldeles vurmig med spetsar.

— Kors, ja förstår mej alls inte på tocket; men nock ä den fin, för Ärvet har gett två banko för den i sta'n.

— Jo, det vill jag lofva, men jag tror den skulle ta sig *ändå* bättre ut . . . får jag lof . . . Om vi satte den . . . till exempel . . . så här. Eller hvad tycker mor Märtha sjelf?

— Gud välsigne 'na hva dä kändes godt i halsen! Dä alldeles som stramade lite på hint viset.

Gerda gick ut på verandan igen. Jaså, sådant var då det lilla presthemmet. Här skulle pastor Magnusson gå år efter år. Eller kanske han snart fick pastorat; han hade ju så »goda gåfvor». Men det fordrades visst en hel hop tjenstår för att få »förslag». Nej, nog finge

han mäta de små knaggliga golfven derinne ännu månget år. Undras om han ej funne det tomt och ensamt ibland? Hurudant skulle väl ett sådant fattigt och stilla lif vara? Ja, vore man två, som rigtigt hölle af hvarann och inte vore vana vid bättre, skulle det kanske gå hjelpligare än någon kunde tro. Der blefve väl också snart . . .

— Nej, Axel, så du skrämde mig!

Det var fästmannen, som tyst sträckt sig öfver barrieren, dragit till sig det trolska, stolta hufvudet och tryckt en kyss på röda, varma läppar.

Men den lilla scenen hade haft ett vittne. Mörk och allvarlig stod Arvid inne i salen; handen darrade till, och, utan att han visste huru, föll ölflaskan, som han skulle öppna, i golfvet och krossades.

Om en stund kom mor Märtha ut i trädgården och neg och sa att den tarfliga aftonvarden var färdig. Baronen bugade sig mot henne och krökte artigt sin högra arm.

Men mor Märtha, som aldrig i sitt lif blifvit »förd till bordet», trodde att baronen råkat få något fult på rockärmen och — började ifrigt borsta den med sitt förkläde.

— Nu syns der ingenting, förklarade hon, och grefvinnan och flickorna Axelsson, som stodo bredvid, höllo på att kikna af undertryckt skratt.

Men i baronens ansigte rördes inte en muskel, och då han fann att det skulle vara omöjligt att få mor Märtha att i hast begripa huru han från början menat, fattade han med en bugning helt enkelt hennes lilla skrumpna, valkiga hand och förde henne så, alldeles som man leder ett barn, in till bordet, der färskt smör, ägg, medwurst, en förträfflig ost och två brunstekta, präktiga tuppar smakade de främmande rätt så väl som mången vida finare supé skulle gjort.

Då de voro resta, gick Arvid in i sitt eget lilla rum och sköt dörren igen. Han var likblek och kastade

sig framstupa på skrifbordet. Synen på verandan, den så naturliga synen af en fästman, som kysser sin trolofvade, hade som en blixt skurit genom hans själ och låtit honom skåda in i sitt eget hjerta.

Han älskade henne! Store Gud, att han icke förr vetat huru länge hon varit honom kärare än hans eget lif! Hvart skulle detta föra hän? Barmhertige Fader! Hvad annat som helst af sorg och qval, men ryck ut denna vanvettiga känsla ur hjertat!

Han hörde ej huru mor smög sig in.

— Ärvet!

Han rörde sig inte.

— Ärvet lelle!

Så tog hon och lyfte litet på hans kära hufvud och såg stora, stora tårar i de mörka ögonen.

Då slog hon sjelf det blårutiga förklädet öfver ansigtet och snyftade:

— Ärvet, Ärvet! Gu tröste mej, som nackade di tupparna! Nock vesste ja att du va faslitt gla ve dom å att di va å ett utländskt ras, men gråt då inte så, mett välsignade barn, för två osjälia kritter!

* * *

VIII.

Kampen mot den blinde guden.

Han hade icke blifvit 34 år utan att någonsin ha drömt om en hustru.

Redan bakom gymnasistens nötta böcker, hinsidan lexornas och mödornas rad, hade hans aning skymtat en

ung qvinna, som skulle dela glädjen med honom och mor, en gång då det anspråkslösa målet var hunnet, och för hvilken han sjelf ville vara allt. Hennes anlete hade blifvit tydligare, hennes gestalt hade trädt närmare allt eftersom han vid akademien lade en efter annan af de nya lexorna i den nya formen bakom sig, allt eftersom tentamen efter tentamen närmade honom till den klufna kragen.

Hon var ljus och vän, och ett moln gled öfver hennes ögon då Arvid berördes af frestelser till sådant, för hvilket man blyges en gång då man famnar sin rena brud.

Hade hennes drömda, blida bild varit starkare än frestelsen?

Icke alltid; vid en pröfning efter »handskemoralens» måttstock, skulle Arvid, fast han af kamraterna ansågs nära nog som en moralisk pedant, befunnits för lätt. Men den hägrande bilden af hans egen drömda pastorska hade i *sin* mån bidragit att hindra honom från att falla så djupt som många andra, och i fattigdomen och flitens energi hade den goda bundsförvandter.

Hon skulle vara ljus och mild och en folkets dotter, en som aldrig skulle tycka sig vara för mer än mor och se henne öfver axeln. Hon skulle dela hans pligt som de fattiges vän och de sjukes hjelparinna; hennes lilla qvinnohand och stora kärlek skulle tränga fram der presten talat ut och mannen stod rådlös. Icke ens de eländigaste finge kylas i sitt förtroende af att hon var »för fin» för dem.

Med ett slag hade bilden skiftat anlete och gestalt. Hög och imponerande, mörk som natten, fast vän som majsolen, när hon ville, fin i sitt väsen och stolt i sitt skick, högt öfver honom och mor, genomborrande dem båda med stora, bruna, glänsande ögon, stod hon, som, utan att han vetat deraf, stulit sig till hvarje atom af hans hjerta.

Barmhertige Gud, huru skulle det sluta!

Att hon var en annans trolofvade gjorde honom ingen sorg, så fjerran och oupphinnelig syntes hon honom ändå. Snarare tänkte han derpå med bitter tillfredsställelse; det skulle med ens qväfva alla galna tankar, det skulle draga henne bort ur hans närhet och befria honom från att se och tala med henne.

Gamle Örn blef sämre och sämre. Pastorn kunde inte svika honom. Men han ändrade timma och dag för sina besök; komme fröken Gerda regelbundet hvarannan dag som förut, så skulle han inte träffa henne.

Det gick bra en gång, två gånger, men så måtte visst äfven *hon* ändrat dag, ty då han kom fram på gångstigen till gamle fanjunkarns stuga, hörde han hennes röst genom fönstret. Och så gick han en lång lof genom skogen och tillbaka igen och kastade sig ned i mossan under granen der Suleima stått bunden, och gick inte in i stugan förrän han sett en ljus klädning skymta förbi mellan träden.

Så nära och dock så fjerran!

Den drömda bilden hade skiftat anlete och gestalt. Ja väl, men var icke äfven *hon*, den höga, mörka, eleganta flickan derborta, de fattiges tröst och de sjukes hjelparinna? Och hade väl någon varit så vänlig, så hänsynsfullt grannlaga mot mor som hon?

Så fjerran och dock så nära!

Hans ansigte glödde och han borrade ned det i den fuktiga mossan. När månne skulle bröllopet bli?

Så greps han af den verksamhetsfeber, hvarmed starka själar pläga söka döfva smärtan af hjertesår. Han letade upp sjuka och åldriga i utkanterna af Qvislinge, han gick långa vägar för att höra på undervisningen i folkskolorna, och han *skref* stundom sina predikningar, fast han visste att han, väl förberedd, utan risk kunde förtro sig åt ögonblickets ingifvelse hvad föredragets form

beträffade. Så ordnade han en rågträda till hösten och gick två gånger om dagen för att se huru Kalle och Lovisa buro sig åt dermed.

Ett par gånger hade han varit hos farbror Strandin i Sjöreda. Halfvägs i allén mötte honom farbrors eldröda peruk, som strålade i kapp med den fryntlige gubbens små pigga, gråblå ögon. Så rullade den lilla klotrunda tant Strandin ned från väfkammaren och ropade inåt salen: »Flickor, flickor, han kommer!» och så fingo Eva och Lotten i hast färg på kinderna och de nya, ej ännu rigtigt till hvardagsbruk invigda bomullsklädningarna på sina små välmående gestalter, trinda begge två och upptill försedda med hvar sitt rundt, trefligt, visst icke fult ansigte med blåa, bedjande ögon och derofvan en rikedom af lingula lockar, hvilka Lotten format till lugg, under det Eva funnit det mera bedårande att »bena» dem midt i pannan.

Den ena gången var mor Märtha med på enträgen inbjudning. Då kommo linneskåpens fördolda herrligheter fram, och mjölkkammaren synades från ofvan till nedan.

— Ärvet, Ärvet! Allri har ja sett på maken! Här ligger tretti par nymanglade lakan te hvar fröken å tju'-fem duktyger!

— Ja, lilla mor, tant Strandin har varit en arbetsmyra liksom mor, men hon har inte haft en stor, lång pojke att ensam dra försorg om, och derför har hon nu alla dessa skatter, medan vi derhemma bara ha fem dukar och fjorton par lakan eller hur många det är?

— Fjorton par! Ganska vackert, bror, ganska vackert. Sådant ska ju unga *frun* föra i huset, anmärkte farbror.

— Ja, här är då så trångt i handkammaren, så flickornas linneskåp behöfde då snart komma bort, åtminstone det *ena*, sa tant och kikade uppåt hyllorna.

När de sen reste hem sa mor:

— Ärvet, så du att dä va gammalt selver te bå skeer å gafflar, å stjernemönster på duktyet?

— Ja, mor.

— Herre Gu, Ärvet, om du kunne komma in i den slägten! En å di fleckerna ble nock snäll mot din gamla mor.

Arvid höll in Pålle och såg mor djupt in i ögonen:

— Jag gifter mig *aldrig*, mor. Der blir aldrig någon annan matmor på Qvislinge än mor.

— Bevare oss Gud, så du säjer! Dä vore väl dä ynkligaste en kunne tänka sej.

I salen på Sjöreda satt farbror Strandin med den allra längsta pipan i munnen.

— Hvilken af flickorna tror du det egentligen är, Magnusson vill ha, mamma?

— Ja, det vet Gud allena, käre gubbe! Med Lotten talte han så mycket om trädgårdsskötsel och med Eva om sin rågträda. Jag är rädd att Lotten fäst sig vid den hygglige karlen.

Emellertid hade der kommit en ung arrendator Strömberg till majorsbostället. Han hade gjort tre eller fyra besök i prestgården, äfven han, och genast fallit till fota för fröken Lottens lugg och linneskåp. En vacker dag friade han ordentligt. Lotten grät och ville inte säga ja.

Ännu mindre ville hon säga nej.

— Sitt ner, Strömberg! sa kyrkoherden och gick upp i väfkammaren.

— Ja, hur ska vi nu göra, mamma?

— Ja, herre Gud, så'nt bekymmer när en har barn. Det är ju inte fara med Strömberg. Men nog tycker jag att Magnusson, som är en så'n fin karl och din embetsbror, bör få ta *först*.

Och så fick herr Strömberg besked, att lilla Lotten var tacksam för hans anbud, men ännu ej rigtigt kände

sitt hjerta, utan behöfde en vecka för att göra denna intressanta bekantskap.

Farbror Strandin for om ett par dagar till Qvislinge.

— Jag räknar bror som en son och kan derför intet fördölja hvad som Herren låter ske i mitt hus.

— Tack, farbror! Väl intet olyckligt, hoppas jag?

— Hm . . . det beror på hur du . . . hm . . . det vill säga *man* tar det. Strömberg har friat till Lotten, sa farbror och tittade noga efter hvad verkan detta meddelande gjorde på Arvid.

— Det skall vara en bra karl, arrendet är godt och han har visst fått så mycket efter fadren att han reder sig. Jag gratulerar af allt hjerta! sade Arvid lugnast i verlden.

— Jaså . . . hm . . . jaså. Bror *tycker* således att vi ska ge honom Lotten?

— Käraste farbror, inte kan *jag* råda dervidlag. Det beror väl på fröken Lottens egna känslor för herr Strömberg.

— Jaha . . . hm . . . javisst. Adjö bror.

När farbror Strandin kom hem gick han genast upp i väfkammaren.

— Hör du mamma, säg åt Stina att hon genast gör sig i ordning att gå med ett bref till Strömberg. Det är tydligen *Eva*, Magnusson är kär i. Nå, nu har han ingenting att säga, nu har han fått välja först. Ske Herrans vilje! Seså, lipa inte Lotten! På Guds magt bli ni nu gifta båda två.

Gubben Örn dog och blef begrafven, begrafven af den unge vän, som spridt litet aftonsol öfver hans dystra läger.

När Arvid efter gudstjenstens slut gick ut genom kyrkogårdsporten stod der ett ekipage från Hjelmskog. Friherrinnan, baron Gösta och fröken Lina Axelsson sutto

redan i vagnen, men fröken Gerda tog foten från vagnssteget när pastorn kom, och gick ett par steg emot honom.

— Ja, nu har den stackars gamle fått ro. Tack för det ni inte glömde honom på det sista, fast . . . fast jag sedan aldrig kom att träffa er der. Har ni varit sjuk? Ni ser så blek ut.

Hon såg honom forskande in i ögonen.

— God middag, herr pastor! Tack för hemma! Mycket angenämt. Hvarför är ni så osynlig hos oss numera? ljöd det från vagnen.

— Jag ber ödmjukast . . . Jag har varit . . . det har varit så sjukt i socknen nu på en tid.

— Ah, se så, pastor! Narras inte. Ni har varit *två* gånger i Sjöreda på fjorton dar. Det sa fröknarna Strandin, som vi träffade hos brukspatronens häromdagen. De voro ytterst charmerade af de täta visiterna, försäkrade Lina Axelsson.

— Glöm inte bort oss! Går det inte an att komma i eftermiddag?

— Jag tackar, men . . .

Gerda lyfte upp hufvudet, såg på honom, som om hon funnit hans sväfvande svar underliga, räckte honom handen och sade:

— Kom!

Han kom. Han kom mot sin vilja, alldeles som om han varit hypnotiserad. Det grefliga herrskapet från Säfby hade rest hem. De kunde ej längre lemna sin vidlyftiga ekonomi, och der var ett och annat som skulle ordnas för de unga.

I Augusti skulle bröllopet stå.

— Si mjuka tjenare, herr själasörjare! Hvad tusan, ni magrar! För *er* tyckes då, min själ, inte ordet vilja bli kött, utbrast major Axelsson när han fick se pastorn.

De öfriges mera höfliga välkomsthelsningar qväfde det skarpa svar, Arvid redan hade på tungan.

Fröken Gerda lagade att hon fick gästen för sig sjelf.

— Är ni ond på mig? Har jag sårat er? Var jag för framfusig hemma hos er? Jag menade ingenting ondt.

— Men, fröken Stålsköld, hvad i all verlden . . .

— Nej, nej! Inga konventionella fraser. Ni springer och gömmer er, ni är ovänlig. Hvad har jag gjort?

— Det var många frågor på en gång, fröken Gerda. Hur kan ni, så lycklig, så beundrad, så afundad, finna mödan värdt att så noga studera den stackars — slottskapellanen?

— Fy, så bitter! Ni har varit vänlig förr, sade hon med lägre röst och såg på honom med moln öfver de bruna ögonen.

— Förlåt mig! Jag är ingen verldsman och inte herre öfver röst och känslor och umgängeston som en sådan. Jag kan ju ha bekymmer, som göra mig underlig och tvär. Fröken Stålsköld måste vara nöjd då jag försäkrar att ni aldrig gjort mig annat än godt med er vänlighet, att jag är tacksam och . . .

— En enda liten duett, herr pastor! Gerda har inte tagit en ton sen Axel reste.

Det var friherrinnan som bad . . .

Och de sjöngo . . .

Han var åter inne i leken. Han jublade i sin snara och kysste sin boja och glömde framtid och morgondag för ögonblickets sällhet. Ah, om döden träffat honom så, der han, stödd mot pianinot, girigt följde de hvita fingrarna när de gledo öfver klaviaturen, de skiftande uttrycken i det mörka ansigtet med de stolta, käcka dragen!

Kraftigare, allt mera stormande trängde sig hans ande intill henne, förklädd i skaldens ord och med den smekande melodiens mask för egna känslor.

Ack, både själens och stämmans strängaspel hade liksom af misstag tagit bo hos bondesonen!

— Tack, pastor Magnusson! Nu blir det väl inte

många gånger till, jag får njuta af detta stora nöje! Det blir så mycket att styra med nu några veckor. Bröllopet blir redan i Augusti.

Bröllop i Augusti! Nåväl, då blefve det ju ändå ovilkorligt, obevekligt, slut på alltsammans. Hvarför då spjerna emot, hvarför då neka sig det bittert ljufva att ännu några gånger höra denna kära röst, blicka in i dessa trolska ögon! Arma hjerta, så njut då din korta, hagelsköflade sommar! Bruna ögon, så borren då in eder i hjertesåret så att det känns! Det blir ju bröllop i Augusti . . .

* * *

IX.

Å embetets vägnar.

Förskrämda, oroliga, sprungo tjenarne på Hjelmskog om hvarandra, och i vägen för hvarandra, likblek satt friherrinnan i salongen med tårar i de svarta, hvassa ögonen, och de grå strimmorna i det mörka håret syntes nästan ha blifvit bredare på en vecka. Med hufvudet nedborradt i en fåtölj låg lilla Ellen framstupa; hennes gula hår skakades vid högljudda snyftningar, och med detta uttryck af vild förtviflan, som äfven barnastämman någon gång kan afspegla, mumlade hon: »Hon dör! Hon dör!»

Gamle-baron var djupt skakad. Han såg tio år äldre ut än vanligt, och hade röda ringar omkring ögonen när han gick emot pastor Magnusson på trappan.

— Tack för er skyndsamhet, pastor! Ni kommer till ett sorgehus. Gud, att jag skulle upplefva en sådan dag!

Den lille, vanligen så afmätte och cirklade mannen föll i konvulsivisk gråt.

Arvid sjelf var blek, och de stora ögonen sutto som målade på det lärftshvita ansigtet.

— Det står illa till med fröken Gerda, hör jag.

— Hennes lif är i fara, *min älsklings lif* . . . pastor, om ni visste hvad det vill säga.

Det blixtrade till i prestens ögon och han förde hastigt handen till kaftanens ståndkrage som om han hållit på att qväfvas. De båda männen sågo hvarann in i ögonen. Blott den unge visste i huru hög grad sorgen var delad.

— Herr baron har låtit kalla mig . . .?

— Ja, hon är så . . . sjukdomen och faran, svagheten ser ni . . . Gud vet hvad det egentligen är hon vill . . . kort sagdt: Gerda önskade tala med någon om . . . ja, ni förstår, hon behöfver tröstas, arma barn.

En sky for öfver Arvids bleka kinder. Det var således på »embetets vägnar» han blifvit kallad.

— Ja, rent ut sagdt, min bäste pastor, så stor aktning jag än hyser för er, skulle jag kanske valt en äldre prestman att tala med Gerda, om någon sådan stått mig till buds . . . ni blir ju inte ond på mig?

Pastorn bugade.

— Ännu ett ord! Det är tyfus. Ni är väl icke . . . .?

— Jag ber er, herr baron . . .

Det var då *så* han skulle återse henne!

Först vacklade han till som en drucken; närheten af den älskade, den till sjukrum förvandlade jungfruburens instängda luft och dämpade dager, de många små eleganta, dunkelt skymtade föremål, som trängdes derinne, förvirrade honom. Sedan såg han blott det lidande, hopfallna ansigtet på spetskudden, hvars blekhet förhöjdes af

det röda täcket. Det var en jemförelsevis lugn stund; feberns rosor hade vikit undan, sjukdomens härjningar framträdde ohöljda.

Dock var hon vackrare, såg qvinligare, finare ut än någonsin. Det kraftiga, befallande draget kring den något groft skurna munnen hade mildrats och de blixtrande ögonen blickade mildt och bedjande framför sig.

Arvid grep ett fast tag i den förgylda karmen på en liten fantasistol.

— Är det pastorn, pappa?

Store Gud, hvad hennes röst lät matt!

— Ja, Gerda.

— Du får gå, Anna, och du pappa . . . tala litet med mamma. Hennes förtviflan gör så ondt *här* . . .

Den hvita, breda handen, affallen och tunn, fördes upp emot bröstet.

Arvid flyttade fram den stol, kammarjungfrun nyss lemnat, och sjönk förintad ned på den.

— Tack för ni kom . . . så fort. Tack! Hör nu, ni har väl inte det der . . . jag menar nattvardssakerna med er?

— Nej . . . förlåt mig, det var illa . . .

— Tack! Det visar att ni förstått mig . . . Det är inte dödsfruktan . . . och jag är sannerligen ej beredd . . . jag skulle ej våga taga den nu. *Så* mycken gudsfruktan har jag, fast jag tyvärr inte mycket tänkt . . .

Arvid ville säga något, men han kände så tydligt att vid första ordet skulle hans förtviflan svämmat öfver.

— Jag har blifvit åratal äldre på denna vecka, pastor. Jag har grubblat så mycket, o, så mycket . . . mitt stackars hufvud . . .

— Ni får ej matta er.

— Jag *måste* tala. Jag har grubblat dessa långa, qvalfulla nätter. Mycket, som förr har synts mig så stort, har krympt samman och blifvit så oändligt litet,

och sådant, som förr synts mig obetydligt, har vuxit och håller på att qväfva mig . . . nu. Det är alldeles som om någonting inom mig gått sönder, ser ni . . .

Arvid steg upp och tog plats vid sekretären, der skuggan af fönsterdraperiet hindrade henne att se hans ansigte.

— Det händer stundom att Gud, när han tycker sig inte rigtigt få fatt på oss i vårt vanliga lif, tager oss ut ur familje- och sällskapskretsen, tager oss för sig sjelf, så att säga, och på det sorgtyngda lägret, i plågans långa timmar gjuter in i vårt hjerta det som vi inte ville ta emot i helsans dag, i glädjens stunder. Sjelfpröfning . . .

Han hejdade sig. Hon såg så trött ut och syntes inte alls lyssna på hvad han sade. När han tystnade, slog hon upp de matta ögonen:

— Förlåt mig, hur var det?

Arvid sänkte hufvudet. Ack vid *denna* sjukbädd hade han visst intet att ge . . .

— Det är inte dödsfruktan, ser ni. Ibland tycker jag det skulle vara ljuft att slumra bort från allt, *allt*, och med frigjord ande sväfva långt, långt bort. Snarare skulle jag vilja kalla det *lifsfruktan*. Jag tycker, att om jag blefve frisk, skulle jag dock aldrig kunna bli glad och lycklig mer; jag känner det som vore mitt lif förspildt.

Det ryckte till i Arvids ansigte. Han återtog sin plats på stolen vid bädden.

— Såvida inte den känslan helt enkelt kommer af plågor och kroppslig svaghet, vet jag blott tre förhållanden i lifvet, som för mig kunna förklara den.

— Jaså, ni förstår ändå hur jag menar! Nå, när tror ni man känner det så?

— Jag skulle för min del känna det så, om jag gjort mig skyldig till något som kommit mig att förlora

tron på mig sjelf, aktningen för mitt bättre jag; något, som, om än både Guds och menniskors tillgift vore viss, aldrig skulle upphöra att ängsla mig lifvet igenom. Jag tror också att man kan känna det så, om någon, som man älskat med hela . . . någon som man hållit rätt innerligt kär, blifvit ryckt bort och lemnat ett tomrum, det hvarken tiden eller . . .

Han såg på henne. Hon var ej trött och likgiltig nu. De bruna ögonen borrade sig in i hans.

— Och det tredje?

— Ja, om man misstagit sig om sin kallelse i lifvet, om man slagit in på en väg, som, huru god den än i och för sig må vara, dock icke är *ens egen*, och så gått för långt att vända åter. Om man fattat ett för hela lifvet afgörande beslut, och så finner att man gått vilse, att det var ett misstag.

Hon hade till hälften vändt ansigtet bort och låg tyst under det barmen sakta häfde sig af den återvändande febern, som lemnat henne för ett par timmar.

Uret på den lilla skulpterade byrån knäppte så högt i tystnaden. Arvid lät blicken irra omkring i rummets dunkel. Hvartenda föremål betraktade han med girigt intresse. Jaså, det var då här hon dvaldes, hon, som tagit hans lifs lycka, det var här hon drömde ungmöns rosendrömmar, det var härifrån hon skulle gå till brudgemaket eller . . .

De mörka ögonen glänste till. Tänk om hon ginge *till grafven* i stället, om denne andre blefve dömd att försaka, evigt försaka, liksom den stackars landtpresten! Skulle det bli mindre tungt att sörja henne då? Kanske . . . men hon . . . dödens slöja öfver denna stolta blick, förgängelsen öfver denna herrliga . . .

Det var första gången han setat vid sjukbädden hos en ung qvinna, som för honom varit något annat än en lidande nästa . . .

— Och hur långt går man vilse, då man gått ohjelpligt *för* långt?

Hon hade hastigt vändt ansigtet mot honom och betraktade honom forskande.

Pastorn spratt till. Hans tankar lupo fjerran; de hade hoppat öfver verklighetens och det närvarandes skrankor och gingo på bet i Arkadiens ängder.

— Dithän, fröken Gerda, der det ej längre gifves någon kompromiss mellan hedern och lifvets glädje.

Hon tryckte händerna mot ansigtet, och klara perlor glänste fram mellan hvita fingrar.

Det for som en blixt genom Arvids själ. Store Gud, *så* måste det vara!

Och då han reste sig för att gå, som han sade »för att ej trötta henne för mycket», och tryckte den afmagrade, knotiga handen till afsked, blickade han djupt in i det kära, tärda anletet och sade:

— Men hederns och konvenansens lagar äro, som ni vet, ej alldeles desamma, fröken Gerda. *En* är samvetets dom, en *annan* opinionens. Falsk blygsel har drifvit mången, som ännu kunnat hitta rätta vägen, dit der de svaga själarna . . .

Han tystnade.

— . . . de svaga själarna?

— . . . falla djupt eller — bära hand på sitt lekamliga omhölje.

Hon borrade det glödande ansigtet djupt, djupt ned i kudden, och de insjunkna kinderna blossade varmt vid aningen om att hon ej längre var ensam om hemligheten, som under lidandet blef henne klar, den hemligheten att Gerda Stålskölds klara hufvud tagit fel om vägen, då det trodde sig utan hjertats sällskap, fast och säkert kunna gå fram den af guld och börd banade vägen till kullerstolarna.

När hon såg upp var hon ensam.

* * *

X.

Ruptur.

Inom den förnäma verlden väckte det ett stort uppseende att grefve Axel Svedenhielms till Säfby förlofning med fröken Gerda Stålsköld blef uppslagen.

Att en nödställd ädling byter på vapensköld och mynt, och sedan, när han finner »mamsellen», som utgjorde det nödvändiga bihanget, för svår eller förgyllningen för tunn, korrigerar sitt missgrepp, nå, det må så vara.

Men två gamla slägter, barn till hedersvänner från ungdomen, nej, det var för starkt.

Hvar och en visste till punkt och pricka huru det gått till. Den ene hade, från säker hand, att det var kopporna fröken Gerda haft, och att grefve Axels kärlek ej hållit stånd mot ärren. En annan hade klart för sig att fästmön, klen efter sjukdomen, yrkat på bröllopets uppskjutande till följande vår, att den otålige fästmannen i mindre lämplig form målat sitt svikna hopp, att »det ena ordet gett det andra» tills allt blifvit slut. En tredje ryckte på axlarna åt dessa barnsligheter och fann det märkvärdigt att icke »herrskapet visste att fröken Gerda, som mistat allt håret i sjukdomen samt gick med nät och såg gräslig ut, blifvit läserska och slagit upp emedan grefve Axel protesterade mot att göra aftonbön tillsammans med pigorna.»

För att inte också vi skola taga fel, nödgas vi begå en svår indiskretion; vi luta oss öfver skuldran på fröken Gerda, då hon, ännu mycket svag och blek, en Augustidag då de första höstvindarna stryka öfver fälten, sitter vid fönstret i sitt lilla rum och skrifver:

»Axel!

Detta bref skrifver jag utan att mina föräldrar veta derom. De skulle annars göra allt för att det måtte bli oskrifvet. Jag tål icke vid några stormar och böner; jag behöfver ett fullbordadt faktum till mitt stöd att möta dem med, och väntar dervid hjelp af dig, skulle den än skänkas mig endast på grund af sårad manlig stolthet.

Det blir det enda jag begär af dig, Axel. Jag kan inte bli din hustru! Förlåt mig att jag länge trodde det, att jag genom detta misstag mig ovetande bedragit en ädel man, som jag — jag tager Gud till vittne derpå — hade till föresats att söka göra lycklig!

Mitt hjerta röres vid tanken på din ömhet och omsorg, när telegrammet från pappa kallat dig till min sjukbädd. Du är värd en hustru, som helt och fullt kan återgälda ditt goda hjertas hängifvenhet. *Jag* kan det icke; just denna sjukdom, som kom mig att allvarligare reflektera öfver lifvet och framtiden, har gjort det klart för mig, att den aktning och tillgifvenhet jag kände och aldrig skall upphöra att känna för dig, voro för litet att bygga ett äktenskap på. Jag tror att äktenskapet har pröfningar, mot hvilka de ej skulle förslå.

Jag minnes med smärta din forskande blick då du fann mig förändrad, ehuru jag väl alltid varit en fästmö, som behöft ditt öfverseende. Vemodsfullt minnes jag äfven din sorg öfver uppskofvet med den högtid som för alltid skulle förenat oss.

Hade det gällt blott *min* framtid, så skulle jag måhända ej ryggat mitt ord. Jag tror mig aldrig för någon kunna hysa de känslor, som väl äro behöfliga att bygga gemensam lycka på. Men *du* är värd ett bättre öde än blott den hemmets ljumma lycka som din makas *pligtuppfyllelse* möjligen kunde skänka.

Kanske har ditt eget hjerta redan sagt dig något af hvad oförmågan att finna de rätta orden, de minst

sårande uttrycken, hindrat mig att klargöra så som jag velat.

Kunde du se mig utan bitterhet, och tilläte den konvenans, vi redan genom vår förbindelses upplösande gifva en törn, för hvilken jag som qvinna bäfvar tillbaka, tilläte den att vi råkades, tror jag att jag muntligen bättre skulle kunnat klargöra för dig hvad som nödgat mig till detta steg.

Ödmjukt och innerligt beder jag dig ännu en gång förlåta mig den smärta, jag vållar ditt goda, redliga hjerta! Varmt hoppas jag att den dag skall komma, då du i förbindelse med en dig värdigare maka skall ha funnit en lycka, nog stor att för hvad hon i dag med tungt sinne gör tacka *Gerda.*»

Gamle-grefven hade varit ute på en af utgårdarna och träffade inte grefve Axel förrän på middagen den dag Gerdas bref kommit till Säfby. Axel såg förstörd ut. Ansigtet var blekt och de blonda jettemustascherna darrade. Båda herrarna voro i riddrägt.

— I herrans namn, Axel, hvad är det? Hvad går åt dig? Har någon olycka träffat Saida?

— Nej, pappa, men . . .

— Går hon inte väl? Kan du omöjligen få bort hennes ovana att sticka med nosen i trafven? *Något* är det, Axel . . .?

— Läs . . .

Ådrorna svälde vid tinningarna på gamle-grefvens fint tecknade hufvud medan han läste, mörka skyar foro öfver pannan och han slog takt till hvarje ord med spöt på skaftet af den blanka ridstöfveln.

— Hvilken förolämpning! Vi ge dem . . . Eller: älskar du henne ännu, den nyckfulla, vettlösa flickan?

Det for ett sken öfver de bleka kinderna och den lilla vackra figuren liksom växte ett par tum:

— Ja, pappa.

— Nånå, min gosse! Glöm hvad jag sade. Litet svaghet och öfverretning efter sjukdomen. Litet griller, förstår du. Der står ju med tydliga bokstäfver att hon inte bryr sig om någon annan, och *någon* skall väl en frisk, fullvuxen, tjugotreårig flicka i herrans namn älska. Alltså älskar hon *dig*.

Stolt öfver den slående logiken i denna bevisning spatserade gamle-grefven upp genom alléen; ridspöt hven fortfarande mot stöfvelskaftet och han mumlade tröstande:

— Lugn, min gosse; jag skall min själ läsa lagen för min vän Kasimir. Hur tusan fostrar den göken upp sina barn! Du ser väl efter att frambenen lindas på Palmerston hvar morgon? Och så massage. Sakramenskade senklapp! Jojo, lifvet har sina pröfningar, min son.

Baron Kasimir blef förtviflad, men kunde ingenting göra åt saken. »Min bror», så slöt han sitt svar, »jag nödgas säga dig att jag ingenting förmår mot mitt eget barn. Till den Stålsköldska samvetsgrannheten har hon från mödernet den Gripenstamska envisheten, och med sorg måste jag se en af mitt lifs gladaste förhoppningar ramla. Jag rår inte, och inte heller Julie. Behåll, trots allt, dock någon vänskap qvar för din gamle barndomsvän *Kasimir.*»

Det blef tyst i familjekretsen på Säfby när gamle-grefven högt läste det brefvet.

Grefve Axel lutade sitt hufvud mot händerna, och när pappa läst till slut klämde han sönder en tår i ögonvrån och gick ut utan att säga ett ord.

De gamla sutto tysta och bedröfvade och sågo på hvarann. Plötsligt for grefvinnan upp:

— Min Gud, Axel såg så besynnerlig ut! Han måtte väl aldrig gå och göra sig något illa! Axel, Axel!

Ute i vestibulen hann hon upp honom.

— Axel, hvart går du?

Han lutade sitt fina, bleka ansigte mot modrens skuldra under det den lilla gestalten skakades af snyftningar:

— Mamma, hon har krossat mitt hjerta! Jag går . . .

— I herrans namn *hvart?*

— Jag går . . . jag går . . . att låta sätta Bianca och Fatima för jagtvagnen. Jag behöfver vederqvickelse, mamma . . .

De gamla stodo tio minuter senare vid salongsfönstret och sågo sin älskade gosse köra nedåt allén. Bianca kråmade högt sin silfverhvita man och kastade fram sina gullhvita hofvar kokett och graciöst som om hon varit en fröken Svedenhielm på hofbal. Fatima var eld och låga och tuggade nickelstången så att skummet flög kring den kastanjebruna bringan. Stolt som en gud tyglade grefve Axel dem båda. Der var kommet ett befallande drag ofvanför de blonda jettemustascherna och färg på bleka kinder.

— Och en *sådan* man har hon kastat bort! suckade grefvinnan i moderlig smärta och stolthet.

— Ja, qvinnor ä' qvinnor; dem vet man aldrig hvar man har, tyckte gamle-grefven.

— Nå men Hugo då! Aldrig kränglade väl *jag* på det viset!

Grefven tittade litet åt sidan på sin gemåls lilla vissna, knotiga, gulbleka ansigte, som just aldrig varit annorlunda, och erinrade sig huru svårt han haft att på sin tid besluta sig för att hålla tillgodo med mamsell Bergström, trots hennes halfva million, för att lossa inteckningarna å fideikommisset. Ett litet leende for öfver hans gråa skäggbotten och han klappade henne vänligt på skuldran när han svarade:

— Nej, det kan jag verkligen inte förebrå dig, min söta vän.

* * *

XI.

Konfirmationsberedelse.

Det var tjugonde söndagen efter Trinitatis, Oktober hade gått in och de blåfrusna gudsbarnen i Qvislinge kyrka följde blott med halfva sin själ de gudstjenstliga förrättningarna; den andra hälften hängde qvar vid potatisåkrarna mellan fruktan och hopp beträffande nattfrosternas verkningar innan den ädla rotfrukten kommit under tak. Och de som hade högländta åkrar eller redan slutat upphackningen, de sutto och grufvade sig och hade måhända mer bekymmer för de fallande stutaprisen än för sin odödliga själ.

Altartjensten var slut och »predikstolsversen» sjöngs. Inne i sakristian satt Arvid Magnusson i full ornat och strök med handen öfver handbokens blad, ännu en gång ögnande igenom den der förvarade lappen, på hvilken han till ledning för föredraget tecknat upp skelettet till sin predikan.

Klockar Hjelmqvist stod bredvid, lika bredbent som i våras, men något mera aktningsfull. Den nye pastorn hade aldrig kommit till klockargården för att låna pengar eller be om någon annan handräckning, och vänligt men bestämdt afböjt hvarje behandling af sockensqvallret i sakristian.

Nu hade dock gubben Hjelmqvist tydligen något på sinnet, som han nödvändigt måste meddela sin själasörjare, kosta hvad det ville.

— Herr pastor . . .

— Är det något?

— Ursäkta, har pastorn sport till baronens nyligen?

— Nej, svarade Arvid förvånad och såg på klockaren.

— Hm . . . hm . . . pastorn vet väl att fröken skrifvit korgen åt sin grefve?

Pastorn ryckte till och reste sig till hälften från stolen för att afklippa diskussionen, men — hans knän hade med ens blifvit så underligt matta.

— Det kan väl inte vara sannt.

— Jo, det är dagsens sanning; min brorsdotter är kammarjungfru der. Skomakarns Fina, pastorn vet.

— Jaså . . . hm . . . Hjelmqvist går väl upp på läktarn nu och ser efter hur den unge seminaristen, som spelar och sjunger i dag, sköter sig.

Nej, den presten var då omöjlig! En erinran att passa på tjensten till svar på en så intressant nyhet!

Ack, vår herre har i sanning att sköta med att hålla reda på både sina herdar och får här på jorden! I de stora, fina samhällena, der fåren leka societet och herdarna mer och mindre äro Kristi kavaljerer, nå, det kan nu så vara, men härute i Qvislinge! Ack, här sutto fåren och sörjde öfver sin potatis, och herden såg blott med sin själs blick ett par bruna, genomborrande ögon under en låg, bred panna, han hörde blott en röst, som jublade inom honom: »*Fri, fri!*»

Och när predikan var slut och altartjenst och kungörelser undanstökade, och han och mor Märtha i blåsten gingo hem till sitt lilla trefna bo, var det som om de kringfarande löfven hviskat: »Hon är fri.»

Men hvad hjelpte det honom att hon var fri? Tvärtom: hade det blifvit bröllop i Augusti, som ämnadt var, skulle hon ju nu varit långt, långt borta. Hade det blifvit bröllop nu till julen, såsom senare, då man fick visshet att Gerdas lif var räddadt, bestämdes, skulle hon heller ej haft lång tid qvar här på orten. Men nu, nu gälde det att vara stark, att aldrig träffas mer än tvånget kräfde, en gång om året eller kanske två. Kampen mot

den blinde guden var lika förtviflad, men mycket farligare nu.

Och dock sjöng nordanvinden: »Fri, fri!» och dock gnisslade vindflöjeln på bodgafveln: »Hon är fri!» så tydligt att han tittade åt sidan på mor och undrade om ej också hon hörde det.

Stark var han och stred gjorde han som en man.

— Helsa på oss någon gång i vår ensamhet, bad baronen då de tillfälligtvis träffades.

— Jag tackar ödmjukast; husförhören lägga beslag på all min tid.

— Men Ärvet, bara baronens inte bli onda på dig för du allri nånstin reser dit? fruktade mor Märtha.

— Jag har inte hjerta att lemna mor ensam de långa höstqvällarna.

— Ack, Ärvet, inte ska du setta å förnöta tien hos mej, mett gamla skrälle. Inte reser du till Sjöreda heller nu. Di kan snart ta från dej Eva mä. Lotten geck åt mä samma, hon, muttrade gumman.

Det blef advent.

— — — — — — — — — — — — — — —

»Om i din själ, der jordens lustar dö,
Det faller några korn af himmelsk snö
Och Edens dörr sig öppnar lätt på glänt,
Förundras ej; det är advent, advent!

— — — — — — — — — — — — — — —

Igenom luften vinterkall och klar
Med vindens sus en himmelsk stämma far:
Det barn skall födas snart, som Gud har sändt!
Vak upp till fröjd: det är advent, advent!»

Men i det lilla herdetjället i Qvislinge var det blott

mor Märtha som helt och fullt lefde sig in i adventstidens betydelse. I Arvids själ klungo ej de himmelska rösterna fram för tvenne jordiska, af hvilka den ena sjöng i dur: »Hon är fri», och den andra i moll: »*Dig* skall hon dock aldrig tillhöra.»

Så kom den första snön, och länge hade den ej legat förrän ståtlig bjällerklang tonade nere vid Qvislinge grind. Det var fröken Stålsköld, som kom med lilla Ellen för att anmäla henne till nattvardsläsningen.

Gerda var blifven allvarligare än förr, men det uttryck af svaghet efter sjukdomen, som ännu fanns qvar, det nya, mörka, späda håret, kort som på en gosse, hvilket nu växte fram i stället för det febern beröfvat henne, gjorde henne mera tjusande qvinlig än förr. Hon var ännu mera lik sjukrummets än salongens Gerda.

— Tack för sjukbesöket, pastor! Ni förstår kanske nu, klarare än jag förmådde uttrycka det, hvad som ängslade mig och låg mig på sinnet?

— Ja, jag förstår . . .

Ack, det är icke lätt att tala med en ung flicka om hennes uppslagna förlofning. Är det då en flicka som man älskar . . .

Så drogs lilla Ellen fram, rodnande och blyg, och hennes namn skrefs öfverst på listan af årets konfirmander.

— Pappa och mamma hade velat be er meddela undervisning åt Ellen en dag i veckan hemma på Hjelmskog, men jag trodde det skulle göra lilla syster godt att läsa bland de andra unge och bad dem låta bli.

— Jag tackar er, fröken; ni har derigenom besparat mig ledsnaden att nödgas säga nej åt baronen.

Gerda såg upp på honom. Han var dock en man. Den frikostiga dusör han naturligtvis kunnat påräkna för den enskilda undervisningen åt »herrskapsbarnet» vägde tydligen ingenting för den fattige komministern.

— Stör jag, om jag någon gång följer Ellen hit?

Det skulle vara en så kär påminnelse om min egen konfirmationsberedelse, den lyckligaste tid jag lefvat. Jag skall sitta så tyst.

Pastorn försäkrade att hon var välkommen, men han ljög. Skulle det då inte hjelpa att han sjelf undvek hennes farliga åsyn! Och dessutom generade honom denna omedvetna censur öfver hans undervisning.

Men menniskohjertat är svagt. Efter några veckor öfverraskade han sig sjelf med att känna sig besviken och nedslagen då Ellen kom ensam, och nytt lif, ny kraft gjötos in i hans ord då han visste att innanför den på glänt stående dörren satt hon, för hvilken han aldrig skulle tala ut sitt hjertas qval, men inför hvilken han dock ville stå så hög och god som någonsin en liten komminister kan det inför en högättad verldsdam.

— Ja törs väl inte va så näsvis å bju på en kopp? Dä ä inte dåligt i sig sjelf, kaffet, så dä inte ä; dä ä bara *lite* cikoria i dä, frågade mor Märtha ibland efter lektionens slut.

Och då sutto de alla fyra i det lilla förmaket medan de äkta théskedarna och kopparna med den blå blomsterrankan kommo fram.

Och när hon kom hem till Hjelmskog strålade Gerdas ögon och kinderna brunno, och hon blef mer och mer den förra friska, starka Gerda, som tyfusen lockade från den gyllene bojan då den slog henne i sina egna.

Hon njöt af Arvids friska, ljusa, glada framställning af religionens sanningar, utan att veta huru ordet och stämman, talet och predikaren vuxo samman i hennes själ.

Så blef der då *två* konfirmationer, två »förnyelser»: af det späda hjertat, som öppnade sig för Gud, af det unga, starka, fria hjertat, som öppnade sig för hans skönaste gåfva till menniskors barn, för kärleken.

Det var ett öfverlägset, ringaktande ord derhemma

om »komministern», som för Gerda spred den första ljusstrålen öfver hennes eget inre.

Baronen hade kommit från en kyrkostämma, der Magnusson och småbönderna icke alldeles velat böja sig efter sockenherrns åsigter. Nå, baronen och den nye nämndemannen hade afgjort saken, men litet missnöje låg qvar.

— Styf kapellan det der! Får han nu också med af Sjöredagubbens multum så blir den der bondpojken minsann inte god att ta's med, hade baronen gäckande yttrat vid middagsbordet.

Aj, hvad det stack till i bröstet vid att höra pappa tala så! Gerda led alltid af föräldrarnes högmod och ringaktning för dem de ansågo stå under sig, och hvilka ofta skymtade fram i familjekretsen, då de voro för verldsvana och för mycket aktgifvande på den nya tidens rigtning att ge dem luft i sällskapslifvet. Men detta var något helt annat; det kändes rent af som något *personligt* sårande; hennes kinder brunno och hon inföll häftigt:

— Men pappa, en bildad, sjelfständig man får väl dock hafva sin egen mening!

Pappa tittade upp, litet förvånad öfver hennes ifver:

— Ja, Gudbevars, för all del. Och hvad långa Qvislingepresten beträffar så *har* han det också, och det med besked, men ännu, Gudskelof, är *jag* herre i församlingen, min flicka.

»Långa Qvislingepresten» träffade henne som ett piskslag, och hon bet sig i läppen för att hindra tårarna att bryta fram. *Han*, så upphöjd, så god och kärleksfull mot hela menskligheten, bedömd på detta sätt! Hela hennes inre reste sig. Ah, hon skulle velat sätta honom högt, högt upp, så att en hvar kunnat se hvad »Qvislingepresten» gick för, och ingen våga ringakta honom mer . . . Hon skulle . . .

Och så brast det lös i en tåreflod inne på hennes eget lilla rum. Och de heta, varma tårarnes bad sköljde bort allt som ännu stod emellan dem; i de brännande, droppande diamanternas glans stod Qvislingeprestens bild såsom den högste, den bäste bland män, och hon såg huru hon småningom kommit denne man allt för nära.

Och detta, *detta* var då kärleken, hvars väsen hon aldrig förstått?

Nej, nej, så var det inte, en sjuklig öfverretning var det, och längre fick det ej gå. Vackert hade föräldrarna handlat då de temligen fort afstått från sina böner att hon ej skulle bryta med Axel; någon mera sorg ville hon aldrig göra dem.

Och på våren, då vägen var torr och vacker igen, och solen sken och vågorna logo, gick lilla mor Märtha förgäfves och torkade och gned sina blomstersirade kaffekoppar och tittade utåt gatugrinden efter sin goda, rara fröken. Fröken Gerda var aldrig med när Ellen kom.

Och läsbarnen funno presten allt mera allvarlig; vek och kärleksfull kanske mera än förr, men med vemod i stämman. De trodde det var för att det nu var på slutet af lästiden, och man i Lindblomskan hade altarets högtidliga sakrament och i bibliskan Kristi pinos historia....

— Kommer allri nånstinn stora fröken mer hit? frågade mor Märtha.

— Tack, snälla mor Märtha, hon har så rysligt mycket att göra.

— Nej kors, hon gör väl faslitt rara saker? Broderar å tocket?

— Å nej, hon sitter mest och sprättar bort grefvekronorna på sin utstyrsel, upplyste lilla Ellen helt naivt.

Löfven hade slagit ut, holmarna stodo gröna och sommaren var när, då Gerda härnäst återsåg Arvid. Det

var pingst, och han stod i altarrunden, omgifven af alla de unga, som skulle konfirmeras och under beredelsetiden lärt att hålla honom kär. Solstrålarna logo in genom det stora korfönstret och lekte bland altarbordets sammet och silfverstjernor, med lena lockar på unga hufvuden och med det höga, svarta hufvudet, som höjde sig öfver dem alla. Hans stämma klang så varm och mild då han från dogmernas pelargångar förde de ungas tankar ut i naturens sköte och lärde dem att äfven *der* finna den vän som öfverallt vi söka. Så vände han sig till Ellen Stålsköld och frågade henne om hon erinrade sig något af de ställen i vår svenska psalmbok, som särskildt förde våra tankar på Gud i naturen.

Med rodnande kinder och i början knappt hörbar röst gaf Ellen sitt svar; men stämman höjdes och den lilla elfgestalten stod rak och frimodig då hon hunnit till slutstrofen:

»— — — — — — — — — — — — — — —

O, när så mycket skönt i hvarje åder
Af skapelsen och lifvet sig förråder,
Hur skön då måste sjelfva källan vara,
Den evigt klara!»

— I sanning, en charme att höra barnet, mumlade baronen helt rörd i sin stol.

Gerda satt och såg oafvändt på Arvid och på lillasyster.

Hon kom ihåg huru under hennes korta förlofningstid grefve Axel en gång med förtjusning yttrat:

— Till manövern nästa sommar skall min lilla hustru komma med. Och ditt hjerta skall fyllas med stolthet, Gerda, när du ser mitt regemente brusa fram som en sopande vind, stigbygel vid stigbygel, så det knakar i hvarje knota och spritter i hvarje nerv, och

luften knappt hinner att vika undan för Uplands dragoner!

Nu var sommaren här, men *hennes* hjelte brusade ej fram som en stormvind i têten för flinke ryttare. Han gick fram som det stilla vädret på sommardag i nordanskog, och hans unga regemente svor lammets fana med tårar i blåa barnaögon.

Och likväl — aldrig hade hon känt det tydligare — skulle hon varit strålande stolt och jublande lycklig öfver att få kalla honom sin.

Men några dagar derefter for baronen med alla de sina till Wiesbaden.

Fröken Gerda behöfde en »efterkur».

* * *

XII.

Hemlof.

Klockar Hjelmqvist fick hemta lappen med söndagens psalmer på ute i köket i komministersgården, klockan i salen hade gått ner och stannat, utan att någon gifvit akt derpå, och Lovisa smög omkring på tå.

Mor Märtha var sjuk.

Blek och nedböjd satt Arvid vid bädden och såg huru det lilla magra bröstet mödosamt häfde sig och det skrynkliga ansigtet blef mindre och mindre, liksom sjönk tillbaka i spetsmössan för hvarje dag.

Det var September nu, och mor Märtha hade inte kännt sig rigtigt kry sedan slutet af Juli. Hvad sjukdom det var, gaf inte ens provinsialläkaren rigtig besked på; det var visst fara att urverket höll på att löpa ut, och det fanns inte något tvingande behof att leſva, någon ängslande omsorg, som drog det upp igen.

Att lägga sig sjuk medan lönen för hvarje timmes arbete behöfdes till mat och böcker åt Arvid, nej, det hade varit omöjligt. Att gå bort från Arvid medan han ännu flackade omkring stiftet på missiv som extra ordinarie, som konsistorie skjutshäst, nej, det hade varit för bittert. Men nu hade fjederns ängslande spännkraft slappats, nu satt Arvid i eget hem på andra året, och lika länge hade mor med honom delat oberoendets glädje; nu hämnades de sträfsamma åren, kylan i vindskupan och brödsorgen uti trötthet och svaghet, uret lopp ut, det hväste och surrade i det magra, insjunkna bröstet, det gamla verket repeterade för evighetens tolfslag.

Men mor Märtha var nöjd, som dagakarlen när han ser solen dalas i vester. Visst var det svårt att skiljas från Arvid, men ack, i den leſvande Guds stad, på hvilken hon så säkert trodde, der går tiden så fort, och hvad som för de älskade härnere är ett helt långt lif af pröfning och kamp, det synes deruppe som några ögonblick blott. Visst skulle han sörja, men ack, barnatårar svinna fortare än moderssorg; lifvet brusar fram öfver kullen der de gamle lagt sig till ro, rycker ungdomen med sig och blåser bort saknaden ur hjertat.

Det bekymrade henne blott att sjukdomen vållade sonen utgifter.

— Ärvet lelle, du kostar för möcke på mej. Dä nöttar inte. Ä dä Guss velje att ja ska komma opp igen så går dä nock mä kamferslinjament å pringsens dröppar.

— Åh, mor, mor, så du talar!

— Hva to doktorn, Ärvet?

— Snälla mor, tänk inte på sådant.

— Ja *vell* veta hva han to?

Arvid svarade inte; han föll på knä vid sängen, och snyftningar skakade den kraftiga gestalten.

Små magra, gula, valkiga fingrar ströko hans täta, svarta hår, och de milda, insjunkna ögonen fäste sig vid det kära, kraftiga hufvudet med outsäglig ömhet.

— Nu ä alla pengatresserna betalta för detta året, Ärvet, å der ä mer råg å sälja, å så stutarna. I år gnor du allt å ett stöcke på gälden, Ärvet?

— Ja, mor.

— Jaja, ble inte lessen för ja ä envetten, Ärvet; men om du to Eva i Sjöreda så kunne du ble skullfri mä samma.

— Lilla mor, inte kan jag tänka på sådant nu.

Så rycktes Arvid af embetspligter bort från mors bädd för några timmar, än åt det ena hållet och än åt det andra i socknen. Full af ängslan, när han kom tillbaka, ilade han genom farstu och sal.

— Hur är det, mor?

— Jo, ja ligger å tänker på att Lovisa ska du allt behålla, Ärvet. D'ä en bra flecka å sparsam å tavarlig mä maten på allt sätt. Men hon har ett klent hufve, stackarn, te å räkna, så när di byker får du allt räkna dä linnena sjelf, förstås, såvida inte lella Eva . . .

Läkare kom ut från staden. Han kunde ingenting göra, utan gillade i allo sin kollegas ordinationer, åt middag och vände åter. Mor Märtha blef snarare sämre efter hans besök.

— Du runerar dej, Ärvet! *Två* doktorer te en gammal bonnqvenna! Ja har, Gu hjelpe mej, inte vatt så arger på dej sen du ref opp dörren te fähuset derhemma när du va liten, å höken to min bästa värp-

höna. Tror du inte ett skapandes grand på vår Herre, Ärvet, ätter du vell runera dej på doktorer?

Så smågrälade den gamla ett par timmar efter det stadsdoktorn rest.

Lifsgnistan flämtade svagare och svagare. Ibland svek sansen, och mor Märtha yrade och tyckte sig satt tillbaka till den tid då far lefde och hon ännu var »kära mor i Hultåkra». Hon fantiserade om pingstliljorna i roselandet och väfvarna på bleket, hon lockade kalfvarna med stäfvan och schasade hönsen från ärtlandet.

Så låg hon tyst en stund, och ett mildt, förklaradt leende gled öfver de vissna dragen. »Ta *du* strömmingen, Ärvet! Ja *har* ätet. Jo min sann har ja så. Ät dej mätt, pojke, du som sträfvar å läser så förskräcklitt. Där ä en te på hyllan. Ät, Ärvet lelle!»

Arvid måste gå ut i salen för att ej störa henne med sina våldsamt strömmande tårar. De långa, mödosamma, försakelsefulla studieåren, lättade, förljufvade af denna outsägliga moderskärlek, passerade åter för hans inre syn. Och detta hjerta, som gifvit honom allt, det enda som älskade honom på hela jorden, det skulle nu glida ifrån honom . . . ut . . . ut i det oändliga . . . Ack, hvarföre fick hon ej dröja hos sin son!

Tyst, nu talade hon redigt igen!

— Ärvet lelle, mins du hur glippane gla du va när tarminen i skolen va slut, å vi feck gå ut te moster i Linderyd å äta jordbär? Ack, hva du va gla åt dä sommarlofvet! Nu ä dä likadant för mej: tarminen ä slut å läxan läsen å mor får hemlof. Messunna mej 'et inte, Ärvet lelle!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Det var slut. Mor Märtha hade fått ferier. Arvid visste icke när det hade händt; det hade varit en natt af qval, och när morgonsol bräckte var han ensam. Han gick ut i sitt eget rum, lutade hufvudet i händerna och

såg utåt sjön, der vågorna gingo höga för efterhöststormen och måsarna flögo lågt.

Så vände han åter till bädden derinne, föll på knä och fattade den lilla skrumpna handen, som hvilade fjäderlätt på täcket. Du lilla smala, gråhvita silfverring! För huru mycken trohet och kärlek var du inte symbol! Du hade ingen trolofningsring i sällskap; det brukades inte så i gamla bondehem, bara vigselns enkla smycke. Du glänste icke gul, ty det var ingen »frus» hand, som tagit dig emot; det var bara unga mor i Hultåkra, och hon hade nog af silfver. Den hade nötts i idog sträfvan, den hade slitits tunn i värnande af hus och hem och makes trefnad, i lust och nöd.

Arvid böjde hufvudet och tryckte sina läppar mot den lilla fula silfverringen, smal som en tråd.

Det hade väl gått en dag, kanske två. Arvid satt vid skrifbordet utan att arbeta, och blickade utåt sjön utan att se. Då knäppte låset i dörren och ett steg hördes på lappmattan.

Med en suck återvände Arvid till verkligheten, och grep mekaniskt i nyckeln till lådan der betygsblanketterna lågo. Men det var intet tjensteärende nu; när han vände sig om, mötte hans blick fröken Gerda Stålskölds.

Han reste sig och tog ett par steg emot henne.

— Jag visste ej att herrskapet återkommit hem. En stor sorg, som drabbat mig, har . . .

De stodo midt emot hvarann och sågo in i hvarandras ögon. Det var hon sjelf och likväl *icke* hon. Der hade kommit något till i det stolta anletets uttryck . . . eller *var* det ens stolt längre? Nej, der var denna himmelska blick midt emellan bön och fråga, som den obekända kärleken har i den älskades åsyn.

Hon böjde det vackra, mörka hufvudet och der glänste tårar i de bruna ögonen då hon tryckte hans hand.

— Jag vet . . . och har just kommit för att säga hur innerligt jag deltar i er sorg. När jag kom in här var det så tungt att tänka att hon, den älskliga gamla . . .

Det hade varit liksom något förstelnadt i Arvids hjerta sedan mor gick bort. Han hade gått som i en dröm med svidande bröst, men torra ögon. Men vid *hennes* vänliga ord om modren brast känsloströmmen lös, stormen och regnet.

Har du sett en vuxen man gråta? Icke din far eller bror, icke din älskare eller din son, icke inom sluten familjekrets. Utan en främmande man bland främmande folk, bland dem, som han tror vara mer eller mindre likgiltiga för honom? Det är något gripande, nästan hemskt att se den konventionella masken spricka itu, se det ansigte, en *man* vill visa verlden, brista sönder i skälfvande muskler och sköljas af tårar.

Hon lade sin hand på hans axel . . .

Då var det med ens som om en elektrisk gnista genomfarit hennes själ och kropp. Vekt, motståndslöst sjönk hennes hufvud mot hans bröst och armen slingrade sig om hans hals.

Han vacklade som en drucken, men hans armar slöto sig magnetiskt om den höga, herrliga gestalten.

Ett ögonblick.

Så ryckte hon sig häftigt lös och tog ett steg tillbaka. Hon sänkte det stolta hufvudet, och kinderna glödde som blod:

— Hvad har jag gjort! Förlåt mig . . . *men jag älskar dig* . . .

Hon hade ej talat ut, innan han ånyo drog henne intill sitt bröst, och samma läppar som nyss med helig vördnad sökt den lilla nötta silfverringen på vissnadt finger, de brunno nu i lifvets och kärlekens fullhet på röda, varma läppar . . .

Så kommo bekännelserna, tysta, korta, afbrutna. Ja, hvad hade *han* egentligen att bekänna! All den ringes stolthet, all den fattiges bitterhet glömdes nu, och det blef blott myggans bekännelse om hur hon kommit det strålande ljuset för nära.

Och hon! Hon hviskade om huru sent vaknade och långt senare förstådda känslor slagit håg och sinne i band, huru hon flytt för hvad som förskräckte henne, men snart funnit huru hon bar det »förskräckliga» med sig inom eget bröst. Och nu, nu kände hon huru just *det* var det skönaste och bästa lifvet egde.

Efter att en stund ha irrat omkring, hade äfven hennes hjerta nu fått »hemlof».

— Men — och här mulnade den hvita, breda pannan — det blir kamp derhemma, Arvid; kanske . . . förödmjukelse också. *Det* får ej reta, ej nedslå dig. Är du säker på att din kärlek är större än din stolthet, Arvid?

Hans öga blixtrade och han syntes liksom växa då han svarade:

— *Ja*, Gerda, jag viker hvarken för hån eller magt. Det var blott *dig* jag fruktade, det var blott i kampen mot *min kärlek* jag blef svag.

— — — — — — — — — — — — — — —

När Arvid med strålande blickar följt vagnen med henne, som nu var hans allt i lifvet, så långt han förmådde på den lilla krokiga prestgårdsvägen, gick han in till mor igen.

Huru grymt att ej kunna tala om det för *henne!*

Men mor Märtha hade rätt: barnatårar svinna lättare än moderssorg, och den unga, friska, vårliga kärleken till henne, som han känt föga mer än ett år, vann redan seger på sorgen efter henne, som älskat och vårdat honom i trettiofem. Förtviflan hade lemnat plats för innerligt, kärleksfullt vemod.

Och mera begär du ej heller, du gamla kära, trogna mor Märtha, der du ligger med glädje och frid öfver de skrynkliga dragen, som ville du säga:

— Nej Ärvet, va ser ja? Ä dä *möjlitt*, barn! Ack, Gud välsigne dej Ärvet, dej å — *henne!*

Humoresker

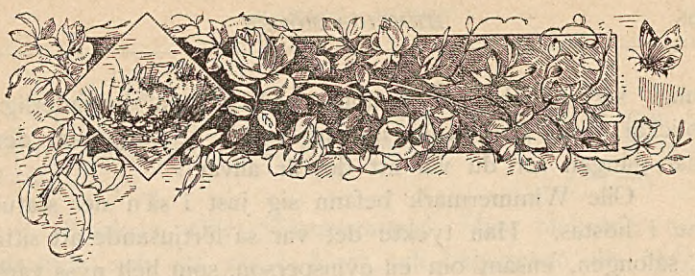

Hemliga möten.

En rock trifs man inte i, förr än man haft honom lite, så att han börjar falla i sina naturliga veck efter kroppsfasonen. T. o. m. ett par stöflar bli bättre när de bli »tilltrampade», gikten är förskräcklig innan man blir van vid honom, och kräfta och lungsot slå menniskan med häpnad isynnerhet den första tiden man begagnar dom.

Endast en hustru förefaller mera pikant när hon är ny. En blir både rörd och glad och förlägen i början när man kommer hem sent om qvällarna från teatrar och konserter och ser att ett hyggligt fruntimmer inte skäms att vara ensam med en vid den tiden på dygnet; och en känner sig så obegripligt upphöjd och gudfruktig, när man en afton gått upp tillsammans på det lilla vanliga smårummet å den lilla vanliga restauranten vid Freds- eller Regeringsgatan, och kyparen kommer med sitt vanliga, halft beskyddande, halft medbrottsliga leende, och

man ser tillbaka på honom med stränga, husfaderliga blickar, som betyda så mycket som: »Seså Johan, den här gången ser du väl att det är allvar!»

Olle Wimmermark befann sig just i så'n der status nu i höstas. Han tyckte det var så förtjusande att sitta i salongen, ensam om en qvinsperson, som helt nyss varit hygglig familjeflicka, och han rodnade när pigan kom och fick se honom hålla sin laggifta fru tvärs om lifvet. Det var gudomligt kiligt att behöfva be om lof när han skulle gå och raka sig, och det kändes grufligt romantiskt att inte våga knäppa upp västen ofvanpå midda'n eller spotta hvar man ville på sitt eget, kontraktsenligt förhyrda golf.

De älskade hvarandra så att de skulle inte fäst sig vid om en och annan ljuskrona trillat ner på hufvena på dom; de skulle inte varsnat om man satt sexton hästiglar i nacken på dom, och om yttersta domen kommit på dom just som de höllo på att pussas, så skulle den unga, hyggliga qvinnan inte reflekterat till dånet af ramlande verldar vidare än att hon måhända på sin höjd sagt: »Du sitter visst sönder mina turnyrfjedrar, Olle lille!»

De hade ett stort, fyrkantigt matbord, men klämde alltid ihop sig begge två vid det ena hörnet, och de begagnade ingen särskild smörknif, utan höggo in på smöret huller om buller med samma knifvar, som de dessemellan på smålandsvis stucko i munnarna, alldeles som halfherrar på en småstadsrestaurant, och ibland började de kyssas midt öfver gudsgåfvorna så att äggskalen yrde omkring värre än trindsnö i December och strösockret gnodde ner på linoleumsmattan allt hvad det orkade.

När en älskar hvarandra på det viset så är det inte roligt att i fickan på en vinterkappa, som man sjelf gett sin hustru, hitta en så'n här liten biljett, skrifven på visitkort:

»Min fru!

Vi måste begagna oss af hvarje tillfälle då er man är frånvarande. Jag väntar er således säkert kl. 11 i morgon f. m. *Petrelli.*»

Stackars Olle Wimmermark! Han bleknade och darrade och ref sig i håret och begagnade alla öfriga mera allmänt kända sätt att uttrycka oangenäm öfverraskning. Och så gick han in i sitt rum och kastade sig på soffan på ett för resårerna mindre helsosamt sätt och alldeles domnade bort en hel halftimma. Och när han kom åter till sig sjelf, småskämdes den arme mannen öfver att inte hans hjerta brustit.

Men i detsamma höjde sig hans ande till en mycket hög grad af sjelfbeherrskning, han beslöt att tills vidare låtsa som det regnade, för att omsider utkräfva en så mycket mera nattsvart hämnd, tog öfverrocken på sig, borstade hatten med rockärmen och gick bort till en bättre jernhandel i närheten af Riddarholmen. Med rynkad panna och beslutsamt hopknipna läppar klef han fram till disken i långa, fasta steg och bad att få se på den bästa sortens revolvrar. Knappt hade det lilla minsta nubbkrämarfröet hört hvarom fråga var, förrän han jemkade en trappa intill hyllan, och uppifrån taket hemtade ner en tjugo stycken mordvapen i västficksformat, passande för tre, fyra, fem eller sex personer, allt efter smak och träffsäkerhet och familjens storlek.

Olle lade pekfingret på näsan och gjorde ett hastigt öfverslag öfver huru många han behöfde skjuta ihjäl: »Petrelli, Lina och mig sjelf; gör mig tre fullvuxna menniskor.» Men som han inte var vidare slängd i att skjuta med revolver, tyckte han det var så godt att ha ett reservskott pro persona, och så bad han om »en för sex personer».

»Tjugotvå kronor!» Om det inte stridt mot det enklaste anständighetsbegrepp att pruta i en så grann-

laga affär, hade Olle tänkt be butikspojken dra åt skogen. Nu tröstade han sig med att det ändå var billigare än ett vanligt läkarearvode vid dödsfall, betalade och stack revolvern och patronasken i fickan.

Men så tyckte han pojken såg så glad ut öfver affären, att han fruktade revolvern var bara humbug; och så vände han om i dörren med en uppsyn så hemsk, att den unge mannens smala ben glappade mot stöfvelskaften, och sa:

— Det är . . . hm! . . . så godt jag tar . . . hm! . . . en bra slagtarknif också.

När han sen gick med fickorna fulla af vapen och ammunition, skakade jernhandelspatronen på hufvudet och sa till sin vän tidningsreferenten, som just då gnodde förbi: »Si opp du, der går visst en notis!»

När Olle kom hem, stod den usla, nedriga bedragerskan med en förtjusande spetsklädning på kroppen och hin i själen och spetsade läpparna mot honom alldeles som en gammal häst när kamraten vill äta ur hans krubba.

Olle tyckte han aldrig hade sett henne så söt förr. Han kysste igen och försökte låtsa om ingenting, men när han tänkte på den der Petrelli, smakade kyssarna ackurat som nattståndet sodavatten, som man råkat spilla cigarraska i.

Frun, hon åt och log och klappades och smektes alldeles som en ärbar hustru med godt samvete. Men Olle bara drack vattenledningsvatten och såg ut som om han haft en hel skridskoklubb stående på sina värsta liktornar.

— Ät lite, Olle! sa hon.

— Nä tack!

— Lille älskade man, du har väl inte förkylt din lille mage?

— Nä tack!

— Är du ond på din egen Lina?

— Nä tack!

Då fick den samvetslösa qvinnan ändå tårar i ögonen när hon hörde hur hvimmelkantig han var.

— I morgon går jag på kontoret klockan 9 och kan inte komma hem förr än klockan 3, sa Olle.

Med hemsk rysning såg han huru en glädjeblixt vid dessa ord upplyste ansigtet på hans påtänkta barns tillämnade mamma. Men hon försökte bemästra sin belåtenhet, hängde med hufvudet och sa:

— Stackars lille jag, som får sitta ensam hela halfva dagen!

»Ah, din orm!» tänkte Olle och tog sig i distraktion en 15 à 20 gräddmunkar för att dölja sin rörelse.

Natten var förfärlig. Olle suckade som en nordanvind när den lägger sig att dö mot en fähusvägg, och svettades som om han skulle tagit studentexamen. Lina frågade »om han hade ondt i tänderna», »om han förlorat på knack», »om han ville ha ricinolja», »om han älskade henne» och »om han trodde att senapsduk skulle vara bra?» Olle svarade artigt, men afböjande, och tänkte vid sig sjelf att hon kunde då inte varit stort ömmare om sjelfve Petrelli haft ett kolikanfall.

På morgonen när de druckit kaffe och Olle skulle gå på kontoret, klappade hans hjerta som en stångjernshammare. (I den gamla goda tiden när det var bra konjunkturer för bruksdriften.) Han höll Lina fast och länge sluten i sina armar, och tyckte nästan att det var skada att skjuta ihjel henne.

Men en man är en man, och en mans ära ska man inte skoja med.

På visitkortet hade stått »Axel Petrelli. Kommendörsgatan 27, 2 tr.». Klockan en qvart öfver 11 klef Olle Wimmermark in på nedra botten, höll sig för hjertat och kände tårarna stiga sig i ögonen. Kl. 11,16 stod han i

andra våningen, suckade: »Arma, förvillade hustru!» tog upp revolvern, tittade på den och ryste. Kl. 11,17 stod han utanför en dörr, bakom hvilken hördes två muntra röster, af hvilka den snyggare tillhörde fru Lina Wimmermark. På dörren stod: »Axel Petrelli. Artist.»

Så hette ingen af teatrarnes eller målareakademiens artister. Store Gud! skulle hon händelsevis ha fallit offer för en lindansare eller svärdslukare?

Bedragerskan derinne skrattade och pratade:

— Så förtjusande att min man blir borta ända till klockan tre! Vi ha hela fyra timmar på oss!

(»Satan!» gnisslade Olle utanför dörren, tog papperet af slagtarknifven, striglade den på byxbenet och torkade sig i ögona med öfverrocksskörtet.)

Nu talade förföraren-svärdslukaren:

— Ah seså, hit med lilla munnen! Åh präktigt! Er man anar ingenting?

(»Vänta mej du!» pustade Olle och kramade revolvern så det knastrade i fingrarna.)

— Nej, bevars! Lilla gubben vet inte en smul af mina små promenader. Åh, de äkta männen äro inte svåra att dra vid näsan. Hvilken öfverraskning det här ska bli för honom! Ack, hvad jag blef glad då han sade att han blef så länge bor . . .

— Ö . . ö . . öpp . . na . . a! skrek Olle med stentorsstämma och stötte knifskaftet med förtviflans kraft i dörrspegeln.

— Herre Gud, min man! Åh, jag är rent förtviflad; vi äro upptäckta! . . . hviskade den trolösa derinne.

I detsamma brakade dörren i spillror och Olle Wimmermark störtade in med revolvern i den ena handen och knifven i den andra . . .

— — — — — — — — — — — — — — — —

I en fåtölj midt i rummet satt fru Lina, salongsklädd och väl friserad. Något till venster stod en liten

mager, styft sextioårig gubbe i luggsliten sammetsblus och darrade i alla leder.

På ett staffli framför honom stod ett halffärdigt porträtt af fru Lina.

Är det händelsevis någon, som vill köpa en bra revolver för sex personer, så säljer grosshandlare Olof Wimmermark en sådan mycket billigt.

Den oumbärlige talställaren.

I våra elementarskolor undervisas vi i att skrifva och räkna och säga hvad hvitsippa heter på latin och älska fosterlandets stora minnen; men kommer man på kalas och der ska knackas i bålen och sägas några hjertslitande ord, då lemnar elementarbildningen nutidsmenniskan i sticket, ty *tala* har hon aldrig fått lära sig, och »den oumbärlige brefställaren med bihang af skåltal och öfriga formulär» börjar att bli för mycket känd.

Att nu tala rigtigt vackert och väl, med stora, nya, slående tankar och lysande ordafogningar, det är icke hvar mans sak, och att lära sig dylika tal utantill båtar intet, ty dels passa de inte öfverallt och dels blir man misstänkt för att plöja med andras kalfvar.

En »oumbärlig talställare» bör derföre inte utgöras af en massa olika formulär till snitsiga skåltal, utan af

ett universelt recept å de vanligaste ingredienserna till dylika, efter hvilket recept en hvar normalt begåfvad menniska kan bli en rätt lyckad skåltalare.

I mina pojkår brukade jag alltid till ett ordinärt tal, antingen det nu var bröllop, begrafning, förlofning eller jernvägsinvigning röra ihop:

Det fädernesland, som, enligt Franzén, icke är blott ett hem liksom svalans bo eller Jerusalem, utan ett tempel, vid hvars dörr vi tänka oss stående och se den djupa gången full af stora minnen.

Karlavagnen och dess stjernbeströdda tistelstång.

Modren Svea, som står på hällen och straffande höjer sin hand mot en hvar, som vill röfva en enda ädelsten ur diademet, som pryder hennes änne.

Hjertat, som mot den dunkelhöljda framtiden skickar sina sändebud: aning och hopp.

Nordmannakraften, oböjlig som stålet, hvars ämne eröfrats ur fosterlandets klippfasta barm.

En bäfvande tår ur älskande, moderligt öga.

Denna dag, som med eldskrift ristats in i våra hjertan, och hvars minne skall lefva långt sedan dessa hjertan upphört att vara till.

En sorg, som blott Orion skådar, ett bekymmer, som endast sjustjernorna se uppå.

Kommande slägtens väl.

Moderlig barm.

Ett band, som ingen tid mägtar lösa.

En värdigare tolk.

Tåren i mitt öga får utfylla de ord, rörelsen qväft på denna stapplande tunga.

En bräddfull bägare, öfver hvars rand himlens välsignelse lägger sig som råga.

En person, som har snygga gångkläder, qvitterade kommunaldebetsedlar och dessa enkla, flärdlösa ord i sitt minne, han kan gå hvart tusan han vill, utan att behöfva göra fiasko, ifall det blir han, som skall hålla festtalet. Det lilla, som vid skilda tillfällen behöfver ifyllas denna stående ram, för att det hela skall bli ett bra och tids-

enligt skåltal, är så försvinnande ringa, att det kommer alldeles af sig sjelf.

Nu ska vi först hålla det här talet vid en jernvägsinvigning.

Då säga vi t. ex.:

»Ers majestät, herr statsråd, mina herrar!

Det finnes ett ord, skönare, kärare, med mägtigare klang än alla andra, ett ord, som bör komma alla öfriga känslor att vika, alla andra intressen att tystna, det i hvarje svenskmannahjerta så ljuft vibrerande ordet Fädernesland, det fädernesland om hvilket en odödlig skald sjungit:

»Fädernesland, du är ej blott ett hem
Likt svalans bo och likt Jerusalem,
Då dit från landsflykt kom den frälste fången,
Du är ett tempel, vid hvars dörr jag står
Och ser så långt mitt häpna öga når
Af stora minnen full den djupa gången.»

Detta fädernesland, som vi alla så outsägligt älska, har, som vi alla veta, haft sina stora pröfningar, och den tid var ju hardt nära, då, enligt en annan poetisk siare, Karlavagnen höll på att för alltid mot djupet styra sin stjernbeströdda tistelstång.

Men eders majestäts höge farfader fattade tyglarna med kraftig hand, och än står modren Svea fast på granithällen och höjer varnande en kraftig arm mot en hvar, hvilken vill rifva en enda ädelsten ur diademet, som pryder hennes ände.

Och fosterländska hjertan spana efter nya smycken till den älskade Sveamodrens barm och skicka oförtrutet sina vingade sändebud: aningen och hoppet, att ur en dunkelhöljd framtid forska ut hennes öde för dagar som stunda.

Ett sådant smycke till Sveamodern, sökt med en sådan spanande blick in i fosterlandets framtid, är det som nordmannakraften, oböjlig som stålet, hvars ämne

eröfrats ur Skandiens klippfasta barm, velat finna uti den trolofningsring af blänkande stål, som i dag binder Skrukeby samman med Brackebo, uti den samfärdsled, hvilken ers majestät i nåder nyss behagat förklara öppnad, sedandess tillkomst med vanlig vishet hägnats af eders majestäts aldrig slappnande landsfaderliga omsorg.

Stor är vår fröjd i dag, och drufvomusten, hvars droppe leker på bägarens rand, synes mig lik en glädjetår ur fosterbygdens moderliga öga.

Dock — den har ej nåtts utan mödor och besvär, denna dag, som med eldskrift ristats in i våra hjertan och hvars minne skall lefva långt sedan dessa hjertan upphört att vara till.

Heta strider ha stått och skarpa hugg ha vexlats angående sträckningen af banan och broarna vid Skrukeby, och bygnadsstyrelsen har djupt fått erfara sanningen af skaldens ord, att det finnes mången sorg, den endast Orion på himmelen skådar, månget bekymmer, som endast sjustjernorna se uppå.

Men nu har dock jernvägen Skrukeby—Brackebo blifvit en verklighet och ligger bakom den sänkta semaforen för vår tjusta syn. Må det lända till kommande slägtens väl, detta band af jern och stål öfver moderlig barm, detta band, som ingen tid mägtar lösa!

Väl hade åt denna önskan höfts en värdigare tolk på en dag som denna; men tåren i mitt öga får utfylla de ord, rörelsen qväft på denna stapplande tunga, då jag nu för Skrukeby—Brackebo nya jernvägs framtid tömmer denna bräddfulla bägare, öfver hvilken — jag känner det! — himlens välsignelse lägger sig som råga!»

Skall man i stället hålla liktal öfver en gammal mamsell, så stufvas fraserna om på det här viset:

»Sörjande vänner och du, den saligen bortgångnas älskade syster!

Väl liknar skalden fosterlandet vid ett tempel, hvars »djupa gång är full af stora minnen», men att det icke blott är de stora bedrifterna, de stora minnena, som sprida välsignelse genom folkens led och gagna samtid och fosterbygd, derom vittnade hon bäst, den goda, som vi nu likt ett ädelt sädeskorn myllat ned till uppståndelsens dag i jordens tysta sköte, väl vetande, när stjernorna nu om några timmar tindra ned genom löfverket på de dödes åkerland, att öfver ett ädlare hjertas blomsterprydda kulle har Karlavagnen aldrig styrt sin stjernbeströdda tistelstång.

Det är ej manlig kraft allena, det är ock qvinlig dygd och fromhet, som göra modern Svea så stark, der hon står på hällen och straffande höjer sin hand mot en hvar, hvilken vill röfva en enda ädelsten ur diademet, som pryder hennes änne.

Mamsell Broman är icke mer! Våra lekamliga ögon förmå ej längre följa den kära! Men sörjande hjertan, hvilka längta dit der hon nu är, skicka såsom förebud aningen och hoppet att lyfta på den förlåt, bakom hvilken ingen lefvande träder, och de hviska med en förtröstan, stark såsom nordmannakraften, oböjlig som stålet, hvars ämne eröfrats ur fosterlandets klippfasta barm, att den kära mamsell Broman har det godt der hon är, och vid den trösten bränner den ju icke mera så het, den bäfvande tåren i älskande, systerligt öga.

Välsignad vare den dag, då den kära, som vi nu begråta, först slog upp sitt milda öga! Denna dag, som med eldskrift ristats in i våra hjertan och hvars minne skall lefva hos kära systerbarn långt sedan vi upphört att vara till.

Men då man dör så nöjd och fridfull som hon, då kan man ock välsigna den dag då bojorna lossas; ty ack, härnere finnes så mången tärande sorg, som blott Orion på himmelen skådar, så månget frätande bekymmer, som blott sjustjernorna se uppå!

Exemplet af ett lif, sådant som mamsell Bromans, tryggar kommande slägtens väl; dess minnen gömmas djupt i familjetraditionens moderliga barm, de bilda mellan det fromma hjerta, som nu upphört att klappa, och de små hjertan i systerhemmet, hvilkas första slag värmts af hennes blida kärlek, ett band, som ingen tid mägtar lösa.

Väl hade sådana minnen kräft en värdigare tolk än denna stapplande tunga, men tåren i mitt öga får ersätta hvad som brister i ord, dem rörelsen qväft i mitt bröst, då jag nu för den vördade, älskades minne höjer denna bägare, öfver hvars rand jag är viss om att himlens välsignelse lägger sig som råga!»

Nu kan det ju möjligtvis hända, att man aldrig får vara med om att vare sig inviga någon ny jernväg eller begrafva någon gammal mamsell. Men, som jag haft äran visa, kan mitt lilla stämningsfulla universalfesttal begagnas vid alla möjliga tillfällen, sorgliga så väl som glada, af den mest olikartade beskaffenhet. Vi antaga t. ex. att en gammal soldat fått medalj för odlingsflit, som mången har väl det. Då säger man på det här viset:

»Gamle granadör!

Pris och heder åt alla dem, som gagnat sitt fosterland, detta fosterland, om hvilket skalden qväder, att det är icke blott ett hem, utan ett tempel med stora minnen i sin djupa pelargång.

Bland våra största och bästa minnen äro väl de, som på häfdens blad inristats af vår oöfverträffliga indelta armé, denna armé, som skall hindra Karlavagnens stjernbeprydda tistelstång att rigtas mot Skandinaviens undergång, denna armé, som ännu i sekler trofast skall stödja modren Svea, der hon står på hällen och straffande höjer sin hand mot en hvar, den der vill rifva en enda ädelsten ur diademet, som pryder hennes ände.

Väl må fosterlandsvännen med oro spörja nornan om Sveas framtida öde, väl sänder ofta det patriotiska hjertat sina tvillingssöner aningen och hoppet att lyfta framtidens slöja; ett veta vi, och det är att vakten om vår sjelfständighet och ära är i goda händer, så länge nordmannakraften, oböjlig som stålet, hvars ämne eröfrats ur fosterlandets klippfasta barm, pryder vår tappra indelta armé.

Men det är ej blott med svärd i hand, som den indelte svenske soldaten gagnar folk och land; med plog och spade eröfrar han torfva efter torfva åt kulturen, och på det ringa knektetorpets nyvända tegar faller arla- och serladaggen från himmelens fäste som en bäfvande tår ur älskande, moderligt öga.

Och det säger jag dig, gamle Kask, att hjeltarna från Lützens dag — denna dag, som med eldskrift ristats in i våra hjertan och hvars minne skall lefva i sekler ännu sedan dessa hjertan upphört att klappa — skulle icke blygas att ställas vid sidan af dig, der du går på rotetorpet i middagssolens brand med arbetssvett i gråa lockar eller om jernnätterna står bäfvande vid stugu-knuten och rädes för midsommarfrosten, med bekymmer, som endast Orion skådar, med en sorg, den endast sjustjernorna se uppå.

Heder och tack, gamle Kask! Ett sådant arbete, som det, hvarför du nu på din blåa tröja bär patriotiska sällskapets erkännande vedermäle, bereder kommande slägtens väl, ty intet arbete är väl mera välsignelsebringande än det som nedlägges i jordens moderliga barm samt mellan henne och menniskobarnen binder ett band, det ingen tid mägtar lösa.

Ack, jag vet hvad du vill svara, gamle Kask, jag förstår dig så väl, ehuru din hedersdag kräft en värdigare tolk än jag. Du vill tacka mig, du vill välsigna patriotiska sällskapet! Ack, glädjetåren i ditt öga talar tyd-

ligare än de ord, som rörelsen qväft på din stapplande tunga. Bådas våra hjertan äro som bräddfylda bägare; och allt hvad jag kan tillägga är, att med ett arbete sådant som ditt skall du vara viss om att öfver randen af de knappa skäppor, du afmäter på rotetorpets lilla loge, skall himlens välsignelse ligga såsom råga!»

Ja, mitt herrskap, det der lilla talet nyttjade jag i tio år och behöfde aldrig något annat. Jag putsade upp det när jag talade till brudpar, jag stubbsvansade det på svensexor, jag tog ett par lösryckta strofer af det när jag friade, det fick duga på min hyresvärds silfverbröllop, och med en ringa jemkning blef det alldeles förträffligt på en dödgräfvares tjugoåriga tjenstejubileum.

Det är, om jag sjelf skall säga det, ett bra, ett poetiskt och fosterländskt litet tal.

Den röda nejlikan

eller

Hur Anders Lundqvist kom att bo uti familj i Stockholm.

Det går underligt till här i verlden; somliga menniskor väsnas och fäkta och slita och arbeta och »passa på» vid alla båda möjliga och omöjliga tillfällen. Och hvad ha de för 'et? Inte ett dugg; de gå der år efter år lika barslitna och hungriga och snåla, med »klippta»

manchetter och vända sommaröfverrockar, och kika efter tillfälle att öfverflytta nästans tolfskillingar i sin egen ficka utan att strafflagen ska kunna lägga sig i 'et.

Andra ta saken med ro, äta sina tre mål om dagen, med öl minst till de två, röka för 50 öre cigarrer på dygnet och äro snyggt och ordentligt klädda utan att grubbla öfver hvilkens biffar de oskadliggöra eller hvilkens byxtyg de slita. Och lyckan sparkar fram dem så att de snart, utan att veta af det, stå i välsignelse och medborgerlig aktning och mat och ölbuteljer och familj och vasastjerna upp öfver öronen.

Det är detta, som förr i verlden kallades för »bondtur», men efter representationsreformens genomförande lämpligen kan benämnas »landtmannaflax».

Och Anders Lundqvist, han hade landtmannaflax i högsta grad. Han tyckte inte om att sota ned sig, och hans pappa, som var smedmästare och ville lära honom yrket, dog i lunginflammation innan Anders gjort sitt första hästskosöm. Han tyckte mycket om schweizerost, och hans mamma gifte om sig med en osttryckare. Han var alldeles galen i fikon, och när han var tolf år gammal kom specerihandlanden Kryddelin och behöfde en städad och trogen bodgosse.

Och tiden gick i almanackan och Anders sprang i butiken och blef slutligen »sin egen», började egna sina lediga stunder åt umgängeslifvet, uppträdde liberalt och tog till valspråk: »Får det lof vara ett glas portvin?»

— Du skulle ta dig lite ledigt, Anders. Det har du råd till. Du skulle ta dig ledigt nu ett par veckor och resa upp till Stockholm och lufta på dig! sa stadsfiskalen i Brackebo, der Anders var köpman och drätselkammarledamot.

— Å, säjer bror dä! Får det lof vara ett glas portvin? smålog Anders.

Och innan man kom till botten på halfbuteljen var

resan beslutad, och på tredje dagens morgon klef Anders öfver tre smärre kappsäckar, en korg körsbär, tre resväskor och benen på en tjock fru ut ur kupén, ut i stora verlden, ut på Stockholms centralstations perrong, och lade sina saker på Rydbergs omnibus och köpte en röd nejlika till sitt knapphål af en yngre qvinlig varelse utanför W6 och drog in i staden för att se på dess konst- och naturskönheter och klef in på Klara kyrkogård och kände sig med ens som en europé och inte som en stilla köpman och drätselkammarledamot i Brackebo.

Nå, han var nu inte väl inkommen på de dödes åkerland, der skalder och skomakare dunsta bort sida vid sida, der inga kitsliga värdar öka på hyran och der dägliga blomster hemta näring af korpusen äfven efter den giftigaste svärmor, förrän en elegant dam af grannlaga ålder, som dock endast efterlemnat lätta spår å ett fylligt, rödlätt, rätt nätt anlete, sväfvade mot honom med sänkta blickar och rodnande kinder och bugade sig vänligt, men dock med värdighet, ungefär som drottningen af Saba när hon helsa' på hos kung Salomo.

Och Anders, som inte i hela Brackebo med kringliggande handelsområde hade en endaste hvarken kund eller annan bekanting, som var ens 25 procent så fin, som detta ljufva fruntimmer på Stockholms Klara kyrkogård, han bugade sig igen och log, och Gud vet om inte han rodnade också.

— Min herre, sa damen, och ögonfransarne flögo upp som en nyuppsatt markis öfver ett par obegripligt blå och vänliga ögon, min herre, svär att ni inte tänker något fult om mig, annars försvinner jag på ögonblicket.

Den ärade läsaren må vara nästan hur fräck han vill, så tror jag bestämdt, att om något dylikt händt honom, så hade han behöft en sekund eller två för att samla sina tankar, men när man stått i bod i Brackebo i tolf år och klappat alla jungfrurna i de bättre husen

under hakan och hört äldre, kinkiga herrar kalla sig lymmel och bedragare och tjocka, koleriska fruar gräla om fotogénpriset och dussintals symamseller bedyra: »Jag älskar dig, Anders!» så är man just inte vidare bortkommen, och derför fattade Anders också den eleganta damens hand, bugade sig än djupare och sa:

— Å, jag ber tusen gånger! Hvad skulle jag väl tänka om er, min nådiga, utan det allra bästa?

Då höjde hon blicken än en gång, smålog med böljande barm, såg skälmaktig ut och sa:

— Tack!

Och så följde några ögonblick af outsägligt ljuf förvirring, under hvilka hon ritade med sin parasoll på marken, och han tänkte på hur lätta Stockholmsdamerna ändå ä att bli bekanta med och tog de omgifvande husen i betraktande. För han var ledamot i Brackebo bygnadsnämnd också. Men åter drog hon upp sina underblå ögons markis och öppnade läpparnes marokinsfodral öfver elfenbenshvita framtänder och suckade och sa:

— Mitt namn är Eugenie Karlsson, född Pettersson, sedan ett halft år enka efter gördelmakare Karlsson.

— Och mitt namn är Lundqvist, Anders Lundqvist, köpman i Brackebo, om stället är bekant, drätselkammarledamot och sitter med i bygnadsnämnden. Får det lof vara ett glas portvin?

Men vid de gingo stod der en annan herre vid en grafsten och hade också en röd nejlika i knapphålet och såg arg och ledsen ut.

Och när de hade fått fram portvinet i moriska kafét å Hamburger börs bad Anders att få dricka ett glas för sin första bekantskap i Stockholm, för alla sköna qvinnor öfver hufvud taget, för vårt lands fagra hufvudstad och för herr gördelmakare Karlssons minne.

Och enkefru Eugenie flyttade sin stol en smula när-

mare, lät en liten hvit, knubbig hand sakta smekande öfverfara herr Lundqvists röda nejlika och hviskade:

— Du lilla kära symbol!

— Om förlåtelse, d'ä ingen symbol, d'ä bara en liten röd nejlika, kostar fem öre nere vid jernvägen, men tar man flera, så händer det nog att flickungen låter pruta med sig, förmodade Lundqvist.

— Men säg mig ännu en gång, herr Lundqvist — men upprigtigt jag ber — hvad tänker ni om mitt djerfva steg?

— Jag är förtjust, pin förtjust, lilla fru Karlsson! Får det inte lof vara ett litet glas portvin till? Skål!

— Nå, jag vill inte heller dölja, att af allt hvad jag sett, tycker jag bra, mycket bra om er, men i en så vigtig sak måste vi ju noga dokumentera oss för hvarandra. Behagar ni följa mig hem?

— Tackar alla ödmjukast, men annars hade jag tänkt bo på Rydbergs . . .

Medan man traskade af uppåt Kommendörsgatan, der fru Eugenie bodde, undrade vår vän Anders, hur i all verlden denna glada historia bara skulle sluta. Nog hade han bekantat sig både med symamseller och aktriser och butiksfröknar och schweizeriflickor och retouschörskor på halfbättre fotografiatelierer, men »dokumentera» sig hade de aldrig brytt sig om. »Aha», tänkte han slutligen, »hon har qvar af salig Karlssons lager, som hon vill att jag ska sälja i Brackebo.»

Och derför så när de kommo in i enkefru Eugenies lilla vackra matsal med lefvande växter och valnötsbuffet, tog Anders lilla fruns hand och sa helt vänligt:

— Ja, snälla fru Karlsson, får jag lof se på er aflidne mans tillverkningar om jag kan öfverta dem!

Då blef hon blodröd öfver hela ansigtet och sa lindrigt förebrående:

— Åh, så ni uttrycker er, herr Lundqvist!! Men

till en halfvuxen flicka, som tittade in i dörren, sa hon: Ta in Oskar och Janne och Emelie!

Och vännen Anders hade inte väl satt sig på en wienermatsalsstol och börjat smygspegla sig i spegelglaset, som var i valnötsbuffeten, innan der kom in två små söta pojkar i sjömansjackor och en liten rar flickunge i kolt, och lilla frun tog sig med handen för hjertat och hennes ögon blefvo fuktiga när hon såg på barnen och på Anders, och så sa hon, upprörd och förvirrad:

— Herr Lundqvist, der ser ni mina små . . .

— Åh halle dud, tådana tmå töta lif. Jag är rent förtjust i småttingar, vet fru Karlsson.

— Gudskelof, ni kan aldrig tro hvad det gläder mig . . .

Så togs der fram en ny portvinsbutelj och så tyckte lilla frun att det kunde vara skäl att »börja tala om affärer».

Anders bugade sig tigande och begrep naturligtvis inte ett dugg. Men frun gick in i sängkammaren och tog ur sin chiffonier en del papper, som hon bredde ut för sin förvånade gäst.

— Ser ni, huset här är mitt. Det är taxeradt till 45,000 kr. och intecknadt för 20,000. (Här är brandförsäkringsbrefvet.) Mitt lilla bo är brandförsäkradt för 4,000 kronor och här ä' depositionsbevis på 15,000 kronor. Och här ser ni arfskiftet efter salig Karlsson och bevis att barnen ha fått hvad de ska ha, så att nu är allt detta mitt.

— Men, min snälla fru Karlsson, ni är ju rigtigt förmögen! utbrast Anders.

— Nå, det var ju också lofvadt, småmyste fru Eugenie.

»Lofvadt», »lofvadt» . . . det gick omkring i hufvudet på den stackars Anders, men han beslöt inom sig

att inte genom någon oförsigtighet störa sakernas naturliga utveckling.

Dock — menskan spår och Gud rår; der sträcktes fram en liten hand, för att samla hop depositionsbevisen, med en handlofve så rund, hvit och fyllig, att ett rosenskimmer med ens bredde sig öfver Lundqvists ögon och han drog hand, arm och allt hvad dertill hörde ned i sitt knä och slöt fru Eugenie till sitt redliga hjerta så häftigt att salig Karlsson, der han hängde på väggen i boudoirformat från Gösta Flormans atelier, rent som rynkade på ögonbryna en smula.

Men lilla frun nedsteg raskt från erotikens himmelska regioner till realitetens kylande fakta, strök till sitt något derangerade hår, slätade ut sitt förkläde, satte sig på en stol för sig sjelf och frågade, visserligen ännu allt jemnt med ömhet i blicken, men ock med allvar i stämman:

— Men hur är *din* ekonomi, käre Anders?

— Ja . . . a . . . hm . . . jag har inte på mig annat än fjorårets debetsedel. Der kan du se, min engel, att jag skattar för 6,000 kronors årsinkomst.

— Äsch, älskade Anders, hvem rättar sig efter taxeringen i småstäderna! Den är likadan öfverallt, i Brackebo som i Wexiö. En karl, som skattar för 10,000 kronor i dag, gör konkurs i morgon. Nej, du får ursäkta att jag låter telegrafera till köpmannaföreningens ombud i Brackebo.

Anders ursäktade, Eugenie telegraferade, svaret kom, och då Anders ville ännu en gång omfamna sin älskade just när tjenstflickan bar in telegrammet, gjorde Eugenie en blygsam gest och sa:

— Låt oss läsa först.

Och hon läste: »Finfin, stormsolid, värd minst 40,000 kronor.» Och när hon hade läst, fyldes hela hennes lindrigt fettbelagda hjerta af en outsäglig ömhets nerv-

kittlande sympatikänslas skälfvande darrning, hon öppnade sina armars rymliga, satinfodrade himmelrike och hviskade:

— O Anders, hvad jag älskar dig!

Och Anders' kappsäck flyttades pr stadsbud från Rydbergs till det lilla väna hemmet vid Kommendörsgatan, och salig Karlsson höll på att hoppa ur ramen på väggen, och salig Karlssons bror, som var garfvare, kom och klandrade partiet och hotade att till obotlig skada för både drätselkammaren och byggnadsnämnden i Brackebo göra kalksulläder af hele herr Lundqvist.

Men Lundqvist log med den lyckliges öfverlägsna småleende, slog garfvarn på axeln och sa:

— Välkommen i slägten! ska dä' inte va' ett litet glas portvin?

Och salig Karlssons mamma, som hade klädstånd i Katrina församling, hon kom och grät och tog Oskar och Janne och Emelie i famnen och tjöt att de »skulle ha styffar» och frågade Eugenie om det var kristligt att så der glömma salig Karlsson på fattiga aderton månader.

Men Lundqvist klappade om gumman, bad att få säga »tante» och menade:

— Tiden läker alla sår. Låtom oss hoppas att salig Karlsson inte vredgas i sin himmel. Får det lof vara ett glas portvin?

Det enda, som gjorde Anders en smula ängslig midt i lyckan var att han inte riktigt begrep huru han kommit till den. Fråga sin Eugenie kunde han inte; det var en grannlaga sak, och vi karlar bli sällan ogrannlaga *före* bröllopet.

Så en dag, när man låtit ringarna från Hallberg, var man ute och profgick bl. a. å den minnesrika Klara kyrkogård. (Salig Karlsson låg på nya kyrkogården så han kunde då omöjligen såras i sina känslor.)

Då steg der plötsligt bakom en grafsten fram en

man med vemodsdrag kring pannan och med detta halfsvultna uttryck kring munvinklarna, som plägar utmärka aktörer under ferierna, civilingeniörer, agenter och bötfälda kommissionskontorsföreståndare och sa:

— Min herre!

Med en urskuldande bugning släppte Anders sin älskades arm, vände sig till grafstensmannen och sa:

— Hva behagas?

— Herre, ni har stulit min framtid, ni har trängt er emellan mig och er nuvarande fästmö, just när jag på hennes annons och hennes bref, med hennes igenkänningstecken på mig hastade till hennes möte.

— Och detta igenkänningstecken var?

— En röd nejlika . . .

— Åh jäkeln! Ursäkta! Får det inte vara ett allra som lillaste glas gammalt portvin?

Den närsynte.

Icke alla kroppsliga lyten hindra en uppåtsträfvande yngling att blifva en stor eller lycklig man. Gambetta var enögd, mäster Palm är halt och Gottfrid af Bouillon lär ha haft en stor, faslig vårta på näsan, ja, Lassemaja gjorde ju betydlig lycka som fruntimmer, utan att ens ega de enklaste förutsättningarne för det lilla tjusande, fladdrande, penningförstörande, leende, tjutande, nyckfulla och gudomliga väsen, vi kalla för qvinna.

Med själslyten tager man det ännu enklare. Vårt

religiösa och toleranta århundrade förlåter i den vägen nästan allting. Jag vet inbrottstjufvar, som funnit yrket magert och osäkert, ångrat sig, bättrat sig och gift sig in i rigtigt hyggliga familjer. Och sågo vi inte härom året i Göteborg, huru en numera allmänt aktad man, som en gång i ungdomlig förvillelse gick och tog pris i svenska akademien, återvunnit sina medborgares förtroende i så hög grad att de gjorde honom till riksdagsman.

Men om ens ögonstenar händelsevis af skaparen, utan att man ens tillfrågats om tycke och smak i det fallet, gjorts konkava eller konvexa eller hvad det heter, med ett ord sådana att man inte kan skilja en osedlighetsmamsell från en federationsfru förrän de komma så nära in på näsan, att den förra börjar lukta patchouli och den senare pepparmyntspastiller, — då, ja då är det aldrig värdt att tänka på någon framgång här i verlden.

Hör nu hvad som hände mig sjelf i Simbrishamn för många år sen! När jag gick ut ifrån stadshuset råkade jag med två finger snudda vid armbågen på en allmänt ökänd procentare. Lokalen skulle stängas och jag kunde ju inte gå hem smutsig om fingrarne. Då styrde jag rätt på torgpumpen, drog i stången och väntade att få höra vattnet plaska. Men der kom intet vatten, utan i stället en stor, stark örfil, och vid närmare påseende fann jag att det inte alls var någon pump, utan stadens borgmästare, som tog sin aftonpromenad.

En af mina närsynta vänner — olyckan förbrödrar — höll en gång på att göra ett rigtigt godt parti. Visst var hon lite gammal, men det voro hennes aktier också, så det var inte frågan om något at dessa här nya bolagen, hvilkas lottegarebref köpas på auktionskammaren för 15 öre st. af minderåriga skolynglingar.

Min vän var, oafsedt sin närsynthet, en hygglig och solid karl, och aktieflickan och hela hennes slägt tyckte

om honom, så att för den skull kunde de gerna gått in i salongen midt för näsan på hela familjen och tändt alla ljusen både i takkronan och kaminkandelabrarna och satt sig i knäet på hvarandra och tagit hvarandra om halsarna och pussats och skämtat och småskrikit, om han händelsevis af tafatthet och ovana råkat kittla henne.

Men ni vet väl hurudana lindrigt halfgamla familjeflickor ä' när de ändtligen fått en karlstackare på kroken? Det behöfves ofta inte mer än ta en ren löskrage och gå till pappa och mamma eller, der medlen redan äro arffallna, till gamla onkel, få hans välsignelse och sedan slå sig ned i väl upplysta, varma och nödtorftigt ventilerade rum och tala om färgen på sängkammarmöbeln och tapeterna i kabinettet.

Men nej, Gudbevars, det räcker inte. Om saken är aldrig så klappad och klar, vill den halfgamla familjeflickan ändå alltid att der ska hvila en viss bouquet af syndig förförelse öfver tillställningen. Man ska', om inte precis klifva öfver plank, så likväl irra omkring i det våta gräset i parker och trädgårdar och förkyla sig och slå sig ner på små gamla, dåliga lusthusstolar och få snufva och tandvärk och bli biten af arga hundar och sitta och tala om evig tillgifvenhet på gungbräden, som stå under körsbärsträd, från hvilka illa uppfostrade skatungar göra något fult i nackgropen på en.

När hon så efter en halftimmes oförståndigt samtal går på tå upp på sin kammare med af daggen förstörda hattblommor, hopskrynkladt halskrås, trädgårdsmull på kjolen och sönderkyssta läppar, då, kan veta, tycker gamlan att hon varit med om ett rigtigt lånbiblioteksromankapitel.

Precis en sådan flicka var det min vän råkat på, och vid det tillfälle, jag tänker skildra, skulle han i duggregn en Septemberafton klockan half åtta sitta med henne på en gräsbänk i hennes pappas kökträdgård och se på

månen. Jag gjorde honom sällskap till platsen för exekutionen.

— Hon är inte mer än sju — sa han — och jag har inte ro att gå någon annanstans förrän det här väl är öfver. Du kan gerna följa med in och ta och dra några bloss på en rökcegar och hålla mig sällskap tills hon fattas fem minuter i mötestiden.

— Ja vars! sa' jag, och så gick jag med in i trädgården, snafvade omkull på ett kålblad, fick ett nyp i venstra vaden af hennes mammas mops, ref sönder min högerhandske på en krusbärsbuske, klappade om en fabriksflicka, som gick och stal äpplen strax invid, samt hamnade slutligen vid min väns sida på en mjuk, förträfflig gräsbänk.

— Stackars vän — sa' jag — äro dina affärer verkligen så klena så du behöfde gå åstad och ta Elise Troman? (Hon hette på det viset.)

— Totalt förbi, Sigurd lille.

— Men kunde du inte åtminstone fått en . . . en . . . misstyck inte en gammal vän . . . en, som sett lite mera mensklig ut?

— Jo visst, men inte med det beloppet arffallet möderne. Visst är det betänkligt med hennes benrangelsfigur och gröna betar, men . . .

— . . . ja, och hennes mun sen! Vore det inte så att den hade lite aktning för hennes stora öron så tror jag den skulle gå rundt om hufv'et på'na och . . .

Ett gräsligt skri och hjertslitande snyftningar hördes, gräsbänken reste sig, kastade oss framstupa, och utåt trädgårdsgången rusade någonting långt, smalt, kjolaktigt, som skrek: »Usling!»

— — — — — — — — — — — — — — — —

Nå, saken var nu bara den, att den stackars flickan gått till mötesplatsen allt för tidigt och till råga på olyckan iklädd grön spetsklädning. Så hade hon satt sig tillreds

på den likfärgade gräsbänken, vi hade tagit hennes turnyr för en upphöjning i bänken, i vår ordning satt oss derpå, och så hade några öppna, ärliga ord mellan två gamla vänner förstört den enes hela lefnadslycka.

Fördömda närsynthet!

En annan närsynt bekanting, som jag har, skulle en gång sent på qvällen gå ned till en landtlig jernvägsstation och möta sin onkel, som var en lång, gammal, mager man med reumatism och regnkappa.

Men när den tillgifne brorsonen kom på en äng, som låg strax framför stationen, såg han att han måtte försummat tåget, som skulle komma 10,15 e. m., ty der kom redan den gamle mannen lifs lefvande traskande på ängen. O, han kände ju den styfva, haltande gången så väl, så väl.

Uppfyld af brinnande slägtkärlek, som icke minskades vid tanken på onkelns barnlösa tillstånd och många goda aktier i Skandia och Stockholms ångslupsbolag, skyndade brorsonen emot den gamle, slöt honom i sina armar och skrek: »O, onkel, käre onkel, huru står det bara till?»

Men »onkel» vände med blixtens snabbhet och gaf sin tillgifne nevö ett så kraftigt rapp, att den unge mannen flög i vädret och tyckte sig se ett halft dussin millioner finare stjernor och ett obegränsadt antal vasatrissor.

Och en barmhertig samarit, som gick den vägen fram, tog hand om den unge mannen och sa': »Ja tror gästgifvarns gamle spattige Pålle höll på å' rent slå ihjel harren».

Den närsynte måste så godt först som sist uppgifva alla anspråk på att anses såsom en artig och belefvad man. Allt som oftast blifva damer af hans bekanta utom sig af vrede öfver att han ej igenkänt och helsat på dem på gatan. Bedröfvad in i själen beslutar den närsynte att helsa på *alla* mötande damer. Det kostar honom två

cylinderhattar mera pr år, men hvad gör man icke för att stå väl hos qvinnorna.

Han vidblifver denna princip i två hela dagar och allt går bra. Men tredje dagens förmiddag kommer herr Lundström, i hvars gästfria hem han upplefvat många glada stunder. Herr Lundström går honom in på lifvet, sätter händerna i sidorna, fixerar honom skarpt och yttrar med undertryckt raseri:

— Bror Andersson, du vet att du alltid varit en gerna sedd gäst i mitt hem, men efter hvad som hände i går får jag verkligen be dig inställa dina besök hos mig.

— Hvad säger du? Jag förstår inte . . .

— Tycker du det är passande att midt på gatan, när du har äran af min hustrus och dotters sällskap, utbyta de artigaste helsningar med en allmänt och illa känd la-hit-la-ha-dam, hvasa?

Förklaringar och ursäkter tjena till intet. Herr Lundström går, och i samma ögonblick öppnas dörren af en ung man i snygga gångkläder, som herr Andersson inte känner, men som sjelf öppnar samtalet i en lätt och otvungen ton:

— Herre, ni är en sakramenskad lymmel!

— Mjuka tjenare, hvarmed kan jag stå till tjenst? säger den fromme herr Andersson.

— En fähund är ni, herre!

— Behagar ni inte ta' en stol?

— Känner ni min syster, herre?

— Nej, jag har tyvärr inte den äran, men att döma af ert eget öppna, rättframs väsen, så, om hon liknar er, vore jag synnerligen smick . . .

— Hut herre, inga qvickheter! Men kanske kan den här (kraftig örfil) och den här (liflig hårdragning) och den här (energisk spark i skenbenstrakten) lära er att en annan gång inte midt på torget under de vänligaste le-

enden helsa på hederliga, aktningsvärda flickor, för hvilka ni icke haft den äran att bli presenterad.

Allravärst var det med min vän Janne Kantin. Han var så närsynt så han kunde inte på tio stegs afstånd skilja en portstolpe från en poliskonstapel, och en gång åt han upp en vaxkula i sin fasters sykorg i tanke att det var ett litet äpple.

Janne var inackorderad hos en väl bibehållen, ständigt sorgklädd sjökaptensenka med fyra giftasvuxna, ständigt sorgklädda döttrar. Döttrarna lade som vanligt an på inackordenterna alldeles grufligt, och sjelfva mamma hade ingenting emot att under en ny, snäll och pålitlig rorgängares auspicier ännu en gång med bottenrefvade märssegel lägga ut på äktenskapets stormiga haf.

Hvad Janne angår lemnade han kaptenskan och de tre äldsta flickorna i det värde de möjligen kunde ega, men den yngsta, fröken Jenny, älskade han så han kunde dö, och inom två månader sög han, sittande på kryddskåpet i skafferiet, från hennes läppar bekännelsen, att om hon inte finge bli fru åt Janne, så skulle lifvet för henne inte ega mera värde än en gammal aktie i numera upplösta Wadstenabanken.

Detta var på eftermiddagen vid kaffedags. Nu är det ju naturligt att två unga menniskor af skilda kön, som hålla af hvarandra och bo i samma hus, inte försumma något tillfälle att i all stillhet klappa och krama hvarandra i trappor, tamburer, vindskontor och andra mer och mindre lämpliga platser. Den der benägenheten ligger, som sagdt, i den menskliga naturen, så den ska vi alls inte resonnera om.

Alltså må ingen förundra sig öfver att Janne på denna evigt minnesvärda afton inte precis satt inne i salongen och gjorde konstkritiska anmärkningar öfver gamla julklappsgravyrer på divanbordet, utan sin förderfvade natur och onda begärelse likmätigt strök omkring i den

lyckligtvis oupplysta trappan och tamburen och tog sig ett halft dussin famntag med tilltugg hvarhelst han i dunklet såg en svart kjolgarnering skymta fram. Och för hvar gång slöto sig ett par sorgklädda armar allt fastare om hans hals, och för hvar gång häfde sig en svällande barm med snyggt, men billigt stenkolssorggarnityr allt innerligare, alltmera bäfvande mot hans hjerta. Sista gången (det var ändå bakom linneskåpet) tyckte han t. o. m. att denna sorgklädda barm var allt för svällande, men hade han inte under fysiktimmen i sjette nedra läst om huru kroppar utvidgas i värme!

Följande morgon stannade Janne vid frukosten qvar efter de andra inackordenterna. Knappt hade dörren slutit sig efter den siste obehörige förrän fröken Klara störtade i hans famn och hviskade »Älskling!» och kramade honom som om han varit ett qvarter hallon i sjelfva safttiden. »Det var en fasligt kärvänlig svägerska», tänkte Janne, men då i detsamma hans egen lilla Jenny kom och sög sig fast vid hans mustascher som en takis vid en gammal träränna, reflekterade han inte vidare deröfver, helst de båda öfriga fröknarna äfven kastade sig i hans armar och lutade sina små älskliga, luggprydda pannor mot hans rockkrage och voro så rörda så stenkolssorggarnityren hoppade. Slutligen kom mamma med två stora tårar i hvartdera ögat, rodnade så vackert hennes 42 år tillåto, kysste honom midt på munnen och hviskade: »Min Janne, har du redan sagt det för flickorna?»

Så långt var allt godt och väl, men när Janne, sedan den första allmänna rörelsen lagt sig, tog sin egen lilla Jenny in i kabinettet, satte henne på sitt knä och började agera förlofvad, då kan ni tro der blef ett väsen.

— Älskade Janne, du skall vara som en far för alla fyra flickorna, men ditt karesserande af Jenny går väl långt. Glöm inte att det är med mig du är förlofvad! sa' mamma.

— I... i... inte ä du förlofvad med mamma, Janne? Mins du inte huru jag i går afton hvilade vid ditt bröst i tamburen? Så svara då menniska! sa' fröken Klara.

— Janne, kan du svika din Sofi! O dina kyssar i trappan bränna mig ännu som eld, skrek den äldsta fröken och dånade.

— Mins dina eder bakom garderobsdörren, trolöse usling, tjöt fröken Annette och kastade sig framstupa på soffan, visande en sorgklädd skuldra af idealisk hvälfning och en strumpa, som suckade öfver rikedomen af sitt innehåll.

— Jag dör, jag dör, Janne! Minns du inte hvad du svor mig på kryddskåpet! hviskade fröken Jenny och vek upp näsduken.

Janne var som förintad inför alla dessa fem gråtande, sorgklädda, stenkolsgarnityrprydda qvinnor, dem han alla lofvat sin tro. Mamma återvann först fattningen. Hon sa:

— Hit med sjutti kronor för sista månaden, och sedan ut ur mitt hus, ni oförskämde skojare, som inte skäms att bedraga rena, oskyldiga, faderlösa flickor och såra en otröstlig enkas sorgsna öron med ert eländiga kärlekssnack. Mins ni bakom linneskåpet i går afton, usling!

Följande dagen var Janne Kantin inackorderad hos ett sjuttioårigt garfvarefolk, hvars enda dotter för 25 år sedan utvandrade till mormonstaten.

Bättre och sämre folk.

Det »språkbruket» är då en alltför märkvärdig sak. Man säger t. ex.: »Lundqvistens Lotta blef i går qväll midt på gatan antastad af en bättre herre, och hade inte nattpolisen kommit som den gjorde, så hade han väl skrämt lifvet af det arma barnet.»

Och i samma andedrag säger man: »Petterssons lille Emil gick i går ned sig på kanalen, och hade inte en sämre karl, just som den lille skulle till att sjunka för tredje gången, med egen lifsfara gett sig ut till vaken, så hade gossen varit ett lik nu.»

Qvinnofridstöraren är en »bättre herre» derför att han hade pince-nez, galoscher och fin öfverrock; hjelten en »sämre karl» derföre att stöflarna voro spruckna och der fanns murbruk på tröjan.

En sämre karl, som känner sig hungrig och inga pengar har och ingen mat heller, han ställer sig vid ett gathörn och ber om en tioöring. I värsta fall stjäl han den. En bättre karl i samma belägenhet har sina vänner att skrifva på vexlar för honom tills de få gå från hus och hem och hela deras existens är sköflad. I värsta fall skrifver han alla namnen sjelf för att inte onödigtvis besvära.

En sämre karl behåller kanske en krona för egen räkning när han sålt sin husbondes spanmålslass på torget. En bättre herre söker sig in i någon välkänd penningeinrättning och ta'r en half eller hel million på konto pro diverse.

Vi antaga att en sämre karl och en bättre herre, båda kanaljer, förföra hvar sin flicka. Den sämre karlen hjelper då sin tös att mörda barnet, men den bättre herrn

låter sin flicka mörda barnet sjelf och sätter sig sedan såsom vice häradshöfding och dömer henne till 6 års straffarbete. Det är rent af smaksak hvilketdera som är mest gentlemannalikt.

En sämre karl och en bättre herre behöfva hvar sin kavaj. Ingendera har pengar. Den sämre karlen passar på en qväll och tar ut sig en kavaj på klädhängena i någon bättre tambur, och går sedan bort, tyst och anspråkslös, och profvar den för sig sjelf i all stillhet, och far inte ut i skällsord och håller intet väsen om den inte sitter så rasande väl kring halsen, eller ärmarna äro en smula för korta. Den bättre herrn går till en skräddare midt på blanka förmiddagen, smäller i dörren och behåller hatten på hufvudet och har skräddaren att rifva ner hela sitt lager. Och så väljer han och profvar och snäser och väsnas och får det aldrig bra nog. Och om ett par dar går han, lugn och obesvärad, midt på ljusa dagen med kavajen på sej och säjer: »Skrif opp 'et på mej!» och så kommer han aldrig tillbaka.

Af flickor hållas såväl bättre som sämre till salu på verldsmarknaden. De sämre ha vanligen trampat en symaskin för att få bröd; de bättre ett pianino för att få sig en man. De sämre sälja sig för att kunna lefva; de bättre för att kunna lefva angenämt. De sämre kan man köpa för 50 till 100 kr. stycket, ja, när de rika fruarne dröjt allt för länge med betalningen för arbetet, lungsoten skickat sitt avantgarde i det stackars bröstet eller en arm mor nödvändigt behöfver medikamenter, t. o. m. billigare. De bättre flickorna äro dyrare; de betinga 3,000 till 25,000 kr. pr år och fordra vissa formaliteter vid köpets afslutande såsom släta guldringar, förlofningskort, omfamningar och tårar af mammor och tanter samt en andans man som läser innantill. Äfven på bättre flickor lemnas dock rabatt när de varit lagrade såsom guvernanter, kassörskor, telegrafister eller barmhertighets-

systrar någon längre tid, eller förgäfves exponerats på ett visst antal baler och bazarer.

Utfalla köpen mycket olyckligt, så får den sämre flickan tre års spinnhus i Norrköping och den bättre flickan allmänna sympatier i societeten.

På verldsmarknaden, hvarthän man vänder sig i lifvet, finnas äfven till salu bättre och sämre karlar. På lifvets marknadstorg skall du aldrig bli i förlägenhet för en sämre karl, som håller en häst för en tioöring, eller en bättre karl, som bryter ett ord för en statstjenst. Alla sälja sig visst icke, hvarken af de bättre eller de sämre; men de tjurhufvuden, som tredskas med att icke göra det, kan man gå med förakt förbi, ty marknaden är öfverfull af män som äro till salu. För en stjerna, att hänga utanpå fracken, säljer den bättre herrn hjertat, som hänger innanför. För några smickrande ord om de hederliga »små», som alltid bli förtryckta, säljer den sämre karlen sin hals på valmötet, sin röst på valdagen.

Börsmagnaten, hvilken befraktar tjogtals skepp, är ofta till salu lika väl som sjåaren, hvilken lastar af hans kaffebalar. Men köpet med den bättre herrn aftalas i skimrande festsal med champagneglas i hand, då den sämre karlen säljer sig i portlidret vid en tiotummare från bolagskrogen.

Och sedan röstar den bättre herrn för din mening i stadsfullmägtige lika visst som den sämre karlen klår upp Andersson eller Pettersson åt dig.

När sämre folk kommer ihop för att ha roligt, komma deltagarne ofta i håret på hvarandra och gå hem med rifna tröjor. Bättre folk nöjer sig med att vid sina fester ta' heder och ära af hvarann med tungan, och plånbokens innehåll med kortlapparna. En sämre karl står i en skogsbacke, stilla och blygsam, och hviskar: »Hit med portmonixen, annars ligger du der!» En bättre karl står i sin salong under gnistrande ljuskrona med spader dam

i hand och ropar med leende min: »Gifven går, mina herrar!»

På landet och i småstäderna skiljas bättre och sämre qvinnor åt medels sjaletten. Ord, som skulle vara fräcka och oförskämda, om de hviskades inunder ett hattbrätte, bli vänliga och skämtsamma om de rigtas till en sjalett. En motsägelse är, att när sjalettflickor »falla», stiga de vanligen upp med hatt, hvaraf man möjligen skulle kunna draga den slutsatsen att sjelfva dygden hör till det sämre folket.

När en sämre karl tar något som inte är hans, säger man att han stjäl. Om en något bättre karl heter det att han »tillgriper». Har han för någon del af det stulna eller tillgripna gifvit finare middagar, säges det att han »förskingrat». Är karlen rigtigt fin och summan någorlunda stor talar man om »oregelbundenhet», och går det löst på öfver millionen lyder domen på »lättsinne».

En arbetskarl, som super sig full, kallas ett svin. En handelsbokhållare blir berusad, en postexpeditör kladdig, en infanterilöjtnant suddig, en baron en smula dragen; men en grefve och fideikommissarie, som springer omkull värdinnan emedan han ser henne dubbel och vill kila emellan, han hinner aldrig längre än till att bli lite lifvad och uppsluppen.

En sämre karl kan så småningom förbättras och slutligen bli en rigtigt bättre herre. Men dertill fordras att få en större lotterivinst, ett ansenligare arf eller göra ett par oärliga konkurser.

En bättre karl kan också bli en sämre person, om han försummar att i rättan tid göra upp ackord med sina borgenärer utan låter alldeles renplocka sig, ställer sina döttrar i butik och skickar sina pojkar i handtverkslära.

I allmänhet kan man säga att alla som förtjena sitt uppehälle med sina händers arbete (vi undantaga pianister, massörer, målare, bildhuggare och sådana der) höra till

det sämre folket. Dit höra således bland andra landtbrukaren Adam och vingårdsmannen Noak, timmermannen Joseph samt alla evangelisterna och apostlarna.

När en bättre herre gifter sig med en flicka, som är kommen af sämre folk, blir det vanligtvis olyckligt. Tänkom endast på Erik XIV och Karin Månsdotter! Huru bli de inte ännu i dag misshandlade af skalder, målare och historieskrifvare!

Naturligtvis skulle det vara trefligast om det myckna sämre folket alls inte funnes till, utan vi vore bättre folk allihop. Men samtlige nationalekonomer, som jag talat vid om saken, de må nu ha varit protektionister eller frihandlare, ha med en mun förklarat att det der sämre folket är ett alldeles nödvändigt ondt.

Vi måste ha dem för att bygga våra hus och jernvägar, betala skatt till krona och kommun, göra våra kläder och skura våra golf samt sitta och gråta i kyrkorna och ropa bravo vid andra tillställningar när bättre folk visar sina konster. Hvilka skulle vi väl ha till att åka i tredje klassen på våra jernvägar, hvilka skulle vi ha till att dra ut fukten ur de nybygda husen, om inte det sämre folket vore!

Och så få vi lof ha det sämre folkets döttrar att kasta i lastens ginungagap, på det de många unga lefnadsglada bättre herrarna skola låta bättre folks flickor vara i fred.

Och så få vi lof ha minst hundratusen sämre karlar att ställa upp kring landets gräns, om faran hotar och kanonerna dundra till dödsskörd. Ack då förslår det rakt inte med bara bättre folk!

Grannar emellan.

Hon bodde på tredje botten, i ett hus med vådligt branta trappor, var fader- och moderlös och gaf billiga pianolektioner.

Kan den ärade läsaren tänka sig en kitsligare ställning för en ung, ädel qvinna, så står det honom fritt.

Men i fall han inte kan, så bör han derjemte lägga märke till att flickan hade en släng af lungsot och var svärmisk till sin natur, men det rådde hon inte för, ty hennes mamma hade haft lånbibliotek.

Vi veta icke hur verlden skulle sett ut om t. ex. Bismarck von Schönhausens mamma haft lånbibliotek. Måhända hade han då nöjt sig med att krossa hjertat på två eller tre sömmerskor och låtit Europa vara i fred. Måhända skulle herr Geffchen då städse kunnat sitta lugn i skötet af sin familj och Alexander af Battenberg utan vidare fått sin Berlinerprinsessa i huset.

Gud, ödet, slumpen, kismet, den billiga hyran eller huru man nu vill benämna den magt, som leder menniskans val af bostad, hade i andra våningen placerat unge män af skilda lefnadsyrken, och de mötte den billiga pianotimlärarinnan i trapporna, och hennes tornyr gungade och hennes ögon sköto blixtar. (Eftersom intet bakladdningsgevär var till hands och det alltid brukade skjutas något i salig mammas bättre lånbiblioteksromaner.)

Så underligt det måste vara för en ung, ren, ädel flicka att bo så der ensam med sin oskuld och sitt afbetalningspianino ofvanpå några stycken ungkarlar! Måste hon icke oupphörligen frukta att de unge männens tankar äro mindre rena än hennes egna? Måste hon icke städse rysa vid tanken på hvad som kunde hända om golfvet

brast? Måste hon icke frukta att de möjligen någon gång i öfversvallande lifslust skola börja gnola på något poetiskt diktverk, som icke står i flickskolans läsebok?

Men himlen skyddar underbart de föräldralösa, och golfvet höll.

Uppmuntrad häraf började fröken Julia våga närmare granska de unge männen då hon mötte dem i trappan. Uppmuntrade häraf började de unge männen våga helsa på fröken Julia då hon granskade dem.

Från estetisk synpunkt vet jag ingenting, som skulle kunna hindra mig att låta dem gå der i trapporna och se på hvarandra ett halfår eller så; men jag är inte engagerad för att skrifva långrandiga följetonger, utan för att liffullt och koncentreradt teckna gripande dramer ur lifs lefvande lifvet, och derför låter jag i Guds namn fröken genast gå upp och herrarna genast gå ner då de helsat.

En natt då fröken Julia låg vaken och bad Gud att golfvet måtte hålla och att han måtte leda de unge männens hjertan såsom vattubäckar, så att de inte måtte ropa eller sjunga något, som inte passade för henne såsom anständig flicka att höra, kom hon att tänka på att hon inte hade någon breflåda på sin dörr i fall . . . i fall om någon af de unge männen ville . . . hm . . . säga henne något. Att icke ha en breflåda vore ju detsamma som att tvinga dem att muntligen vända sig till henne. Ingen hygglig flicka uppmuntrar dylika friheter, och derför kom der en breflåda samma dag.

De första fjorton dagarne var breflådan tom. Åh, ni kan aldrig tro hvad fröken Julia tackade Gud att han höll vakt om de unge männens hjertan så att de inte gjorde henne några opassande skriftliga framställningar!

På femtonde dagen fick den unga ensamma qvinnan, då hon kom uppför trappan, se något hvitt glisa genom tittglaset i breflådan.

Med förfäran tänkte hon på sin värnlösa ställning och på sin salig pappa, som nog inte skulle låtit någon ostraffadt förolämpa sin lilla Julia, och så grep hon med tungt hjerta och darrande fingrar breflådenyckeln och tog ut — en räkning från sömmerskan.

Påföljande natt låg fröken Julia och vred sig ångestfullt på sina blångarnslakan och undrade om hon i sjelfva verket hade en rätt moralisk uppfattning, då hon så lifligt önskade att de unge herrarna i andra våningen ville låta henne vara i fred, ville låta hennes själs spegelblanka källsprång förblifva ogrumladt af erotiska strömningar.

Var det ej rent af fegt? Var det ej att begära seger utan strid? Och när så fröken Julia tänkte på att de unge männen i andra våningen måhända i stället gingo och lade ut sina krokar för andra flickor, flickor som säkert sågo sämre ut och som kanske inte hade Julias moraliska motståndskraft, utan blefvo bedragna och olyckliga, så tyckte hon inte hon hade gjort rigtigt rätt. Och när fröken Julia öfvervägde allt detta i sitt hjerta så nästan blygdes hon för sig sjelf att hon varit en sådan svår egoist, och så knäppte hon hop sina händer ofvanpå sitstäcket och höjde blicken mot den stora droppfläcken i taket och bad: »Gode Gud, du vet att mitt hjerta är rent, men är det så ditt nådiga behag så fresta mig ett litet, litet tag så att jag må få visa dig att jag är en snäll flicka!»

Följande eftermiddag vid kaffedags låg der ett bref. Fröken Julia kände sig alldeles som en af de första kristna martyrflickorna, som kastades för tigrar och andra vilda djur; men glad öfver att bli satt på prof öppnade hon och läste:

»Ljufvaste bland qvinnor!

Tillgif att jag ej längre förmår dölja det outplånliga intryck, ni gjort på mitt hjerta! Har ni en barmhertig känsla i ert bröst så låt mig med en blick, då ni möter mig i trappan, förstå att ni har medlidande med mig! *Arthur*».

Städerskan tillkallades, men ännu efter tredje kaffekoppen visste hon inte, hvilken af de unga herrarna, som hette Arthur i förnamn, och för det brefskrifvaren, uppehållen af sina, som det ville synas, någorlunda rena känslor för sin sköna granne, inte skulle gå och fundera ut någon annan dålighet, så gick fröken Julia och delade ut medlidsamma blickar till alla ungherrarna i en hel månads tid. Hon rent »sköt i högen» som när vi jagade sparfvar i pojkåren.

Men hvem kunde brefskrifvaren vara? Ack jo, helt visst var det den mörklockige teknologen dernere till venster i farstun. Han tittade alltid så märkvärdigt på henne med sina mörkblå ögon.

Så kom brefvet numro två:

»Darling!

Jag uthärdar ej längre! Har ni ett hjerta så skänk mig ett möte! Gif mig ett tecken då vi råkas i trappan!

Arthur».

Julia kunde inte erinra sig en enda gång i hela mammas lånbibliotek då det gått rigtigt bra för ädla, unga qvinnor, som gått och mött obekanta ungherrar. Ibland hade de blifvit kära och svikna och dött på snöhvita lakan med förlåtelsens ord på mycket bleka läppar. Ibland hade den unge mannens förnäma mamma eller högdragne pappa betett sig ogentilt mot den tillmötesgående unga flickan och bjudit henne en rund summa i ett för allt och talat hårda ord till henne så att hon fått tårar i sina vackra ögon och gått sin väg ensam ut i den vida, kärlekslösa verlden utan att stänga dörren efter sig. Ibland hade de unga flickor, som gått och mött främmande herrar, flera år efteråt haft ondt af . . . hm . . . små pojkar, som varit dödligt nyfikna på hvad deras pappa var för sorts karl, och så vidare undan för undan.

Allt detta sammanlagdt gjorde, att då fröken Julia

härnäst mötte den unge teknologen i trappan, så var hon tyst, sträng och obeveklig som obelisken på slottsbacken i Stockholm.

Men så mycket gjorde hon, att hon sa åt värdinnan att ta in sina klädstreck, som lågo och skräpade i förstugan och på vindskontoret, för om den unge mannen fann lifvet tomt och värdelöst efter fröken Julias kallsinnighet, så borde man åtminstone inte låta honom rent af gå och snafva på sjelfmordsverktyg af prima svinhår.

Det tredje brefvet lydde helt kort och godt:

»Julia!

Jag uthärdar ej! Jag måste tala med dig innan aftonen, om det så skall bli både första och sista gången i mitt lif! Om icke, så skall du i afton på slaget sju (7) höra knallen af det skott, som från hjertats brännande qval för evigt lossat honom, hvilken en gång drömt att få blifva

Din Arthur».

Fröken Julia hade inte bland alla sin mammas lånromaner sett ett enda fall då de, som yttrat sig på det der viset, inte hållit ord och samvetsgrant och ordentligt dödat sig. Det hade Isabella i »Ödets lek», Sophie i »Vålnaden» och »Svanhilda» i boken af samma namn gjort, och hvarför skulle Arthur i andra våningen vara sämre?

Men som sjelfmord är en synd, hvilken då den öfvergått till vana t. o. m. kan anses som en last, och ynglingen för öfrigt måhända hade hederliga afsigter, så gick hon till en bekant i staden och frågade hvad utsigter herrar teknologer hade att i framtiden kunna föda hustru och . . . och . . . andra små älsklingar.

— Jo, sa den tillfrågade, som var hökare, di kan bli civilingeniörer.

— Är det bra det?

— Dja . . . å . . . dja, som man tar 'et. Inkomsterna

äro oftast inte öfverdrifna, men så är arbetet inte heller ansträngande. En civilingeniör har mycken tid öfrig att egna sig åt sin familj, om han vill, och får resa omkring och se hela verlden, och besväras just inte mycket af sin nästa, för när de ta upp sina förslag och projekt och planer så springer folk vanligtvis för dem som för en pestsmittad.

Då hon fått veta detta, gick fröken Julia och ställde sig i trappan och tittade efter den ledsne teknologen, och när hon fick se honom, sprang hon mot honom och sa:

— Kom klockan sju i afton! — och så kilade hon in igen och snyggade af i rummet och torkade af Beethoven om näsan, der han stod i terracotta på en konsol öfver pianinot; och hennes unga, oskyldiga hjerta klappade så förskräckligt, att madamen, som städade och bodde i rummet bredvid, sa vid sig sjelf: »Nej, hör, minsann har inte lilla fröken Julia fått sig en väggklocka! Jösses, hva den knäpper!»

När det fattades två minuter i sju kom teknologen och knackade och klef in och hade tagit ren löskrage på sig och frågade — »hvad han kunde stå till tjenst med?»

— Min herre, det bör ni sjelf bäst veta. Ni har begärt detta samtal med mig!

— Har jag? Jag tyckte det var fröken, som kom emot mig i förmiddags och bad om ett stilla möte vid den här tiden.

Och så slog klockan första slaget till sju . . .

Store Gud, var det alltså inte han . . . i detsamma ljöd ett skott dernere, fröken Julia rusade ut ur rummet och nedför trappan och in i kammaren der det smälde . . . och ser sin andre granne, den bleke, magre, blonde kandidaten, ligga baklänges på soffan, likblek och med gammalmodig mynningsladdningspistol i handen . . . hu!

Fröken Julia transporterade i flygande fläng sina

känslor från teknologen på kandidaten och lade sig ofvanpå honom med både själ och kropp och snyftade:

— Död . . . död för min skull . . . o Arthur, Arthur, vakna!

Och som han var en beskedlig karl, som aldrig gjort en mask emot, så vaknade han verkligen, det gjorde han, men inlade sjelf sin protest deremot i det han sade:

— Så kom du då till sist, du grymma! Men kulan sitter i mitt hufvud! Nu är det för sent . . . f-ö-r s-e-n-t . . .

— Store Gud! Men Arthur lille, du blöder ju inte!

— Hva . . . hvasa, blöder jag inte? Nej, minsann! Nåja, läkaren har alltid sagt att jag lider af blodbrist. Farväl du grym . . .

Men fröken Julia gaf sig inte. Hon tog och vände och synade honom på alla kanter och kunde inte hitta fler hål på honom än der af naturen ska vara på en karlsperson.

Och så förlofvade och gifte de sig.

Och målaren, som satte på nya tapeter i rummet året efteråt, observerade inte heller det allra lilla minsta hål i väggen.

Men när de lade sig om qvällen efter förste pojkens döpelsekalas så sa fru Julia:

— Hör du, Arthur du, hur bara hängde det egentligen ihop med det der pistolskottet?

— Kära vän, jag är af en gammal fredlig slägt, föga öfvad i vapnens bruk; det kan ju hända jag hade glömt å lägga i kula . . .

Mekaniska anlag.

Jag vill visst inte göra spektakel af dem, som hitta på nya uppfinningar, ty herrskapet kan lätt tänka sig hur det skulle stått till med oss om inte konster och uppfinningar funnits till. Tack vare den af våra stamfäder bland aporna, som först hittade på att kasta ett skynke omkring höfterna och kalla sig menniska, hafva vi nu både statsbrist och ministerkriser och tullfrågor och andra civilisationens välsignelser, hvarom vi inte visste ett dyft så länge vi hoppade omkring i trädtopparna och med skämtsamt galanteri kastade kokosnötskal på den naturliga turnyren hos våra älskarinnor bland aphonorna.

Men det förefaller mig bara som om inte forskare och upptäckare och uppfinnare och patentinnehafvare bemöttes alldeles efter förtjenst här på jorden. De, som gjort ihop ångan, elektriciteten, Amerika och den erkebiskopliga statsrådskandidatbröstsjukan m. fl. verkligt nyttiga saker, hafva merändels till en början haft det rätt besvärligt, blifvit hånade och förlöjligade, då deremot de, som uppfinna ett nytt snitt på löskragar, en steksås eller en modell till en fruntimmershatt, vanligen få det skapligt nog här i verlden.

Somliga personer går det bakvändt för antingen de nu slå sig på stort eller smått i uppfinnings- eller upptäckareväg, ja, här finns menniskor som råkat i omständigheter bara för det de upptäckt en guldklocka på bordet i ett öde rum. Och då en ung, oförlofvad mans mamma upptäcker hårnålar på sin gosses chaiselongue, blir hon sällan rigtigt glad och försjunker aldrig i betraktelser öfver sjelfva föremålet eller jern- eller textilindustriens närvarande ställning i Sverige, utan kommer genom nå-

gon oförklarlig idéassociation genast in på moralfilosofiens och hustaflans och de moderliga suckarnas område.

Man blir också så rysligt nervös och konstig och ombytlig med åren. Då man är ung och förälskad, trycker man den ifrågavarande personens hufvud mot sina refben och kysser hennes lockar och far med långfingret smekande öfver de långa glänsande flätorna, och tycker inte att det skulle vara för mycket af det goda om detta böljande hår i mängd kunde jemföras med svansen på en mindre cirkushäst. Men när man har varit gift ett par år så vill man inte i sin sopptallrik upptäcka ens så stor hårsudd, som det lilla de bruka kamma af och sno om ändan af flätan. Är det inte besynnerligt?

Att upptäcka penningar tycker man skulle aldrig kunna betyda annat än godt, men hurudant väsen blef det inte då man upptäckte herr Gjutarens 11,58! För min egen del ville jag då långt hellre bli hvad annat som helst, vore det så ministerkandidat med fullt utbildad lungsot — än upptäckare och uppfinnare. Jag har ett grufligt exempel i min vän Jonathan Qvist, hvilken af Gud och naturen var ämnad att upptaga John Ericssons fallna mantel, men som i stället hade otur med allt hvad han uppfann och upptäckte.

Det första vännen Jonathan smorde ihop var en alldeles ny sorts stegräknare.

Nu kan det visserligen i allmänhet ifrågasättas hvad nytta en stegräknare gör mänskligheten. Han gör inte gången lättare, och man hinner inte fortare fram; men det är bara det, att man med en sådan på sig alltid vet hur långt man har gått och således borde hindras att »gå för långt».

Emellertid hade Jonathan, som sagdt, uppfunnit en stegräknare. Den såg ut som en liten hoftång, och när man gått 500 steg, knep den ihop sig och puttade in ett stift i ett litet hål. Nu var Jonathan rätt som en

smula glad vid prostens Augusta, och derför gick han allra först till prostgården när han fått sin uppfinning färdig.

— Det är en sillstekare, sa prostinnan.

— En sådan vacker nötknäppare! sa' Augusta.

— Menniskosnillet är en herrlig sak, när det vet taga förnuftet till fånga under trons lydno, sa prosten och blåste ut ett stort moln tobaksrök.

— Det är min nye stegräknare, sa' Jonathan och slog ned ögonen och försökte se ut som om han inte gjort något märkvärdigt alls.

Och så skulle prosten sjelf probera hvad den nya inrättningen dugde till, och ta sig en promenad tillsamman med Jonathan, och så släppte han ned stegräknaren i byxfickan.

— Käre Jonathan, han . . . han . . . nyps väl inte? sa Augusta och rodnade.

— Nej vars! sa Jonathan och så bar det i väg.

— Ett skönt herrans väder i dag, tyckte prosten.

— Jaha, farbror, sa Jonathan, om nu min stegräknare vinner erkännande, så har jag flera nya uppfinningar nästan färdiga och kan snart skapa mig en god fram . . .

— Minsann tror jag inte häggen blommar re . . .

— . . . tid och då kanske jag vågade till farbror framställa en bön, som jag lä . . .

— A . . . a . . . a . . . aj . . .! Åh! O! Gud i himlen, hvad är detta! Mördare, hjelp, hje . . e . . . elp! skrek prosten och begynte springa utåt vägen och hålla sig för magen och stöna som om han hållit på att dö.

Och Augusta sprang fatt honom och skrek: »Pappa, pappa!» Och prostinnan skrek: »Karl Fredrik, det kan aldrig vara ärterna, det säger jag dig, för de voro ordentligt kokta.» Och kammarpigan skrek: »Herre Gud, prosten har blifvit galen!» och komministern, som gick och

tittade på sin kornåker då hans vördade förman rusade förbi och höll sig för magen och ropade: »Mördare, hjelp, hjelp!» han trodde också att prosten blifvit sinnesrubbad och började tänka på att skrifva till konsistorium och be att få bli vicepastor.

Men egentligen var det intet annat än att när prosten gått sina 500 steg, klämde stegräknarn till, som han skulle göra, men som prosten var lite tjock hade magskinnet kommit emellan.

Jag behöfver väl inte nämna att prosten inte ville ge sin Augusta åt en ung man, hvilken lurade på sin tillämnade svärfar dylika maskiner.

En kraftig natur repar sig äfven efter de hårdaste slag, och efter ett par år kom Jonathan till landtbruksmötet med en smörkerna, som lemnade det vackraste smör i verlden när man vefvat på handtaget i jemnt åtta minuter. Nåväl, prisdomarne och ortens fruar och patroner och bondgummor kommo, och Jonathan vefvade på sin kerna så att svetten flöt. Efter åtta minuter skrufvade han af locket med en triumferande min, men — der fanns inte tecken till smör.

— Herre Gud, förlåt gode herrar, jag har glömt att — slå i mjölk! suckade Jonathan i full förtviflan.

Prisdomarne sågo på sina klockor.

— Den för uppvisningen bestämda tiden är till ända. God morgon, min herre! sa' di.

När alla möjliga uppfinningar misslyckats för Jonathan, tog han slutligen anställning såsom betjent hos landshöfdingen i länet, som fann sig ganska road af hans mekaniska funderingar och åt hvilken Jonathan verkligen konstruerade en sjelfpiskande möbelrotting.

Så blef det ett stort, allmänt, svenskt landtbruksmöte, dit landshöfdingen for såsom ombud för sitt läns hushållningssällskap.

— Du får följa med, Jonathan, dina mekaniska insigter kunna möjligen vara mig till nytta, sa' höfdingen.

Så skulle der visas ett landsvägslokomotiv på mötet, och Jonathans landshöfding var särskildt inbjuden till profåkningen. Jonathan och höfdingen kommo i god tid till platsen, der de sport att lokomotivet skulle stå, och höfdingen kände sig trött.

— Vill inte herr landshöfdingen vara god och stiga upp på lokomotivet, medan vi vänta! sa Jonathan.

— Joo, men hvar ä' dä? sa landshöfdingen.

— Här, sa Jonathan och visade på en stor, grann, blåmålad maskin.

— Hm, hm, jaså, javisst, jag ser ju den mycket väl, sa' höfdingen.

Och Jonathan lyfte upp sin herre på maskinen och så satte de sig att vänta på afresan.

De väntade en qvart, de väntade två och tre.

Efter en timme kommer der en svettig, rödskäggig ingeniör i språngmarsch och med hatten i hand och ropar:

— Så ledsamt, så ledsamt, herr landshöfding, att ni inte behagade deltaga i vår lilla profåkning!

— Snälle vän, jag sitter ju här alldeles till reds. Stig nu upp och elda på bara!

— Ja, stig nu upp och elda på! Herr landshöfdingen har redan väntat en hel timme, hviskade Jonathan och stötte ingeniören förtroligt i sidan.

— Hva . . . hva . . . menar . . .? stammade ingeniören.

— Se så, raska tag nu, herr ingeniör! Har ni eldaren med er? Sitter jag bra så här? sa landshöfdingen och slog med handen på den blåmålade maskinen.

Ingeniören bleknade.

— Herr landshöfding, det är så . . . så . . . att med lokomotivet ha vi redan varit ute. Det der, herr lands-

höfdingen sitter på, det är — ursäkta min upprigtighet! — det är en — sädesharpa.

Höfdingen blef både gul och grön i ansigtet, hoppade ned i största hast, tog ett par steg mot sin darrande betjent och hviskade med sammanbitna tänder det enda ordet:

— *Åsneföl!*

Nireformens olägenheter

eller

Hvarför hon inte kunde bli hans hustru.

Här finnas många glädjeämnen på den sköna jord, der vi äro satta att knoppas, blomstra och förvissna; här finnes sparris och nordstjernor, stufvad blomkål och wasatrissor, fransk potatis och kunglig nåd, ära och kall, ugnstekt skinka, pösande trikåer och medborgares förtroende, qvinnokärlek och stora, stora humrar från Uddevalla.

Men intet öfvergår den frigjorda, jublande fågelfröjd, en ung man känner, då han på några dagar blifvit qvitt sitt vanliga och i hans tycke naturligtvis tråkiga arbete och hvardagslif och får resa ut, ut i den vida, stora, underbara verlden, till Kalmar eller Karlskrona, Sköfde eller Kristianstad eller någon annan metropol för vester-

ländsk civilisation och förfining. Ja, mitt herrskap, jag känner dem, som för sitt nöjes skull rest till — — — — Wexiö!!!!

Vår unge vän var också glad, då han i Hessleholm kastade upp sin bärrem i waggonnätet och sig sjelf på soffan och lekte med sin urkedja och sina mustascher och försökte se ut som om alltihop inte roat honom vidare. Men ack, det gick inte, ty hans mun log och hans ögon spelade och hans örsnibbar voro röda af reslust och ungdomsfröjd, ty han var inte mer än 25 år och skulle ända till Jönköping, och var naiv och oförderfvad och hade anslutit sig till nireformen och aldrig varit längre i norr än i Ousby och aldrig längre i söder än i Malmö.

Men han hade läst våra kiligaste pessimister och rörde sig gerna med »tankar» och »känslor» och »stämningar» och tocken der kommers, som ingen kan köpa sig ett ordentligt mål mat för.

Och han hade etthundrafemtiotre kronor och sjuttiofem öre i portmonnäen, och de hundrafemtio hade han fått af sin pappa och de tre och sjuttiofem hade han vunnit på knack; och han tyckte att han älskade hela mensklighetен och rådde om hela jorden, och såg på konduktören, som om han tillhört hans reseffekter, och på medpassagerarna, som om de varit idel sjuttonåriga, söta, lättkyssta, bemedlade qvinliga kusiner, och på den blå sommarhimmeln, som om han velat klippa sig en bit af den till damrock.

Upp flög kupédörren ännu en gång, och in träder en femtiårig gråhårsman i gråa kläder, mustascher och romersk näsa, snusig på bröstet och med ädla, välvilliga anletsdrag. Och i detsamma går solen bakom ett stort moln och skäms och bleknar af afund, ty ur väntsalen sväfvar en engel af Rafaels snyggare och bestiger kupén, hulpen af den snusige gentlemannen med de nobla anletsdragen.

Men det är ingen vanlig lundensisk kyrkomötes- eller bond- och prestengel, ty hon har turnyr och handskar och högklackade skor, och på svällande purpurläppar sväfvar liksom en gulaktig skuggning, det sista frukostäggets svinnande, bleknande minne.

Ett litet mjukt, rundt knä glider utmed vår unge väns byxben. Farväl, o hjertefrid!

Vår unge vän pressar sig hårdt upp mot väggen för att icke genera då engeln sväfvar förbi. Godnatt, o hattask!

Hennes gång var jemn och tyst som ett bättre ankarurs, hennes kind egde pelskoftans mjuka värme, hon var lång som kostnadsförslaget till ett stadshus, men på samma gång smärt som en folkskollärare i Westbo. Hennes hår var brunt, som en fotsack, den man glömt att smörja. Hennes barm var fyllig som en komministersfrus klädningsficka, då hon reser från en nämndemansbegrafning, och hennes ögon voro blå, som en af de äldre mjölkbunkarna i ett mindre matvarumagasin vid bakgata. Och de sågo ut som om hon nyttjat dem i högst ett par och tjugo år.

Gråhårsmannen med den snusiga västen hjelpte henne med faderlig omsorg tillrätta i bästa hörnet, lokomotivet skrek, som om det haft ondt för tänder, och vår unge vän sväfvade på ångans och kärlekens starka, dubbla vingepar ut i Göinge härad med den ljufvaste qvinna, han skådat, två armslängder ifrån sig.

Hans hjerta hotade att sprängas, hans hjerna arbetade, hans tinningar bultade, han erfor ett oafvisligt, vanvettigt, lidelsefullt begär att vara qvick och underhållande, han sökte spirituela ord och tankar rundt kring hela universum, och slutligen så sa han:

— Hvilket skönt resväder, mitt herrskap!

Den noble snusige grymtade och såg arg ut:

— Ja, Gudbevars, om man bara egoistiskt ser saken

från turistsynpunkt; men grödan går åt fanders på det här viset, unge man!

Aha! tänkte vår unge vän, söta pappa är godsegare och naturligtvis protektionist, och så började han:

— Ja, herre Gud, hvad det skulle kännas skönt med en liten skur, som räckte till i morgon bittida. Om den stackars landtmannen bara finge någorlunda skörd, så finge han också betalt för sin vara, nu sedan riksdag och regering vaknat ur sin förblindelse och gett oss ett välbehöfligt tullsk . . .

— Jaså, herrn ä' å den sorten! Tror herrn verkligen det blir bättre i landet för vi fått de förbaskade tullarna?

— Ne . . . ne . . . nej för all del; det är min innerliga öfvertygelse att den var högst olycklig för Sverige, den dagen då gjutare Larsson inte betalte sina elfva och femtioåtta. Jaha . . . hm . . . se en sådan vacker kyrka . . . hm . . . målar ni kanske? vände vår unge vän sig till den unga intagande damen.

Nej, hon målade inte, men hon älskade naturen och konsten ändå, och hon tyckte det var rysligt roligt att resa. Och den noble, gråhårige med snusiga västen drog en rökmössa öfver hjessan och kröp in i sitt hörn och snusade snart utan dosa.

Vår unge vän tog hatten af sig, såg varm ut, tittade ut på naturen och telegrafstolparna, fick sand och rök i ögonen, såg mildt och innerligt på den unga, ljufva qvinnan och suckade.

— Herrn mår väl inte illa? frågade hon lugnt, men deltagande.

— O nej, om ni bara visste hur lycklig jag är! Har ni aldrig sjelf en gång känt er gladare än någonsin, rigtigt frigjord, alldeles som om ni sluppit ifrån något, som länge tryckt och plågat er?

— Joo då.

— Ack, djerfves jag fråga när? Det är så egen-

domligt tjusande att kasta en diskret blick in i unga qvinnohjertan . . .

— Ja . . . hm . . . jag vet verkligen inte! Jo, jag kan förstås gerna säga det; det var i förra veckan när jag var inne i Kristianstad och lät ta ut en stor, stor kindtand.

Vår unge vän spratt till. Men sen ljusnade han och log. Ack hvilket barnasinne! O hvilken ung, förtjusande varelse, hvars hjerta ännu icke vaknat! Lifvet hade då verkligen ännu ingenuer! Han fortsatte:

— O, om ni visste huru glad jag är öfver att ha fått så trefligt ressällskap. De yttre omgifningarna ha ett sådant märkvärdigt inflytande på mig. Har ni aldrig sjelf märkt huru man stundom, när man svärmar omkring i fantasiens rymder, plötsligt kan blifva grymt, skoningslöst väckt till verkligheten igen genom något yttre, som obehagligt afficierar vår själ, våra nerver?

— Jo vars! En gång reste vi i tredje klass mellan Ystad och Tomelilla, och kan ni tänka er, rätt som det var, satt jag precis som i en sjö. Det var en bonde, som lagt en bränvinskagge på sitsen, och pluggen hade gått ur.

— Ja, si det var då rent fasligt, men jag menar . . . hm . . . jag menade egentligen inte precis något sådant. För min del är jag så känslig, att en rå och obehaglig röst, ett skärande tonfall, en frånstötande blick kan hålla mig vaken en hel natt, och der ligger jag och vrider och vrider mig och längtar efter skönhet och sympati och harmoni . . . och . . . kärlek . . . hm! O, säkert har ni, sjelf så ljuf, så harmonisk, någon gång blifvit störd i edra skära drömmar af lifvets obarmhertiga verklighet, som griper så hårdt i ett känsligt hjertas strängaspel?

— Jag vet inte om jag rigtigt förstår hvad ni menar, men när gamle kamrern, som bor ofvanpå oss i Nässjö, der vi ä hemma, första gången efter sen vi flyttat

in fick sin fallandesot, så blef jag, förstås, rysligt förskräckt och rusade ut till pigan och sa: »Tror Marie det är möjligt att de slagta gris i våningen?»

Vår unge vän blef alltmera varm. I Elmhult bjöd han på bigarråer, i Liatorp talade han om »själarnes valfrändskap», i Alfvestad frågade han om det inte fick vara en kopp kaffe. Och när lokomotivets blåa rök svepte sig om enbuskarna framåt Moheda, Lamhult och Stockaryd, och qvällen kom och solen sjönk (för det var uppgående snälltåget) så tyckte han att hjertat klappade i takt: »Hon och ingen annan!» och lokomotivet pustade: »Hon och ingen annan!» och de små fåglarne, som sutto på telegraftrådarna och brynte näbbarna och vippade på ryggslutena, qvittrade i kapp: »Hon eller ingen!»

Och han slöt sina ögon och drömde sig hän ett helt lif tillsammans med dessa blåa ögon, omflägtad af dessa bruna lockar, smekt af dessa små händer. Och så försökte han att ibland regnkappans veck krafsa sig till att trycka en af dem. Men då räckte hon honom i sin outsägliga, oskuldsfulla ovetenhet hans fina resväska och sa: »Nej, ni tar fel, här är hon!»

Och så försökte han klämma hennes små förtjusande tår, bara litet, helt litet, bara till ett tecken af tyst, hemligt förstånd, ty den noble, gråhårige i snusiga västen hade vaknat och hostade och tittade liksom lite snedt på dem. Men då hoppade hon till och skrek: »Aj, ni har visst dubbelbottnar!»

Åh, hur retande! Hon förstod honom icke! Lifvet eger då verkliga ingenuer!

Jaså, de bodde i Nässjö! Nåväl, då ville också han stanna der, taga reda på hennes förhållanden, göra visit hos den noble snusige, vinna hans hjerta, spela schack och tala frihandel med honom, och så en dag säga honom: »Ädle, gamle man, gif mig er dotter! Vi skola tillsammans älska och vårda er och vörda edra gråa lockar!»

Se, nu voro de snart framme! Se der uppe på backen till höger om banan låg det lilla stationssamhället, der religiositeten är så varm att den kräfver fyra bönehus, och jordbruket står så högt, att man stundom gräfver stora diken på sjelfvaste öppna torget. Hvilket af husen var den noble snusarens? Genom hvilket af de små fönstren skulle han i aftonens stillhet få sända sin älskade derinnanför glödande blickar, varma slängkyssar?

På perrongen var lif och rörelse. Der voro Smålandspatroner och unga bankbokhållare, fruar och fröknar, handelsresande och hotellportièrer.

Och så var der en jungfru med tre små förtjusande barn.

De närma sig, de lyftas upp på fotsteget, de qvittra och jubla, de små älsklingarna. O himmel, nu kasta de sig alla tre om halsen på — henne, den ljufva, den älskade, och skrika: »Mamma, lilla mamma!»

Och den noble gråhårige står och myser så godt och säger: »Ska inte pappa ha lite med?»

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ack, lifvet har så ondt om verkliga ingenuer!

Några bra sätt att göra sig märkvärdig.

Menniskan är aldrig anspråkslösare än när hon huggit sig några tusen kronor ur bank, allmän kassa eller postkontor och sen ska ge sig ut och resa lite. Då är det, som om all egenkärlek och bråkighet vore blåst ur kroppen på henne. Hon är så hjertans beskedlig och går helst ur vägen för folk.

Det är synd att det skall vara så strängt förbjudet att stjäla ur banker och allmänna kassor, för en sanning är det, att det fins ingenting, som gör menskan mera foglig, eftergifven, snäll och behaglig för sina medmenniskor. Alltid när jag reser på jernvägen och hör en medpassagerare snäsa konduktören och bråka om att det fönstret vill han ha ner och det fönstret vill han ha upp och det fönstret är på vindsidan och det fönstret är på läsidan, så blir jag ledsen och vemodig och tänker för mig sjelf: »Det der är då Gudnås ingen posttjuf; här blir inte ett dugg för den stackars tidningen.»

T. o. m. dagarne innan en menniska skall göra konkurs, brukar hon veta hut och vara beskedlig. Men jag tror ändå att ingenting egentligen humaniserar en person så mycket som att stjäla i posten.

Jag bodde en gång för några år sedan hos en gemensam bekant i flera dar tillsammans med en posttjuf, just emellan sista stölden och upptäckten. Trefligare menniska ska man leta efter, och det är tur om man hittar henne. Alltid var han pigg och vaken, när tusan jag ville prata med honom midt i natten. Aldrig satte han sitt eget jag i första rummet. »Bror Sigurd» skulle nödvändigt ligga i sängen och han sjelf i soffan. Jag skulle ha nattduksbordet och vattenkaraffen, och så drog

den hygglige ynglingen fram en kappsäck till sitt enkla läger och satte ett enda glas vatten på. Jag skulle ha båda ljusen och han nöjde sig med en smal, smal vaxstapel, och när den fräknigt blonda och landtligt naiva qvinnovarelse, som hade närmaste vården om våra personer, klef in om morgnarna, sa han alltid: »Redaktörens stöflar först, i fall om han vill gå ut och se på naturen.»

Hå hå ja ja, nu sitter den hygglige karlen på Malmö fästning utan användning för sina umgängesgåfvor; men ordentligt och utförligt refereradt fick han i Smålandsposten, så att hvar och en kunde begripa att det inte var en vanlig lådhuggarebracka, utan en person med intelligens och radérstift. Och det bör glädja min stackars ungdomsvän der han sitter i Malmö i sin gråa tröja och skärskådar sina filttofflor.

Men det var inte egentligen om detta vi skulle tala, utan tvärtom om några bra sätt att göra sig märkvärdig på för folk, som händelsevis inte hvarken mördat eller stulit, eller också hafva ett orubbligt förtroende till sin lyckliga stjerna och herrar revisorers pålitlighet, samt derför gerna se en beundrande samtids häpna blickar fästa på sin person.

Ett bra sätt är att låta bli att bära binocler. Alla andra karlar ha binocler nu för tiden, alla andra näsor äro en smula sadelbrutna af den refflade gummiklämmaren, alla andra bättre herrar ha en svart snodd, som slänger dem i synen. Har man nu inte en sådan der tillställning, så tror folk att man antingen är blind eller af bondslägt, och man blir genast föremål för ett visst intresse.

Ett annat sätt är att förneka Gud och vräka ur sig en hop dumheter om religionen. För några år sedan satte detta ovanligt fort stil på en karl. Nu börjar det bli så rysligt vanligt, att det inte är på långt när så pikant som förr; dock, ännu finns det en hel del pensions-

flickor, cigarrfröknar och yngre hökarebiträden, som finna det »kiligt» att peka med fingrarna och säga: »Si der, der går herr Pettersson, som ä en sån ryslig fritänkare!»

Kan man så få hyra sig en gammal sal och ett omåladt köksbord med sängtäcke öfver till tribun, och klifva upp på bordet och högtidligt ta' afsked af vår Herre, så gör det alltid effekt; men det är bäst att passa på om vintern då inte åskan går och kan komma talarens hjerta att ramla ned i stöfvelskaften.

Har ryktbarhetens demon rigtigt farit in i ens själ och man hvarken har andre-tenor eller puckelrygg, och samhället är för litet och för naivt att med framgång förneka Gud i, så tar man och känner sig bak i nacken. Der ha de flesta medelåldriga herrar en vårta eller två. Med dem går man till doktorn och låter klippa bort dem. Det förstorade ryktet härom löper som en stormvind kring staden, och går man derefter öfver torget en lördagsmorgon så släppa fruarna kalfköttet, som de stå och pruta på och hålla på att peta hål i, och stöta hvarandra i sidorna och hviska: »Ser du, der går herr Lundqvist, du, han som haft den rysliga operationen, du!»

— Kors i Herrans namn, du, hvar ä han opererad, du?

— Ja, det vet jag inte rigtigt, du, men det ska' visst va på ett förskräckligt ställe, du.

Bor man i ett rigtigt litet naivt samhälle så kan man vinna namnkunnighet på en hel del olika sätt, hvilka närmare inhemtas af följande utrop, som aldrig uteblifva vid sprutmönstringar, olycksfall, begrafningar, bröllop, auktioner eller andra tillfälliga folksamlingar i småstad:

— Ser du, der va han, som kysste Bomans Lotta!

— Kors ä dä inte han, som köpte den gula soffan på Pilqvistens auktion?

— Nä så min lif ä dä inte hon, som har pojken med di hopvuxna tårna.

— Titta du, der går kamrer Burman, som bjöd cirkusmamsellerna på kaffe.

— Å herre Jesses, när bara gjore han dä, dä lea lifvet?

— Jo, te meckelsmesse bler de fem år sen. O. s. v.

Förr i verlden var det rigtigt krångligt att bli ryktbar. Herostratos och Tegnérs Frithiof sluppo inte med mindre än att bränna upp hvar sin kyrka, Harald Hårfager gick inte till barberaren, och Fredrik den store snusade upp ett helt skålpund snus i veckan, innan de vunno något särdeles erkännande.

Nu behöfver man bara gifta sig med en teatermenniska, eller sångerska eller karusellegarinna så är det genast färdigt:

— Si der går herr Pilbom, som gifte sig med fröken Sufflös!

— Om han vet om det der i Falköping med henne?

— Jo, hon lär ha talt om för honom alla sina kärlekshistorier.

— Hur i all verlden har hon hunnit med det? De ha ju inte känt hvarandra mer än i fyra månader.

Eller också talar man vid sin hustru om en liten pojk, och så dröjer man litet med att döpa honom. Om fyra veckor börjas det:

— Är det sannt att Petterssons ha en pojk, som är så stor så han kan tala, och som inte ännu är döpt?

— Jaha, herr Pettersson är så rysligt frisinnad så.

Och kaffesystrarna glömma Lina Sandbloms förlofning och konsulns nya vagn och Anderssons piga, som åt upp en tändsticksbundt, och Pilstrands flicka, som lät postskrifvaren kyssa sig i tamburen, bara för att hälla på öronen och sucka:

— Herre Gud, der går herr Pettersson, som inte låter döpa sin pojke!

Om man inte är i stånd att hitta på någonting

annat och känner att man håller på att dö af inslagen äregirighet och bristande uppmärksamhet från sin nästas sida, så kan man åtminstone dra på sin kropp något som »brackorna» inte ha sett förut.

Jag mins så väl den tiden då ännu ingen enda Wexiöbo hade sett en kulört stöfvel. Nu har hvarannan dräng gula och blå stöflar, så nu är det ingenting, men först jag var kommen till stan så trodde man lika fast på att en rättskaffens stöfvel nödvändigt skulle vara svart, som att en värdshusflicka skulle låta klappa sig på kindbenen.

Då kom en ung man, som varit mycket ute och rest i verlden, hem till Wexiö och hade samlat verldserfarenhet och ett par gula stöflar. Han kom på en lördagsqväll och hade stöflarna på fötterna, men då hade det mesta och hyggligaste folket redan gått och lagt sig. Emellertid spreds ryktet om de gula stöflarna under nattens lopp, och följande morgon var halfva staden på benen för att passa på den unge mannen och se hans stöflar. Den unge mannen dröjde emellertid, folkhopen växte, sinnena jäste och när allesamman stodo på storgatan och mumlade och pratade, så kunde man inte tro annat än att en gammal häst störtat eller en korpulent fru brutit benet af sig eller att det hade kommit telegram att kungen var död eller något annat händt af verldshistorisk vigt.

Så kom stadsläkaren och frågade:

— Hvar är den sjuke?

Men folkhopen lyfte på hattarne och sa' att helsotillståndet var normalt der på trottoiren.

Och polisen trodde att det var revolution och att det var den allmänna rösträtten som spökade nu igen (för vi hade ännu inga svälttullar då) och stadsfiskalen läste öfver upprorslagen inne på kontoret i smyg, för att han skulle kunna föredraga den ledigt i behofvets stund.

Slutligen kom ångsprutan i fullt galopp, uppeldad och nyputsad, och sprutchefen skrek:

— Hvar brinner det? Hvar brinner det?

— Här ä inte hvarken eldsvåda eller revolution, herr sprutchef; vi ä bara ett par tusen fredliga Wexiöbor, som vilja passa på och se herr Qvintelins gula stöflar, sa di.

Ungdomsförvillelser.

Om ni vill att jag skall närmare, fysiskt-vetenskapligt eller moral-filosofiskt utreda, i hvad förhållande en menniskas linneförråd står till hennes själslif och andliga åskådning, så säger jag ifrån, så godt först som sist, att det kan jag inte; men jag vet att en menniska med bara tre skjortor och sex löskragar i regeln är »kärleksfull» och »frisinnad». Misantropien, likgiltigheten för qvinnor, konservatismen, illiberalismen och byråkratismen komma först med det andra eller tredje dussinet veckskjortor, gulduret, tunnhårigheten och reumatismen.

Men vår vän August Elg, han hade bara tre dagskjortor, sex löskragar, ett par nattkappor, ett varmt hjerta och mycket liberala tendenser; fick derför ofta kyssas i pantlekar, ofta låta tvätta och ofta vara med i »liberala föreningar».

Men en dag saknade han medel att nära sig i Upsala och måste derföre ta informatorsplats i en Norrlands-

socken hos en träpatron, som hade tre tusen tunnland grof skog på rot och två grofva pojkar. Och när han kom dit upp så var den första skjortan omöjlig att ta på sig, för kragen var svettig och såg ut som en karta öfver Nya Zeeland eller någon annan obildad provins, och vecket föreföll som en missionskarta öfver Afrika, för ni vet väl, att på missionskartorna äro de kristna länderna hvita, de muhamedanska grå och de hedniska alldeles svarta, och i Afrika bo bara Kongolöjtnanter och andra hedningar.

Och så gick August och titta på sågverkslokomobilen och lärde de grofve pojkarna att Eksjö inte ligger i Finland, och att Gustaf II Adolf dog 1632, och så blef han bror med sågverksbokhållarn och drack kaffe hos småskollärarinnan och titta på hennes föräldrar i ett tvåriksdalersalbum, och så — låg den andra skjortan der, grå och skrynklig och förskräcklig och omöjlig att använda.

I numro 3 uppvaktade han prestgårdsmamsellerna, spelade bräde med prosten, bildade en »förening för främjande af de menskliga rättigheterna» bland sågverksarbetarne, fick ovett af patronen och trillade i en rågmjölslår då han skulle försöka kyssa hushållerskan när hon bakade och såg frisk och röd och söt ut. Och så var n:o 3 mera lik gnistersläckaren på ett lokomotiv, som går med nattsnälltåg emellan Nässjö och Malmö, än en hygglig ung mans stärkta dagskjorta.

För första gången i sitt lif försökte August att spela diplomat, snöt sig, hostade och sa vid frukostbordet:

— Ursäkta! Hu . . . hu . . . u . . . ur ofta by . . . by . . . byker herrskapet?

Men fru Granlund tittade skarpt på sina barns vetenskaplige fostrare och svarade barskt:

— Vid bykerna behöfver inte herr Elg hjelpa till; knappast vid bakningen heller.

I djup förtviflan gick då vår vän till sin vän sågverksbokhållarn:

— Broder, jag är i stor förlägenhet!

— Kors för tusan! Ja, jag har inte mer än två och femti, men är du hjelpt med hälften, bror lille, så . . .

— D'ä inte pengar!

— Hva' ä dä då? Har du klått pojkarna för ovåligt?

— Nej, men i går gick den sista skjortan, och nu går jag med den femte löskragen trocklad direkt på ylletröjan, och jag är inte kropp te å få veta när här ska bykas.

— Då måste du låta tvätta extra.

— Hos hvem?

— Jo, det gör småskollärarinnan för 17 öre stycket.

— Men di . . . di . . . di ä bra mörka i hyn och jag är lite generad för en ung flicka, som man umgås med.

— Å prat, nöden har ingen lag; framställ du bara ärendet på ett grannlaga sätt!

När qvällen bredde sina skuggor öfver höga furor, brasan flammade muntert på hällen i de små arbetarehemmen, dagsarbetet var slut, pojkarna hade fått klart för sig att Karl XII var en stor fältherre, en ädel hjelte och fosterländsk monark, och inte en tosing, som skulle förstört hela riket, om inte en barmhertig kula frälst våra förfäder vid Fredrikshall, när patronen satt på kontoret och rökte långpipa och patronessan fått tre dussin grå, stoppfärdiga strumpor på salsbordet och lokomobilen stod i sågen, stor, tjock, tyst och svart som en häradsprost efter slutad aftonsång; — då smög sig vår hjelte ut på gångstigen mot småskolan, med klappande hjerta och ett blårutigt paket under armen. Han kommer fram, han knackar på rutan och börjar pianissimo:

— God afton, fröken Amanda, hoppas ni inte gått till hvila! Släpp in mig, jag ber!

Hon svarar staccato:

Jag är en ensam flicka,
Som fruktar verldens dom
Och har ett fläckfritt rykte,
Min enda egendom.

Men då griper den unge mannen några djerfva arpeggiogrepp i sitt hjertas violin och utbrister:

Hur kan väl fröken mena
Att jag en usling är!
Med tankar himmelskt rena
Jag står vid fönstret här.

Då öka sig hennes hjertas slag och hon svarar fortissimo:

Nå, om jag dörr'n vill maka
En liten smul på gränt,
Svär att ni går tillbaka
Förrn... någonting har händt!

Då drager han ut sin själs orgelverks vox humana och genmäler, skälfvande i nattluftens kyla:

O fröken, o Amanda
Tag på er fort en sjal
Och öppna, ty jag fryser
I aftonvinden sval!

Och då tar hon på sig en sjal och öppnar för herr Elg.

— Ack fröken, jag vet inte rigtigt hur jag skall börja... hm... Men ni har varit så vänlig mot mig alltsen jag kom till sågverket...

— Ja, jag har också alltid tyckt så rysligt bra om herr Elg...

— Ni är en ovanlig flicka, fröken Amanda!

— Ja, herr Elg är då heller rakt inte som andra

herrar! Vill inte herr Elg vara god och sitta på pinnsoffan?

— Jag vet knappast hur jag skall kunna framställa mitt ärende för en flicka som . . . som jag så högt respekterar.

— Jaa, jag är också så rysligt förlägen så . . .

— Det finns i en ung mans lif vissa . . . hm . . . vissa dunkla . . . det vill säga rent ut smutsiga . . .

— Sådant tänker en renhjertad flicka inte på, herr Elg . . .

— Joo, si det är just det, jag ville be fröken Amanda vara så god och göra. Jag vet ingen i hela Norrland, ingen i hela verlden, som jag kan öppna mitt hjerta för utan för fröken Amanda, men ni får inte fästa er vid de rysliga fläck . . .

— Inte ett ord mera, min August, jag är din för lifvet! Hvad bryr jag mig om »fläckar»; sjelfva solen är ju inte fläckfri! Lofva blott att vara mig trogen, o August lofva mig . . . och så tog hon honom om halsen och kysste honom och lade sin varma kind på hans näsa så att hennes nattsvarta lockar stucko honom i näsborrarna och han började nysa.

Vår hjelte satt som om han fallit direkt från skyn ner i armarna på småskollärarinnan, men han var för väluppfostrad att helt rått och cyniskt upplysa henne om att det var sitt blårutiga knyte och inte sitt hjerta, han velat lemna henne att rena och förädla. Och så skall jag också säga herrskapet, att när blodet är ungt och varmt och man sitter i ett mörkt rum klockan 10 på qvällen och har en ung, välväxt och naturskön menska af det andra könet på sitt knä och sin arm om hennes lif, så är man just inte vidare hågad att opponera sig mot hvad som händelsevis förekommer; utan när vår unge vän gick från småskolan en timme derefter så var han så förlofvad som helst, och innehållet i det blårutiga

knytet fick han sedan mycket bra tvättadt af maskinistens hustru, för en fästmö må vara hur enkel och okonstlad hon vill, men sådant der ber man henne inte om.

Och sen blef August deruppe i Norrland ett helt år och hade hemliga sammankomster om nätterna i sågbokhållarns rum med »föreningen för främjande af de menskliga rättigheterna», och drack brorskål med allihop ledamöterna och talade om för dem hur genomruttet och uselt hela samhället i sjelfva verket var, och svor död och förderf öfver patron Granlund och hela kapitalistligan, som nog skulle få veta hvar den hörde hemma, bara föreningen hunnit införa allmän rösträtt i landet.

Dessemellan gick den hygglige unge mannen och pussade om sin skollärarinna i smyg, för på fästmannens förslag hade man beslutit att hålla förlofningen hemlig, »så att inte verldens kalla, afundsjuka blickar skulle sänka sin frost öfver två unga hjertans första blyga älskogsblomster.»

Men allting i verlden vexlar, och så reste slutligen »bror Elg» ner till Upsala för att »läsa på hofrätten». Och der fick han täta bref ifrån »bror Gustafsson», maskinisten, som ville veta »om det inte snart led på tiden att låta den sociala revolutionen bryta lös?» och från »bror Kant», sågaren, som ville veta »hvad bror Elg på senaste tiden gjort för att krossa kapitalets magt?» och från »sin outsägligt hängifna, in i blekaste döden och bort öfver grafven, trofasta Amanda», som undrade hvad »hennes dyre Augusts pappa och mamma sagt, då han berättade dem att han hade en hjertevän uppe i Norrland?»

Det gör mig rysligt ondt att nödgas nämna, hurusom vår unge vän kastade allihop epistlarne i papperskorgen, lefde i bästa förstånd med det ruttna, genomusla samhället, tog sin hofrättsexamen och förlofvade sig med dottern till ett gammalt stockkonservativt kammarråd.

Men ännu värre är det för mig att omtala, hur kammarrådet bjöd hustru, barn och blifvande måg på en lustresa, som dock skulle ske i Sverige eftersom kammarrådet var protektionist.

Fästmannen föreslog Dalarne såsom resemål, men kammarrådet ville nödvändigt se Norrland. Fästmannen ville se Tännforsen, men »tante» ville se midnattssolen. Han ville se Ystad, men hans lifs sol ville se Gefle och Hernösand.

Och en dag, då de gjorde en af sina täta afstickare från jernvägslinien inåt landet, denna gång i Bollnäs' bästa ekipage, blef August så förunderligt tyst och drog ned hatten öfver anletsdragena, och mådde illa och ville vända om. Men gubben sa att friska luften skulle göra honom godt och att han ville se det stora sågverket, som skulle ligga der i närheten.

— Nej, för Guds skull res inte dit, der . . . der . . . der går difteri!

— Å prat, hvad vet du om hvad der går för något?

— Käre farbror, skona våra lif! Der ä en . . . ä en . . . bro, som inte ä' rigtigt säker!

— Ä' inte bron upp till bruket säker, kusk?

— Joo, så di kan köra na mä lokomotiv.

— Hvad går åt dig, min gosse? sa kammarrådet och såg bekymrad på sin blifvande måg, som bara svettades.

— August, du måste ha fläderthé i afton, sa kammarrådinnan.

— Håll lite här vid sågverket! sa kammarrådet.

Der pustade den gamla välkända lokomobilen, der spottade grindsågarna bräder och plank som vanligt, der gingo »arbetets förtryckta söner och sleto med värkande lemmar hop föda och gödning åt kapitalisterna».

En af de arme slafvarne kom just med en börda plank förbi vagnen. Plötsligt släppte han plankorna, bredde ut armarna och skrek:

— Nej, så min lif och själ ä dä inte bror Elg! Kom hit gossar, ni som har sagt att han svikit proletariatets heliga sak, kom hit och skaka tass mä vår gamle ordförare!

Kammarrådinnan svimmade, lilla Ellen föll ned på landågolfvet med en stilla duns, kammarrådet sprang upp såsom skjuten i luften af en fjeder, men August blef bara likblek, lyfte artigt helsande på hatten och sa:

— Ursäkta, hvad mena herrarna?

— Nä, si hör på den du, Jonas, dä va en skön juvel! Han känner oss inte! Hör du, bror Elg, du, ä den sociala revolutionen färdig nu? Ska dä bryta löst nu i rappet? Kommer du å anför oss nu? Vi ä färdiga! Å sicken jäfvel! Ge 'en en sittopp, du Kalle, som står närmast! — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Man hade kommit ur den rasande arbetareflockens klor, man hade kört en liten bit, August hade bekännt, gråtit, knäfallit på landåns brysselmatta och fått löfte om vilkorlig förlåtelse. Så vände han sig till kusken och hviskade: »Kör fort, fort för Guds skull!»

— Hvad behagas, jag tror det är du, som kommenderar här? Kör i skridt, kusk! befalde kammarrådinnan.

På backen utanför en liten röd stuga vid vägen stodo minst femtio linhåriga, solbrynta ungar på två led, och en trettioårig, mager, kantig qvinna i smutsig bomullskofta och med fladdrande hår kommenderade med gäll röst: »Armar uppåt, utåt, framåt, bakåt, nedåt — sträck!»

Men när hon fick se landån och August på baklängssätet så skrek hon »Harre Jösses!» och flög som en tigrinna ned till vagnen, upp på fotsteget och slog armarna om halsen på vår unge vän och kysste honom så det lät som när en ångspruta håller på att tappa sugslangen, och skrek:

— O, min älskling, så kommer du då ändtligen... gå hem ungar... o, hvad jag har lidit och väntat... ni får lof i dag... ä detta din pappa och mamma?... slåss inte på vägen... O, August, August, hvarför har du inte skrifvit?... Vet ni inte hut, era rackareungar!... O, älskling, mitt hjerta vill brista af glädje... — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Menniskohjertats förmåga af förlåtelse är tyvärr begränsad; det gör mig ondt att säga, att när kammarrådet och vår unge vän, som för resten inom en half timme tog enbetshäst till Bollnäs, nu för tiden möta hvarann på gatan så känna de alls inte igen hvarandra.

Den alltid välvillige.

Ännu finnes det naivt folk, som påstår, att vi inte äro komna hit på jorden för att äta upp hvarandra.

I stället för att bära hat och afund kring verlden, bära de sjalar och saftbuteljer omkring sommarnöjena den blida årstiden; i stället för falskhet i hjertat bära de knifvar, korkskrufvar, bandstumpar, blyertspennor och flerpipiga urnycklar i fickorna, bara för att kunna stå till tjenst vid förefallande behof.

Se, att »stå till tjenst», det är just deras starka sida det.

Vanligen har en sådan der välvillig själ tagit bostad i kroppen hos en medelålders ungkarl, som gerna »vill

vara med», men hvars ekonomiska vilkor eller, lika ofta, finansiella principer bjuda honom att, der så möjligen ske kan, vara med på andras bekostnad.

Han är född med ryggen i 45 graders vinkel, ett leende i blicken och ett »Hvarmed kan jag stå till tjenst?» på tungan.

I dessa kreditsystemets och borgensförbindelsernas vargtider skulle han, med sin utpreglade tjenstfärdighet, naturligtvis längesedan varit lika ruinerad som en bankdirektör på resa, derest han icke händelsevis »lofvat sin stackars mor på hennes dödsbädd att aldrig skrifva på», och det löftet vill han naturligtvis inte bryta.

Ofta, när en rigtigt god vän i rigtigt stor knipa stått framför honom med ett rigtigt kort papper på en rigtigt liten summa, skulle han visserligen »velat rifva upp gumman ur jorden för att få henne att ge det obarmhertiga löftet åter», men som det tyvärr inte låtit sig göra, har han ännu sina små räntor i behåll.

En gång frågade han gumman på psykograf (den han sjelf förde) om inte han kunde få draga en vexel åt en gammal kamrat, men gumman, som just då satt i himmelen och spelade piket med Napoleon den store, gaskade upp sig och svarade: »Drag hvad du vill: korkar, barnvagnar och folk vid näsan, men drag aldrig några vexlar!»

Då föll den godhjertade mannen sin vän om halsen, snyftade och sa': »Du ser att jag får inte för mamma!»

Vännen trodde emellertid att det hufvudsakligast var de korta papperen med den hastiga exekutionen, som gumman var rädd för, och bad att hon måtte ånyo per psykograf tillspörjas, huruvida sonen finge i stället »skrifva på» ett riksbanksreversal. Men käringen stod på sig: »Skrif på hvad du vill: dansprogram, protektionistlistor och petitioner mot osedlig literatur, men skrif aldrig på i riksbanken», sa' psykografen.

Den alltid välvillige stod stum vid så mycken envishet hos sin aflidna mamma. Slutligen utbrast han:

— Är det något annat, jag kan stå till tjenst med?

Den alltid välvillige är ofantligt god mot fattige, men hans bergfasta, manliga principer hindra olyckligtvis hans goda hjerta att flöda öfver så ofta och så rikligt som han sjelf skulle vilja.

Han lider verkliga qval vid att inte ge något åt tiggare på gatan, men det skulle ju alldeles demoralisera dem. Huru ofta har inte hans hjerta sammankrympts vid vägran att skrifva på listor för välgörande ändamål, men »han är ingen vän af skryt», och han vill inte teckna sitt bidrag under någon ogenomskinlig signatur, ty »han är ingen skenhelig hycklare».

En gång för tolf år sedan gaf han dock två riksdaler till den kristliga damföreningen för anskaffande af nattrockar åt äldre, troende zulukaffrer, samt lyckades verkligen bevara sin anonymitet så väl, att ingen fick veta om hans ädelmod, med undantag af generalskan P., presidentskan F., biskopinnan Z. och sju af fröknarna Bazarengås.

— Nej, sade han en gång högt i en stor societet, den form af välgörenhet, som mest tilltalar mitt hjerta, är de moderna bazarerna. Man vräker sig inte på några »listor», man vet att medlen bli väl använda, man värmes i hjertat af unga, oskuldsfulla ansigten, man betalar i all tysthet sin tiokrona för en kopp thé, sin femkrona för en törnros, och bröstet vidgas vid tanken att man, utan buller och bråk, enkelt och anspråkslöst, gjort sin pligt utan att synas, gjort en smula godt utan att kräfva någon tack, följt hjertats röst utan att behöfva sedan lyssna till smickrets.

— *Hvilken man!* hviskade alla sju flickorna Bazarengås, och två stora, klara perlor skuttade från afsats till afsats på generalskans knotiga kinder.

Det blef bazar i staden kort derefter, och den alltid välvillige blef naturligtvis en af »komitérade». Han sprang bittida och sent på rådhussalen, snäste snickaren, prutade ohyggligt på lingonriset till guirlanderna, offrade sig helt och hållet. Och alla flickorna Bazarengås sågo honom redan i andanom gå omkring vid deras bord »gifvande i all tysthet sin tiokrona för en kopp thé, sin femkrona för en törnros».

Men på bazardagens förmiddag råkade han att titta i sin almanack, och se! det var ju hans kära gamla fasters dödsdag; på denna dag för tjugosex år sedan flydde hennes frigjorde ande ur gruset, lemnande honom kontant 30,000 kr., en elfvaårig råtthund och en äkta kinesisk théservis.

Såret af den ömma förlusten blödde ännu i den alltid välvilliges hjerta, han kunde icke deltaga i en bullrande tillställning på denna dag, helgad åt minnet och smärtan. I en liten varmt och älskligt skrifven biljett underrättades bazarkomiténs qvinliga ordförande om förfallet samt att den alltid välvillige, »för att dock på något sätt medverka, ville till bazaren skänka de tofflor hans kära faster burit ännu sista natten hennes ädla ande dvaldes härnere i bristfullhetens verld». Men han undanbad sig på förhand all tacksamhet för det han offrat sitt käraste minne, liksom allt offentliggörande af hans namn Lundqvist. I gåfvoförteckningen kunde man ju bara sätta: »Tofflor, som tillhört stiftarinnan af Skandalas kristliga pigsällskap, skänkta af Lndqvt.»

Den alltid välvillige går helt och hållet upp i omtankan för sina vänner. I fjor hade han fått höra att vännen Andersson befann sig i en liten tillfällig penningeförlägenhet. Detta grep honom så djupt, att han i åtta dagar gick och hängde med hufv'et och pustade till alla han mötte: »Stackars, stackars Andersson!» När så folk frågade hvad som stod på, förundrade han sig öfver att

»de inte visste att vännen Andersson stod i en satans knipa». Slutligen blef detta en trosartikel i hela staden, banker och affärsmän tillslöto Anderssons kredit, och denne, som, om han fått vara i fred, skulle redt sig mycket godt, fick göra cession.

Men när han stod i dörren till sitt tomma hem och med dyster blick följde sin sista möbel, som bortbars från konkursauktionen, dök den alltid välvillige upp vid hans sida, klappade honom på axeln och frågade »om inte det fanns något, hvarmed han kunde stå till tjenst».

Den välvillige älskar med passion de sköna konsterna. Det är icke 15 år sedan han sjöng »Trubadurens dödssång» och ackompagnerade sig sjelf på eget piano, men prosaiske husvärdar tvingade honom genom ständiga uppsägningar att höra upp dermed. Sedan har han fått nöja sig med att på Skandalas sällskapsspektakler spela père noble bland skefbenta infanterilöjtnanter samt döttrarna ur de bättre husen vid Skandalas torg och Storgata, fröknar, som det aldrig kan falla in att genom talande af rikssprået förneka sin fosterbygd.

För flere år sedan, när Ristori kom till Skandala, gick han en hel vecka i förväg och jublade och konstnjöt och bröt på utrikiska, men samma dag det stod i »Skandalas Morgontrumpet» att biljetterna kostade 5 kr. stycket, fick han lunginflammation och kom inte på benen förrän röken skingrat sig efter det lokomotiv, som för alltid förde kothurnens markisinna utom Skandalas horisont.

Det är synd att en så utomordentligt välvillig man skall ha en sådan genomgående otur i vissa fall.

Samma dag i förra månaden, då han, för att fira sin födelsedag, hade tänkt ställa till en finare festlighet å stadens enda restaurant samt dit inbjuda alla de familjer, inom hvilka han i åratal varit en ofta återkommande, alltid matfrisk och suphågad gäst, ville ödet att — lokalen var upptagen för källarmästarens sons bröllop.

Jag tror nog att herrskapet känner igen den alltid välvillige, om ni träffar honom ute i verlden.

Det är han, som vid sommarbaler alltid springer ut på balkongen för att ömt varna unga fröken för nattluften, och derigenom stör Honom, som just höll på att öppna sitt hjerta, men har ändrat tankar i morgon.

Det är han, som efter ett vänbesök på en af skärgårdsöarna, just när ångbåten lagt ut, rusar fram till relingen och skriker: »Kors för tusan, Petterqvist, jag glömde att ge din snälla jungfru något; stick till henne några kronor på mitt konto.»

Det är han, som borrar in sitt pekfinger i ditt ytterrocksknapphål, kallar dig sin »käre vän» och uppehåller dig så att du kommer för sent till tåget när du skall resa åstad och emottaga din rike, barnlöse onkels sista suck.

Det är han, som »olyckligtvis har glömt sin börs hemma», när badsällskapet vid en utfärd påträffar en utmerglad, misshandlad häst och beslutar att låta sina samveten fråssa i välgörenhetsberusning genom att skramla ihop 25 kronor för att inköpa och döda det arma djuret.

Det är han, som kommer i matsalsdörren vid frukostdags och säger: »Jag ville söka upp er i rama hvardagslaget, käre vänner», just när din pojk vält omkull gräddkannan, guvernanten fått bref att hennes fästman förlofvat sig med en annan, och hustru din skriker »Slyna!» åt pigäschen, som smält sönder foten på nya kaffekannan.

Det är han, som kommer så vänligt på schweizeriet och frågar om han »kan få nöjet slå sig ned vid herrarnas bord», då du gått ut med en affärsvän att göra upp en angelägen sak på tu man hand.

Det är han, som kommer på tidningsbyrån och är så snäll och lär oss huru tidningen skall redigeras, när ett dussin sättare stå och vänta på manuskript.

Det är han, som ställer sig in med hofrättsrådet

Jönsson genom att berätta »huru lifligt han ännu minnes herr hofrättsrådets far, då denne tjente rättare hos min granne, kapten Segelsköld».

Det är han, som, när vi göra vår kur hos dottern i en familj, vid bordet frågar oss »hvem den utmärkt söta aktrisen var, som vi voro ute och åkte med en dag i förra veckan».

Det är han, som vårt hjerta alltid tillskriar ett innerligt: »Dra åt skogen!» medan vår mun småmyser ett: »Ack, var så god tag plats, käraste broder!»

Den rödhåriga guvernanten

eller

Kärlekens faror.

Fröken Lovisa Alm hade varit ung, yngre än de flesta, för hon hade varit så ung, så hon hade trott på karlarna, och det göra annars inga unga flickor nu för tiden.

Vill man förlofva sig »hemligt» med dem, ja, för all del, då låtsas de gå in på saken, för det är ju alltid bättre med en »hemlig» fästman än med ingen alls; men de utminutera då sina kyssar och famntag så knussligt och försigtigt som om de räknade ut krakmandel till fattiga barn på en välgörenhetsfest. Så, rätt som det är, värmas de till och bli passionerade och frikostiga, men ni kan tro en erfaren karl, att då står alltid en

gammal farbror eller tante eller symamsell eller urmakaregesäll, som kommit för att dra upp klockorna, bakom dörren. Det visste den hemliga fästmön mycket väl, men nu låtsas hon bli förtviflad, begynner göra vattenkonster med ögona, får krampanfall och suckar: »Adolf, du har förstört mitt rykte!»

Och som en ung, oskyldig flickas rykte inte är af den sorten som kan salas ihop till, eller en rik bryggare betäcka med några millioner porterflaskor, eller statsministrar äta middag på, utan ovilkorligen måste redovisas af den försnillande sjelf, så händer det, mina vänner, att en sådan der hemlig förlofning, som man tänkte komma ifrån med några herdestunder bakom dörrarna och i tamburen, med lite konfekt och några teaterbiljetter eller i värsta fall med en sjunkskinnsmuff, urartar till ett drama i fem akter, som slutspelas i sex rum och kök.

Men fröken Lovisa Alm var inte alls på det der viset; hon talade inte om sin kärlek till notarien Luhrman för någon annan än Gud och månen och de små englarna, när hon lagt sig om qvällarna med snöhvit mössa på det röda håret, och de lindrigt fräkniga händerna hopknäppta ofvanpå sitstäcket. — Och magra, skarpa, aktningsvärda tanter med lösbena och moraliska principer gingo ut och in i huset, men aldrig kunde det hända att fröken Lovisa knep någon af dem i armen och sa' så mycket som: »Vill lilla tant göra sin Lovisa en tjenst, så tag armljusstaken och öppna raskt på dörren till det lilla röda kabinettet precis klockan 7,20 i afton!»

Stackars fröken Lovisa, hon var allt åtskilligt grön på den tiden!

Också gick det som det gick; notarien skiftade fästmö på samma gång som förordnande, och då han kom i nästa domsaga började han på samma sätt med kronofogdens flicka, och trodde väl han skulle slippa

henne också med brutna eder och en oäkta guldklockkedja och Runebergs samlade skrifter i praktband. Men det lax inte, för bäst han satt i det mörka förmaket och kuckelikuade med flickebarnet och talade om själarnes valfrändskap, om himlar, som spegla sig i ljufva qvinnoögon, om olika sätt för fruntimmer att fästa upp håret, om kärlek in i döden och så'nt der, som man brukar slå i mycket unga flickor, kom lille bror Wille och tittade på dem, vände qvickt ut i hvardagsrummet igen och sa' till sin mamma:

— Mamma, fick inte Emma en ny klädning i går?

— Jo visst, min gosse.

— Ja, men nu tetter fabbo Luhrman och tar mått om lifvet te en tell, pesis tom tömmerskan.

Och så vardt notarien fast, och blef »offentligt» förlofvad och gift, mycket gift, och vice häradshöfding och ordinarie häradshöfding och fader till fem skrofulösa flickor och principal till en guvernant.

Guvernanten hade fru Emma skaffat medan häradshöfdingen var på ting, och när tinget var slut och häradshöfdingen hemkommen och brasan i salskakelugnen tänd och kaffet på bordet och Themis' trötte tjenare skulle till att njuta frid och gungstol och färska bullar och familjelycka, då klef några alnar blått victoriatyg och en röd lugg och ett hvitt ansigte fram ur hörnet vid spegeln. Hade den der figuren setat på ett fartyg eller en fransk vicekonsuls sommarnöje, skulle man velat ge sig hin på att det varit tricoloren sjelf, men nu presenterade fru Emma:

— Min man — fröken Lovisa Alm, vår nya lärarinna . . .

En rutinerad karl kan genomgå mycket här i verlden; man kan som prest utfärda äktenskapslysning för sin rival och sin älskade, man kan som domare döma en barnamörderska, den man sjelf bragt på fall, till sex

års straffarbete, man kan som marskalk å sin ungdomskärleks föremåls bröllop föreslå brudparets skål utan att blinka, man kan stjäla en million i de mest oegennyttiga afsigter, men, ta mej taxeringskomitén, om man kan se en älskarinna, den man förrådt, såsom guvernant för ens egna köttsliga barn utan att darra på manschetten.

Aldrig kan jag tro att Lovisa Alm, som var en så hygglig flicka, med vett och vilja tagit engagement hos sin bedragare, men frun hade engagerat henne, slägten Luhrman är stor i Sverige, och hon kunde väl inte tro att det var hos menedaren hon skulle hamna.

Det blef ett elände. Häradshöfdingen magrade så att hans västar sutto på honom stora och tomma som ett löfte af L. O. Smith. Guvernanten led och grät, och vid bordet tittade hon på sin principal som om hon med sina ögon velat förvandla hvarenda droppe sagosoppa, han åt, till prima ricinolja. Frun blef svartsjuk och såg ständigt ut som om en fullvuxen karl med nyslipade skridskor på sig dansat sinkompass på hennes mage, och småflickornas skrofler slogo ut öfver allt så att de arma barnen sågo ut i ansigtena som en byakarta under pågående laga skifte, der de glåmiga ögonen, munnen och näsan skulle föreställa tomter och kålgårdar och skrofelbobborna simplare afrösningsjord.

Jag kan måhända inte uttrycka mig rigtigt, men meningen är att låta herrskapet förstå, det hela familjen var olycklig som en bankstyrelse, hvars hederligaste medlem händelsevis råkat bortskänka grund- och reservfond till en bekant.

Ack, hvarenda gång fröken Lovisa såg på sin principal, var det som om hon velat förebrå honom att inte hon var mamma till de fem långa, magra, skrofulösa flickorna.

Så gick det till en dag i sistlidne November månad,

då häradshöfdingen mötte fröken Lovisa just när hon kom ut från apoteket med en flaska i handen.

— Hu . . u . . . r står det till? sa' häradshöfdingen och rodnade.

— Tackar bra, och snart ska' dä bli ännu bättre, sa' fröken Lovisa och log och knep om flaskhalsen.

Hemska aningar uppstego i häradshöfdingens själ. Flickan ville ta lifvet af sig bara för hans skull, det var klart! Visserligen undrade han om det kunde vara något bra gift hon fått fatt i på apoteket i dessa tider då man inte en gång får lite Roséns bröstdroppar utan lapp från doktorn, men han såg ju hennes förtvifladt beslutsamma min och kunde ej längre tvifla.

Hu, det var kusligt! Om qvällen då de sutto i salen och åto korngrynsgröt tyckte han att fröken Lovisa såg rigtigt hemsk ut, och när gröten var slut och lilla Jenny läst från maten och man tog godnatt och fröken Lovisa gick ut genom dörren, erfor han samma känslor, som då han första gången dömt en menniska till döden. Den gången kom kunglig Göta hofrätt emellan med ett absolut frikännande, men nu . . .

När häradshöfdingen skulle gå och lägga sig, stannade han ett ögonblick utanför fröken Lovisas dörr . . . Jo rigtigt, hon stod framför toilettspegeln och klingade med flaskor. Store Gud!

Häradshöfdingen lade sig och frun lade sig. Då frun gjort några anmärkningar i allmänhet om att guvernanter inte böra behandlas som prinsessor, att specerierna voro slut, att hon kände början till hjertlidande i venstra sidan af bröstet, att ingen hade så urblekt möbeltyg i förmaket som de, att hon nog skulle varit mindre olycklig om hon blifvit gift med löjtnant Pimpling, som först friade, att hon inte trodde hon öfverlefde våren, och att sen kunde häradshöfdingen och guvernanten gifta sig, om han vore särskildt förtjust i damer, hvilkas hufvuden

sågo ut som en enbuske i Augusti, — så somnade hon slutligen.

Men häradshöfdingen kunde inte sofva medan fröken Lovisa gick och sjelfmördade sig på sin kammare. Uppskakad i sitt innersta låg han der och vred sig som en torndyfvel, som har kommit på ryggen. Slutligen blef ångesten honom öfvermägtig; han smög ur bädden samt i nattrocken och tofflorna, och så bar det af bort mot guvernantens dörr.

Lilla mamma vaknade och fann sig ensam. Ha, den trolöse! I en nätt, hvit drägt, sådan den brukas under dygnets lugnaste timmar, larfvade hon åstad och kom just lagom för att se sina barns far under utropet: »Lovisa, det får inte ske!» slå sönder guvernantens dörrspegel och rusa in till henne i nattrock och tofflor. »Usling!» röt lilla mamma och flög in efter honom så att nattröjans flikar stodo ut der bak som en engels vingar.

Derinne mötte dem en hemsk syn:

På knä framför en nytänd brasa låg fröken Lovisa, rysligt dekolleterad och i bara underkjolen, framstupa på händer och fötter, med håret upplöst och hela hjessan doppad i handfatet i en svartgrå smörja. Bredvid henne på nattduksbordet låg en papperslapp med öfverskrift: »Osvikligt medel att gifva det fulaste röda hår en vacker brun färg».

Fru Lundqvist II

eller

Gymnastiken i qvinnoemancipationens tjenst.

Det gör mig obeskrifligt ondt att hjelten i den här lilla kärlekshistorien skall vara en enkeman.

Jag skulle gerna stått till tjenst med en förrucklad ungkarl med ryggmärgslidande och ärftlig knäsvaghet och akademiskulder och alla möjliga andra skamliga åkommor, men min goda vilja och lyrikens och erotikens fordringar och publikens billiga önskan stranda alla emot det obevekliga faktum att patron Lundqvist verkligen var enkeman.

Hans första hustru hade varit en svag, beskedlig, slätkammad och gudfruktig varelse, som lät lille Lundqvist husera och svära och ryta och kommendera bäst han ville, och som smet in i skafferiet och grät och pimpla Hoffmans droppar på en sockerbit och bad Gud för Lundqvist när han blef oregerlig. Och på fem år hade vännen Lundqvist pinat ihjäl hustru sin så att hon låg på strykbrädan i gästrummet med en femöring på hvartdera ögonlocket, och var styf och kall, och för första gången inte sprang upp och förödmjukade sig och bad om förlåtelse och sökte ställa till rätta och klappade och smekte och tog emot ovett och såg ledsen ut för det försynen, när den ändå bestämt henne för en hundtjenst i lifvet, varit nog grym att neka henne en svans att vifta med, till ytterligare betygande af underdånighet för sin man, som enligt plägsed och muskelstyrka och vigselformulär tillika var hennes herre, men som enligt förlofningslöften, sundt förnuft och föreningen för gift qvinnas

eganderätt ändå bort veta någon liten försvinnande smula lefvandes hut.

Nu kan ni tro Lundqvist tjöt som en årsgammal stöfvare, som har valpsjuka i sista stadiet, för det vet vi lite hvar, att ju värre en äkta man left rackare med sin hustru, medan hon lefde, desto värre illfänas han när hon dör. Han grät och vrålade och kysste på hand och lofvade att veta skäms, bara frun ville stiga upp och slita och släpa för honom och huset igen; och han såg nästan ut som om han väntat hon skulle göra det, för hon brukade ju alltid lyda sin man, den lilla beskedliga, kloka, undergifna, släthåriga varelsen. Men nu låg hon der på sin strykbräda, olydig och bestämd och uppstudsig och död och kall, och låtsa' som det regna. Och det var liksom om ett smärtfullt löje lekt omkring de blåbleka läpparna, som tycktes hviska: »Gå på du, min gubbe lille, nu är det din tur att snyfta och tjuta och be och ödmjuka dig!»

Och Lundqvist svor och lofvade att han skulle skära halsen af sig i förtviflan och sätta ett fint kors på hennes graf och dränka sig och lägga en färsk krans på grafkullen hvar lördagsqväll och skjuta sig en kula för pannan och sörja hustru sin så länge han andades.

Men efter tre månader hade han glömt salig menniskan och for till Stockholm för att roa sig.

Och om morgnarna gick han och köpte sig en knapphålsros af den trefliga fröken i vattenbutiken i Kungsträdgården och strök upp mustacherna och strök felben på hatten rätt med rockärmen och knäppte rocken för att bli litet smalare, och såg ut som om han velat förföra allt hvad som fanns af qvinlig oskuld, fromhet och naivitet på ett par tre tunnlands omkrets.

Och hur han gick och loverade fick han korn på en stor, stark, blond och kortklippt flicka med röda kinder och vackra, stålgrå, kalla djurtämjareögon och en

växt som Juno när hon var som stiligast och rigtigt ville bedåra Jupiter och ha honom att låta bli att springa efter Jo och annan tuberkulös boskapsbesättning på jordiska landtmarknader.

Lille Lundqvist for åstad som om han fått eld i byxfickorna och en stor takis i nacken, och kung Oskar skulle inte hinna fara öfver stort mer än halfva Europa på den korta tid, som åtgick för Lundqvist att ta reda på hvar den stora natursköna menniskan bodde, få veta att hon »gick på gymnastiska centralinstitutet», inackordera sig på samma ställe, sitta bredvid henne vid frukostbordet och äta henne med ögonen och bjuda på Djurgårdsteaterbiljetter med droska både fram och tillbaks och anständig supé med champagne och stadgadt förkläde å Grand efter ridåns sista fallande.

Hennes axlar voro breda som en deuxbattang, men runda och mjuka som nybakta sirapslefvar, hennes hals var stor och rund och hvit och stark, och tjugoårigt blod skummade och jäste i blåa ådror under en persikemjuk hud, och hennes handlofvar voro breda som skenbenet på en halfblodshäst, men fylliga som krögarkinder och mjuka som en mogen ananas.

Och Lundqvist damp i golfvet som en sprucken hvetesäck och bredde ut båda armarna på hennes reformkjol och sa: »Jag älskar er!»

Och som den stora dugtiga qvinnan på praktiska fröknars sätt redan gjort sig underrättad om Lundqvists lekamliga omständigheter och funnit dem passabla, så uppmanade hon honom någorlunda vänligt att lemna golfytan och från någon passande stol höra hvad hon hade att säga.

Hon kunde, äfven med ärlig ansträngning af sina ej obetydliga kroppskrafter, omöjligen älska herr Lundqvist med någon vidare brinnande passion, ty sitt hjerta hade hon för tre år och sex månader sedan skänkt en

till Afrika utrest kusin. Men som denne en morgonstund råkat stöta på en vildsvinssugga, som händelsevis var vid aptit och åt upp honom till frukost med snörskor, rutig kavaj, plaid och turistkikare, så att han numera var till jordiskt äktenskap alldeles obeqväm, så skulle hon då i Guds namn ta Lundqvist, om han ville nöja sig med en mera lugn tillgifvenhetskänsla, tillökad med den aktning, hon vid närmare bekantskap möjligen kunde finna honom förtjena.

Lundqvist gick in på allt, och så blef der böllop på Phœnix, der inackorderingsvärdinnans snåla, halfgamla flickor höllo på att äta sig till stelkramp af deserten.

Redan under de första herdestunderna efter trolofningen hade Lundqvist anmärkt att den stora fästmöns armar med en alldeles ovanlig styrka och precision slöto sig om den förgängliga delen af hans varelse. »Kära du, det kommer sig af att musklerna äro så starkt utvecklade hos oss gymnastikmenniskor», hade den ljufva varelsen då svarat.

Men ett par veckor efter bröllopet kom der en sändning af sju eleganta klädningar till fru Lundqvist från en af hufvudstadens förnämsta syatelierer.

Lundqvist trodde det skulle vara bäst om frun ville rådgöra med honom, innan hon beställde sig några sådana der dyrbara saker.

Frun åter ville af ömhet inte besvära sin lille man med sådant der, som egentligen anginge endast henne. Ämnade inte följa med till skräddaren då lille mannen skulle ha en ny öfverrock. Ville för sin del äfven sköta sig sjelf.

— Jaså, du är af den ullen; men då skall jag säga dig först som sist att ta mej fa . . .

— Herre Gud, Lina, fort hit med vatten! Ser du inte att herrn fått ett svindelanfall! Han är ju röd som en kräfta i ansigtet, stackars, stackars lille man! Men

vänta, min gubbe, lite hackningar i ryggen ska snart ställa hjertverksamheten i ordning . . .

Och så ref hon af honom rocken, fick honom i en handvändning framstupa på chaislonguen och började bulta och hacka och massagera honom på baksidan af hans stofthyddas yta så att det stod herrliga till.

— Är du galen, är du spritt galen! Släpp upp mig! Aj, aj, aj! Släpp mig, säger jag! Klädningarna ska till sömmerskan tillbaka! Jag skall djef . . .

— Han yrar, Lina! Håll . . . fast . . . benen . . . så . . . jag . . . kommer . . . åt! Så, så min älskling, känner du inte igen din egen lilla Klara?

— Jag dör, jag dör! Släpp mig! För Guds skull släpp mig!

— Är anfallet öfver nu då, min lille käre vän?

— Ja . . . jag . . . tror nästan . . . hm . . . sa Lundqvist och gick linkande och mörbultad ut för att få sig en konjak.

På eftermiddagen, då ett par vänner kommo på besök, prisade lilla frun med tårar i ögonen Gud, som låtit henne lära massage och sjukgymnastik så att hon med lite »hackningar» och »pumpningar» och »knådningar» kunde rädda sin egen vän då anfallen af ett gammalt ondt, han hade, kommo på honom. Och så köpte hon en duschapparat och tog med ut på landet, och när lille mannen ibland ville brusa upp, var en mild tryckning af hennes stora, varma, fasta hand och en erinran: »Älskling, du vet att du inte tål vid att bli upprörd», nog för att lugna honom.

— Nej, nu är det slut! Det här nöjer jag mig då ta mig f-n inte med! Nu skola vi då en gång se hvem som är herre i huset! skrek patron Lundqvist när han en dag kom hem från fälten och såg målare och tapetserare i färd med att putsa upp hela våningen efter fruns smak.

— Stackars lille vän, kommer det nu igen? Tag bort tapetrullarne från soffan, herr Kluddenberg! Se så der ja. Ligg . . . stilla . . . med . . . benen . . . älskling! Du . . . vet . . . det . . . är . . . för . . . ditt . . . eget bästa! Så ja, nu tror jag det är öfver för denna gången. Hur var det lille vännen sa? Tycker du inte om mönstret på tapeterna? Det der förstår du dig visst inte på, gubben min; de bli nog bra när de komma upp. Nu ska vi ha en liten dusch på hufvet efteråt . . .

— Hjelp, hje . . . e . . . elp, hon mördar mig! Hjelp mig, era uslingar! Ä ni karlar ni, som kan stå och se på hur den djef . . .

— Ack den yrseln, den yrseln, den gör mig förtviflad! Så ja, skrufva åt kranen, herr Kluddenberg! Är det bättre nu, stackars vän?

Lille Lundqvist tror att han känner sig litet lättare nu, tackar sin lilla gumma med ett förläget leende och går, öm i rygg och hjerta, ut för att lägga friska törnrosor på — sin gamla första, bleka, blida, tåliga, slätkammade hustrus graf, och känner en lindrig ånger öfver att han inte hushållade med henne så att hon räckte litet längre.

Borgmästaren i Bracksala.

(I all hufvudsak »efter naturen».)

När en ser en vice häradshöfding ute på en stilla landsbygd omgifven af sina nämndemän och med en stackars lönnkrögare eller mjöltjuf midt emot sig, eller

när man ser honom lätt och ledigt inleda bekantskapen med en »ny flicka» på en småstadsrestaurant, eller sköta 6 à 7 aflönade bitjenster utan att egentligen någonsin undergå svårare straff för försummande af sin ordinarie statstjenst, eller kritiskt och med rynkad näsa peta i en biff på en bondgästgifvaregård, eller dansa kottiljong med småstadshålans ende grefves vindögda, på provinsdialekten ogeneradt kåserande afkomma; — när man ser allt detta, så kan man lätt tro att juridisk examen är någonting bra mycket konstigare än den verkligen är, i en tid då gamla »kameralen» är afskaffad och så oändligt mycket nytt vetande lagdt på de arme »dimmarnes» kutande ryggar, att det verkligen inte finns något vigare sätt att få snäsa bönder, byråkratisera brackor och spela kavaljer af en viss ton bland ett par tusen småstadsbor, än att aflägga de nödiga profven för vinnande af rättigheten att placera sitt innehafvande par af lyckans galoscher i fru Justitias tambur.

Men »hofrätten» må nu vara lätt eller svår; ett faktum är att Pelle Pilman behöfde elfva år för att ta den. Och ändå var han inte dummare än folk i allmänhet, t. ex. du, käre läsare. Knappast så. Han saknade t. o. m. inte hvad man kallar »läshufvud», men han tyckte, som sanningen är, att det kunde användas till trefligare saker än att läsa med, och det kan då ingen egentligen säga någonting om; det enda jag tycker var tarfligt af honom, var att han efter att ha tillhört den juridiska fakulteten i Lund i 14 terminer, inte kunde svara för sig sjelf, utan skref till Helsingborg efter Jakob Larsson, när värden stämde honom för mat och hyra.

Ännu på femtonde terminen skulle han inte, om man så velat slå ihjel honom, kunnat svara på, huruvida en gelbgjutare och en möbelmålare, som gifta sig med hvar sin af en äldre pantlånares tvenne medelåldriga

döttrar, enligt svensk lag äro jäfviga att vittna mot hvarann inför rätta.

Troligen skulle man ännu i denna dag kunnat finna vännen Pelle i hans kupa vid Kattsundsgatan, om han inte händelsevis blifvit förälskad, dödligt, obotligt, skandinaviskt förälskad i proprietär Jensens datter ved Kjöbmagergade.

Det gick så rysligt fort. Pelle stod vid Bodegan i Tivoli och undrade om han skulle kosta på sig en half flaska Madera, då Jensen och hans Maren kommo kilande.

— Maa jeg spöre dem, hvis balonen er gangen afsteds? sa herr Jensen.

— Nej, han går just nu, sa Pelle, och följde med och bekantade sig och sa inte nej, då Maren två timmar senare frågade:

— Vil de ikke spise aften sammen med os?

Och hon hade trehundratusen, hälften arffallet, och hon älskade honom.

Hade nu Jensen varit en vanlig, beskedlig svensk pappa, så hade han tagit Pelle från akademien, köpt en egendom åt honom, låtit honom ruinera sig, skjuta sig för pannan och lemna åt kära svärfar att försörja enkan och åtta barn, det yngsta troligen bara sex veckor gammalt.

Men Jensen var på en annan fason. Pelle skulle nödvändigt bli något i statens tjenst, innan han fick gifta sig med Maren, och så kom det sig att Pelle på sextonde terminen började kasta en och annan flygtig tanke på examen.

Slutligen tog han den. Men det gick på sitt eget vis. För alla professorerna svor han heligt och dyrt på att han aldrig i hela sitt lif skulle döma en kristen själ, bara han slapp igenom så han fick gifta sej. När han var uppe i civilrätt grät han och sa att han hade cum

laude gifvet i straffrätt och att hans lefnads lycka nu bara berodde på ett enda betyg. När han skulle »ta» i statsrätt förklarade han snyftande att allt annat var klart, ända från kyrkolagen till sjölagen, och att hans Maren skulle dö om han blef kuggad. Och som Pelle var en hygglig karl, och som äfven professorer, så snart de icke tillhöra den medicinska fakulteten förstås, dra sig en smula för att med kallt blod mörda en ung, oskyldig, vacker flicka på öfver en qvarts million, och som Pelle lofvade att aldrig missbruka det juridiska vetande han icke egde, så slapp han då slutligen igenom alltsammans ända från giftermålsbalken ned till skiftesstadgan och bränvinstillverkningsförordningen.

Den qvällen dracks der champagne vid Kjöbmagergade.

— Naa, godt, godt, hvad skal de saa nu blive, min kjære svigersøn, sa herr Jensen.

— Jag har lofvat professorerna i Lund att inte bli någonting, sa Pelle och slog ned ögonen helt blygsamt.

— Aa snak, hvad vil det sige med den slags löften. De maa til det mindste blive birkedommer i Skåne, min unge ven.

— Ja, det maa du blive, Pelle! sa Maren och bjöd honom att taga ett sockerbröd mellan sina egna röda läppar.

— Birkedommer! Nej, nej, käre vänner, det går inte, det blir jag inte på tjugo år, om — jag ens någonsin blir det, suckade Pelle då han betänkte sina juridiska insigter och hvad det vill till härhemma för att få en domsaga. Men plötsligen ljusnade hans godmodiga anlete:

— Vill pappa ge oss hvad vi behöfva att lefva af — för si lönen är bra liten — så kunde jag måhända snart nog bli borgmästare i en mycket, mycket liten stad...

— Borgmesterinde i en lille, ganske lille by! Ah hvor dejligt! Naa Faer, det maa du give ham lov till! tyckte Maren.

— Naa, naa, saadan! Men hvorledes kan det gaa til at de kan blive borgmester, der er langt penere, naar de ikke kan blive birkedommer? sa herr Jensen.

— Joo, si pappa, ute på landet i Sverige bland det enfaldiga folket, som inte sjelf kan föra sin talan, och som sällan har råd att vädja till högre rätt, får man lof ha mycket dugliga och styfva domare, för att det inte ska gå rent på tok och ske stora orättvisor. Men i städerna är det inte så kinkigt; man drar sin spader, man ger en liten supé då och då, man afdömer ordnings- och brottmål efter stadsfiskalens yrkande, och skulle man hugga i sten alltför svårt i ett och annat civilmål, så finnes det i en stad alltid någon gammal renskrifvare eller afsatt länsman, som kan spela Guds försyn och hjelpa parterna med att draga målet till hofrätten. Och sen kan man ju ha lugnt samvete. Det värsta som kan hända är en liten fiskalisk aktion då och då, lite böter (dem betalar pappa) och, när det vill sig rätt illa, en kortare tids suspension (då resa vi till pappa).

— Vet de vad, Pelle, det der var en fandens pen forretning. Give Gud de vel vore borgmester, min kjære svigersøn! sa gamle Jensen.

För tusen kronor om året fick Pelle vara hos en häradshöfding i Östergötland och sätta upp »småprotokoll» och samla meriter.

— Skulle vi inte kunna vara nöjda med 800, gubben lilla? sa häradshöfdingskan. Eller 700, om det är en hygglig karl; vår Brite Sophie . . .

— Han är förlofvad.

— Tag tolfhundra, Adolf! sa häradshöfdingskan och slängde igen dörren efter sig.

Pelle kom, oaktadt förlofningen, snart att stå mycket

väl hos häradshöfdingen. Han fick låna hans hästar, hans bössor och hans segelbåt, och Brite Sophie fick vara ute och promenera med honom hur länge som helst; men så snart det blef fråga om domsagan var det täfft.

— Bara tre dagars förordnande midt emellan två tingssammanträden, käre farbror! bad Pelle så bevekande.

— Be mig inte, Pelle! Jag vet hvad du går för. Det kan komma något oförmodadt på, och embetet får inte förnedras.

— Men hur i herrans namn ska jag då få meriter och få gifta mig med Maren? suckade Pelle.

— Jag skall skrifva till bror min, som är borgmästare i Byköping, sa häradshöfdingen. Om du dömer en Byköpingsgesäll till fem kronor för höga fylleriböter så är det väl inte hela verlden. För resten är der en gammal bra rådman, som är tenngjutare. Han kan hviska åt dig.

Och Pelle kom till Byköping och satte sig i borgmästarns stol med Sveriges rikes lag till venster och tenngjutaren till höger. Först dömde han utan att blinka hållkarlen till fem kronors böter för oljud. Så var der en bryggare, som var instämd för fortkörning å gata. Bevisen voro inte styfva just. Pelle slog lite hit och dit i strafflagen och ordningsstadgan för rikets städer. »Hva säjer rådman om tre månaders straffarbete?» hviskade han slutligen till rättens illiterate ledamot. »Frikänn, för Guds skull frikänn!» hviskade tenngjutaren tillbaka. »Jaså, på det viset», sa Pelle, hostade, satte sig till rätta på stolen och dundrade till: »I förmågo af . . . ja . . . hm . . . (i vanlig samtalston) ja, dä här va nu ingenting. Ni får gå, det blir pannkaka af alltsammans.»

Så blef då borgmästaretjensten i Bracksala (900 kronors lön) ledig. Pelle sökte den, och lite före valet reste han dit och gaf en stor middag på stadshuset för alla valmännen och skötte sig som en karl:

— Jag vill egentligen ha den här sysslan bara till ett sommarnöje. Allt »extra» tillfaller åklagaremagtens aktade representant på platsen. Skål herr stadsfiskal! Skulle vi inte, om vi ändå framdeles få mera att göra med hvarandra, kunna ta och skölja ner titlarne med samma. Tack du! Men det säger jag dig, bror lille, ingen agitation för mig vid valet! — Herr grosshandlare, får jag lof! Jag såg i förmiddags grosshandlarens vackra hus vid Storgatan. Hvilken synd att ni inte fått hyra ut den stora, vackra öfvervåningen! Den skulle passa mig, om jag kommer hit. Hvad är hyran? Jaså bara 700. Ja, si jag skulle vilja hyra på minst tio år. Men vi ska inte tala om den saken ännu. Skål! — Och ni, herr kamrer, har ju tre rum och kök lediga inne på gården? Hvilken förträfflig lägenhet för min gamla mamma, som inte kan lefva utan der jag är! Men, som sagdt, kommer dag, kommer råd. Kanske är det sista gången jag är i Brack . . .

— Åh . . . å . . . å . . .

— Ja, jag ber er, mina ärade vänner, ingen agitation för mig!

Naturligtvis fick notarien Pilman (vicehäradshöfdingetiteln nådde han aldrig) hvarenda röst vid valet. En hökare, som hade en systerson, hvilken äfven sökt sysslan, höll på att bli ihjelslagen för det han i början ville rösta på sin egen köttslige frände.

Och så blef det gifte af och så kom der fina sidendamastklädda Köpenhamnsmöbler till Bracksala i långa banor, och hela staden talade inte om annat än den nye borgmästaren och den lilla älskliga borgmästarinnan, som hade ett »Aa hvor pent!» »Aa hvor dejligt!» till hands för allt hvad Bracksalafruarna visade henne.

Måndag efter måndag gick. Ingen session på rådhuset. Hvar gång Pelle fick se sin vaktmästare eller stadens ende poliskonstapel, darrade han och bläddrade

i lagboken och trodde att Bracksalaborna hittat på något fanstyg. Men de höllo sig lugna, och Pelle och Maren lefde som i ett paradis, der intet fattades utom ormen. Dock, äfven den skulle komma, och den kom i form af en protesterad vexel på hela 150 kronor.

Pelle läste vexellagen natt och dag, men kunde inte reda upp acceptantens, trassentens och endossenternas skyldigheter inbördes eller gemensamt mot banken, i hvilken papperet hade diskonterats.

— Kan du förstå det här fanstyget, Maren? sa' han till sist.

Maren läste hela fem minuter.

— Nej, det skal den gode Guden vide jeg ikke kan. Sir de her, min lille Pelle, her ser det ud, som acceptanten er den der skal betale, men i den anden paragraf er det utvivlsomt at endossenten er den der skal opgøre det hele. Men ved de hvad, Pelle! Hvis ikke lagene ere anderledes her en i vort gamle Danemark, so har jeg hørt Faer sie, at hvis kun sjælfve sommen, der staer at læse paa et saadant der aflangt papir, blir gjældet, so er alt vel.

— Maren, du är en engel! Jag går genast bort och betalar vexeln, tyckte Pelle.

En annan gång hade poliskonstapeln setat och läst i »Polisunderrättelser» om en stor brottsling, och när han se'n kom ut på torget och fick se en lösdrifvare med deciderad bof-fysionomi, kände han plötsligt ärelystnadens demon fara in i sitt hjerta och häktade karlen, som han tyckte på ett hår liknade den efterlyste bofven.

Men borgmästaren vardt förtviflad, tyckte inte att signalementet stämde alls och telegraferade till en gammal studiekamrat och vän i Lund:

"Docenten Petterson,

Lund!

Åsnekonstapeln häktat lösdrifvare. Misstänkte honom vara

Upperudsmördaren. Signalementet stämmer ej; personen sannolikt alldeles oskyldig. Hvad göra? *Pelle.*"

Docenten Pettersson svarade:

"Borgmästare Pilman,

Bracksala!

Dumheter! Lösgif karlen! Helsningar!

Pettersson."

Naturligtvis var det meningen att den förmodade brottslingen skulle frigifvits under öfliga byråkratjuridiska former: »att som icke fullständiga bevis föreligga derom, att» o. s. v., men Pelle tog Maren med sig, gick genast ned till arresten, öppnade dörren och röt:

— Ut med sej, stygga karl! Vi vill inte ha med en sådan der figur att göra!

Men nu kan en tro lösdrifvarn satte sig på sina höga hästar, svor och förbannade sig på att han skulle bli der han var och »se om inte det fanns lag och rätt i landet».

Maren började gråta:

— Jaså, de vil ikke ud, de slemme mand! Hør de ikke vad borgmestern sier! Fy de maa skamme dem! Ud strax!

Slutligen träffades en kompromiss sålunda, att om lösdrifvarn tillförsäkrades husrum öfver nästa natt och en god matsäck, skulle han beqväma sig att lemna finkan.

Emellertid blef Pelle dyster och grubblande. Det är inte så narri att vara den högste verldslige styresmannen för ett samhälle på 950 själar; han kunde ju hitta på att göra ett rigtigt fult missgrepp en vacker dag, ett missgrepp, som finge ödesdigra följder.

Så satt han en förmiddag och läste i sin tidning, och allt efter som han läste, klarnade hans ansigte mer och mer och slutligen utbrast han:

— Maren, jag är räddad! och så läste han högt för henne:

Efter utståndet fängelsestraff för förfalskning och uppbördsbrist har förre kronofogden och vice häradshöfdingen Rutersson nu frigifvits från Långholmen. R. var under sina bättre dagar känd som en ovanligt skicklig jurist och hade ett visst anseende i sin ort. Troligen kommer han nu att i Amerika öka de exporterade bedragarnes skara.

— Nej, si det ska' då bli en lefvandes lögn! skrek Pelle. Maren packa genast min kappsäck; jag reser till Stockholm i afton.

Efter två dagar återkom borgmästare Pilman till Bracksala. I hans sällskap var en nyengagerad skrifvare, en äldre man med kloka, vänliga, fast något bleka anletsdrag, en snäll och hygglig karl, som genom sitt anspråkslösa väsen snart vann alla Bracksalabornas hjertan, icke minst den unga Skandinaviska koloniens i borgmästarehemmet, hvars små medlemmar inte visste något roligare än att få vara hos »fabbo Rutersson».

Från den dagen fanns det både duglighet och hederlighet i Bracksala borgmästareembete. Fast de voro delade på olika händer, förstås.

Och Pelle Pilman har nu setat på sin borgmästarestol i många herrans år och ransakat och dömt med en sju djäkla kläm så att det varit en lust och glädje åt det, och hofrätten högst sällan gett sig till att tumma på hans utslag. Men det förstås att »fabbo Rutersson» är med vid sessionerna, och minst tjugo gånger i timmen lutar sig herr borgmästaren vänligt och nedlåtande mot sin skrifvare, förmodligen för att fråga huru han mår, der han sitter, tyst och blek, blid och anspråkslös.

En måndag härförleden var »fabbo Rutersson» sjuk. Då uppskötos alla målen »för vinnande af bättre utredning».

Herr Jensen kommer ibland och helsar på. När han då ser, huru högt aktad hans måg är och huru vänligt och beqvämt han styr det lilla samhället, klappar han honom ibland på axeln och säger:

— Min kjære Pelle, de har vistnok den peneste forretning i hele Skandinavien.

Skizzer och Berättelser

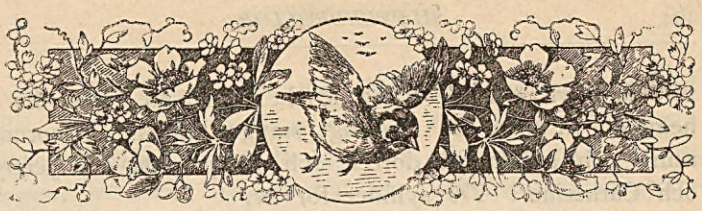

Silfverbröllop.

Det lilla tarfliga, trånga hemmet vid bakgatan hade vuxit ut och ömsat plats. Nu låg det vid den breda, trefliga esplanaden och blickade ut genom en lång, blänkande fönsterrad. De gamla, enkla möblerna funnos nog qvar, men matsalens pinnstolar hade flyttat upp på »gossarnas rum», och f. d. förmakssoffan på »flickornas rum», och nere i den egentliga våningen der glänste valnöt och päronträ, der pöste plysch och sidendamast, der speglade stora trymåer ett elegant och komfortabelt hem.

Och det hade skett på tjugofem år, och nu var det »silfverbröllop»!

Den vackre kassören, som blåste flöjt så förtjusande, hade blifvit direktör och tjock och fet och mindre vacker, och blåste aldrig mera flöjt, och den lilla modisten, smärt och sylfidisk, blåögd och smäktande, med skära rosor på sammetskind, med guldgul lock öfver bländhvit panna, hon hade blifvit fru direktörska och fått hakpåse, och kinden var sträf och lite för mycket röd och det hade kommit silfver i gyllene lock och veck

på bländhvit panna, och ville du *nu* se en sylfid der i hemmet, så finge du försigtigt smyga upp till »flickornas rum» och glänta på dörren och se på Ida och Jenny och Catherine. *Tre* sylfider för *en!*

Och alltsammans hade skett på tjugofem år och nu var det »silfverbröllop»!

Det hade inte varit sol och klar himmel alltid. Kassörslönen var liten och Ida och Jenny och Catherine kommo i rask följd, endast något afbruten af Karl, Adolf och Frans. Det hade varit dagar då det sett tomt ut i kassörskans skafferi, då liten bländhvit panna rynkats betänksamt och vemodigt sänkts i knubbig hand i stilla grubbel öfver hushållsboken. Och fast man älskade hvarann, var lilla frun ingen rigtig engel, fast hon såg så ut, och kassören ingen rigtig filosof, fast det syntes så, när han, hög och allvarlig, satt vid sin pulpet å kontoret. Och derför »skar det ihop» ibland, innan lynnena hunnit nötas samman, och då hände det att kassören ryckte till sig öfverrocken med sådan fart att hänget gick sönder, och kassörskan grät så att tårarna plaskade på små hvita saker, som hon höll på med till de väntade Ida och Jenny och Catherine.

Men kassören var duktig han. Hvarje ny liten stämma i barnkammarkonserten fördubblade hans kraft och energi, hvarje ny liten rosenmun, som log emot »pappa», syntes tillhviska honom nya, förträffliga affärsidéer, och så kommo de goda dagarna med välstånd och komfort. Och allt som fägringen föll af lilla mamma, växte der i stället ut osynliga vingar från hennes skuldror, med hvilka hon flägtade in frid och glädje i hemmet och blef allt mer och mer invärtes lik den engel hon utvärtes liknat som ung, och på samma gång pappa blef allt morskare och myndigare nere på kontoret, blef han vekare och mildare derhemma under små runda armars hjertemassage. — När man så bäfvat tillsammans en hel

månad för lilla Jennys lif och knäböjt tillsammans vid lille Adolfs hvita kista — *då* blef man först rigtigt hvad vigselformuläret ljugande sagt att man var på bröllopsdagen: *ett* hjerta och *en* själ, ett strängaspel, hvars strängar alltid ljödo i samma ton.

Och detta hade skett på tjugofem år, och i dag var det strålande vacker Julisilfverbröllopsdag!

Catherine vaknade först. Med en snabb handrörelse kastade hon en våg af brunt, glänsande hår från pannan, reste sig, såg blomsterkorgarna, som tjenstflickan sakta ställt in på morgonen, log och ropade: »Jenny!»

Och så bands der vackra buketter och guirlander deruppe på flickornas rum, och så undrades det »hvad pappa skulle säga om 'et», och »hvad bara mamma skulle tycka», och »om . . . om pappa skulle vara lite vänlig i dag mot ingeniör Sköld» och om »Ida kom snart med barnen».

Ty för att vara rigtig silfverbrud får man lof också vara mormor; den unga våren måste leka med höstblommorna på silfverbrudens kind.

Mamma brukade vara den första ute i salen på morgnarna, men i dag beslöt hon att försofva sig. Flickorna ville nog helst styra och ställa sjelfva derute.

Pappa hade legat vaken länge, men ville inte störa. Slutligen reste sig två små hvita, klotrunda gestalter på en gång inne i den stora, breda alkoven.

— Lina!

— Anders!

— I dag *är* det, Lina.

— Ja, i dag är det, Anders.

Och så böjde sig det ena lilla hvita klotet mot det andra öfver sängkanten och sa:

— Tack ska du ha, Lina!

Och då svarade det andra lilla hvita klotet:

— Gud välsigne dig, Anders!

Ute i salen började det bli grannt. Blommor och grönt hvart man såg, och mest kring pappas och mammas kaffekoppar. Och gåfvor. Sjöskumspipa åt pappa af kandidat Frans. Silfverbeslagen pipa på silfverbröllopsdagen. En fruktkorg från Jenny och Catherine till mamma. Af »silfver» naturligtvis, men bara nysilfver, ty nålpengarna hade inte räckt till mera. Och så kom Ida med man och småttingar och ett stort etui, som öppnades och helsades med ropet: »Förtjusande!» Det var en hårprydnad af silfverax åt mamma. Det hade visserligen varit naturtrognare om de mogna axen varit af guld, men dagens betydelse och mågens kassa harmonierade bättre med silfver.

Gamla Johanna slår upp dörren med en högtidlighet, som vore hon minst hofceremonimästare, och två små klot, men nu inte längre hvita utan svarta, rulla in i armarna på barn och barnbarn. Flickorna kyssas, och sonen och mågen ta i famn och Idas lille pojke anstränger sig för att säga, som mamma lärt honom: »Gu vältigne mofa å momo!»

Pappa och mamma stråla af fröjd. Huru mycket lyckligare äro de inte, än i dag för tjugofem år sen! Huru mycket hade de inte att tacka för, och — likväl fara plötsligt skuggor öfver deras blida anleten och likväl rycker det omärkligt i deras läppar som af undertryckt smärta när de se sig omkring i kretsen vid kaffebordet. — Då smyger Catherine sig bakom dem båda, lägger armarna om halsen på dem, håller ett bref med Brasiliansk poststämpel för deras ögon och hviskar: »Karls silfverbröllopsgåfva till pappa och mamma». — Och skuggorna vika och ögonen glänsa ånyo af fröjd. Med darrande stämma läser pappa högt ur brefvet, läser ord af kärlek och ånger, af hopp och lyckönskan, af sorg och tacksamhet.

Karl var sorgebarnet; all omsorg syntes förgäfves

för honom, och slutligen måste han bort, långt bort för att försöka börja ett nytt lif. Det var *hans* tomma stol vid bordet, som jagade moln öfver silfverbröllopsdagen, men långt bort öfver hafven sände han nu sin helsning att föräldrakärleken dock icke varit förgäfves. »Gudskelof!» sucka föräldrar och syskon. »Vell mobbo Kal va näll nu?» frågar lill-Anders och ser med stora, klara ögon upp i mormors ansigte.

Till middagen komma gäster i frack och stjerna, i juveler och släp, till middagen kommer ingeniör Sköld och planterar rosor och liljor om hvarann på Catherines kinder. Till middagen kommer kyrkoherden och håller tal i predikostil om silfver på hjessan och silfver i salsskåpet, om lifvets höst och friska blomkransar, som förljufva den för silfverbröllopsparet. Till middagen skall också kandidat Frans hålla tal i den höga poetiska stilen, och han borde nog kunna det, ty i Upsala lyckas han alltid, men när han nu står derhemma i den gamla matsalen med de kära gamla ansigtena midt emot sig, med alla barndomsminnena, som hota att spränga hans bröst, så fara alla de inlärda grannlåtsfraserna sin kos, det skymmer för ögat, och kandidat Frans håller ett mycket, mycket »dåligt» tal. Men mamma gråter och pappa mumlar: »Gud välsigne dig pojke!»

Gästerna gå och barnen ta godnatt. Lill-Anders har läst »Gud, som hafver» och somnat på soffan i mostrarnes rum. Pappa och mamma sitta en smula trötta i salongen.

Då tränga minnena ånyo fram, och de »gamla» ville så gerna säga något rigtigt hjertevarmt till hvarandra.

Pappa ville tala om huru de båda snart skola stå der som ett par gamla aflöfvade träd. Flickorna finge de nog inte länge behålla. Hur hade inte Sköld gjort sig till i dag för Catherine! Precis som en viss kassör för

en liten modist för tjugofem år sedan. Så blefve de då ensamma som i början, men han skulle ändå känna sig rik och lycklig, bara han finge ega qvar lilla mamma.

Något sådant ville han säga, men det var så länge sedan direktören talade i den tonarten, att han rakt inte kom sig för, utan i stället sa:

— Har du släckt lampan i kabinettet, Lina?

Det brusade och sjöd under silfverbrokaden i direktörskans bröst. Hon kände det precis som om hon velat tala om kassörens och den lilla modistens båtfärder i sommarqväll med flöjten ombord, om det första lilla hemmet med trasmatta i sängkammaren och pinnstolar i matsalen. Hon skulle velat säga huru oändligt mycket högre hon älskade den gamle klumpige morfar med sitt lilla månsken i nacken, än den unge »stilige» kassören. Men hon var så trött och sa bara:

— Anders lille, du satte väl in muncklikören?

Men när så de båda små kloten blåste båda på en gång på divanbordslampan och rullade i väg mot sofrummet, och silfverbröllopsdagen var slut och deuxbattangen slöt sig och portièren föll samman och allt blef tyst . . . tyst . . . — alldeles som för tjugofem år sedan, då blef det silfverbrudgummen för trångt om hjertat, stormande, jublande slöt han sin Lina i trofasta armar, och gamle stränge, barske direktören snyftade fram:

— Gud välsigne dig, lilla älskade mamma!

När far kom hem.

Det hade inte kommit en regndroppe sedan tidigt i våras. Säden stod på tegarna spetsig och saftlös som taggarna i en häckla, men mycket, mycket längre mellan stråna, potatisen gulnade innan den börjat bilda rotknölar, och kreaturen hittades halfdöda af törst utmed de uttorkade källorna i hagarna. Det var som om en glödande kopparmur sträckt sig mellan törstig jord och nådig himmel, qvarnbäcken torkade ut, och det stora, gistnade hjulet föll sönder, sjöarna lemnade sina strandbäddar och kröpo tillbaka på djupet, som om de velat skyla sig för den brännande solen, barnen dogo i rödsot och åkrarna röko som om de varit slagfält. Det voro de också, slagfält der bondens hopp sjunkit liflöst ned och hans bergning blifvit dödligt sårad.

Kalle i Hagen träffades just inte så mycket direkt af olyckan. Han hade en skröplig backstuga långt inne i djupa furuskogen och derômkring ett par små tegar af klaran sand, som äfven i goda år omöjligen kunde bringas till medvetande om att de borde ge någon liten gröda. Regnade det hela sommaren, kunde der möjligen bli halfannan tunna »blandsäd», mest hafre med några rågstrån på fotslånga afstånd, rågstrån med stjelkar som sytrådar och ax som flugor, rågstrån, som sågo smått förvånade ut öfver sin egen tillvaro. Alltså: vid god årsväxt halfannan tunna hafre och i år ingenting; den skillnaden kunde omöjligen svälta ihjäl så härdadt folk som Kalle i Hagen och hans Eva.

Men det värsta var att det blef alldeles omöjligt

att få *arbete* derhemma. Kalle brukade gå bort och tröska hos bönderna i byn, men nu hade de ju ingenting att tröska. Han var duktig till att lägga halmtak, men nu måste råghalmen fodras upp i ladugården. Han var en flink stenarbetare, men hvem hade nu råd att odla eller lägga stengärdesgård!

Någonstans långt norr på, långt ofvanom Stockholm bygde de en jernväg, och löjtnanten på herrgården hade sagt, att en så rapp stenarbetare som Kalle nog skulle bli antagen der; och löjtnanten visste det nog, för han skulle sjelf dit upp och bli arbetschef för en liten skara.

Så togs den bästa tröjan på och mor letade i tranlampan om der var några droppar qvar att smörja fars stöflar med. Det var så konstigt att skiljas åt; Kalle och Eva hade varit ihop i femton år och hade fyra pojkar och två flickor, och en vecka var det längsta de någonsin varit ifrån hvarandra när Kalle fått något arbete långt borta. Och nu skulle far resa bort på ett helt år! Men han skulle skicka pengar hem så att Eva och barnen sluppo att svälta, och då var ju allt godt och väl.

Inte ett smekord, inte en tår, inte en dallring i rösten vid afskedet. Men Kalle såg noga på sin qvinna der hon stod och synade tröjan, och det hade han visst inte gjort på åtminstone fem år.

— Stackare, du ä bleen gammal å skriner utå ungarna å allt släpet, sa han.

Anmärkningen var just inte öfverdrifvet artig eller öm i formen, men det ljusnade till i Evas bruna ansigte, hon förstod så väl att Kalle velat säga något rigtigt vänligt.

— Herren vare mä dej, Kalle! Fö dej bra så du står bi ve å slita. Ät fläsk, dä stöttar. Å så för Jessu skull akta dej för bränvinet å dunamiten å all farligheten oppe ve banan så du inte fördärfvar dej!

Kalle stack läggeknifven i den siste potatisbiten,

rörde betänksamt omkring i saltlaken och mente att han nog skulle »se sej för».

Och så gick han bort, långt bort för att tjena bröd till de sina, gick utan ett famntag, utan en smekning. Det arbetade kanske en smula under hustruns vissna, solbrynta barm, det var kanske också litet varmare än i hvardagslag under Kalles varkensväst, men ej nog för att bryta skorpan, som det hårda arbetet, lidandet och nöden låta frysa öfver känslorna hos armodets barn. Det var bara de båda minsta, Anders och Lina, som gräto. Men mor stod på farstustenen och skuggade torra ögon med en mager, knotig hand och såg efter far länge, länge, och när hon kom in i stugan tog hon hans träskor och sköt dem långt in under sängen. — De skulle ju inte behöfvas i brådrasket.

Då tog det i låsvredet och far stod på tröskeln igen:

— Du hade ju inte mer än *tre* sillar, Eva?

— Nää.

— Ja, då va dä väl inte vettit å stoppa te mej *två* i knytet. Här har du en tebaks. Ajöss mä dej!

— Ta an, du behöfver an väl!

— Nä, dä kan va godt för ungarna å slecka på. Ajöss Eva!

Och så gick han omigen med stela, långa, betänksamma steg, med lutad rygg, gick ut i verlden för att slita och släpa tills lemmarne värkte och der kom en kaka på spettet under Hagatorpets låga tak.

Om en månad började der att komma pengar från far. Bara lite, men ändå nästan allt hvad han tjenade. Och så kom der bref, som den äldsta flickan, som gick i folkskolan, läste och läste om igen, tills de alla kunde dem utantill. Det var små kärfva, illa skrifna bref, fast de, med ett dunkelt minne af den korta fästmanstiden då Eva tjenat i grannsocknen, alltid började med: »elskaDe ven»; de berättade att far hade helsan till »skrif-

vande stund» och att han önskade »dessa enkla rader måtte träffa dem vid samma glada tillfälle», att arbetsbefälet var beskedligt, maten dyr och att man fick sofva i villande skogen, för der fanns inga hus på lång väg.

Eva sparade och knogade och lade af en tolfskilling då och då, som inte nödvändigt behöfdes att lifnära dem med. Var det möjligt att få någon liten arbetsförtjenst, passade hon alltid på, och så hade hon slutligen kommit derhän att hon fått upp en väf, som skulle bli till nya kläder åt barnen och Kalle. Sjelf behöfde hon ingenting.

Men så kom en tid då intet bref hördes af på mycket länge. Eva gick till prosten hvar vecka och frågade, och sen gick hon till jernvägsstationen, men allt förgäfves. En månad gick och två och tre, men far lät inte höra af sig. Med allmogens sega, lugna, tåliga förtröstan bar hon sin väntan utan särdeles oro, minskade på potatisen till målen, skar kullasillen i sex bitar i stället för fyra och hoppades på morgondagen och sin Kalle.

Och morgondagen kom och Kalle kom. Han satt på soffelocket vid fönstret en qväll fram på våren när det redan var skumt och hon kom hem från hagen, der hon varit och skurit ris till vispar, som barnen brukade skala och sedan få en näfve mjöl för i byn.

Han satt på soffelocket i skumrasket och steg inte upp när hon kom.

— Go qvälle, Eva!

— Å herre Jestanes, ä dä du Kalle! ropade Eva, satte riset i spisvrån och såg efter om der var eld i grufvan. Intet famntag, ingen smekning heller nu; men hennes ögon tindrade och hon rörde sig snabbare än vanligt.

Kalle satt stilla och var ovanligt blek. Han var väl trött af färden, kantänka, stackare. Till stationen hade jernvägsarbetarne truppbiljett, men det var tre mil sen att gå.

Hon frågade om allting och han svarade på sitt enstafviga, lugna, betänksamma sätt. Så talade de om barnen och huru de haft det medan han var borta, om riskojan deruppe i skogen i Norrland, om att Lars skulle »läsa sig fram» till vintern och om att det blifvit takdropp i stugan.

Barnen kommo in och skreko af glädje då de fingo se far. Det blef sent och mor satte gröten på bordet. Men far satt alltjemt på soffelocket, tyst och stilla och så fasligt blek.

— Vill du äta nu, Kalle?

Far hörde visst inte. Han strök sig bara med tröjärmen öfver pannan och pustade litet grand. Han måtte vara *bra* trött, stackare!

Mor lät honom sitta, tog spannen och gick ut till källan efter friskt vatten. Vårqvällen var ljus och mild. Det jublade och sjöng inom henne. Nu var Kalle hemma igen, nu var det slut på »det svåra året», nu fingo de åter vara tillsammans, arbeta och sträfva, nu skulle det nog bli skörd på jorden igen och bröd hemma i Småland, och ingen, som hade hem och hustru och barn, skulle behöfva draga långt bort för att tjena sitt lifsuppehälle.

Hon fylde spannen, drack några djupa, långa tag och gick upp för backen igen. Hvad stegen voro snabba och spannen lätt! Så glad hade hon inte varit sedan den qvällen på midsommardansen då Kalle och hon gått hem tillsammans, ensamma, med armarna om hvarandras lif, öfver doftande ängar och prasslande barr . . .

— Nu får du lof komma och äta gröten, Kalle, annars svalnar han!

Han rörde sig inte.

— Ska ja sätta fatet te dej på soffelocket?

Då reste han sig plötsligt, men vid det första steget han tog, sjönk han tillsammans så besynnerligt, och vid

det andra klapprade det mot golfvet alldeles som om man stött med en käpp, och så gick far fram till bordet, haltande och klamprande och med stora, stora svettdroppar på den bleka pannan . . .

Barnen stodo förskräckta med uppspärrade munnar. Eva skalf till och grep hårdt med handen i sänggafveln.

— Herre Jesses, hva ä dä mä benet, Kalle?

Och Kalle sjönk ned på stolen och höll sin valkiga näfve för ögonen och sa:

— *Benet*, Eva, ja dä . . . dä . . . ligger i en grusbacke utmä Norrlandsbanan. Dä geck mä dunamiten ve seffframessetien . . .

Enklek.

Vår och sol och majstångslek!

Det var en sådan der dag, som det aldrig, aldrig blir mera sedan man fyllt trettio år.

Nog blir himlen lika blå, luften lika varm, fågelkören lika samsjungen och skratten lika friska, men ögonen, som vi se med, öronen, som vi höra med, hjertat, som en gång i dubbla, starka slag fångade lifsvårens och naturvårens samfälda svällande kraft och jublande fröjd, de äro icke mera desamma. Vore du än rik som en Crœsus och mägtig som en Alexander, du skulle icke kunna återköpa en enda sådan der dag, då du var fattig och ung och varm i hågen och tyckte att du rådde om

hela verlden, fast du kanske inte visste hvar du skulle finna morgondagens bröd.

Hvad *är* du då, du sköna, herrliga ungdom?

Ack, du är känslor utan reflektion, du är kärlek utan förnuft, du är herrskarens stolthet och barnets vanmagt, du är skimrande molnpalats, hvilkas byggmästare saknar tak öfver hufvudet, du är tron på menskligheten, du är brusande, sjudande blod, du är längtande, darrande, frågande hjertan, du är vemod och jublande fröjd, du är rikedom utan dagligt bröd, du är svällande muskler och klingande sång, du är återglansen från lifvets morgon, du är mod och hopp.

Du är vår och sol och majstångslek.

Och högre och högre steg sången mot skyn och högre och högre gnisslade spele-Petters fiol i väg med den gamla valsen:

»Hvar morgon jag ilar så glad ner till strand
Och skjuter min fiskarebåt ifrån land.»

Och »herrskapen» voro också med, förstås, på brukspatronens majgille, och prostens Anna svängde om med mästersmeden, och förvaltarens guvernant lyftes högt från mark af rättarens bastanta näfvar, och brukspatronessan och prostinnan sutto och sågo på i utburna ländstolar med höga ryggstöd, och stilla frid hvilade på deras anleten och en lindrig aftonbris fylde deras breda mössband och smekte gullranden på deras kaffekoppar.

Men värst svängde bruksförvaltarens Otto om med den lilla glada mamsellen, som var och helsade på fanjunkarens Hulda i Björkudden. Hon var från Norrland, den lilla, från Norrland, der natten är lång och vinden bister, men der nio veckors sommar är nog för att bilda både strå och kärna. Och glänsande ögon, röda, varma kinder, fuktiga, bruna lockar, som hoppade kring panna och hals och lekte som om de haft lif hvarenda en,

sqvallrade om att en sådan der varm norrlandssommar redan kommit hjertbladen på den lilla Jemtlandsplantan att skjuta ut och växa med full fart.

Det stod inte bättre till med bruksförvaltarens Otto. Man är väl menniska och karl, fast man bara är gymnasist, och dessa fjorton dar, Mimmi varit hos fanjunkarens, voro rent som en lycklig, glad och leende dröm. Nu var det snart slut; i morgon skulle hon fara åter den långa vägen upp till Östersund, och hur det *se'n* skulle bli, det ville Otto rent inte tänka på. Men *ännu* var det långt till dager, *ännu* ljöd spele-Petters fiol, och derför:

»Hej och hopp min sköna,
Nu ha vi dansat i det gröna.»

Och så lektes »enklek» medan spele-Petter hvilade sig. Men prostens Kalle, som var »enkeman», hade så fasligt långa ben, så Mimmi och Otto voro tvungna att ta en stor lof utom gårdsplanen långt ned i hagen för att inte bli skilda åt. Då stod prostens Kalle vid stången och skrek: »D'ä inte gildt, d'ä inte gildt!» men Otto tyckte att det var så gildt som helst, der han satt långt nere i hagen under hängbjörken med Mimmi på knät. Om de kysstes också? Ja, jag är nästan rädd för det.

* * *

Kammarrådet Lundberg hade det godt och bra. Bra lön och godt anseende, nordstjerna och deponerade medel, litet att göra och mycket att äta, sex rum och kök och hvarken hustru eller barn. Kom han upp i Brikollen, så kringjublade man den glade ordenstalaren och angenäme sällskapsmannen. Kom han opp i federationen, så blef han klappad på axlarna af de fulaste fruarna och tagen afsides af medelåldriga fröknar för att

höra på berättelser om sina glada ordensbröders djupa sedeförderf. Han beskyddade balettfröknar och skref små nätta bitar i »Sedlighetsvännen», han var en ifrig viraspelare och höll vackra tal om arbetets ära; han passade i både runda och fyrkantiga hål det goda kammarrådet.

Hvarför han inte gift sig? Ja, det hade rent inte blifvit af. Först var lönen så liten, sen skulle akademiskulderna betalas, och när de voro betalda, hade han skaffat sig små ungkarlsvanor, som det skulle gjort honom ondt att afstå ifrån. Det hade annars inte saknats inviter sedan han blef »rangerad karl», och ännu vid 62 års ålder togs han stundom halft med våld hem i familjen af någon mera framstående sedlighetsfru, som bjöd på bourgogne, hjerpar och svällande, trånande, tjugoåriga döttrar. Men kammarrådet var van vid restantiemål; den otacksamme, han tog hjerparne och bourgognen med god smak och lät flickorna vara, till sedlighetsfruarnas djupa förtviflan. Han ville inte köpa ett enda af de leende ansigtena, icke en enda af de vackra bysterna för sin nordstjerna och sina deponerade medel.

Men strider då icke *all* qvinnohandel mot sedlighetsfruarnas program? På gatan jo, och i gränderna; men — inte på ljusa dagen med presterligt biträde och under ackompagnement af rehnskt och konfekt . . .

I början hade han gått och väntat på att bli »kär», men kärleken ville inte komma. Besynnerligt! Var han skapad af annan materia än alla andra? Vänta, kanske hade han ändå haft en släng af den der barnsjukdomen en gång för mycket längesen . . . Undras just hvar hon var nu, den lilla rara tösen, som sprang »sista paret ut» med honom på brukspatronens majgille? Å, hon höll väl som bäst på med att förljufva lifvet för en länsman eller sågverksinspektor der uppe i Norrland . . .

Omsider nödgades kammarrådet medge för sig sjelf att han började bli gammal. Mälen trasslade ihop sig

deruppe i verket. Nå, *det* var då verldsligt, men en vacker dag när tricken i priffe gick förlorad genom hans försummelse att inte svara på invit, blef han hemsk till mods, beslöt att äta hemma, sätta eget hushåll och »ta en menniska att se om huset». Det var då spelbordet i lilla salongen fick vika för en toilettspegel och fröken Svensson kom med sina fem utmärkta betyg, intet under fyra år på samma ställe.

Fröken Svensson hade sett sina femtio vårar och hade en vårta på öfverläppen, från hvilken små hvita hår stodo ut som en buske. För resten var hon snäll och bra och gjorde makalösa omeletter.

Omeletterna blefvo allt bättre, podagern allt värre, och till sist utgjorde fröken Svensson kammarrådets snart sagdt enda sällskap. Der sutto de båda gamla och småpratade lugnt och passionfritt om allt möjligt, om maten och möblerna, om att kammarrådet fått afsked med pension och fröken Svensson förkylning med bröstsveda, om nyheterna i Dagbladet och om pigornas slarf. Ibland gingo tankarna tillbaka till ungdomens dagar, och så kom det till en dag att fröken Svensson beklagade kammarrådet för det han var så ensam och inte hade någon annan, som brydde sig om honom i hela verlden än en sådan gammal »flicka» som hon.

— Alldeles nog, alldeles nog, kära fröken Svensson . . . aj den förb . . . foten . . . jag är så nöjd, så nöjd, vet hon.

— Men, förlåt min näsvishet — har aldrig kammarrådet varit kär?

— Prat . . . dumheter . . . nå för henne, som är en gammal vettig menniska kan jag då säga att jag i hela mitt lif . . . jag menar fan är i skanken . . . aldrig brytt mig om något fruntimmer på det viset sen jag var gymnasist i verlden och en sommar låg nere hos far min, bruksförvaltaren på Sjöminne, om hon vet hvar det är . . .

Hon ryckte till, och de hvita håren på hennes lilla vårta sågo ovanligt styfva och kavata ut. Innan hon visste af det sjelf hade det smugit öfver hennes läppar:

— Bruksförvaltarens Otto . . . Å herre Gud!

— Hvad går det åt henne? I herrans namn, hon mår väl inte illa?

Ja, så kom det då fram litet i sender, att de båda sett hvarandra förr i verlden och sprungit enkleken i det gröna och . . . och haft det rigtigt roligt tillsamman.

Gamla menniskorna! Sutto de der icke och rodnade båda två!

— Man förändrar sig så mycket med åren. Aldrig i lifvet skulle jag känt kammarrådet igen, sa hon.

— Hm, det är då också . . . aj mitt ben . . . alldeles fasligt hvad många heta Svensson, mente han.

Sen sutto de tysta och försökte att inte se på hvarandra. Ack, Mimmi tänkte på de många, långa, glädjelösa år hon slitit och släpat för andra, och hur olika verlden såg ut betraktad från foten af den gamla hängbjörken i Sjöminnes hage. Kammarrådet tyckte att hans lif varit bra tomt ändå, och skulle gerna gett både nordstjerna och depositionsbevis för att få valsa ut i lifvet igen efter gamle spele-Petters fiol vid lilla Mimmis sida.

Så steg han upp, hostade förläget, klappade henne sakta och tafatt på det böjda hufvudet och mumlade, litet tjock i rösten:

— Jag ska' säga henne, att vi karlar ä' ena nöt ibland, som under jagten efter *lyckan* alldeles glömma bort att vara *lyckliga*.

— Kanske det! Men Gu tröste mej, här sitter jag ju och alldeles glömmer kammarrådets chokolad . . .

— — — — — — — — — — — — — — — —

När chokoladen var färdig hade kammarrådet slumrat in i sin gungstol såsom han ofta brukade, men öfver det

gamla fårade anletet hvilade ett blidt drag, som inte brukade finnas der. Det såg precis ut som om han haft en angenäm dröm.

Måhända om vår och sol och majstångslek?

Hennes egen gosse.

Det finns knappast någonting som retar oss så mycket som då vår nästa »skryter». Om vi få spörja att en af våra vänner sagt att vi äro »karaktärslösa uslingar», så bli vi bara vreda, och *det* går väl an, men säger han att hans rågfält står bättre än vårt, derför att »*han* begriper hur jorden skall skötas», då bli vi både vreda och *afundsjuka*, och det är värre.

Det finns bara *ett* slags skryt, som inte förargar oss, och det är när föräldrar skryta med sina barn. Vi tycka det är så naturligt att hvarje far och mor finner »sin egen gosse», »sin egen lilla rara stumpa» klokare, vackrare och älskligare än alla andra barn, att vi le vårt bästa löje åt det skrytet, som griper direkt i vårt eget hjertas strängar.

Och derför hörde väninnorna också alltid tåligt på, när fru Palm kom att på en halftimme eller två nämna ett par ord om »sin egen gosse».

Stackars fru Palm, hon hade minsann inte haft det för roligt i verlden. Pappa var en fattig, skuldsatt

tjensteman och mamma hade inte i boet medfört annat än en byrå, hvars lådor aldrig gingo in, två toilettljusstakar, hvilkas ljus aldrig ville stå rätt, och en hufvudvärk, som aldrig ville upphöra. Pappa Svensson hade ett valspråk, som han ständigt förde på tungan, alldeles som en regerande furste; enda skillnaden var att pappa Svenssons valspråk aldrig ljög. Pappa Svenssons valspråk var: »*Vi ha inte råd*», och det valspråket regerade han efter, ärligt och obrottsligt, i tjugoåtta, långa, fattiga, glädjelösa äktenskapsår. Trådarne började synas i mammas vinterkappa och hon behöfde en ny, men man »hade inte råd». Mammas migrän skulle kanske kunnat bli bra, om hon fått gå genom en kur på en sjukvårdsanstalt i hufvudstaden, men man »hade inte råd». Pappa skulle kanske fått befordran, om han kunnat hålla sig uppe, sett litet mindre tarflig ut i sin blanka bonjour och visat sig litet mera ute der han kunnat hitta vänner och gynnare, men man »hade inte råd». Det skulle varit godt med en bit färskt kött hvarannan dag, men man »hade inte råd» mer än en gång i veckan. Man »hade inte råd», att kläda om förmakssoffan och köpa nya kragar och manchetter till pappa. När der kom någon, draperades mammas sjal med vårdslöst behag öfver det betänkligaste stället på soffan, och hvarannan morgon stod pappa med fundersam min vid sitt skrifbord och jemnklippte kanterna på sina trasiga manchetter med pappersaxen och vred sin stora mun åt höger och venster, allt efter som saxen gled.

Det der välsignade: »Vi ha inte råd», »Vi ha inte råd», hade susat för öronen på lilla Manda Svensson så långt hon kunde minnas tillbaka, det ingick så i hennes medvetande, att hon en gång, då kanariefågeln jublade åt morgonsolen, helt förskräckt sprang till modern och ropade: »Mamma, mamma, hur kan Pippi ha råd att vara så glad?»

Det gick väl ändå an med allt ihop, men värst var det när Landgren, musiksergeanten, som bodde midt emot i farstun, tog lilla Manda i famn midt i tamburdörren och frågade om hon ville hålla honom kär, och Manda jublande talade om'et för mamma, och mamma fick sin svåraste hufvudvärk och grät och sa att Manda »hade inte råd» att kasta bort sig på en fattig gosse; hon måste ha någon, som rigtigt kunde försörja henne och . . . och . . . hjelpa pappa en smula med omsättningarna i riksbanken.

Manda grät i en vecka, hon grät i två, men så sa mamma att en fattig flicka »inte hade råd» att sitta och gråta förderfvade de vackra ögon, som skulle hjelpa henne att få en bergad man, och så började hon i stället le mot stadskassör Palm, le med qvalen och esskornettisten i hjertat.

Kassör Palms yttre menniska, som han burit omkring i den lilla staden sina goda fem och femtio år, var raka motsatsen till familjen Svensson och vittnade om mycket »god råd». Det enda, som stötte på knussel, var att han inte hade ett hårstrå ofvantill på hufvudet, men han var så lång, så han hade väl vuxit igenom håret, kan jag tro. För öfrigt hade han råd till att ha en mage som ett ölfastage och fötter som räddningsbåtarna på en medelstor ångbåt, guldkedja på västen och hustru i huset, och hustrun blef just Manda.

Så kom lille Per. Kan ni undra på att fru Palm afgudade honom? Sjelf hade hon aldrig haft någon ungdom. *Han* skulle få vara ung så länge som möjligt. Sjelf hade hon aldrig haft någon glädje. *Han* skulle med Guds hjelp bli glad och lycklig. Det var som om något i hennes hjerta sagt: »Manda Svensson, *ditt* lif är ledsamt och misslyckadt, du har inte »haft råd» att bli en lycklig menniska, och derför stryka vi nu öfver hela din tillvaro. Men i den lille der skall du lefva upp på

nytt. Han är blod af ditt blod; du skall känna med hans känslor, du skall njuta hans fröjd. Han är Manda Svensson i ny upplaga med det svåra korrekturfelet fattigdomen borttaget.»

Hon var så rysligt svag och efterlåten mot barnet, sa grannarna. Ja, herre Gud, visst var hon det. Men hon tänkte på sin egen barndom, på sin nötta, urblekta bomullsklädning, på den julaftonen då ett par svarta ullvantar med tre röda stickhvarf vid handlofven var hennes enda julklapp, och så — bet hon samman tänderna och gick och köpte blå sammetsblus och dyra leksaker till lille Per. Han var ju blod af hennes blod, och då hon hade sålt sig, skulle väl *han* ha liqviden!

Och så sa grannarna att hon »hushållade illa». När det talet kom för hennes öron slog hon ibland upp det stora familjealbumet på divanbordet och såg länge, länge på en brudklädd flicka, som bar hennes egna drag. Bruna, blixtrande ögon, fint mejslade näsvingar, grop i kind och haka, böljande, krusiga lockar, hög barm, käckt, litet bittert leende. Och så såg hon på stadskassören, som satt i gungstolen och njöt sin siesta ofvanpå fläskkotletterna, tjock, fet, flintskallig, med detta slöa uttryck öfver anletet, som alltid utmärker den tröttkörde herrgårdsoxen, äfven då han är uppfiffad till marknads. Och så frågade hon sig sjelf om hon verkligen begärde för mycket »till bytes», om den var för stor den mellangift af ett i det yttre godt, yppigt lif, af sol och glädje för sitt barn, som hon fordrat för byteshandeln mellan den fagra bruden i de ljusa tyllvågorna och de 14 lispund victualier, under hvilka gungstolen suckade derborta i hörnet. Och hon tyckte, för att tala med pappa Svensson, att hon »omöjligen haft råd» att göra det för bättre pris, och så tog hon ut en ny soirédrägt i crèmefärg, och lille Per fick allt hvad han behagade önska. Han var ju hennes *egen* gosse!

Det var ett öfvermåttan klokt barn. När han bara var åtta månader kunde han redan säga »mamma» och lite efter han fyllt året slog han sönder trymän i förmaket med ett vedträ. Å Gud hvad han var söt!

Fru Palm var lycklig. Hon hade svårt att rigtigt bestämma sig för om Per i framtiden skulle bli erkebiskop i kräkla och mitra eller han skulle bli kavallerigeneral eller bara sitt lands störste skald och vältalare. Hans begåfning räckte till för allt, *det* visste hon, och väninnorna, som fingo vin och tårta och elfvakaffe, de nickade och frågade hvarandra, men kunde rakt inte säga hvad det skulle bli för något stort af det kära englabarnet. Fru Palm funderade på huru det skulle vara om han upptäckte en ny verldsdel, men så tänkte hon på att han kanske kunde gå och bada i de främmande floderna der och bli uppäten af en krokodil, eller glömma yllelifvet och förkyla sig, och så var Stanley räddad från den konkurrensen. Under tiden fyldes ett stort album med Per i lindan, Per i sin lilla vagn, Per i sjömansjacka, Per på sin nya gunghäst och Per i en stor fåtölj med Nero i famnen. Och då han sof, så att mamma inte kunde kyssa honom sjelf, kysste hon fotografierna.

Allt skulle ännu länge blifvit bra, bara inte elementarlärarne der i staden så totalt saknat blick för allt hvad geni hette. Alldeles känslolösa för lille Pers rara infall och alla de prof han i dagliga lifvet gifvit på en öfverlägsen intelligens, började de vid inträdesexamen till första klassen att på ett synnerligen rått och hänsynslöst sätt utfråga det stackars barnet om ryggradsdjuren och multiplikationstabellen och städerna i Sverige; och så blef han kuggad, ändå mamma gjort supé för alla magistrarna och haft en gymnasist, som ett helt år läst för honom om de der dumheterna, med uttrycklig tillsägelse att inte plåga barnet och genast sluta då lille Per sa att han var trött.

Väninnorna ryste så att kaffekoppen darrade i deras hvita fingrar, då fru Palm talade om hvilka förföljelser lille Per var utsatt för i skolan. Lärarne i de högre klasserna voro inte en bit bättre än magistern i förste. Per fick c i svenska, då rådmannens gosse, som var lika gammal, men inte lärde sig att tala ett ord förrän han var öfver året, fick AB. Och Per hade sagt »mamma» vid åtta månader! För en opartisk menniska var det då inte synnerligen svårt att se hvem af de två hade största anlagen för svenska språket!

Å hvad mammas egen gosse fick lida! Men så hade han åtminstone alltid godt om fickpenningar, och om Euclides hade sina hemligheter för lille älsklingen, så hade konditoriet inga. Och pianoläraren, som fick 1,50 i timmen, svor på att Per var en »ovanlig gosse».

I Malmö skulle vara sådana utmärkt hyggliga elementarlärare, som aldrig utan rimlig anledning fattade hat och motvilja för någon särskild liten pilt. Fru Palm var mer än en gång på väg att skicka honom dit, men inte kunde hon, när det gälde, skilja sig vid den ende hon hade att älska på hela jorden! Och så satt han ett par år i hvar klass. *Han,* geniet!

Hade det bara blifvit hyggliga censorer vid stadens läroverk det året Per skulle ta studenten, så kunde man väntat någon upprättelse för lärarnes förföljelse, men *just då* skickade de till X. de allra värste och strängaste professorer, som någonsin fått censorsuppdraget sig anförtrodt. Per med sitt öppna, hurtiga väsen krusade dem väl inte heller nog, så hade väl lärarne också förtalat honom, och så blef han kuggad. Nästa år, när de rakt inte *vågade* annat än släppa igenom en så begåfvad yngling, hämnades de genom att ge honom dåliga betyg. Man hade försökt att mota honom så mycket som möjligt, men snillena bryta sig ändå väg till sist, och vid 23 år var han student.

I Upsala gick det bättre för mammas lille Per, men der förstå de sig ju också mera på genier än i en liten småstad. Några examina tog han visserligen inte, men redan på andra året blef han sexmästare i sin nation, och han hade inte varit der i tre terminer förrän han skickade lilla mor ett porträtt af sig sjelf i fruntimmerskläder och med lockchignon. Han hade spelat älskarinna å ett nationsspex och skref sjelf att hela Upsala sa med en mun att de aldrig sett maken der i staden.

— Snälla, lilla fru Palm, hur bara står det till med kandidaten? började stadborna fråga, när några år hade gått och Per inte varit hemma.

— Ja si, goa fru Andersson, frun vet nog hur det går till i verlden. De som äro så der ovanligt rikt begåfvade få alltid afundsmän. Di blef för svåra vid Per i Upsala, och han har nu slagit sig på fria studier i Stockholm och ska snart börja att ta patent på nya uppfinningar. En professor har inte mer än sextusen om året, men Per ska tjena många gånger mer. Geniet bryter sig alltid väg, fru Andersson.

Stadskassörens hyrde mindre våning och afskedade den ena pigan. Det gick åt så mycket till Per, för om uppfinningar ska drifvas med rigtig fart, får man inte tänka på att förtjena något bredvid. Det kommer igen på en gång med tiden.

Stadskassören dog och fru Palm fick ingenting öfver mer än en liten pension när boet var utredt. Hon hyrde en vindskupa med kök, tog emot fintvätt åt främmande, lefde på cikoriakaffe och skickade Per trettio kronor i månaden.

Han »kände inte igen sin snälla mamma», skref han. Hur kunde hon tro att han kunde lefva på så lite? Hade hon tröttnat på att längre hjelpa sin egen gosse? Ville hon kanhända lemna honom alldeles åt sig sjelf? Han var dock inte 36 år fylda ännu? Han måste ha

200 kronor pr omgående. En dag, då verlden gjort honom rättvisa, skulle han vedergälla henne allt.

Fru Palm blygdes öfver sitt beteende emot sin egen gosse, vigilerade, lånade, pantsatte, ljög, grät och — skickade af rekommenderade bref.

Allt skulle ännu gått bra, om bara folk här i landet hade något sinne för uppfinningar och en gnista företagsamhet. Men de bara ruskade på hufve't åt lille Pers idéer och »lånte» honom litet att lefva af för dagen för att bli honom qvitt.

Så blef längtan till slut fru Palm öfvermägtig, hon skrapade ihop hvad litet hon kunde och for upp till Stockholm för att sträfva tillsammans med sin gosse. Han behöfde någon att se om sig. Mamma var nästan rädd för att hennes vackre Per under allt sitt sträfvande lät sitt yttre alldeles förfalla.

Det var inte farligt. Toiletten var nog i ordning. Blank, putsad, fin och snygg var Per så som aldrig förr. Och hvar middag tog han sin promenad genom Kungsträdgården och Norrbro. Under musik. Och hela Stockholm var ute och såg på honom, hur ståtlig han var. Och stram och prydlig höll han sig också. För si annars får man inte tillhöra — konungens Svea lifgarde...

Per hade ansett öfverflödigt att underrätta mamma om denna sin första befordran i statens tjenst.

Fru Palm repade sig äfven efter *detta* slag, och visste snart att berätta för värdinnan, huru »en diplomatfru blinkat och vinkat åt hennes vackre Per då han stod på post utanför Logården». Men Per hade en sådan karaktär, så det kom aldrig i fråga han inlät sig på några äfventyr. Han hade bara skyldrat och hviskat, hviskat på franska: »Madame, ni glömmer er!»

Det är godt om fintvätterskor i Stockholm, fru Palm kunde inte förtjena nog att lefva af sjelf, mycket mindre

att dermed hjelpa Per, och om ett par år var hon hjon på en försörjningsanstalt.

Det är godt om krogar i Stockholm, Per besökte dem flitigt för att dränka minnena, de sista ruinerna efter sina ramlade luftslott, och hade omsider bytt gardistjackan mot dillströmmarnas gråa uniform.

Fru Palm grät bittra tårar om nätterna när ingen såg det, men hennes hjerta »hade inte råd» att alldeles lemna hvarje skymt af stolthet öfver hennes egen gosse, och deraf kom det sig, att hon så ofta, ofta sa till någon af kamraterna i det dystra huset: »Ja, det är sannt att Per är på inrättningen; menniskors elakhet ha fört honom dit; men madam kan aldrig tro hvad han verkar godt på uslingarna der. Ja då, för si han har både kunskaper och karaktär, och sån respekt de ha sen för min egen gosse!»

Hans första brottmål.

De äro två. Två hjertan klappa mot hvarann i lust och trånad. Fyra feberrusglänsande ögon borra sig djupt, djupt in i hvarann. Två par armar slingra sig om darrande midjor och fuktiga nackar. Blickarna domna, medvetandet dör bort.

När de vakna, erinra de sig att de begått hvad moral och god sedvänja och religion och anständigt folk kalla ett »brott». Men den ene ler deråt och skyndar till

andra nöjen, ofläckad, hederlig, aktningsvärd. Den andra skulle *också* vilja fly, men »brottets» följder följa henne, endast *henne,* och om hon, vansinnig af skam, i ängslan och dödsångest, vill dölja dem, vill rödja dem ur vägen, har hon begått ett *nytt* brott, värre än det första, ett brott, som »emot naturen är».

De voro två. Unga, friska, vackra — nyfikna. Omkring dem bara gammalt, skrynkligt, oförvitligt folk och en fager, leende natur, som glödde, växte, svällde och andades djupa, varma Juli-andetag i heta dagar och korta halfskymningsnätter.

Och de två andades med, andades varmt och ljuft på hvarandras bruna hår och unga kinder, och deras hjertan slogo och deras pulsar flögo i samma takt. Var det inte besynnerligt då han var ung hofrättsnotarie af god familj och hon bara linnesömmerska hos hans faster derute på landet, der linden blommade och morgonens dagg snabbt reste det trampade gräset mellan corps de logiset och väfkammaren!

Men Augusti kom; naturen hade alstrat sig trött, och blänkande liar, som beto skarpt och skiftade i blått mot middagssolen, sögo ifrigt öfverflödet från dess barm. Faster var nöjd, linneskåpet väl rekryteradt, och unge hofrättsnotarien skulle bort och skrifva småprotokoll i Jumble härad och spela krocket med domhafvandens fröknar och tänka på sin framtid och byråkratna till.

Lilla linnesömmerskan vardt blek om kind på det sista. Det kostar nog på att sitta och luta beständigt, och så var det visst lite fuktigt i väfkammaren också.

Sen på vintern skref hon många och långa bref till den vänlige notarien. Visst var det bref med sneda rader och många staffel, men nog kunde han, som var så lärd, förstått meningen ändå, om han inte haft så rysligt brådt med att skrifva rent hvad som skulle föreställa rättvisa i Jumble härad.

* * *

Tingssalen fyldes så småningom af folk från den närbelägna jernvägsstationen. Ölkrögarn var der och inspektorskan och egendomsagenten med ett öga. Det andra hade i ett obevakadt ögonblick knackats ut af en otacksam klient. Och så var der borstaren på hotellet och den fräknige ynglingen, som tillbringat sitt lif med att nere på perrongen spörja: »Vill herrn ha några saker burna?» Och den lilla smalbenta tösen, som i fyra år bedt så bevekande: »Får jag kanske visa herrskapet utsigtsberget och hvar kungen åt frukost?» Och den lille hvithårige pojken, som i två år, vinter som sommar, sprungit vid stationen och ropat »Ti . . idningarrr!» Och så ett hundratal till.

En ny, ung notarie skulle »sitta» detta tinget, och det var ju roligt att se hurudana »tag han hade i sej», och så var der en ung barnamörderska, och det kunde ju vara nöjsamt att titta på ett sådant förhärdadt stycke. Det vill säga någon *rigtig* barnamörderska var det då inte, men hon hade »gått för sig sjelf» då hennes stund var kommen, och så hade ungen omkommit af vanvård.

Kan man tänka, att draga sig undan så der just då man bäst behöfver sin nästas vård och bistånd!

Och man *vet* ju huru goda och milda menniskorna äro mot en mor, hvars barn saknar far!

Nämndemannen i Bolsåkra bjöd häradsdomaren på snus.

— Så'na förhärdade lif, som med berådt mod gå och ställa te åt sej på dä viset, tyckte häradsdomaren.

— Ja, di bär sej åt som tosingar alla tocka der. En klok och sansad menska, som har nå'n relijon, borde väl veta hut, mente nämndemannen.

(De kunde före tingsfärden på heder och samvete frågat sina egna hustrur, huru pass »klok och sansad» äfven en äkta, laggift maka är i dessa qvinnans outsägligt qvalfulla stunder, då det är dem som vore de lin under

bråkan, och mot hvilkas ångest och marter allt hvad en *man* någonsin kan erfara af smärta, endast är att anse som en lek!)

Tyst i salen, domaren kommer, nämnden på sin plats!

Den unge tillförordnade domhafvanden var fin och prydlig, ansträngde sig synbarligen att se högst aktningsbjudande ut, men var tydligen en smula nervös då han klef upp i den gamla hederliga skinnstolen och började bläddra i papperen. Han »satt» ju också i dag för första gången!

Emot all rimlighet äro domhafvandena i Sverige ännu icke skyldiga att genom offentligt anslag ge tillkänna den ordning, i hvilken målen förekomma. Men då de äro unga, nyss komna från universiteten och nedsmittade af der kringsmygande humanitetsidéer, pläga de stundom dervidlag taga hänsyn till rättssökandes, vittnens och åklagares beqvämlighet.

Den unge tillförordnade rådgjorde med gamle länsmannen. Herr kommissarien hostade, upplät sin mun och hviskade:

— Här är en qvinna långt borta från Vestergötland, som »född i enslighet» på resa genom häradet och misstänkes för barnamord. Vittnena ha långt hem och det vore bra om häradshöfdingen toge den slynan först.

Den unge tillförordnade nickade.

— Målet mot ogifta Hilda Karolina Karlsson. Häradstjenare, för in den häktade.

Der stod hon, lång, smärt med hopknäppta, magra, hvita händer och hufvudet böjdt mot bröstet, med håret i oordning och af ångestsvett fastklibbadt vid panna och tinningar, gråblek som en kalkrappad fängelsemur. Så höjde hon långsamt hufvudet och rigtade mot domaren ett par stora, insjunkna, svarta ögon med ett uttryck som blicken hos ett dödsskjutet villebråd då det hör jägarens steg nalkas platsen der det förblöder.

Den unge tillförordnade, som under tiden bläddrat i polisprotokollet, såg upp . . . hvarje droppe blod lemnade hans anlete, hans ögon fingo ett hemskt uttryck, och liksom i dödsångest grepo hans fingrar konvulsiviskt om karmstolens gamla maskstungna sniderier.

Publiken väntade på replik. Hotellets unge »sakförare» fnissade i mjugg, egendomsagenten anmärkte till ölkrögarn att den unge mannen i domaresätet såg »bortkommen» ut, och torgets kakmadam, som tagit sig en stunds ledighet och stod i dörren med korgen på armen, tog på sig glasögonen för att bättre kunna se. Den unge tillförordnade räckte slutligen papperen åt sin kamrat vid protokollet och sade litet sväfvande på målet, litet mindre högtidligt än förut:

— Notarie, läs upp hvad som förekommit vid polisförhöret.

Och han läste, och den unge tillförordnade lyfte ånyo blicken mot sin första svarandepart.

De voro två. Två hjertan klappade af dödens ångest. Fyra feberglänsande ögon borrade sig djupt, djupt in i hvarann. De två voro stränga och förkrossande. De voro »brottslingens». De två vittnade om skam och tiggde om nåd. De voro domarens. Han hade förstört hennes lif och icke ens vetat hennes namn! Han hade förrådt »vackra Lina»; skulle nu »häktade Hilda Karolina Karlsson» i sin ordning förråda honom? Hur skulle hon döma sin domare? Deras pulsar flögo, deras tinningar bultade, och rundt omkring dem, de båda brottslingarna innan- och utanför skranket, flockade sig allt tätare hederligt, oförvitligt, utbrunnet, skrynkligt godt folk, som tyckte att den nye häradshöfdingen hade ett godt, lättrördt hjerta och att den häktade var alldeles ovanligt förhärdad.

Polisprotokollet var läst till slut. Den unge tillförordnade började sin första ransakning.

Matmors friare.

Fint folk ha »tillhört samma societet» eller också ha de »tillbringat en sejour tillsammans i Lysekil» eller »träffats på amaranthen» eller »varit tärna och marskalk på kusin Ottos bröllop».

Simpelt folk ha »tjent ihop hos nämndemans» eller också »varit i följe till marknads» eller varit »läskamrater».

Fint folk ha »flirtations», simpelt folk »ble glaa ve hinannra». Men det är egentligen samma historia: hjertan som längta, hoppas, glädjas, njuta, lida och — försaka.

Johannes och Stafva hade varit »läskamrater», setat midt emot hvarandra på bänkarna hos gamle prosten, bjudit hvarandra på kringlor och sockerpinnar och »stått på gången» ihop.

Varmt blod och röda kinder, svebiliskan och bibliskan, starka armar och klara ögon, så långt voro de lika; men Stafva var »körkvärdens gräbba» och Johannes bara en »backstuhere». Det hade aldrig »varit något dem emellan», de voro ju bara barnen; men Stafva önskade i sitt hjerta, att de unga rusthållarsönerna, hvilka voro hennes jemlikar, skulle sett ut som Johannes i Fållen, och Johannes, ja . . . Johannes han slet ondt om dagen som tjenstedräng och lät ingen hopplös längtan grumla sin välbehöfliga nattro.

När Stafva var 19 år, kom säteriegaresonen i Grönåkra och friade. Han var klenare till växten än Johannes, benen voro lite skefva och så hade håret råkat att bli en smula rödt, men det var en snäll gosse i alla fall

och de voro bara två syskon på det stora hemmanet, så att »vurnen» var god, och så gifte sig han och Stafva annandag jul.

Han råkte te å ha fått Johannes te tjenstedräng hösten förut; men Stafva fruktade Gud och väfde dräll och höll sin Sven i ära och gjorde inga jemförelser. Fast nog kan det hända att ostskifvan på läskamratens »merafton» blef tjockare än den egentligen behöft.

En gång på ätterhösten när di fått in all säden och potatisen ur jorden, förkylde Sven sig och dog. Sorgen och tolfhålakringlorna voro stora, och Stafva lät måla ett grannt svart och hvitt träkors med farsnamn och gåranamn och mång edeli granna psalmversar och brinnande hjertan, för Sven hade alltid varit snäll vid henne. Om en inte räknar att han hade tyckt att det kunde vara nog med en sötost, en pannkaka och tre sigtekakor till förningsmat till fasters begrafning, men Stafva lagade en brynost också, så kan en säga att der inte hade varit något kif i deras äktenskap.

Johannes blef qvar på gården, kallades »rättare» och skötte om allt på bästa vis.

När det hade gått en tid fram på sommarn kom der friare till enkan, för hon var bara tjugofyra år, och Svens syster var utlöst från säteriet och inga barn hade hon, så att det var nog det raraste gifte en ville tänka sig i sju körksocknar.

Först var der gamle prostens Ephraim, som gått igenom landtbruksskola och hade sämskskinnsväst och långstöflar och allt annat som behöfs till att bli en bra jordbrukare. Utom jorden förstås.

Herr Ephraim jagade hare hvarenda dag, och alltid blef han trötter och måste hvila sig lite när han kom till enkans gård. Och så satt han på sofflocket och sträckte ut långstöflarne och tog sig på sämskskinnsvästen och suckade:

— Ack, mor Stafva, om hon visste hvad jag känner här . . .

Och Stafva stannade spinnrocken och tittade rysligt vänligt på herr Ephraim och sa till tjenstegräbban:

— Stina, ta hit flaskan och rör ihop en besker te herr Ephraim! Stackare, han har förkylt sin mage. Pepparn står i fönstret, ditt blindstyre!

Då blef herr Ephraim ledsen och gick hem till gamle prosten och sa:

— Pappa, ja' kan inte! Hon är alldeles för rå, hon fattar inte mina känslor.

Herr Ephraim hade inte väl fått långstöflarna af sig och satt sig i prestgårdssalen hos sin mamma, så kom adjunkten på sockenbud vägen förbi Grönåkra och måste nödvändigt in och se hur unga mor Stafva hade det. Då bullades der upp med äggpankaka och sylta och refbensbjäll och hallonsaft.

Och adjunkten skar för sig och hällde på hufvudet och slog ättika och peppar på syltan och talade om nödvändigheten af att »bevara sitt hjerta med all flit, ty derutaf går lifvet», och så tog han ett par skedar äggpankaka och mente tro på att det var allt svårt att bevara sitt hjerta när man var ung och vacker och hade ett helt mantal säteri. Kunde han vara unga mor Stafva till något stöd i alla denna verldens frestelser, så ville han så innerligt gerna . . .

När han var kommen dit i sina betraktelser, slog mor Stafva vanligen ihop händerna och skrek:

— Herre jestanes, ursäkta pastor lille! Grisasona har brutit sej ut ur fähuset!

Och så sprang hon och lemnade sin själasörjare ensam, och när hon efter en stund kom igen, ska ja säga det var inte så värst mycket qvar, hvarken af refbensbjället eller den kärleksfulla stämningen.

Och Johannes arbetade för två och styrde och ställde

på gården, så att för hvar sommar böljade en rikare skörd på gärdet och för hvar höst kom der en ny ko i fähuset, och om söndagarne satt han i fina, svarta klädeskläder och brun filthatt och körde matmor till sockenkyrkan. Och en rask rättare var han, god och vänlig mot folket, utom ibland; då snäste och fräste han omkring sig alldeles omotiveradt, och hade pigorna och drängarne varit lite styfvare psykologer än de voro, så skulle de funnit att rättarns dåliga lynne alltid infann sig samtidigt med en ny friare till matmor.

Så skulle den nye friaren alltid ut och se på ladugården, gärdet och skogen, och Johannes skulle visa alltihop. När då den tillämnade fästmannen ibland talte som om allt sammans redan varit hans, och tyckte att Ekfållen borde uthuggas till bete, eller att afloppsdikena voro för breda eller grusningen å mossen för grund, då kände Johannes det som om en rent velat vända ut och in på hans eget hjerta, och han föresatte sig att »till hösten» skulle han flytta bestämdt.

Men när så matmor kom framåt sommaren, när de lukade linet, och hade fläsk och äggröra till »merafton» och lintygsärmarna uppkaflade från de runda, solbrynta, svällande armarna och tittade på honom hjertligt och godt med stora, bruna ögon och frågade:

— Johannes lelle, du stannar väl hos mej te året? Lönen bli vi nock sams om, — då hade han inte, om det så gällt hans lif, kunnat låta bli att svara:

— Ja, ä matmor nöjder me mej, så inte grunnar ja på nån flöttning.

Den snälle Johannes kastade aldrig en tanke på att för egen del vinna Stafva. Han tänkte egentligen inte alls sjelf öfver sin ställning, men hade han gjort det, så skulle hans önskningar aldrig sträckt sig högre än till att i frid och ro för »matmors friare» troget och flitigt tjena, slita och släpa för läskamraten hela sitt lif igenom och

tre gånger om dagen se henne sitta midt emot sig vid bordet, brunhyllt, högbarmad, vänlig och mild, leende så att de hvita, breda, välformade tänderna glänste under högröda, svällande läppar.

Slutligen blef det allvar af med matmors gifte. Rusthållaren i Skepplinge hade kommit i blåmålad trilla med sina bruna unghästar för, och i hvinande fart kuskat upp för allén. Det var granntyg till pojke och nickelbeslag på stångselarne, och när han slog klatsch med smällpiska just ve dä han svängde om sötapeln ve boknuten, tänkte Stafva ve sej sjelf: »Nu eller allri.»

Och det såg ut som om det skulle blifva »nu». Rusthållaren och Stafva kommo godt om sams, och friarn tyckte om allt hvad han såg på Grönåkra. Inte var matmor så värst »kär» inte, för det kunde hon visst aldrig bli; hon var så märkvärdigt lugner å sej. Men någon gång skulle det väl ändå ske, och likare friare fick hon aldrig, det visste hon.

På vanligt bondvis sades der hvarken ja eller nej vid första besöket. Man hade nu pingst och till midsommarafton skulle Stafva resa och »bese sej» hvad hon tyckte om'et på Skepplinge.

Och sommaren kom och löfmassorna välde allt kraftigare fram öfver björkarnes hvita stammar, och häggen blommade och der blef lif och surr i bikuporna vid stugugafveln. Solen lyste så varmt, sydvestliga vindar skalkades med kind och barm, ängens blomfolk lyfte helsande sina mångfärgade hufvuden öfver det saftiga gräset, och der nere vid insjön kunde man se hur den blåa, lugna, skimrande ytan då och då bröts för en sekund af en lekande fisk, och huru granna små, små ringar sqvallrade om att äfven der, djupt nere i den svala vågen, var det midsommar, lif och kärlek.

Då kuskade Johannes mor Stafva till Skepplinge i glänsande tyrolerkärra, och den unge rusthållaren stod på

sin farstutrappa, glad, leende och stolt, och tog emot sitt kära främmande.

Det var så präktigt allting, granna hus och stora linneskåp, grönskande sädesfält och frodiga ängar, mycket koppar på köksväggen, mycket silfver i dragkistan, mycken värma i den unge husbondens blickar.

Följande förmiddag skulle mor Stafva resa hem igen. Friarn ville då ha rent besked. Detta skulle han också snart få, och Stafvas vänliga ord läto honom hoppas det bästa, men rigtigt afgöra något ville hon inte förrän hon varit hemma hos sig i några dagar och noga pröfvat sig sjelf.

Medan rusthållaren skyndade till sin unga syster för att ställa en liten afskedstraktat i ordning, gick mor Stafva uppåt backen för att söka rätt på Johannes och be honom sätta för hästen.

Plötsligt stannade hon, ryggade ett steg tillbaka och såg sedan rätt framför sig under det hon ljudlöst sträckte fram hufvudet mot hasselbusken nedanför kullen.

Der låg Johannes rättare med kinden stödd mot sin grofva, valkiga näfve. Men hvad i all verlden var det åt honom? De breda skuldrorna ristades konvulsiviskt, hela gestalten skakades, och svaga, undertryckta snyftningar pressades fram ur det höga bröstet.

Mor Stafva bleknade. Jaså, det var då derför hon haft så svårt att komma sig för med ett nytt gifte! Läskamraten älskade henne tyst, blygt, hopplöst, han hade aldrig vågat begära något för egen del, men nu sörjde han öfver att snart skola se henne egas af en annan.

Och så hade denna ödmjuka, intet fordrande hängifvenhet omsnärjt henne sjelf med starka, osynliga trådar. Ja, nu kände hon, som om en blixt upplyst hvarje vrå i hennes inre, att hon, utan att veta det, hade älskat ungdomsvännen tillbaka. Huru länge? Ja det visste Gud allena, kanske . . . ända från det de »stodo på gången» ihop.

Mor Stafva hade väntat på kärlek i tjugoåtta år. Nu blef det henne för trångt om hjertat. Tyst smög hon fram och lade handen på hans skuldra:

— Johannes!

Johannes rättare hoppade till, blef röd som blod i ansigtet och stammade:

— Tvi vale, matmor, så ni skrämde mej! Att I går tocken å snier er på en stackare . . . ja . . . ja . . .

Men då satte hon sig ned på tufvan bredvid honom, tog armen om hans bruna, håriga nacke, drog honom till sig och hviskade om igen:

— Johannes . . .

Och sen hviskade hon ännu mycket, mycket mer, och Johannes kände det som om en vild, öfvernaturlig fröjd velat spränga hans bröst, som om han för bara glädje inte skulle kunnat lefva till qvällen; och när han då ändtligen kunde säga något, blef det:

— Men kära, välsignade matmor . . . Sta . . . Stafva vill jag sia, hva bara ska socknaborna å lejefolket derhemma säja? Å hva ska rusthållarn töcka?

Mor Stafva rätade upp sig, den fylliga barmen höjde sig för ett djupt andetag, det glimmade till i de stolta, bruna ögonen, och så kommenderade hon, alldeles som om hon stått på farstubron der hemma:

— Spänn för, Johannes! Mor Stafva i Grönåkra ä riker nock te å sjelfver hemta sej en friare i sin egen kärra!

Inspektor Bergman.

— — — — — och så hoppas jag, min kære Bergman, att jag skall bli nöjd med er. Misstag och dumheter förlåter jag gerna, men hvad jag fordrar är *trohet*, osviklig trohet.

— Som herr grefven befaller . . .

Det var unge inspektor Bergman, som fått anställning hos grefven på Härensborg.

Och han tjenade sitt år och grefven var nöjd, och han tjenade två år och grefven ökade sjelfmant på lönen, och när han inbergat tredje sommarens skörd lades der in nytt golf och sattes på granna tapeter i inspektorsbygnaden. Och de tapeterna togo sig så bra ut, att hushållerskan fick lof snegla på dem genom det öppna fönstret hvar gång hon gick öfver gården. Och när guvernanten skulle ut och promenera, gick hon alltid först in och frågade inspektoren, »i hvilken hage den arge tjuren fanns».

Man kan väl ha rättighet att vara rädd om sitt lif, fast man bara är en stackars lärarinna!

Helst när inspektoren var minst lika grann som tapeterna. Tre alnar och två tum, rak och smärt, brunt hår och bruna kinder. Och dertill ett par mörkblå ögon, som blinkade så trohjertadt när han bedyrade: »Jag försäkrar mamsell att tjuren är inte alls åt det hållet».

För det var på den tiden då guvernanter kallades mamsell.

— Men om herr Bergman ändå ville följa med genom grinden och se efter . . . föreslog mamsell.

Och då log han och följde henne femhundra alnar

högst, men sen fick han alltid lof att se till tröskverket eller potatisen eller fölen, ty trogen var han, osvikligt trogen.

När lilla fröken Julia skulle börja lära sig rida, och grefven inte alltid kunde följa med, hade inspektor Bergman bättre om tid. Då kunde det hända att torpare och drängar rigtigt fingo flåsa ut, då kunde det hända att herr Bergman blef borta i hela två timmar. Han kunde lika gerna följa med som kusken. Afståndet mellan fröken Julia och dem båda var lika ouppmätbart. Men huru oförsigtig fröken Julia var och huru ystert »Gabrielle» dansade under sin fjäderlätta börda, alltid förde Bergman sin fröken säkert hem. Och hennes lösta, långa, bruna hår svallade vildt kring hvitröda, persikemjuka anletsdrag, och femtonåriga ögon glänste och inspektorens kinder brunno och hans hjerta klappade.

Men ingenting sa hon och ingenting sa han, ty trogen var han, osvikligt trogen.

Så, när fröken Julia blef sexton år och provinsens unga ädlingar läst öfver sin adelskalender och tagit reda på arealen af öppen åkerjord på Härensborg och sporde att grefvinnan var alltför sjuklig att kunna hoppas skänka fröken Julia några syskon, blef det allt mera sällan som Bergman behöfde följa med på ridturerna. Då kommo unga kusiner och sysslingar och andra unga, välskapade och sportälskande herrar ur societeten, och alla ville de göra fröken Julia sällskap, så att ibland fingo sjelfva spannhästarna sadlas upp.

— Törs man fråga, hvem är den unge mannen i rotfrukterna der? kunde då helt plötsligt någon af kavaljererna spörja och blicka åt sidan af vägen.

— Å det är Bergman, inspektor Bergman, en mycket hygglig karl, försäkrade fröken Julia.

— Hm . . . men månne inte denna stora egendom kräfver en erfarnare inspektor? menade kusin Georg,

klämde monoclen fastare i ögonvrån och anmärkte inom sig att den der Bergman alls inte hade något inspektorsutseende.

— Å visst inte! Bergman är så trogen, osvikligt trogen, inföll fröken Julia.

Och mera fingo de unge herrarne inte veta om inspektor Bergman, ty denne tilläts naturligtvis inte att »äta med vid bordet».

* * *

— — — och så skulle vi ha lite grönklädt vid portarne och guirlander kring pelarne å balkongen. Rigtigt fint, ty . . . ja, för Bergman kan jag då gerna säga det redan i dag: fröken Julia skall förlofvas med min brorson, grefve Georg, men tyst dermed till i morgon.

— Som herr grefven befaller, sa inspektor Bergman och bugade sig djupt.

— Herre Gud, är inspektorn sjuk? sa hushållerskan, som mötte herr Bergman på gården och kastade mjuka, varma blickar ur små bruna ögon.

— Hur så, mamsell Greta?

— Herre Jestanes, han är ju så blek så en kan ble förskräckter, sa mamsellen och skyndade in i köket för att laga något rigtigt stärkande till middag åt sin favorit.

Och det blef äreportar och gröna guirlander på balkongen och trolofning, och i sinom tid blef der bröllop också, och då fick sjelfve Bergman vara med.

En gammal enkenåd mötte honom på trappan då han kom i nya frackkläder, rak och ståtlig.

— Någon af marskalkarna, förmodar jag? sa enkenåden och log.

— Å tant, det är ju bara inspektoren, upplyste en af tärnorna.

— Nå, det må jag säga, det var då också en af

kusin Henriks filantropiska idéer att bjuda en sån' der på bröllopet! hviskade enkenåden.

Och allting gick sin jemna gilla gång, vigsel och middag och tal och skålar och tärneversar och annandagsfest och de ungas bröllopsresa och hemkomst och bosättning i flygeln på Härensborg, och så kom der en liten son och så vexlade sådd och skörd, och så kommo i sinom tid fina likkistor med vapnet i silfver på åt gamle grefven och grefvinnan.

— Inspektoren stannar väl qvar hos oss? sa grefve Georg när herr Bergman varit uppe för att bevittna bouppteckningen.

— Jag vet inte . . . jag har ärft en liten gård efter en farbror och . . .

— Se så, herr Bergman, gör oss nu inte ledsna! bad grefvinnan Julia och klappade honom på axeln.

Inspektoren såg ett ögonblick på det milda, vackra ansigtet i sorgmössan, såg på den lilla hvita, nu en smula feta handen, som hvilade på hans skuldra. Den styrde honom lika lätt som den en gång tyglat Gabrielle; han bugade sig och svarade:

— Som hennes nåd befaller.

Och då han gick ned i sin ensliga bostad, der de granna tapeterna bleknat och dit numera inga varmhjertade husmamseller kastade trängtande ögonkast, och satte sig vid bordet och tittade i dagsverksboken, kände inspektor Bergman att han inte skulle kunnat lefva en vecka utan att få se henne, som . . . hm . . . »Anders i Fållen sjuk två dar. Erik i Sjötorpet brutit benet och varit undan i sju veckor. Lena i Ekenäs . . .» Å hut gamla ögon, ska ni väta ner dagsverksboken . . .

* * *

Unge grefven på Härensborg lefde fort och dyrt. Det gick väl an så länge grefve Georg höll igen, men så gick han bort blott några och femtio år gammal och då tog unge grefve Henrik allt hvad der kunde fås in för både kreatur och spannmål på godset. När det inte förslog fick inspektor Bergman befallning att sälja skog. När skogen var slut fick inspektoren resa till tinget med allt större och större inteckningsreverser, och när ingen mera ville låna något på Härensborg reste unge grefve Henrik till Amerika en mörk Novembermorgon. Samma morgon för resten då det skulle bli upptäckt att han alldeles på egen hand förfärdigat en vexel med tre namn.

* * *

Grefvinnan Julias hår är så hvitt, så hvitt. De hvitröda, persikomjuka kinderna ha blifvit gula, mycket gula, och den rygg, som, rak och smärt, en gång gungade på Gabrielle, är mycket krokig.

Inspektor Bergman är också gammal. Hjessan är kal och ögonen börja bli skumma. Men gubben håller sig ännu rak, och det ser nästan ut som vore han gladare än förr.

Men det är inte i Härensborgs salonger han tar order och ger rapporter till hennes nåd. Härensborg har längesen gått under klubban, och det är bara en liten, liten gård, gamle inspektoren nu har att sköta.

Hennes nåd har visst blifvit litet slö. Hon förstår inte rigtigt hur det hänger ihop med den der gården.

— Hör nu, inspektor Bergman — kunde hon säga ibland det första året — är det nu rigtigt säkert att Liljedal är mitt?

— Hennes nåd har sjelf sett fastebrefvet.

— Är det rigtigt säkert att det är mitt *eget,* så att här inte är sådana der förfärliga inteckningar som i Härensborg?

— Hennes nåd har sjelf sett gravationsbeviset.

— Ja, men jag kan inte begripa det, Bergman. Häradshöfding Svensson sa ju att det icke blef något alls öfver sen vi sålt Härensborg?

— Nej, men sedan, då hennes nåd hade godheten lemna alla sina affärer åt mig, då . . . då . . . hm . . . lyckades jag få ut mycket pengar af unga herrar, som grefve Henrik fått betala borgen för.

— Det var tur det, Bergman.

— Mycken tur, hennes nåd. Och så köpte vi Liljedal. Jag har räkenskaper på alltsammans.

— Låt mig se de räkenskaperna, Bergman!

— Ja visst . . . hm . . . mycket gerna . . . ja visst . . . hm . . . det vill säga . . . hennes nåd har alltid förr haft förtroende för mig . . . hm . . .

— Nej, låt räkningarna vara, Bergman. Jag vill inte såra honom. Jag vet ju att han alltid varit trogen, osvikligt trogen. Och så var det det, att här på Liljedal i vårt tarfliga hvardagslag tycker jag det är synd att Anna skall duka två bord. Bergman får äta med vid bordet när jag äter.

— Hennes nåd! Hur skall jag kunna tacka hennes nåd nog för så mycken godhet mot en gammal enstöring, som icke har någon annan än hennes nåd, som bryr sig om honom i hela verlden!

Och på middagen gick gamle Bergman, stolt som en kung, att »äta med vid bordet». Sitt *eget* bord.

* * *

Så blef han då lycklig till slut gamle Bergman. Han fick älska och vårda henne så mycket han ville, henne som varit hans allt på jorden, allt ifrån det han mötte henne första gången i Härensborgs vestibul.

En söndagsmorgon då hon hade hvit linongsklädning och små gula skor.

Hans kärlek var mera helig, större, ädlare än om klyftan mellan inspektoren och fröken Julia kunnat fyllas genom knäfall eller felsteg. Det var romantisk ungdomskärlek ännu vid sjuttio år. Kärlek, som aldrig kränkts af öfvermättad njutning, kärlek, som gifvits utan att bjudas. Gammal kärlek, men med hela ett nyvaknadt hjertas blyghet och skärhet i känslor och begär.

Gamle tok! Der satt han qvällen ut och såg på det hvita hufvudet, de skrumpna kinderna och de darrande händerna. Men det var icke *dem* han såg. I smekande, ungdomsljufva minnens camera såg han »fröken Julia» med lösta, bruna lockar kring heta kinder med skälmska gropar, såg henne på ryggen af Gabrielle och sig sjelf bredvid, ung och stark, men blyg, ack så förfärligt blyg . . .

— Men Bergman, hvad tar han sig till?

— Jag! Ingenting hennes nåd . . .

— Han sitter ju och smackar som om han hade en häst inne i rummet, och han vet ju att vi ha ingen häst på hela Liljedal.

Herr Eks nyaste eröfring.

Familjen hette någonting annat, något som tusentals svenske läsare numera skulle känna igen. Men jag vill inte att någon precis *skall* känna igen min lille Wille.

Det är derför jag kallar hans pappa och mamma för herrskapet Ek.

Lille Wille var »den nionde», och herrskapet Eks ställning var sådan, att halfsulningarna måste rättas efter pappas löneqvartal och tvåstyfversskorporna räknas i korgen.

Under sådana omständigheter är det den niondes ovilkorliga skyldighet att vara en liten snäll och flitig gosse, som blir flyttad hvarenda vårtermin och är rädd om sin blanka jacka, som om den vore en kröningsskrud.

Men det gör mig ondt att behöfva nämna, det lille Wille hade en ytterst oklar och förvillad föreställning om sina pligter som en fattig pappas femte gosse och nionde barn. Han ref sönder sina kläder två gånger i veckan och tog två år på sig i hvarenda klass, alldeles som om han varit af fin familj och fideikommissarie till ett par tusen tunnland mergladt och täckdikadt stycke fosterland. Kommo så härtill diverse kattmord och fönster, som lille Willes boll flugit igenom, intimare beröring med åtskilliga nystrukna plank, äpplen, hvilkas åtkomst trädgårdsegande grannar ansågo tvifvelaktig, och tre smärre tapetserarenubb i sitsen på skolkatedern.

Pappa slogs och mamma grät, syskonen klöstes och köksan röt: »In mä sej, förbaskade onge!» Den enda, som alltid var »snäll», var moster Lovisa.

Moster Lovisa hade ett litet mörkt rum inåt brandmuren, en mjuk, varm hand för de strida tårarna på runda kinder, milda ord för ett litet sorgset hjerta, nål och tråd för mindre refvor på jackan, och ett fläckvatten, som var alldeles utmärkt. Och så hade hon alltid något godt i byrålådan, och ett litet kapital och en ännu mindre pension och en färdighet i att sticka hvita ullstrumpor på beställning, som stundom möjliggjorde en tolfskilling eller två åt lille Wille.

Jag tänker nog ni vet nu på ett ungefär hurudan

moster Lovisa var, fast jag inte beskrifvit hvarken hennes profil eller färgen på hennes ögonhår. Jo, ni vet det nog, helst om jag tillägger att hon hade ett djupt misstroende till magistrarnes förmåga att bedöma lille Willes lärdom, och fann c »i sjelfva verket inte vara något så dåligt betyg, då det ju stod på baksidan att det betydde »försvarligt».

När Wille var tolf år började han skrifva vers. Om moster Lovisas födelsedag och om en gosse, som gått ner sig på isen. Och så om Karl XII. Moster var förtjust och mamma grät som vanligt, fast pappa hänvisade på att terminsbetyget hade c i svenska också.

Men Wille gjorde precis som Verdandisterna nu för tiden; han bara skref på i sitt anletes svett och satte sig öfver all faderlig tuktan och kritik. Skref vers och prosa om hvartannat och hade vid 16 års ålder nöjet att få in sina »Vårtankar» för året i stadens mycket lilla och välmenande tidning.

— Det blir något stort af den gossen med tiden! jublade moster Lovisa.

— Det *är* det redan, sa pappa.

— Nå, det var då väl du erkänner det nu åtminstone, sa moster.

— Ja en mycket stor *lathund* är han, det kan inte förnekas, tyckte pappa.

Slutligen voro »de åtta» uppfostrade till nyttiga menniskor, till länsmän, kontorister, studenter, kappsömmerskor, telefonfröknar o. s. v., men eftersom den nionde »inte ville arta sig», dogo både pappa och mamma ifrån honom och lemnade honom ensam i verlden. Ensam med moster Lovisa.

Och gumman lade mindre socker i kaffet, och fingrarna flögo snabbare än någonsin öfver kragar och hälar på de hvita ullstrumporna, och det tärdes en smula på det lilla kapitalet, och så blef då ändtligen Wille student.

Men då hade moster också en hel byrålåda full med handskrifven poesi och mycket omogen poetisk prosa.

* * *

Det var premièr på dramatiska teatern. Ett nutidsdrama med figurer ur det samtida lifvet. »Svenskt original» i fem akter af onämnd författare. Nyfikenhet och förväntningar. Misstro och axelryckningar.

Ridån gick upp för första akten. Entrén var klen och illa funnen. Man började prata i salongen. Man granskade fru Hartmans frisyr och herr Personnes löskrage. Axelryckningarna blefvo talrikare och öfver anletena på en flock svältande, misskända unga snillen på nedre parkett, hvilka skrifvit dramatik i tio år utan att »få något antaget», spredo sig soliga, öfverlägsna leenden.

Men de hade gladt sig för tidigt, de misskända unga snillena. Det var inte frågan om något fiasco, det var blott de första dragen af novisen i konstens tempelgård, som voro lite famlande. Sedan fingo gestalterna lif, dialogen flöt snabbt och lätt, pointerad *så,* som man endast på denna scen får (fick) höra den i Sverige, handlingen tillspetsade sig, aktens final var bättre funnen än början, ridån föll under applåder.

Det vardt en triumf! Klara, skarpa föllo replikerna, publiken rycktes med, konstnärerna, de gamle, för stockholmarne så kära favoriterna, kände mer och mer att de fått uppgifter, som voro dem värdiga, med lif och lust göto de diktarens tankar i fint och genialiskt präglade former; det var gestalter af kött och blod, som tänkte menskotankar och kände som vi känna lifvet. Intet af idealisering, men heller intet af den moderna råhet, som drager lasarettets och spinnhusets koryféer framför rampen.

»*Författaren! Författaren!*»

Dödsblek och förvirrad, som om han varit barn

igen och det nu åter gällt en ridt på staketet med sönderrifven jacka, vacklade — Wille Ek fram på scenen, gjorde en otymplig bugning med händerna hängande slappt utmed sidorna, och larfvade så tillbaka mot kulissen. Så erinrade han sig att man visst vid dylika tillfällen brukar lägga handen på hjertat och himla litet med ögonen mot damerna i salongen, kovände och slog sig för bröstet med utspärrade fingrar. Men då var han blossande röd i stället.

Och publiken jublade om och om igen.

Så stormade han upp på »raden» för att söka upp sin loge, der han visst hade glömt något.

— Några vänner af inhemsk dramatik utbedja sig äran att få se herr Ek på en liten improviserad kollation å Grand!

— Jag är . . . är mycket ledsen, men ber om förlåtelse, jag är redan upptagen . . .

Och han rusar vidare och hans hjerta kännes som om det varit mycket för stort för hans breda bröst.

— Du får väl lof samla artisterna, som bringat framgång åt ditt verk, omkring dig och se dem på ett glas?

— Sedan . . . sedan . . . en annan dag . . . nu måste jag bort, jag har lofvat bort mig i afton . . . godnatt!

Han blir otålig, vild, börjar tränga undan dem som stå i vägen.

— Hejsan, gamle gosse! Gratulerar af fullaste hjerta! Nu ä vi här, hela qvartetten från gamla »Rullan», och ta dig med i triumf till en bägare å Hamburger börs!

— Tack gossar, men inte i qväll, inte i qväll! Jag väntas af någon, som jag sist af alla vill mankera. Förlåt mig!

— Litet hjertegryn, som vill dela triumfen, hvasa? Ha ha ha!!

Han knuffade undan dem och svarade inte.

Men derute sågo de mycket rigtigt hur vännen Ek ömt lyfte en liten fin, sylfidisk qvinnovarelse upp i en af Käckens bästa vagnar, och så bar det af.

* * *

Gasen sken dåsigt fram på natten, restaurantens smårum fyldes, »diskblommorna» doftade af svett, sprit och »Jokeyclub».

— Mitt lifs sol, unna mig en lägel af Cederlunds, trenne bägare och en half blick ur edra sköna ögon! läspade en medlem af »qvartetten», som förgäfves bjudit Wille Ek på qvällzwyck.

— Och säg oss för gammal hängifven ömhets skull, ho de båda turturdufvor äro, som skola kuttra förderfvade hjerparna och Roederern ni nyss bar ditin? inföll en annan af sällskapet och visade på dörren till ett af smårummen.

— Derinne? Jo, de lär ska va herrn, som skrifvi de stycke de gett på dramatiskan i qväll å så ä' de... hi hi hi!!

— ... en smärt dam i pelskappa med tjock slöja för de hulda anletsdragen, hvasa?

— Precis, men de lustigaste ä... hi hi hi... fnittrade Heben.

— Är det något särskildt »lustigt» med den der damen?

— Ha ha ha! Ja, de ä inte utan...

— Hör nu pojkar, det vore allt herrligt att kasta ett halft öga på vännen Willes sista eröfring. Fröken kan vara snäll å ställa om en allra som lillaste springa i dörren åt korridoren när ni går in med glacen till de unga tu!

— Åhja, eftersom herrarna ändå känna hvarandra så...

Med ögon tindrande af otålig nyfikenhet smög sig »qvartettens» andretenor ut i korridoren. Men han var betydligt mera allvarsam när han kom tillbaka.

— *Nåå h?*

— Jag känner inte den damen, men jag tror ändå jag vet hvem hon är. Vill ni som jag, gossar, så ge vi punschen tusan och göra ett slag tillsammans i Kungsträdgården i stället. God qväll, fröken!

— God qväll! Nå ä herrarna mycket afundsjuka? ha ha ha! skrattade flickan.

* * *

Derinne vid en liten läcker supé med perlande champagne framför sig sutto Wille Ek och hans dam. De hade dragit fram bordet till soffan och kuttrade sakta, alldeles på det vanliga viset, ni vet.

Wille höll henne hårdt sluten intill sig och hon gömde hufvudet vid hans bröst. Hans öga glänste och hans stämma darrade:

— Du älskade, kära, som står mig närmast i hela verlden. Tack för det du tänkte högt om mig då andra hånade! Tack för du ville dela min glädje när den då ändtligen kom! Tack för du gaf vika för mitt barnsliga infall, och för första gången i ditt lif följde med ut ur ditt lugna bo derute på landet för att fira min seger!

— Min egen Wille! jublade den lilla smärta damen, slog armarna om hans hals och lyfte upp sitt hufvud mot hans.

Vacker var hon och ögonen strålade af kärlek.

Men kinderna voro vissna och hufvudet var grått, ty det var — moster Lovisas.

Julafton på Ramsjöholm.

Det var dagen före julafton, och gamle baron på Ramsjöholm var glad som ett barn, allramest för det hans eget enda barn kommit hem till julen.

— Är du säker på att kakelugnen ryker ut ordentligt på gossens rum, Malvina?

— Ja, käre Pontus, och varmt är der, det vill jag lofva. Der har eldats i tre dar, och sängkläderna ha legat uppe på stolar hela tiden.

— Var det inte något i olag med låset?

— Den har gårdssmeden varit uppe och sett om, och Johan har hyflat af den otäcka skrifbordslådan, så nu går den lätt.

— Malvina, du kan gerna sätta upp salig tante Christines spegel till pojken, så ser der litet trefligare ut.

— Ja, käre Pontus, och nya gardiner är der och tändstickssställ och cigarrkopp.

Så der hade de gamle på Ramsjöholm gått och styrt en hel vecka innan den käre »gossen» kom.

Gossen var filosofie doktor. Gamlebaron tyckte nog att det der på det hela var en ofrälse handtering. Silfverlansarnes unge män hade mest kommit in på gardena eller i »konungens kansli», och på senare tid, när familjeförmögenheten blef något mindre, vid ett landsortsregemente. Några läskarlar hade der aldrig förut funnits ibland dem; men herre Gud, när gossen nödvändigt ville så . . .

För resten hade den gossen aldrig gjort dem ett ögonblicks sorg. I skolan gick han med jemna steg och goda betyg genom år och klass, år och klass, och hade aldrig någon dålighet för sig; och vid akademien hade

årsanslaget alltid räckt till. Anamma't! om der rent af inte skulle finnas något krut i pojken? Åhjo, åhjo; han bara älskade sina gamla föräldrar allt för mycket att vilja göra dem några bekymmer.

Och nu var det dagen före julafton, och nu var han hemkommen med bleka kinder och fina betyg i graden, och hade gått ut i skogen med bössa på axeln och Stella och Jäger i sällskap.

— Är unge-baron hemkommen? frågade gamle-baron i hvar minut och gläntade på köksdörren.

För han kallade honom alltid »baron», för *det* var han efter sin pappa, och den beskedlige pappa såg ned på alla ofrälse med en viss öfverlägsenhet, så snäll han än var.

— Karin, se ut åt allén om doktorn synes, befalde friherrinnan.

För hon sa helst »doktor», för *det* hade han blifvit för sitt goda läshufvuds skull, och det hade han efter sin mamma.

Doktorn-baronen dröjde, och pappa tog en hel grabbnäfve cigarrer ur den bästa lådan och gick upp på rummet med.

Hvad der såg ut! Kläder huller om buller, och der, midt i sängen, hans bästa »bonjour», som rendingoten kallades på pappas tid. Den slarfven hade kanske inte ens flyttat öfver plånboken i jagtrocken när han gick ut? Jo, det hade han då, men der fanns papper i bröstfickan. Hvad kunde det vara för papper? Fy tusan, skäms du inte, pappa Silfverlans, att gå och snoka i pojkens fickor! Jo, det gjorde han verligen; han kände sig som ett stycke inbrottstjuf, men han kunde inte hjelpa det, *allt* som rörde »gossen» intresserade honom så obeskrifligt.

Bref! Fruntimmersstil! Å tusan, pojken var kanske inte ändå så bortkommen, som han var snäll till. Men hvad böfveln var det här? Det var visst inte någon

vanlig »galanteriaffär» detta! Och gamle baron skämdes, mulnade och läste:

»Min egen outsägligt älskade Malcolm!

Ack, hvad jag gläder mig åt min käre »doktors» hemkomst! Tusen, tusen, innerlig tack för ditt kärleksfulla bref! Men jag darrar då jag tänker på när Du skall säga det för Din far. Gamle baronen är nog snäll, men Du har ju sjelf sagt att Du är rädd det blir en hård strid. Ack, inte undrar jag derpå! Jag är ju i alla möjliga fall så ringa och obetydlig mot Dig, dyre älskade Malcolm. Men ändå får Du inte bli ond på mig för jag tycker det är rysligt förödmjukande för mig att tänka på allt hvad de Dina möjligen kunna säga om mig när de få veta det här, och att Du kanske ska behöfva alldeles som *tigga* in mig i Ditt hem.

Ibland är jag så förtviflad och ängslig, så jag alldeles vill försaka hela lifvets glädje, bara af rädsla för all oro som blir, och skiljas från Dig och lefva ensam och olycklig, alldeles som i en roman. Men jag kan 'et inte, dyre älskade Malcolm, för då jag bara tänker på 'et är det precis som om man stucke mig med en dolk i sjelfva hjertat. Men om vi skulle vänta lite, och inte, som Du ville, säga det nu i julda . . .»

»Anamma och regera! Det kan inte tusan läsa hela den der smörjan på nio och en half sida . . . Och så kan ju pojken komma på mig . . . Hvad heter menniskan? Jaså: »*Din egen, evigt älskande Marie*», står der i kanten på den nionde sidan. F-n så upplysande! Det är kanske der som »jagten» går nu som bäst. Kuvertet! Hm! Vår egen poststations stämpel! Och som en raket for gamle baronen ned till friherrinnan i salen.

— Malvina, Malvina!

— Ja, käre Pontus lille.

— Vet du någon qvinsperson här i trakten, som heter Maria?

— Jaa . . . Maria på Sjötorpet, som hjelper oss vid slagten, och korporalens Mi . . .

— Hvad pratar du för dumheter! Jag menar naturligtvis någon ung, vacker flicka?

— Men hvad går åt dig, Pontus? Jo, smedens har ju en flicka, som heter Maria och inte ser så illa ut, men . . .

— Herre Gud, Malvina, *förstår* du inte! Jag menar en som heter Maria, som kunnat *förhexa, förderfva, förstöra* vår gosse? Förstår du mig *nu?* skrek baronen och snurrade rundt i salen till stor fara för grenljus och klenätfat.

Mamma förstod inte rigtigt nu heller, men sedan man dragit sig in i salongen, sagt till hushållerskan och pigorna att de inte på en stund finge störa friherrinnan med några husliga spörsmål, och gamle-baron fått närmare reda upp saken, så förklarade mamma, att den som förhexat Malcolm omöjligen kunde vara någon annan än just gamle fanjunkare Alms Maria nere i Håkantorp, och det var, förstås, nog en både söt och vacker flicka; men herre Gud, pappan *var* då fanjunkare rätt och slätt, och hennes mamma hade visst stått i stånd och sålt karameller på Distings marknad . . .

Gamle-baron satt som förkrossad med sin lilla röda näsa begrafven djupt i händerna.

— Malvina, att vårt enda barn, vår egen gosse, skulle göra oss en sådan sorg! Och att fanjunkare Alm, som förr var en hygglig karl och stod vid mitt kompani, kan ha en sådan orm till dotter! Men det här med Malcolm har då visst händt sen gubben fick pension, Malvina?

— Trösta dig, Pontus! Ungdomens tycken äro inte alltid så allvarliga. Jag skall tala förstånd med Malcolm annandagen, bara vi få ha vår julafton i frid och ro.

— Ja, Gud gifve du kunde få honom till förnuft! Jaha, Gud gifve det . . . hm . . . hm . . . men *om* pojken helt spakt och beskedligt öfverger flickan, som han natur-

ligtvis gått och gett löften och svurit för och bedyrat . . . hm . . . anamma och regera! då är han ingen rigtig Silfverlans!

— Är du galen, Pontus! Vill du då att vår egen gosse ska *gifta* sig med fanjunkarns tös?

— Hvad säger du, Malvina! Han skulle glömma sin familjs traditioner, han skulle glömma hvad han är skyldig sina stackars gamla föräldrar och lägga oss med sorg i grafven och gifta sig med den der . . . Anamma och regera! *Det* gör ändå ingen äkta Silfverlans!

— Men Pontus, Pontus, *hvad* i Guds namn gör då en äkta Silfverlans?

— Tyst Malvina, gör mig inte rasande! skrek gamle baronen och rusade ut.

Der hade kommit missljud i julstämningen på Ramsjöholm. Friherrinnan gick och grät i smyg der hon tultade omkring och krusade kulört papper till julgranen, och skyllade på snufva då hon ertappades. Baronen var snäf och retsam i tal och svar till sin gosse, och höll långa föredrag om fouriren Silfver, som en gång räddade sin konungs lif och derför blef adlad Silfverlans; om den major Silfverlans, som blef ensam öfver af hela sin bataljon i slaget vid Clissow och derföre blef baroniserad; och om den Silfverlans, som ledde en kröningshäst, och om den Silfverlans, som setat fången i Sibirien. Och huru de alla, alla hållit familjens ära och anseende uppe.

— Och så den Silfverlans, som Malcolm har att tacka för den ömmaste faderskärlek, för sin uppfostran till tro och heder, för allt, allt! sade unge baronen varmt och slöt fadern ömt i starka armar och såg honom så trohjertadt in under de gamla, gråbuskiga ögonbrynen.

— Hm . . . hm . . . låt bli mig, pojke! En sån der stackars gubbe kan man ge tusan för hvilket skogsrå eller sjöfröken eller slinka som helst! mumlade gamle-baron och blef en smula tjock i rösten.

Unge-baron suckade och såg vemodig ut. Så gick han upp på sitt rum och betraktade länge och kysste ifrigt en fotografi af ett litet rosigt anlete under böljande lockar.

Julaftons förmiddag reste baronen till sin gamle vän prosten, som blef helt förbluffad öfver det envisa intresse, som herrn till Ramsjöholm visade för prostens läsbarn, fanjunkare Alms flicka. Stackars tös, hon måtte visst gjort något alldeles rasande, ty för hvarje berömmande ord, som prosten hade för henne, såg gamle-baron alltmera bister ut och stötte argt med käppen mot golfvet.

Men när man »doppat i grytan» och pappa och mamma haft ett långt samtal inne i sjelfva skafferiet, och ljusen voro tända och rullgardinerna nedsläppta, kom der en bättre julstämning öfver Ramsjöholm. Det var som om julens egen, blida engel fläktat in frid med hvita vingar, och ingen oro märktes utom hos gamle-baron, som jemnt gick och tittade ut på gården under gardinen.

Så hördes bjällerklang, en tarflig enbetssläda svängde upp på gården, stampande fötter upplifvade den stora förstugan, och en gammal, reslig gubbe med svärdsteckenet på sin välborstade rock trädde in genom salsdörren med en ung, blond tärna, en rigtig Ingeborgstyp, vid sidan.

Friherrinnan blef röd öfver hela ansigtet, och unge-baron grep hårdt i soffkarmen, under det hans hjerta klappade med dubbla slag.

Men gamle-baron välkomnade, artigt bugande, sitt främmande och förde dem fram till den lilla soffgruppen i hörnet af salongen.

— Min hustru och son — fanjunkare och mams . . . hm . . . *fröken* Alm. Jaså, *du* känner fröken Alm, Malcolm? Min gamle kompanikamrat här är enkling och sitter ensam i hemmet med sin älskvärda dotter, hvarföre jag tog mig friheten föreslå honom att vi skulle på julafton för större trefnads skull slå oss ihop . . . hm . . .

Det började telegraferas mellan två par unga, glänsande ögon värre än på statstelegrafen en Oskarsdag. De bruna ögonen frågade: »Begriper du?» De blå sporde: »Har du redan vågat?» De bruna ögonen signalerade: »Jag tillber dig!» De blå svarade: »Du är mitt allt på hela jorden!»

Men under tiden stodo unge-baron och fröken Maria så långt ifrån hvarandra som möjligt, och friherrinnan fick ensam sköta konversationen. Hon var mycket artig, och vid de tillfällen då hennes vänlighet kräfde qvitto i form af en bugning, gjorde gamle Almen i stället rättning till honnör.

Gamle-baron hade förlorat sin första säkerhet; han var orolig och förströdd, mätte golfvet med stora, långa steg och fick svettdroppar i pannan. Hvar femte minut fattade han sitt punschglas och klingade med fanjunkaren, hvar tionde tog han silfverskålen med äpplen och bjöd fröken Marie. Slutligen klef han fram mot gamle Almen med ännu längre steg än vanligt:

— Herr fanjunkare . . . jag får ödmjukast . . . det vill säga, vi äro ju gamla vänner . . . jag vill derföre . . . hm . . . jag menar att vi kommo bra öfverens då vi stodo tillsammans på regementet . . . herr fanjunkare, vill ni ha min son? Anamma och regera! Jag menar: herr fanjunkare Alm, jag får ödmjukast å min sons, *baron* Adolf Christian Malcolm Silfverlans' vägnar anhålla om er älskvärda dotters hand . . . puh! . . .

Gamle Almen hade en gång varit med på ett lustläger då en kanon sprang, men då var han ung och stark, och nu var han gammal och pensionerad. Derför grep också *denna* sinnesskakning honom mycket värre. Han bara sträckte på sig så att det smattrade i ryggen på rocken, och kunde inte säga ett ord. Men der var just heller ingen, som hörde efter hvad han kunde ha att säga.

Unge-baron slöt fadren i armarne så hårdt att den gamle höll på att qväfvas:

— Pappa! Till mitt sista andetag skall jag välsigna dig för denna stund!

Varma, täta tårar strömmade utför Marias kinder. Så var då kampen vunnen och ängslan slut! Hon stod som dotter i detta fruktade hem, hon fick dyrka och tillbedja sin Malcolm så mycket och så öppet hon ville!

— Så kyss henne då, gosse! Är du en äkta Silfverlans så sker det, anamma och regera, nog inte för första gången.

Gamle Almen hade tinat upp. När det gällde hans barns, hans egen flickas framtidslycka, då var han ju en hufvudperson rätt så väl som baron på Ramsjöholm. Lugnt och värdigt gick han fram till de unga och fattade Malcolms hand:

— Ni tror helt visst lite hvar, att ni nu gjort gamle Almen en stor lycka och ära. Och det har ni rätt i, och jag tackar er af allt hjerta derför att min Maria får en så god och utmärkt man, som jag har förstått att hon håller innerligt af. Och *det* är för mer, Maria, än friherrinneskapet och hela Ramsjöholm. Och herrskapet få inte tro att Almens flicka, så fattig hon är, skulle skänkt sitt unga hjerta lika lätt till hvilken »baron» som helst. Jaja, jag talar illa, men jag menar väl, och jag tackar ödmjukast för tillbudet!

Sedan äfven friherrinnan fått sin del af omfamningarna, kommo granen och julklapparna fram, och tjenarne kommo in och fingo hvad *de* skulle ha.

Vårligt fager och med den skönhet dertill, som den jublande glädjen alltid skänker, stod Maria med hufvudet på sin älsklings axel, och han såg hur de små ljusen i granen speglade sig i hennes strålande ögon.

Visserligen såg »den Silfverlans, som ledde kröningshästen», litet bister ut, der han satt på väggen och ur

sin ram blickade mot det unga paret. Men det var visst bara för det han var så illa målad, ty han skulle inte varit »en äkta Silfverlans» om han inte blifvit förtjust i detta lilla blonda hufvud med sina fina, späda drag, som bjödo chariterna den vänaste lekplats.

Friherrinnan kysste Maria på kinden och frågade:

— Vill den blifvande friherrinnan för första gången servera théet på Ramsjöholm?

Och andra sidan granen stod gamle-baron och alldeles rent som skämdes för det han inte fann sitt stora offer det ringaste bittert, för det han var glad som ett barn och för det den der lilla mamsellen med full fart höll på att stjäla sig in i hans gamla fåfänga, goda, svaga hjerta.

Han njöt på ett rent af hädiskt och ofrälse sätt af att se de båda unga, vackra, förälskade menniskorna stå der tätt, tätt slutna intill hvarann; han skålade med sig sjelf i ett vådligt stort glas punsch och hviskade:

— Malvina du, strängt taget rår flickungen då inte för att hon heter Alm. Det blir allt ändå rigtiga Silfverlansar af dom der två med tiden!

Herr Åstrands stora uppfinning.

Det är rysligt ledsamt när man innerligt gerna ville vara ett snille, och så — hufve't inte räcker till. Man tycker det skulle vara så trefligt att ha litet geni, ej *allt* för litet, att kunna förvåna verlden med det ena eller

andra, att höra folket hviska på gatan: »Se der går han, som gjort det eller det!»

Till all lycka äro vi så egenkära litet hvar, att minst hvarannan af oss både lefver och dör i den tron att »bara han finge lite tid och ro på sig», eller: »hade man inte hustrun och de välsignade ungarna på halsen», eller: »hängde inte studieskulderna efter så förbaskadt», eller: »ville man bara ta i rigtigt och bry sig tusan om allt annat»; så skulle man kunna åstadkomma alldeles beundransvärda saker i den ena eller andra rigtningen. Och så gå vi på gatorna och titta på vår nästa, och vårt hjerta svider af medlidande med henne att hon bara inte ska veta och förstå hvilken kaxe man är. Man kan misslyckas som hökare, man kan göra fiasko såsom bundtmakare, man gör måhända skodon, som ingen menska vill ha, eller tidningar, som ingen menska vill läsa, men aldrig faller det väl någon normal jordevandrare in att han inte t. ex. skulle kunna styra sitt fosterland ett par hundra procent bättre än alla andra, som försökt sig på den konsten de senaste trettio åren.

Eller finns det en enda af mina manliga läsare, som fyllt aderton år och tror att han inte duger t. ex. till biskop eller landshöfding? I så fall ber jag om hans adress, så skola vi resa omkring och visa honom för 1,50 numrerad stol och 75 öre per ståplats.

Janne Åstrand brydde sig inte om att hvarken bli biskop eller landshöfding; hans snille låg bara åt det mekaniska, och om kungen, medan Janne ännu gick på teknologiska institutet, bedt honom som en väntjenst att ta civildepartementet på ett halfår, så skulle Janne höfligt men bestämdt svarat: »Hindra mig inte, ers majestät!» Han förnekade inte John Ericssons förtjenster, men för gubbens *egen* skull tyckte han det var bra att den gamle fick lägga sina ögon samman, innan civilingeniör Åstrand ställt honom alldeles i skuggan.

Om man frågat herr Åstrand hvad stöd han hade för sin förmodan att han var ett mekaniskt snille, skulle han inte kunnat säga det, men »han kände det i alla fall på sig», och det är väl ändå det tillförlitligaste.

När han slutat på institutet blef han erbjuden goda platser, ty han var en snäll gosse och hade bra betyg; men Janne föredrog att begagna sig af en äldre idé och låta sin pappa föda sig medan han gjorde »sin stora uppfinning».

»Hvad den stora uppfinningen gick ut på?» Ja, si det var ibland ett och ibland ett annat, men för det mesta var det »en portativ vattenkraft», d. v. s. konsten att med ett visst mått kallt vatten gjutet på en maskin, hvars sammansättning var Jannes hemlighet och, dessvärre, tillsvidare en hemlighet äfven för Janne, frambringa kraft, som oupphörligen reproducerades medels vattnets cirkulation genom maskinen; allt hvad man hade att göra var att fylla på det vatten som afdunstade under arbetet.

Uppfinningens företräde framför en vanlig bäck bestod ju deri, att ån och bäcken ha en afgjord benägenhet för att stanna qvar i den strömfåra de en gång slagit in i, då deremot vattnet till Jannes portativa vattenkraftsmaskin kunde tappas på tunna och t. ex. köras ut på fältet och hällas på ett tröskverk.

Antagligt är ju äfven, att reumatiska åkommor bland ångbåtseldare och lokomotivförare skulle bli mindre allmänna, om de kunde använda kallt vatten till maskinernas drift och sluppe de häftiga temperaturvexlingarna, som vållas af skillnaden mellan ångpannan och en vanlig nordisk vinterdag. Jernvägsstyrelsen är en stadgad och betänksam styrelse, men skulle väl näppeligen kunna förhålla sig likgiltig mot det faktum, att omkostnadskontot för stenkol komme att absolut försvinna. Ångpanneexplosioner skulle blifva en saga och Malmödamernas hattar skulle räcka dubbelt så länge om de sluppe få dem nedrökta af Öresundsbåtarna.

Den portativa vattenkraftsmaskinen strandade emellertid på vattnets ledsamma benägenhet att envist bli liggande på botten af apparaten så snart det bara hann rinna ner. Det var likadant med brunns-, käll-, sjö- och regnvatten. Modellapparaten var beräknad för 20 kannor. När nu Janne slog de 20 kannorna vatten ofvanpå apparaten, satte sig hjulet mycket rigtigt i rörelse och apparaten arbetade förträffligt de 14 à 15 sekunder, som behöfdes innan den sista droppen i den tjugonde kannan hunnit ned i den understa cylindern. Denna sattes genom af vattnet påverkade skoflar, fläktar och turbiner i en gungande rörelse, som enligt Jannes oomkullrunkeliga mening borde drifvit upp vattnet i de småningom sig höjande sidocylindrarna, men *det* voro de tjugo kannorna i sin helhet inte lifvade för, utan när det hade stänkt upp ett halfstop eller två i sidocylindern, så stannade hela verket. Som jag sjelf är ovanligt lite mekanisk af mig, kan jag inte fullt begripa orsaken, men skall jag vara upprigtig så tror jag att det var den förbaskade tyngdlagen, som var åstad och fjeskade igen på sitt vanliga, otrefliga sätt.

Det är ett af lifvets alldagliga, men derföre icke mindre märkliga fenomen, att i samma mån som våra utsigter mörkna så ljusna våra armbågar, och Janne fick lof med mycket stora, tre tum för vida, nedvikna löskragar markera sig som »misskändt geni»; annars hade han blifvit tagen för en slusk. Han var 35 år fylda, och hans pappa slog fram i förbigående om han inte tyckte det kunde vara på tiden att ta en plats och föda sig sjelf. Då frågade Janne sin pappa upprigtigt, antingen han hellre ville nu ha någon minskning i sina utgifter och en son, som vore en låg, simpel vareise, ett arbetsdjur, en stackare, som gömde sitt snille och ginge kränkt och olycklig genom lifvet, eller han ville underhålla honom ännu några månader och ha ett tjog tusenlappar

eller två af sonens blifvande rikedomar och se sitt namn gå öfver verlden och sin gosses porträtt på väggen i alla bättre hus?

Och så kom der »rek» och nya uppfinningar och nya modeller i långa banor, och slutligen när herr Åstrand hade ett landsvägslokomotiv, som genom oerhördt sinnrik utvexling skulle hållas i gång bara med en sjundedels hästkraft, så nära färdigt, att der blott fattades en endaste liten smul, en ren obetydlighet, så tog han modellen med sig och for ut till en vän på landet för att göra den färdig i lugn och ro.

Men der — växte det i stället tumstjockt med dam på landsvägslokomotivet, ty herr Janne stod regelbundet från klockan 7 på morgonen till klockan 9 på aftnarna och tittade ut genom fönstret till trädgården och knäppte hop händerna på ryggen och småsjöng och glömde hela verldsmekaniken och rykte och ära och landsvägslokomotiv.

För det hade behagat vår herre, som ändå i fråga om uppfinningar är nummer ett, såväl hvad idéernas dristighet som utförandets finess beträffar, att konstruera en sjelfgående guvernant med turnyrpropell och bildsköna, rundsvarfvade axelledningar och hon gick i den trädgården en eller ett par gånger om dagen.

Och när Janne länge hade sett på detta skaparens mästerstycke klef han ut genom sin trädgårdsdörr, lyfte på hatten och sa:

— God morgon! Vi ä visst grannar?

Och som den sjelfgående guvernanten hade ångan uppe och var en fattig, oförlofvad flicka med sju mindre syskon, så bromsade hon tornyren, slog back och sa:

— God morgon! Jaa . . . jag tror visst det . . . hm . . .

Och efter en vecka, under hvilken dammet på landsvägslokomotivmodellen växte högre och högre, hade guvernanten lofvat att ankoppla sitt öde vid hans, kombinera sin hjertrörelse med herr Jannes, anlägga äktenskaplig

gnistersläckare och anordna en lättgående utvexling från frökenståndet, så snart herr Janne bara brännt upp och smält ner alla sina modeller samt börjat en nyttig verksamhet med hvad andra uppfunnit, som haft bättre tur.

De äro gifta nu och ha det bra, och deras lille pojk kunde inte vara rarare om han haft både ångan och telegrafen till syskon, och Janne Åstrand blef en utmärkt hygglig karl sedan han bara upphörde att vara snille. För det är ett rysligt arbete att vara snille, om naturen ligger aldrig så lite emot.

Men häromdagen blef fru Åstrand orolig. Janne såg tankspridd ut vid frukosten, och så gick han inte ner på fabriken på förmiddagen som vanligt, utan stängde in sig i sitt rum och hamrade och bråkade och passade inte på middagen.

Men då kunde lilla frun inte berga sig längre, utan klef in med tårar i ögonen och sa:

— Janne, ä' jag och gossen nu inte längre nog för dig? Behöfver du äfven verldens pris och beröm? Säg mig för Guds skull, Janne, du har väl inte gjort någon »ny, epokgörande uppfinning»?

Då log Janne så godt och pekade på dörren till barnkammaren, der en brädlapp hängde i ett par snören och såg sned och melankolisk ut:

— Jo se, älskling, se, jag har funnit upp en gunga till pojken! Alldeles ny modell. I det allra närmaste sjelfverkande. Bara han trampar till en smula med sin lille fot, flyger lappen, som den käre gudsengeln sitter på, genast ända upp i taket!

Gamla mamma.

Gamla mamma och syster Julia bodde i den lilla staden i den magra bygden, dit ingen jernväg ledde, der inga divor sjöngo och moderna hunno först sedan de blifvit gamla både i Wexiö och Paris.

Gamla mamma hette egentligen fru Stark och hennes Julia följaktligen mamsell Stark och gamla missan »Starkens kisse». De hade bara två små rum och del i kök, för pappa Stark, familjefadern, tog inte upp någon plats; han hade i fyra år haft sin sängkammare derute vester om staden der den slumrandes drömmar aldrig störas och solen hvarje vår virkar nya, gröna gardiner kring lönnarnes stammar.

Pappa Stark hade varit snickare, och en oförtruten arbetare hade han varit. Helst sedan Emil, sonen, kom till Upsala. Det var rysligt hvad det kostade mycket pengar att bli så lärd så man kunde komma i häradshöfdingelära. Och pappa ville inte ta af de stackars styfrar, han sparat till mamma och Julia, men för Emil fick intet fattas. Hvad hade han väl då annat att göra, än att arbeta för två och lägga bort sin kära pipa ofvanpå middagen och vända den gamle helgdagsrocken, som redan öfverlefvat två prostar och tre borgmästare i Knåpköping. Och då mäster Falk, som var skomakare och god vän och satt *sin* pojke vid sulbänken, tittade in om lördagsaftnarna och frågade om Starken ville vara med på en toddy på stadskällaren, var det inte värdt annat än vara dugtig och säga nej.

Medan gamle Starken gjorde stolar och bord, och stod uppe långt fram på nätterna i den dragiga verkstaden,

började han så smått att hyfla på sin egen likkista utan att märka det, och snart var den färdig, och Knåpköpingsborna sågo inte längre det gamla fårade ansigtet och de hvita hårstriporna i verkstadsfönstret.

Emil kom hem och såg innerligt bra ut i sin nya svarta frack, som köpts af betalningen för pappas sista arbete, och han grät mycket och tog mamma och Julia i famn och lofvade att snart blifva dem ett stöd och raska på i häradshöfdingeläran.

Der sutto sedan de två, mor och dotter, vid det lilla fönstret med geranien utåt gränden. Och emellan sig hade de en symaskin, som surrade så flitigt och sjöng så lustigt: »Emil läser . . . nickenickenick . . . Emil kommer . . . nickenickenick . . . Emil tar examen snart . . . nicketenicketenicketenick.» Och geranien föll af och blommade på nytt, och gamla mamma föll af utan att blomma mera, och mamsell Julia blef mager och blek och fick så rysligt ondt i ryggen när hon setat år ut och år in och trampat maskinen vid det lilla fönstret åt gränden.

Ibland tystnade maskinen, och ett tändt stearinljus sattes fram midt på blanka förmiddagen. Och så kom mamsell Julia från sparbanken med stora, granna sedlar, som gamla mamma liksom smekande och välsignande strök med handen och slutligen med en suck stoppade ned i ett stort kuvert, som mamsell Julia satte fem sigill på.

Hvad den häradshöfdingeläran måtte vara lång och svår!

De brefven gjorde nog glädje när de kommo till Vaksalagatan 24, der Emil vanligen hade någon god vän, som såg till honom.

— Nej sicken lyckans ost! Ett rek midt i rama Trinitatis. Din morsgumma är då en perla för allt hvad nordiska familjemammor heter, det måtte jag säga.

— Ja, hon ä' bra, dä kan inte nekas. Nu få vi

lof ut och ha oss något ätbart, och sen träffa vi ju de andre gossarne på Flustret i qväll.

Men när mamma skickat af det stora brefvet med de vackre sedlarne, suckade hon omigen och gaf mamsell Julia tolf öre:

— Vi ta allt strömming till middag i dag också, pullan min.

När det började lida mot slutet med pengarna i sparbanksboken, kunde qvällvandrande Knåpköpingsherrar allt längre och längre fram på natten se de båda qvinnohufvudena vid symaskinen i fönstret; och det gamla blef allt hvitare och skrynkligare, och det unga allt kantigare och blekare, och en aldrig sinande flod af hvitt linne välde fram genom den blanka maskinen. Men maskinen var visst blifven trött, han också, ty han sjöng inte alldeles så muntert som förr.

Der kommo öfverlyckliga fästmör och förde en sprittande vårbäck af glädje och ljus med sig in i det lilla rummet. Mamsell Julia skulle sy deras utstyrslar, och mamsell Julia fick alldeles som på köpet ett litet öfverskott af deras öfversvallande fröjd.

Men när de unga, soliga, strålande flickansigtena nickat farväl och försvunnit bakom dörren, tänkte mamsell Julia långa tankar, der hon satt och formade linnepackorna till dukar, servietter, rikt bespetsade örngått och allt möjligt.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Der var en liten théduk med röd bård, lagom för två. Huru skulle det kännas att i ett vackert, fint rum få släta ut den duken öfver ett litet bord framför en mjuk soffa, från hvars hörn två kärleksfulla, varma ögon girigt följde hvarje rörelse af den lilla handen då den plockade fram koppar och småbröd?

— — — — — — — — — — — — — — — —

Finaste hollands, rika spetsar, kulörta remsor kring

hals och ärmar! Ah, derunder skulle klappa ett ungt, lyckligt, mycket lyckligt qvinnohjerta!

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Se så, mamsell Julia, gamla toka! Se upp, du svidande öga, att sömmen blir rät! Trampa raskt du lilla värkande fot! Emil behöfver pengar . . . .

Midt emot, andra sidan bordet, tumla ännu glada, rosiga drömmar under en hjessa af snö. De gamla ögonen se allt längre och längre bort i tiden, ju svagare de bli. Hvad drömmer den gamla? Hvad är det väl för ett fantasiens gyckelspel, som krusar den vissnande läpp ännu till ett litet fruset eftersommarlöje?

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Jo, Emil har gått genom sin häradshöfdingelära med glans, och är borgmästare i en stor, stor stad, mycket större än Knåpköping, en stad med hela fyra-, femtusen invånare. Gamla mamma bor i det varmaste rummet i borgmästarns stora våning. Der skall bli kalas. En borgmästare *måste* ju ibland ha kalas. — »Kom nu, lilla mamma!» — »Nej, Emil, jag vill inte gå in till ditt fina främmande.» — »Seså mamma! Landshöfdingen väntar på min mor.» — »Åh . . . Emil . . . Emil . . .» — Och så lägger han ömt hennes lilla skrumpna hand på sin starka arm och för henne ut i salen med glänsande blick och högburen panna och »skäms» inte alls för gamla mamma. Och de fine herrarna buga sig för värdens mor, och allt emellanåt höjer en af dem sitt glas och säger: »Får jag lof, fru Stark!» — Åh Emil . . . Emil!

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— Mamma, veden är slut och jag har inte ännu fått betaldt för vårt sista arbete.

— Ack barn, hvad säger du? Jag drömde så vackert . . . .

* * *

"— — — — — — — —
Vid bägarn, vid bägarn
Ses gerna tredje man...
— — — — — — — —"

lallar en sömnig stämma genom det, trots vinterkylan, uppslagna fönstret i vindskupan, Vaksalagatan 24. Trött, med blossande kinder och glåmiga ögon ger Emil Stark sig på upptäcktsresa efter tändstickor och ljus. Si så der ja, gick det inte till sist kanske! Men . . . hvad tusan . . . *ett telegram!* Och han, som varit borta och »ätit frukost» hela dagen!

»*Mamma sjuk. Vill se dig. Res genast hem!*

Julia.»

Han blef likblek och hans läppar skälfde. Ett telegram, som kostade en hel riksdaler, från det fattiga hemmet! Det hade icke skickats af i *första* taget, det visste han. Åh, det var döden . . . döden, som kom och tog henne, som offrat allt, innan han ännu gjort henne annat än sorg! Och han hade inte sett henne på *tre* år . . . .

Han egde inte ett öre till resan. Han viggade, han tiggde, han grät, rasade och bad. Han möttes med axelryckningar och mummel: »Känner till dig, lille vän!»

»Kandidaten har ju inte löst in klockan än.» »Nej, Stark, kom inte med några nya historier!» Slutligen hade han tiggt summan full.

Hvilken färd! I jernvägswaggonen, der han var ensam, kröp han in i sitt hörn med rockkragen uppslagen, bet samman läpparna, för att inte konduktören skulle höra honom snyfta, och såg på klockan hvarannan minut, för att räkna efter när han kunde vara framme.

Och så två mil på släda. Tankarna ilade förut och sågo Julia stå förgråten i dörren och stum peka inåt

rummet; och der såg han så tydligt gamla mamma ligga stel och kall. Och då trängde svetten fram i hans panna, och hvarje fiber skälfde af ångest.

Der låg då ändtligen den lilla staden, och der var det gula huset, och der stod geranien i fönstret som förr, men — de båda hufvudena voro borta, både det gamla och det unga.

Med en lifdömds nådetiggande blick mötte hans öga Julias och läste der att lifvet var qvar.

— Men var tyst, Emil, mamma yrar! Det är slut snart nu . . . .

Han vacklade fram till bädden och gömde ansigtet vid hennes fötter.

— Såå . . . *der* är du ju . . . Emil . . . älskade gosse . . . . . Tag . . . tag i . . . . Emil . . . der ligger en så svår tyngd på mitt gamla bröst . . . och Julia orkar inte lyfta bort den . . . . Tag i . . . lille älskade gosse . . . så går det nog . . . . . Det . . . var bra . . . att du kommer nu och tar din gamla mamma . . . till dig . . . för vet du . . . hade jag fått vänta längre . . . så tror jag visst mitt hjerta . . . hade brustit . . . . Lyft lite till på stocken . . . som ligger på mitt bröst . . . Emil lille! Tack . . . min egen . . . snälle gosse! Julia . . . gå . . . gå . . . genast in till Berglöfskan och säg henne att »nu är herr Emil rigtig . . . . rigtig häradshöfding» . . . . Jaså . . . du kommer och hemtar oss nu . . . . jag vill inte ha något *stort* rum . . . Emil . . . bara en liten . . . liten vrå . . . der jag kan ligga och be Gud löna all min gosses kärlek . . . . . och så skall du vara rigtigt snäll mot Julia . . . Stackars flicka . . . hon rår ju inte för att hon inte . . . är . . . så vacker och så . . . begåfvad som du . . . . Nej . . . Julia . . . inte sill i dag . . . när häradshöfdingen är kommen . . . . *Vet* di i staden att du nu är rigtig häradshöfding? Åh . . . nu vill jag sofva lite . . . . Nej tack . . . godt folk . . . inte mera

ved nu . . . *nu* flyttar jag till . . . min . . . son . . . hä . . . rads . . . höfd . . .

— — — — — — — — — — — — — — —

Det blef tyst med ens. Emil höjde sitt förgråtna ansigte. Gamla mamma hade flytt dit, der *intet* hopp mera gäckas.

Men hon har systrar qvar. Tåliga, lidande, förtröstande systrar. Förbarmande åt dem, I unge!

INNEHÅLL.

Komministern i Qvislinge.

I. Ett eget litet hem 1
II. Den första söndagen i Qvislinge 7
III. Herrskapet på Hjelmskog 16
IV. Hvad de främmande på Hjelmskog inte fingo se 27
V. Mademoiselle La Tour... 31
VI. En bruten man och en bunden qvinna..... 40
VII. Storfrämmande i Qvislinge 48
VIII. Kampen mot den blinde guden..... 57
IX. Å embetets vägnar 65
X. Ruptur 71
XI. Konfirmationsberedelse . 76
XII. Hemlof 84

Humoresker.

Hemliga möten 95
Den oumbärlige talställaren . 101
Den röda nejlikan eller Hur Anders Lundqvist kom att bo uti familj i Stockholm 108
Den närsynte 116
Bättre och sämre folk 125
Grannar emellan 130
Mekaniska anlag 137
Nireformens olägenheter eller Hvarför hon inte kunde bli hans hustru..... 142
Några bra sätt att göra sig märkvärdig 149
Ungdomsförvillelser 154
Den alltid välvillige 162
Den rödhårige guvernanten eller Kärlekens faror 168
Fru Lundqvist II eller Gymnastiken i qvinnoemancipationens tjenst 174
Borgmästaren i Bracksala ... 179

Skizzer och Berättelser.

Silfverbröllop 193
När far kom hem..... 199
Enklek..... 204
Hennes egen gosse 210
Hans första brottmål 218
Matmors friare 223
Inspektor Bergman 230
Herr Eks nyaste eröfring ... 236
Julafton på Ramsjöholm 243
Herr Åstrands stora uppfinning 251
Gamla mamma 257

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
1975-03-19
UMEA
*1975/214